

CONCIONES

IN EVANGELIA ET

EPISTOLAS,

QUAE

FESTIS TOTIVS ANNI DIEBVS populo in
Ecclesiaproponi solēt: Ecclesiasticis omnibus moder-
ni temporis summo perē vtilēs, è Tabulis D. LA-
RENTII A VILLAVICENTIO XERESA-
NI elaboratæ,

NUNC VERO

Plurimis in locis cum sacrarum literarum, tum Catholicorum an-
tiquorūq; Patrum scriptis diligenti cura supra omnes alias editio-
nes aucta & locupletata:

PER

D. AEGIDIUM TOPIARIUM.

Saluis per omnia semper iudicio, correctioneque
S. Sedis Apostolicæ.

PARS ÆSTIVALIS.

ANTVERPIÆ

Apud Antonium Tilenium Brechtanum.

M. D. LXVII.

1906

Z BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SANDOMIERSKIEGO

SVMMA PRIVILEGIORVM.

CAVTVM est Regio priuilegio, ne quis alius præter
Christophorum Plantinum & Antonium Tilenium
Cōciones in Euangel. & Epist. quæ in præcipuis & alijs to-
tius anni festis & Dominicis diebus populo in Ecclesia pro-
poni solent, è Tabulis D. Laurentij à Villauincetio Xeresani
collectas, nec non ex S. Patrum, vetericorumq; Ortho-
doxorū scriptis, maximo studio auctas & locupletatas per
D. Aegidium Topiarium, imprimat, aut alibi impressas vē-
dat hinc ad sexennium, sub pœna confiscationis librorum,
vt latius patet in litteris datis Bruxella 24. Decemb.

Subsign. De la Torre.

Idem cautum est in Consilio Brabantie ad totidem an-
nos, & sub pœnis iisdem, vt in superiori Priuilegio, quẽ ad-
modum latius patet in litteris datis Bruxella 15. Ianuar.
Anno Domini M. D. LXVI.

Subsign. De Perre.

IN FESTO VENERABILIS SACRAMENTI, EPISTOLA.

Fratres, Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis : quoniã Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panẽ, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite, & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur: Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquam cenauit, dicens: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotiescunque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuncietis, donec veniat. Itaque quicumque manducauerit panẽ hunc, & biberit calicẽ domini indignẽ, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quis enim manducat & bibit indignẽ, iudicium sibi manducat & bibit, non dyudicans corpus Domini.

1. Corin. II.

In hac Epistola Apostolus quatuor præsertim nobis commendat.

Primum est, à quo & quando cœna dominica sit instituta, cum dicit: Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, &c. similiter & calicem postquam cenauit, &c. Ex quibus audimus dominum Iesum esse institutorem & authorem huius cœnæ aut sacramenti: Iesum, inquam, Dei filium, æternum Dei verbum, os & sapientiam patris, veritatem & vitam æternam. Audimus etiam institutum illud esse in eadem nocte, qua & in manus peccatorum & in mortem dominus Iesus tradebatur. Hoc verò vtrunque si verum est (vt certè est verissimum) consequitur, merè esse diuinum, sapientissimum & serium, quod sic institutum est. Non enim potest Deus quid instituere, quod non sit diuinum: ipsa sapientia, quod non sapientissimum: mortis tempus, quod non sit maximè serium. At si ita res habet, consequitur maximi faciendum esse sacramentum hoc, non autem contemnendum, aut pro re stulta & ioculari habendum.

Cœna dominice institutor & autor dominus Iesus, Dei filius.
Ioan. I.
1. Cor. I.
Ioan. 14.

Itaque velut arrhã sui amoris, corporis & sanguinis sui sacramentum, miraculorum ab ipso factorum maximum, passionis suæ perenne monumentum, & promissæ per suam passionem salutis æternæ pignus, signũque veritatis huiusce promissionis, rursus de sua contristandis absentia solatium singulare saluator noster Dei filius mira benignitate reliquit. Cuius diuinam erga suos beneuolentiam & dilectionem B. Iohannes demirans & venerans ait: Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit eius hora vt transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. non sicut is de quo per Sapientem dicitur: Est amicus socius mensæ, & non permanebit in die tribulationis. Christus autem quum tanta dilectionis signa hætenus erga suos exhibuisset, in finem vsque mortalis vitæ suæ perseverans, tunc vel omnium maxima ostendere dignatus est, in eo videlicet, quod

Eucharistia sacramentum maximi faciendum.
Institutionis vener. Sacramenti causa.
Ioan. 13.
Eccles. 6.
Christus dominus amicus constantis & fidelis.

mortem pro ipsis adiens, dilectionis atque mortis suae monumentum admirabile nobis hoc sacramentum instituit & donauit.

Sacramentum
cur cœna ap-
pellatur.

Paucis etiam hoc loco declarare oportet, quare hoc sacramentum Cœna appelletur. Cœna certe vocatur, non solum quod in cœna sit institutum, sed & quod ipsummet re vera cœna sit, & hoc nomen non hodie primum ei impositum est, sed ab ipso Paulo. Dicit enim: Conuenientibus vobis in vnum, non licet dominicam cœnam edere. 1. Corinth. 11. Neque sanè in materna nostra lingua significantius appellari potest, quam vel cœna dominica, vel sanè sacramentum altaris. Quare nemo illa nomenclatura offendi debet, præsertim cum alia eius nomina non contemnantur.

Cœna Domini
quid sit,
& quid complectatur.

2° Secundum est, quid ipsa Cœna dominica sit seu complectatur, cum Paulus dicit, *Accipit Iesus panem, gratiasque agit, fregit, ac dixit: Accipite, edite: hoc meum est corpus, quod pro vobis frangitur. Similiter & calicem peracta cœna, dicens: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine.* E quibus audimus, sacram dominicam cœnam esse panem & vinum, seu panis & vini communicationem: sed huiusmodi panis, non qui significet corpus verum Christi, neque in quo sit corpus Christi, sed qui totus re vera sit verum Christi corpus, huiusmodi item vini, non quod sit symbolum dumtaxat sanguinis Christi, neque in quo sanguis Christi sit, sed quod totum sit verus Christi sanguis. Ita nimirum, vt de panis & vini substantia nihil remaneat, nisi sola species: ita quoque, vt panis factus corpus, & vinum factum sanguis, corpus & sanguis maneat, non autem conuertatur rursus in panem & vinum. Quomodo verò panis sit corpus, & vinum sanguis, nostrum non est indagare. sufficiat nobis Christi verbum, cui nihil est impossibile. Hinc canit Ecclesia: Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit, fitque sanguis Christi merum: & si sensus deficit, ad firmandum cor syncerum sola fides sufficit. Tantum ergo sacramentum veneremur cernui: & antiquum documentum nouo cedat ritui: præter fides supplementum sensuum defectui.

Luc. 1.
Sacramentum
altaris non est
ratione & sensu
perlustrandum,
sed fide
venerandum.

Cœna Domini
in quem
finem sit instituta.

3° Tertium est, in quem finem Cœna dominica sit instituta, cum in hunc modum Paulus ait: *Hoc facite in meam commemorationem. Quotiescunque enim comederitis panem hunc, & de calice biberitis, mortem Domini annuntiate, donec venerit.* Hic audimus in hunc finem sacramentum hoc corporis & sanguinis à Christo institutum esse, vt ipsius meminerimus, hoc est, summum illum amorem in memoria retineamus, & subinde renouemus, quo pro nobis corpus suum tradiderit in mortem, & sanguinem in cruce effuderit in remissionem peccatorum nostrorum: vtque hac recordatione & ad fidem constantem, & ad charitatem ardentem

tem inflammantur corda nostra, redamemusque sic nos amantem, iuxta monitionem B. Iohannis 1. eiusdem 4. qui sic ait: Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Huc igitur respicere vnicè debemus, quotiescunque cœnam huiusmodi mysticam sumus sumpturi: Quemadmodum si quis peregrè proficiscès, pignus aliquod ei quem diligit plurimum, derelinquat, vt quotiescunque illud viderit, possit eius beneficia & amicitias ad memoriam reuocare. Quisquis is est, si amicum talem verè dilexit, sine ingenti desiderio & fletu non poterit illud pignus contueri.

4 Quartum denique est, quomodo sumenda sit hæc ipsa cœna seu Eucharistia, cum ita Apostolus infert, Quisquis ederit panem hunc, aut biberit de calice indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini, quasi illum occiderit, vt fecerunt Iudæi, qui tanti mysterij sacramentum pro vili despexerunt. Probet itaque se homo ipse, id est, mundet, vt non nisi tersa ac nitida conscientia ad diuina mysteria accedat: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Neminem, inquit, tibi iudicem proposuerim præter te ipsum. Tu itaque conscientia examinata discussaque, ad ita ea mysteria, non festis modo diebus, sed omni tempore, quum purum te & dignum compereris. Nam si in vas sordidum nemo audet illum mittere, quanto magis in cor pollutum? Accedentes ergo sanctos esse oportet, quoniam ipse sanctus est.

*Eucharistia
quomodo sumenda.*

*Leuit. 19. &
20.*

1. Pet. 3.

Non ob mysteriorum naturam, indignè & ad iudicium sumitur, sed ob indignitatem tam sacra vitæ mysteria aduentum.

Nam qui edit aut bibit indignè, iudicium sibi ipsi edit & bibit, non diiudicans corpus Domini. Non ob mysteriorum naturam, quippe quæ vitam in se habent & largiuntur, sed ob mysteria aduentum indignitatem: quibus non aliter illa nocent, quam sol oculorum valetudine laborantibus soler obiectus officere. Ideo verò iudicium sibi manducat & bibit, quia non diiudicat corpus Domini, id est, quia prius nihil disquirat vel internoscit præsentis mysterij magnitudinem.

Quatuor in Corinthijs peccata reprehendit Apostolus, propter quæ indignè ad Dominicam mensam accedebat. Primum, quod essent inter se contentiosi, quia scissuræ propter contrarias de religione sententias, opiniones & hæreses erant inter illos. Vnde dicit: Conuenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo. Nam oportet & hæreses esse, & cetera. Non quod hæreses Deo placeant, sed quod per eas fideles exerceantur: vt qui Deo noti sunt, etiam hominibus manifestentur. Vnde enim gubernator laudabitur, si nauis in portu vel in tranquillo consistat? vt qui probati sunt, inquit, siue doctores in resistendo, siue populares fideles in permanendo, manifesti fiant in vobis.

Arguit quadruplicem culpam temerè accedentium.

Secundò reprehendit, quod cibum corporalem in Ecclesia sumebant. Vnde dicit: An Ecclesiam Dei contempnitis, facien-

Præua consuetudo apud Corinthios, Ecclesiam passim de honestate conuiujs.

tes eam triclinium epularum? Præmiserat: Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? Et tunc subdit: Aut Ecclesiam Dei contemnitis? Inualuerat enim apud Corinthios præua consuetudo, Ecclesias passim dehonestare conuiujs.

Tertio, quod ante communionem corporis Christi corporalem cibum sumebant: vnde dicit: *Conuenientibus vobis in vnum, iam non est dominicam cœnam manducare. vnusquisque enim cœnam suam præsumit ad manducandum.* Vt enim ait Sedulius, ante dominicam oblationem vescabantur communibus cibis, quam cœnam noctibus adoriebantur. quumque diuites ebrij ad Eucharistiam venirent, vexabantur inopes fame. Et ideo vnus quidem, inquit, esurit, alius autem ebrjus est. Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo.

Dominica cœna non est, ubi pauper cõtemnitur,

Quarto, quod nihil pauperibus erogabant. Vnde ait, *Conuenientibus vobis in vnum, iam non est dominicam cœnam manducare.* Cõuentus & congregatio præfert charitatem. Cœnam autem dominicam, vnanimem dominici corporis & sanguinis cõiectum appellat, ad illius venerandæ cœnæ dominicæ imitationem, quam ipse cum discipulis egit. Quoniam vnus panis & vnum corpus multi sumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. i. Corinth. 10. Sed vos, inquit, re tanta, id est, dominicæ cœnæ imitatione priuati estis. Nam per hoc quod vnusquisque cœnam suam priuatam præsumit ad manducandum, dominicam cœnam fecistis priuatam. Quandiu autem erat communis, Domini cœna dicebatur. Sunt enim & seruis dominorum bona communia. Et quia vestrum singuli præueniendo propriam cœnam edunt, nullius pensi pauperes habentes, scœdatis profectò hâc cœnâ. Quibus Apostoli verbis facile intelligitur illud tunc erroris fuisse apud Corinthios, vt multum panis & vini in Christi corpus & sanguinem sacerdotali consecratione conuertendum, ad suos priuatos vsus in Ecclesiam diuites afferrent, vnde detestabili sacrilegio crapularentur opulenti, pauperibus interim fame cruciatis. Quos melius fuisset domi priuata ac prophana conuiuia celebrasse, quam pauperibus præsentibus comparticipationem renuere. Ecclesiam, inquit, Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent. Ideo & pœnam adiungit, dicens, *Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Quasi dicat: Argumento sint ea mala quæ vobis contingunt. Eo namque & mortes iam immaturæ, & diuturni morbi oboriuntur, quia mysteriũ hoc indignè sumunt multi. Et licet nonnulli vsque ad ipsam mortem inoffensam seruent valetudinem, non tamen propter hoc Christi sacramento non esse obnoxios satis probatur, quia non modò præsentia hæc tormenta, sed etiam futura & grauiora hos manent, qui indignè mysterium illud adierunt. Et qui præsentia mala

Error & abusus factus apud Corinthios.

Indignè communicantium panem.

occulto, sed iusto Dei iudicio euadunt, incident in futura: quibus tunc horrendum erit incidere in manus Dei uiuentis, Hebraeor. 10.

Docemur ergo hic, dignè nos sacramentum hoc sumere oportere. Nam indignè sumentes adeò nihil fructus inde consequentur, vt & rei sint (sicut premissum est) futuri, traditi corporis & effusi sanguinis Christi. Vt autem dignè sumamus, nos ipsos probemus oportet. Hæc verò nostri probatio in hoc consistit, Primò, vt agnoscamus & detestemur peccata nostra, nosque indignos vt intret sub tectum nostrum, cum Centurione iudicemus. Secundò, vt reuerenter de mysterio hoc sentiamus, atque in corporis sanguinisque Christi pretium omnem salutem nostram collochemus. Tertio, vt ex animo redamemus nos tantoperè amantem, illiusque beneficia laudibus iugiter celebremus. Quarto, vt proximis nostros (vtpote per Christum factos fratres nostros & sorores adeoque commembra nostra) Christi exemplo diligamus, non solum vt verbis & bonis nostris illos iuueamus, verùm etiam vt animas nostras ponamus pro ipsis. 1. Ioh. 3. Qui ita sese probat, is bene seipsum probat, & dignè sumit.

Cenam dominicam indignè sumentes rei sunt traditi corporis & effusi sanguinis Christi. Matthei 8.

Probatio nostri in quibus consistat.

Causa autem quæ lectio hodierna, quæ cenam dominicam complectitur, hodie proponatur, hinc nimirum est, quòd Ecclesia nunc præsertim solennem eiusdè cenæ dominicæ agat memoriam. Si verò quis scire cupiat, quæ iam potissimum eius memoria agatur, cum tamen non post Pentecosten, sed ante passionem Christi ea instituta sit: is sciat, id ob id fieri, quòd apostoli circa hoc tempus, nempe post pentecosten & acceptum spiritum sanctum, hoc sacrosanctum mysterium cum primis frequentare ac exercere cœperint. Nam sic Act. 2. legimus: Erant (credentes) perseverantes in doctrina apostolorum, & communicatione & fractione panis, & precationibus.

Commemoratio cana dominica in hoc tempore causa

Quæ itaque Dominus cenam hanc instituerit, velitque eam sumi à nobis, eamque apostoli frequenti usu exercuerint: reuerreamur eam & nos, & sumamus, & dignè sumamus, vt vitam habeamus æternam, Iohan. 6.

EPILOGVS.

1. *Cenam dominicam* Apostolus ad memoriam reuocat, ne unquam Christi dilectio in morte nobis exhibita, memoria excidat. Hæc enim representat passionem Christi, sed neque representat saltem significatiuè, sed & exhibet re vera ipsum quem representat. Representatio est commemoratio passionis sanctæ, & gratiarum actio, & vocatur Eucharistia. Representatio est communicatio, qua fideles corpus & sanguinem Christi re vera sine omni anigmate sumunt: & vocatur synaxis. Vtrunque est salus, si neutrum negligatur. Cupit Augustinus nos, si non quotidie, saltem dominicis diebus & festiuis communicare omnes. Idem dicit eos indignè semel in anno aut rarius

Homil. 22. de verbu domini secundum Lucam.

accedere, qui non ita se gerunt, ut quotidie mereantur accipere.

2 Corpus Christi verum & verus eius sanguis in Eucharistie sacramento indignè non debet sumi. Indigni sunt, qui transubstantiationem non credunt, qui Berengarianam heresim excitant. Indigni sunt, in quibus peccatum adhuc feruet, qui sacramento penitentia medicina, contritione, confessione, & satisfactioe sibi mederi aut supersedent, aut contemnunt. Hos omnes, reos dicit corporis & sanguinis Domini. In eos quadrat hoc Apostoli, Denuo sibi filium Dei crucifigentes. & illud, Flens dico, inimicos crucis Christi.

3 Preparatio exactissima ad Eucharistiam sumendam omnibus fidelibus perquam est necessaria: quod satis innuit Apostolus in hoc quod dicit: Probet seipsum homo, &c. Quo vult, ut quisque se iusta lance aestimet, non solum de fide, sed & de charitate, cuius nos etiam sacra synaxis admonet, quoniam ut panis unus sit ex multis granis, & ut ex multis acinis sit unus potus, ita omnes fideles unum debent esse corpus. S. Hieronymus monet exemplo Iosephi ab Arumathaa, ut studeamus venerabile corpus sincere accipere, imitando Iosephum eum, qui illud exanime munda inuoluit sindone. Si hoc ille exanimi & contumelios omnigenis fecit affecto, quāto aequius est nos hoc facere glorioso & redimino?

IN FERIIS IISDEM

EVANGELIUM.

Ioan. 6. **I**n illo tempore dixit Iesus turbis Iudeorum: Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut misit me viuens pater, & ego uiuo propter patrem. Et qui manducat me, & ipse uiuet propter me. Hic est panis qui de celo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, uiuet in aeternum.

Scriptura doctrinam venerabilis Sacramenti copiose conuinant.

In hoc sacratissimo festo sunt consideranda quatuor. 1. Primum, Quae scripturae contineant doctrinam huius sacramenti: nempe Matth. 26. legimus: Coenantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit: deditque discipulis suis, & ait, Accipite & comedite: Hoc est corpus meum. Marc. 14. legimus: Et manducantibus illis, accepit Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc est corpus meum. Luc. 22. legimus: Et cum facta esset hora, discubuit, & duodecim apostoli cum eo, &c. Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens, Hoc est corpus meum quod pro uobis datur. Apost. Paul. 1. Corinth. 11. Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit, Accipite & manducate, Hoc est corpus meum quod pro uobis tradetur.

Scriptura tradentis de calice.

De calice uero ita legimus Matth. 26. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur

in remissionem peccatorum. Marc. 14. Et accepto calice, gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes. Et ait illis, Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur. Luc. 22. Similiter & calicem postquam cœnauit, dicens: Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Item 1. Corinth. 11. Similiter & calicem, postquam cœnauit, dicens, Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine.

Christus Iesus verus Deus & verus homo, cuius omnipotentiam in simbolo confitemur & credimus, instituit hoc sacramentum, & sua virtute cœlesti ipse inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate per ministerium sacerdotis conuertit, dicens, Accipite & edite: Hoc est enim corpus meum. & sanctificatione repetita, Accipite & bibite: Hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo subsisterunt excessa cœlorum, profunda fluctuum, vasta terrarum: pari potentia in spiritualibus sacramentis verbi præcipit virtus, & ei feruit effectus. Euseb. in ferm. de corpore & sanguine Domini: qui est hom. 5. de Pascha.

Christus Iesus verus Deus & verus homo omnipotens, instituit hoc sacramentum sua virtute cœlesti ipse inuisibilis sacerdos, visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui, verbo suo secreta potestate per ministerium sacerdotis conuertit.

Vt hæc sacrificia offerrent omnes Christiani, in baptismo facti sunt regale sacerdotium, censentur populus acquisitionis: & in cœna suos apostolos sacerdotes fecit Christus: & ut ita consecrarent, potestatem ipsis & eorundem successoribus dedit.

Eucharistie sacramentum in die vltima cœna instituit Christus, in qua & suos discipulos successores sacerdotes consecravit. Sacramenti altaris materia & forma.

Ex hac doctrina Euangelistarum & Pauli cognoscimus sacramenti Eucharistie (quemadmodum & aliorum sex sacramentorum) Christum authorem fuisse. Instituit autem illud in die illo quo vltimam cœnam cum suis discipulis Ierosolymis celebravit: in qua & suos discipulos sacerdotes ipse summus sacerdos consecravit, & ut illud sacramentum ipsi, sui que successores consecrarent, præcepit. Materia autem huius sacramenti est panis & vinum: forma verò, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, &c. Quæ cum Christus dixit, non simplicia verba fuisse arbitrabuntur pij fideles, sed efficacissima, effectumque mox consecrata haud dubiè confitebimur. Nam cum Christus dixerit, Hoc est corpus meum: si illic non erat ipsius corpus, ergo vana & falsa fuit Christi affirmatio. si autem erat corpus (quod iam inde ab apostolis vsque Catholica profitetur Ecclesia) falsa & hæretica est Zuinghianorum & Heluetiorum interpretatio, qui verba illa corrumpentes ac deprauantes, expressum Dei verbum dicunt, Hic est sola figura corporis mei, Falsa & hæretica est & Caluini declaratio, seu assertio, qui ita interpretatur, vel potius corrumpit Christi verba, Hic est sacramentum corporis mei. Nos verò catholici cum Christo, cum que

Hæreticorum modernorum de sacramenti corporis & sanguinis Christi falsa interpretatio seu assertio.

apostolis, in magna Ecclesia, in populo graui, in medio seniorum, confitemur excelsa animorum constantia, post panis atque vini consecrationem esse illuc in sacramento altaris sub panis & vini speciebus verum corpus Christi realiter atque substantialiter. Hoc tenet Ecclesia Romana, hoc fuit semper confessio Ecclesia orientalis, professa fuit Africana, confessi sunt patres in concilijs. Quare qua ratione quæue fronte Saxones Lutheri crediderint, Heluetij Zuinglio, dux Vvirtembergicus Brentio, Geneuenses Caluino, neglecta & deprauata doctrina Christi, Apostolorum, Conciliorum, Patrum, ipsi viderint.

Idem corpus in sacramento conficitur quod ex virgine natum est, quod à Iudæis crucifixum, quod in celum euectum & modo ab angelis adoratur.

2. Secundò considerandum, quale sit corpus illud quod in sacramento conficitur: nempe, quale fuit illud quod ex virgine natum est, illud quod in cruce à Iudæis neci datum est, illud quod in cælum euectum est, & quale est illud quod ab angelis modò adoratur. Hoc testatur Chrystost. hom. 24. 1. ad Corinth. Hoc, inquit, corpus in præsepi reueriti sunt Magi viri impij & barbari: tu non in præsepi, sed in altari, non mulierem quæ in fascijs teneat, sed sacerdotem præsentem, & spiritum sanctum super proposito sacrificio abundè diffusum vides. Dum in hac vita sumus, vt terra nobis cælum sit, facit hoc mysteriũ. In cælis est regium corpus, quod nunc tibi in terra videndum proponitur. Non angelos, non archangelos, non cælos calorũ, sed ipsum horum omnium dominum ostendo tibi. Animaduertis quonam pacto, quod omnium maximum est & præcipuum, in terra non conspicaris solum, sed tangis, sed comedis, & eo accepto domum redis. Idem eadem homil. Quando mysterium propositum fuerit, dic tecum, Hoc corpus sol crucifixum videns, radios auertit, propter hoc velum templi scissum est, & petra: ac terra vniuersa tremuit. hoc idem corpus cruentatum, lancea vulneratum, fontes sanguinis vniuerso orbi salutares scaturiens. Id ipsum corpus in supremum thronum extulit, quod nobis etiam exhibuit, vt teneremus, & vt manducaremus: quod maximum signum est dilectionis.

Idem homil. 3. ad Ephe. Recolite quia illius corpus est & sanguis, qui supra cælos residet, qui ab angelis suppliciter adoratur: illius inquam, qui proximè assisit immortalis Dei potentia. Huius delibamus sanguinem, & proprium corpus nobis sumendum tradidit.

Doctrina eorum falsa comprobatur qui affirmant in sacramento non esse verum corpus Christi.

Hinc docemur 1. Falsam esse eorum doctrinam qui affirmant in sacramento altaris non esse verum corpus Christi, nisi quis malit Zuinglio & Caluino credere, quam Chrystostomo & vniuersæ Ecclesiæ tam orientali quam occidentali. 2. Docemur doctrinam hanc quam Romana tenet Ecclesia, non esse nouam neque singularem, sed antiquissimam, & omnibus populis tum orientalibus tum occidentalibus communẽ, vtpote quam

quam Chrysoftomus, uti ab apostolis acceptam veneratur, conficitur, atque credit. Attendant igitur hæreici quod falsa mendacisque plena doceant.

Tertio considerandum qui sint fructus huius sanctissimi sacramenti. Multi quidem sunt, sed tres præcipui. 1 Est sumptio homini saluberrima. Hoc docet Christus Ioh. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Et August. homil. 28. de verbis domini secundum Lucam: Si quotidianus est panis, inquit, cur post annum illum sumas, quemadmodum Graeci in oriente facere consueuerunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi proffit, sic viue, ut quotidie merearis accipere. Vide & Ambros. lib. 5. de sacra. cap. 4.

Fructus vener. sacramenti tres sunt præcipui.

2 Est antidotum contra cacodæmones, & pignus immortalitatis. Hoc docet Chryso. hom. 45. in Iohan. Hic mysticus sanguis dæmones procul pellit, angelos & angelorum dominum ad nos allicit. Dæmones enim cum dominicum sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur: angeli autem procurrun, etc. Vide hac de re homil. 61. ad populum Antioch.

Eucharistia est antidotum contra cacodæmones. & pignus immortalitatis.

3 Deterret à vitijs, & ad omnia bona opera inuitat. Hoc docet Chryso. homil. 61. ad popu. Antioch. Hei mihi, quot ad salutem nobis via? Nos corpus suum effecit, nobis suum communicauit corpus, & horum nos nihil à malis auertit. O tenebras, & profunditatem magnam! ò indolentiam! Quæ sursum sunt querite & sapite, inquit, vbi Christus est ad dexteram Dei sedens, Colof. 2.

Præter hos fructus operantur in nobis hæc sacramenta tres effectus. 1 Christo incorporamur. Nam Christus idcirco hoc sacramentum præcipuè instituit, ut ipsi incorporeremur, deque remissione peccatorum & futura gloria (si in charitate perseveremus) certi reddamur: ut veluti viuificatrice quadam medicina sanemur, reficiamur, erigamur, & consolidemur. Quæ omnia Christus significare voluit cum dixit, Mat. 26. Accipite & comedite. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Accipite meam carnem in remissionem peccatorum pro vobis traditam, & manducate, in me transformamini, & valedictis omnibus cupiditatibus, in me manete, & ego in vobis.

Effectus tres vener. sacramenti. Per sacramentum Christum incorporamur.

2 Efficiamur corpus Christi mysticum. Nam Paulus 1. Cor. 10. ait, Quoniam vnus panis & vnum corpus multi sumus, qui de vno pane & de vno calice participamus. Mysterium ergo patris & vnitatis nostræ, ut inquit Augustinus, Christus in mensa sua consecrauit. Videant ergo malè viuentes, nocentes proximis, meditantés schismata, quid faciât contra vnitatem corporis Christi.

Corpus Christi mysticum efficiamur per altaris sacramentum.

3 Ad mutuam charitatem alendam & colendam accendimur. Nam Chryso. hom. 45. in Iohan. sic habet, Ut autem nõ

Charitatis mutua incitium est idem sacramentum.

solum

solum per dilectionem, sed re ipsa in vnam carnem conuertimur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus est, &c.

*Eucharistia
quomodo com-
municanda &
sumenda.*

4. Quarto considerandum, quomodo accedendum ad communicandum, quod docet Paulus 1. Cor. 11. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Itaque qui manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem serpsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini. Idem docet Basilius, qui in summis Moralium 2. i. ficat: Communicaturi fidem in primis habere debent verbis Domini dicentis, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem, Luc. 22. & timorem concipere ex verbis Apostoli dicentis: Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Item Christus Matthæi 5. Si quando offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo, & cetera. Item Achimelec. 1. Regum 21. qui David petenti panes, cum alios non haberet nisi panes sanctos, non prius voluit ei dare, quam diceret, Si mundi sunt pueri, maxime à mulieribus? Et respondit David sacerdoti: Et quidem si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri & nudius tertius quando egrediebamur, &c. Sunt igitur necessariae, fides, probatio, (id est, confessio) timor, charitas, castitas, & mundities. Qui his virtutibus ornatus altare accesserit, speret se digne corpus Domini sumpturum. Qui vero non credit, aut non confiteatur, vel odit, &c. abstineat. Nam iudicium sibi manducat & bibit.

*Communicatur
fidem in pri-
mis habere de-
bet.*

*Communica-
turis necessa-
ria.*

Exegesis literalis nequam hic omittenda est, in qua adimus docemurque quid fructus seu utilitatis ex digna eius sumptione proveniat. Vnde hic sciendum est duplicem esse sacramenti huius sumptionem: sacramentalem nimirum seu visibilem, & spiritualem seu invisibilem. Sacramentalis est externa illa sub panis & vini speciebus, corporis sanguinisque Christi sumptio. Spiritualem vero est fides seu fiducia in meritum corporis & sanguinis Domini. Vnde nimirum Augustinus, Quid paras dentes & ventrem? Crede & manducasti.

*Sumptio sa-
cramenti du-
plex, sacramen-
talis & spiri-
tualis.*

*Sumptio spiri-
tualis semper
sacramentalis
includitur.*

Iam quoties loquimur de effectibus coenae Dominicae, semper spiritualem illam sumptionem sacramentali includimus. Nam citra hanc, spiritualem, inquam, aded nihil fructus illa operatur, ut planè noxia & damnabilis sit, non quidem per se, sed

sed propter indigentiam seu abusum sumentis. Potest igitur spiritualis manducatio prodesse & salutem operari citra sacramentalem, at sacramentalis sine spirituali nihil prodest. Hinc tamen nemo consequens esse putabit propterea sacramentalem seu externam esse postponendam, imo hoc potius consequens erit, utramque coniungendam esse. Alioqui enim quemadmodum non satis est credere, nisi baptizeris simul: sic quoque non satis est credere Christum pro te corpus suum tradidisse in mortem, & sanguinem suum effudisse in remissionem peccatorum tuorum, nisi & sacramentaliter simul corpus & sanguinem eius in Eucharistia sumas: hoc est, si liceat, si non necessitas impediatur. Certè plus confert externa receptio interne coniuncta, quam sola interna sine externa. Quemadmodum & gemmæ quum in medicaminibus teruntur, maiorem virtutem & fomentum adferunt quum in corpus recipiuntur, quàm si ob oculos solum opponerentur. Propterea, nempe, & patres orthodoxi hoc Euangelion quod de sacramenti effectibus tractat, de utraque sumptione simul, & spirituali & sacramentali, scilicet, intellexerunt. Sic Dominus inquit: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*. Hic primus fructus est, quod dignè edens & bibens corpus sanguinemque Domini: hoc est, & sacramentaliter & spiritualiter, sic faciendus sit gratia diuina, ut neque esuriat, neque sitiatur in æternum. hoc est, nulla gratia ei desit, in nulla re à Deo derelinquatur.

Est autem caro Christi cibus, & sanguis eius potus, quia idem spiritualiter in nobis operantur, quod cibus & potus externus corporaliter. Resciant enim, confortant, restaurant, voluptatem afferunt, vitam continent, imo quod in alijs cibis quærimus, nempe, ut non esuriamus, vel ut non moriamur, vel voluptatem assequamur, hoc solum & perfectè præstant corpus & sanguis Christi.

Ideo signanter addit, verè est cibus, &c. Primum ad differentiam corporalis cibi, quem siue manduces, siue non, morieris. Hic autem tantum moritur, qui non manducat: in æternum autem viuet, qui manducat. Secundò corpus Christi verus cibus est, ad distinctionem eius cibi què diabolus pollicebatur. Cibus enim ille, cibus fuit mendacij, quia falsum fuit falsum est quod in cibo illo diabolus pollicebatur. itaque & cum vana promissione datus fuit cibus ille, & vana spe dilinæ similitudinis consequendæ manducatus est. Caro autem Christi verus cibus est, quia verum est quod Christus in eo pollicetur, veraque spes est qua manducatur. Sic & de sanguine dicendum. Sequitur:

Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, &

Simile.

*Sacrament des
sumptio non
est negligenda,
si nulla neces-
sitas impediatur.*

Simile.

*Corporis Christi
si primus fru-
ctus. Ioann. 4.*

*Caro Christi
verè cibus &
sanguis eius
potus dicatur.*

*Caro Christi
verè cibus &
verus est.
Gen. 3.*

Corporis Christi secundus fructus est, quod dignè sumens Christo incorporatur.

ego in illo. Hic est secundus fructus dignæ sumptionis, manere in Christo, & hunc in se vicissim habere manentem. Hoc est, dignè sumens Christo incorporatur, & vnum fit cum eo, ipsiusque infirmitates & peccata in sese Christus transfert, & Christi vicissim bona & merita ipsius fiunt, eoque iam nil ultra satan, peccatum, mors & inferi possunt ipsi incommodare, sed ab omnibus tutus est. Quod quantum bonum sit, vel ex Psal. 90. discere possumus, in quo Dauid non satis exprimere potest, quàm securus sit, qui sub vmbra & adiutorio Dei sedet. Quanto igitur securior & foelicior est, qui Christum in se habet, & in Christo est? Atque hinc videre licet vnde sit tanta Christianorum fortitudo & victoria contra peccatum, mortem, diabolum, & mundum: nimirum quia in Christo manent, & Christum in se manentem habent. Sicut enim Christus quantumvis totius mundi peccata in se suscepisset, morsque & mundus, & diabolus eum totis viribus inuasissent, tamen opprimi non potuit: sic nec opprimi potest qui in Christo manet, &c. Breuiter, quod diabolus mendaciter homini, hoc Christus hinc verè pollicetur & præstat: ac si apertè dicat, Si manducaueritis carnem meam, &c. dii eritis, & filij excelsi omnes.

Christianorum victoria & fortitudo contra peccatum, mortem, diabolum, & mundum, vnde proueniat.

Tsal. 81.

Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: ita & qui ededit me, viuet ipse quoque propter me. Qui ededit hunc panem, viuet in æternum. Hic tertius & omnium maximus fructus est, quod quæadmodum Christus & Pater vnam eandemque viuunt vitam, sic & dignè sumens Eucharistiam, æternam vnam cum Christo vitam victurus fit. Nam qui Christum habet, etiam eius vitam participat. Quis verò iam vel plura vel maiora vnquam cupere queat? Nam oculus non vidit, neque auris audiuit, neque cogitationes cordis vnquã assequutæ sunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. 1. Corinth. 2. Nihil autem magis in votis nobis est, quàm principum habere gratiam, & diu foeliciter viuere in mundo. Hoc impetrare, fructus nobis videtur omnium præclarissimus. At quanto maiores sunt fructus, summi æternique principis Iesu Christi gratiam habere, in caelis æternum viuere! Etiam si tandem contingat vt princeps aliquis nos fauore cõplectatur, non tamen is fauor durat diu. Verùm qui Christi principis fauorem nactus est, is patronum habet & constantè & perpetuum, simul potentem, simul misericordem. Sic & si detur aliquando viuere foeliciter diu, nihil tamen solidi subest: sed est illa foelicitas potius infœlicitas: illa vita diuturna, perpetua mors. At caelestis foelicitas, æternaq; vita, sola & foelix & perennis est. Vnde & manna de quo patres gloriabantur, nequaquam comparandum est huic cibo. Nam è tanto numero ne vnus quidem remansit, imo plerique etiam quoad animam mortui fuerunt. Causa verò fructus huius, carnis & sanguinis Christi

Fructus tertius & omnium maximus corporis Christi.

Manna panis vna non est comparandum.

Christi viuifica vis est. Quum enim ipse sit iuxta diuinitatem vita, quumque caro & sanguis ipsius cum diuinitate vnita sint, habent & hæc propter vnionem illam viuificandi vim. Et quæ admodum (ceu D. Cyrillus inquit) cera ceræ liquefactæ infusa, vna cera cum illa fit: ita & is qui carnem & sanguinem Domini recipit, vnum fit cum illis: quumque caro & sanguis Christi sit ipse Christus, fit recipiens vnū prorsus cum eo: hoc est, particeps fit omnium quæ Christus habet: & Christus contra quæ illius sunt, pro suis ducit: vnde consequitur nimirum, ipsum in se recipere & peccata nostra & nostras infirmitates, & sua vicissim communicare nobis merita, suam communicare hereditatem.

Caro & sanguis Christi propter vnionem cum diuinitate, viuificandam vim habent. Simile.

EXHORTATIO.

Agite itaque fratres, cum tantis omnino fructibus scateat digna corporis sanguinisque domini sumptio, libenter posthac & sacramentaliter & spiritualiter communicemus: cum primis tamē & subinde spiritualiter: hoc est, fide firma credamus Christum pro nobis incarnatum, crucifixū & exuscitatū esse, sanguineque suo nos lauisse à peccatis, & reconciliasse deo Patri. Sed & viuam propter ipsum, quemadmodum ipse propter Patrem vixit. Hoc est, quemadmodum ipse Patri obediens fuit, & huius per omnia executus est voluntatem, sic & nos nostro benefactori simus grati, morigeri, conformes: porrigamusque ipsius exemplo etiam nostram carnem edendam & sanguinem nostrum bibendum proximis: hoc est, charitatis officia erga fratres & sorores declaremus, impendamus ipsis & bona & propriam vitam.

Spiritualiter communicata quid sit. Viuere propter Christum quid sit.

EPILOGVS.

1 Considerate imò & credere hic oportet, quod Christus de celo descendit, & deus sit: alioqui impossibilia videbuntur quæ hæcenus dixit. Hic enim est fructus ligni vite, quod hoc tempore deus in medio Ecclesie plantauit, Gen. 2. Hinc in Apoc. 2. dicit, Dabo ei edere de ligno vite, &c. Christus enim vere est lignum vite his qui apprehenderint eum: & ideo qui tenuerit eum, beatus erit, & est, Prou. 3.

2 Christus panis effectus est, hoc est, quod bona sua nobis communicare vult, imò seipsum, ac planè nobis committeri & vniri.

3 Beneficia multo maiora iam nobis præstitit Christus in lege gratiæ, quam patres habuerunt in veteri testamento. Non est enim aut fuit aliquando iam grandis natio, que ita habeat deos appropinquantes sibi, sicut adest nobis deus noster: qui & in futuro summa & maxima se daturum pollicitus est, hoc est, ipsam beatitudinē, & vitam, non iam in spe, sed in re.

Deut. 6

IN

IN DIE IOHANNIS BAPTISTAE

EPISTOLA.

Isaia 49. **H**æc dicit dominus: Audite Insula, & attendite populi de longè: Dominus ab utero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei, & posuit os meum quasi gladium acutum: sub umbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me, & dixit mihi: Seruus meus es tu Israel, quia in te gloriabor. Et nunc hæc dicit Dominus, formans me ex utero seruum sibi. Dedit te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terra. Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt propter Dominum Deum tuum, & sanctum Israel, qui te elegit.

Lectio hæc prophetica complectitur quatuor, quæ & si litera tenus personæ diui Iohannis plerumque conueniat, in neminem tamen verius competit, quàm in filium Dei Iesum Christum, quem Iohannes prænuntiauit. Primo igitur loco agit de natiuitate Domini, cum ait, *Dominus ab utero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei*. Quibus verbis declarat se non fortuito & casu obiter incidente humanitatem assumpsisse nostram, ac natum esse, sed ab æterno huc à Patre esse prædestinatum & vocatum. Quia enim ante conditum mundum prænouerat Deus lapsurum hominem, ab æterno etiam concluderat filium humanitatem assumpturum, & redempturum illum. Ob id quoque antequàm is nasceretur, cum adhuc in matris esset utero, nominis eius recordatus est, statuens, perque angelum suum promulgans, Iesum ipsum vocandum esse, quodd nimirum seruaturus populum esset suum à peccatis, Luc. 2. Matth. 1. Hunc etiam Deus verè ab utero vocauit, hoc est, filium suum esse testatus est: iuxta illud, *Ex utero ante luciferum genui te*, Psal. 109. Et Psal. 2. *Dixit Dominus ad me, filius meus es tu: hodie genui te*. Quemadmodum & in Euangelio de nostro Iesu (ipsissimo nempe Messia) bis testificatus est: Hic est, inquit, filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, Matth. 3. & 17. Huius quoque verè nominis recordatus est dominus de ventre materno, imo longè ante conceptionem: dum scilicet prædixit vocandum illum Immanuellem, & Deum iustum nostrum, Isa. 7. Iere. 21. quemadmodum & angelus quum missus esset ad Mariam, ante ipsam etiam Iesu conceptionem iussit vocari nomen eius Iesum, Luc. 1. Matth. 1.

Quæ verba litera tenus personæ diui Iohannis etiam conuenire possunt. Nam hunc Deus vocauit ab utero, dum illum (iuxta angelum prænuntium) spiritu sancto iam inde ab utero matris eius repleuit, Luc. 1. Huius quoque recordatus est Dominus de matris ventre nominis, dum illum voluit vocari Iohannem, antequam conciperetur, Luc. 1.

2. Secundò agitur de doctrina & vita Domini, cum pergit di-

*Filius Dei ut
humanitatem
nostram assu-
meret ab æter-
no à Patre
prædestinatus
& vocatus.*

*Nomen filij
Dei longè an-
te conceptione
præordinatū.*

*Iohannes ab
utero vocatus
& nominatus.*

tere: *Posuit os meum quasi gladium acutum, in umbra manus suae protexit me, & posuit me sicut sagittam electam, &c.* Quibus verbis innuit Seruator noster, primo doctrinam suam veluti enssem fore efficacem, & penetrabilem in hominum cordibus. Quod sic verè esse postmodum Baptistæ de ipso probauit testimonium, dicentis: Cuius ventilabrum in manu ipsius, & repurgabit aream suam, & congregabit triticum suum in horreum, paleam autem exuret igni inextinguibili, Mat. 3. Et illud Malach. 3. *Quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflagrans, & quasi herba fullonum.* Et illud Esa. 11. *Percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium.* Deinde innuit vitam suam fore constantem, rectam, & numeris omnibus absolutam, quæ admodum sagitta recta esse solet, Isa. 53. 1. Pet. 2. Hunc quoque Deus sub umbra manus suæ verè protexit, posuitque sicut sagittam electam, & in pharetra sua abscondit: iuxta illud Iohan. 12. vbi Pater inquit: *Et illustraui, & rursus illustrabo (subaudi) te.* Et illud Pauli Coloss. 1. *Iesus Christus est principium, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primas tenens: quoniam in illo complacitum est Patri, vniuersam plenitudinem inhabitare, & per eum cuncta reconciliare erga, &c.* Quo ad personam Iohannis, posuit etiam Deus os eius quasi gladium acutum, dum dedit illi vim & gratiam vt præcederet ante Messiam cum spiritu & virtute Helix, multos filiorum Israël sua prædicatione conuerteret ad dominum Deum ipsorum, conuerteret corda patrum in filios, & inobedientes ad prudentiam iustorum, pararetque sic Domino plebem perfectam, Luc. 1. Matth. 3. Marc. 1. Iohan. 1. & 3. Hunc sub umbra quoque manus suæ protexit, posuitque sicut sagittam electam, & in pharetra sua abscondit, dum magnum ipsum fecit coram se, dum manus sua erat cum eo, dumque ipsum & Phariseis Sadducæisque & populo Israëlitico fecit venerabilem.

Doctrina saluatoris ense efficacior & penetrabilior.

Vita saluatoris constanti, recta, & in suis sagitta absoluta.

Os Iohannis Baptistæ quasi gladius acutus.

3. Tercid de contemptu Domini, ac ipsius passione fit mentio, cum ait: *In vacuum laboravi sine causa & vanè fortitudinem meam consumpsi: ergo iudicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo.* Quibus verbis significat, quantumlibet & doctrina & vita omnibus, præsertim populo Iudaico, inseruierit, se tamen nihilominus ab illis contemptum ac sperum esse, adeoque morte turpissima affectum, ita vt omnis suus labor, omnis doctrina, omnis adhortatio veluti in vanum abiit: cuius quidem summæ & ingratitude & malitiæ Deum facit iudicem. 1. Pet. 2.

Contemptus filii Dei apud Iudeos.

4. Quartid de redemptione tam gentium quam Iudeorum per ipsum facta agit, ac ita progreditur: *Et nunc hæc dicit Dominus, formans me ex utero seruum sibi, vt reducam Iacob ad eum, & Israël non congregabitur, & glorificatus sum in oculis Domini, & Deus meus factus est fortitudo mea: & dixit, Paruè est vt sis mihi seruus ad suscitandas iras Iacob,*

Doctrina & passio filij Dei frugifera, utilis & necessaria.

cob. & feces Israël convertendas: Dedit te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terre, &c. Quibus verbis indicat, etiam doctrina nonnullis ingratis fuerit contemptui, licet etiam passio ipsius ignominia ignominiosissima habita sit, utraque tamen & fuisse & esse summe frugiferam, utilem & necessariam. Nam ijs tum conuersos tum saluatos esse innumeros tam ex gentibus quam Iudæis ostendit: & quanquam hostes sui ipsum profus voluerint æternis tenebris adiudicatum, se tamen perinde esse & manere æternam omnium electorum lucem, sempiternam totius mundi salutem. Vnde verè etiam iuxta humanitatè seruus fuit Domini in Israël, in quo gloriaretur: iuxta illud Paulinum Roman. 15. Iesus Christus minister fuit circūcisionis pro veritate Dei, ad confirmandas promissiones patrum. Vnde & Dominus ipsemet in Euangelio ait: Non sum missus nisi ad oues perditas domus Israël, Matth. 15. Sed idem tamen & in lucem gentium à Deo datus est in salutem vsque ad extremum terræ, iuxta illud Simeonis, Lucæ 2. Viderunt oculi mei (Iesum) salutaretuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël. Et illud Pauli Ephes. 2. Veniens Christus Iesus euangelizauit pacem vobis (gentibus) qui procul aberatis: & ijs (Iudæis) qui propè: quoniam per illum habemus aditum utriusque in vno spiritu ad patrem.

Iesus iuxta humanitatem seruus Domini in Israël.

Iesus lux gentium à Deo datus.

Ne hic Iohannem prætereamus, dedit etiam Deus hunc in lucem gentium dum ille non Iudæos solum, sed & homines gentiles, publicanos nimirum ac milites ad poenitentiam & fidem adduxit, Luc. 3.

Iohannes etiã in lucem gentium datus.

Christum denique & reges verè viderunt, principesque con-

Christus reges & principes suo iugo subdidit.

furrexerunt, atque adorarunt propter dominum Deum eius: non solum nimirum in hoc, quod à Magis & quaesitus & adoratus est puer, verum etiam quod per prædicationem Apostolorum suorum innumeros reges & principes regionesque suauis iugo subdidit.

Iohannem reges venerati sunt.

Sic effecit denique Dominus, ut & reges ac principes viderent Iohannem atque adorarent propter Dominum, dum rex Herodes ipsum & seruabat & libenter audiebat, auditoque eo multa faciebat, Marc. 6.

Restat iam, ut quando seruator noster sic omnibus redimendis homo factus sit, docuerit, miracula ediderit, contemptus sit, passus sit, resurrexerit: huiusmodi summa beneficia in ipso etiã agnoscamus; eoque ipsum laudemus, extollamus, gratiarum actionibus veneremur, ore, corde, vita: necnon eundem ita à patre condecoratum ex animo veneremur, audiamus, sequamur: quod & ipsi sub umbra manus eius protegatur, in pharetra eius abscondamur, luce eius illuminemur, & salute eius æternum perfruamur.

EPILOGVS.

- 1 Bonitas & amor Dei erga genus humanum predicatur, qui post vocationem reliquiarum Israel, & abiectionem populi in incredulitate permanentis, Ecclesiam de gentibus veluti de ultimis insulis congregat.
- 2 Ecclesia persecutorum insidijs quasi maris fluctibus patet, & ex omni parte ieiunante naufragio tunditur, sed non submergitur, habens protectorem Christum Deum, Luc. 22.
- 3 Christus datus est in lucem gentium, ut sit salus ad extremum terre. ita illuminat vniuersum mundum predicatione Iohannis Baptiste, qui erat lucerna ardens & lucens, Iohan. 5. & Apostolorum, ut & reges & principes, quorum cor in manu Dei est, eum adorant.

IN EODEM DIE SACRO

EVANGELIUM.

FVit in diebus Herodis regis Iudaeae, sacerdos quidam nomine Zacharias, de ^{Luc. 1.} vice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela. Et non erat illi filius, eo quod esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Factum est autem: quum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suae ante Deum (secundum consuetudinem sacerdotum), sorte exiit, ut incensum poneret ingressus in templum Domini) & omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi Angelus Domini, stans a dextris altaris incensi. Et Zacharias turbatus est, videns: & timor irruit super eum. At autem ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudivit a est deprecatio tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem: & erit gaudium tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino: & uinum & siceram non bibit, & Spiritu sancto repletur adhuc ex utero matris suae: & multos filiorum Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum. Et ipse praecedet ante illum in spiritu & virtute Eliae, ut conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad Angelum, Unde hoc sciam? ego enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis. Et respondens Angelus, dixit ei, Ego sum Gabriel qui asto ante Deum, & missus sum loqui ad te, & haec tibi euangelizare. Et ecce, eris tacens & non poteris loqui usque in diem quo haec fiant, pro eo quod non credidisti uerbis meis, quae implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans Zachariam, & mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos, & cognouerunt quod uisionem uideret in templo. Et ipse erat inuicem illis: & permansit mutus. Et factum est, ut impleti sunt dies officij eius, abiit in domum suam. Post hos autem dies concepit Elizabeth uxor eius, & occultabat se mensibus quinque, dicens: Quia sic fecit mihi Dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines. In mense autem sexto missus est Angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid: & nomen uirginis Maria. Et ingressus Angelus, ad eam dixit, Ave gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Quae quum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis

esset ista salutatio. Et ait Angelus ei, Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero, & paries filium: & vocabis nomen eius IESUM. Hic erit magnus: & filius Altissimi vocabitur, & stabit illi Dominus Deus sedem David patris eius: & regnabit in domo Iacob in eternum, & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad Angelum, Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco. Et respondens Angelus, dixit ei, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic natus factus est illi que vocatur sterili: quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda: & intrauit in domum Zacharie, & salutauit Elizabeth. Et factum est, ut audiret salutationem Marie Elizabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta est Spiritu sancto Elizabeth: & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim ut facta est vox salutationis tue in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo. Et beata que credidisti: quoniam perficientur ea que dicta sunt tibi a Domino. Et ait Maria, Magnificat anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutare meo: quia respexit humilitatem ancille sue. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Et misericordia eius a progenie in progeniem, iumentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israel puerum suum, memorari misericordiam suam. (Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius) in secula. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: & reuersa est in domum suam. Elizabeth autem impletum est tempus parientis: & peperit filium. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei. Et factum est in die octauo venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui, Zachariam. Et respondens mater eius dixit, Nequaquam, sed vocabitur Iohannes. Et dixerunt ad illam, Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine. Inuebant autem patri eius quem vellet vocari eum. Et postulans puerillum scripsit, dicens, Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt uniuersi. Apertum est autem illico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum: & super omnia montana Iudae dimulgabantur omnia verba haec. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes, Quis putas, puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius repletus est Spiritu sancto: & prophetauit dicens, Benedictus Dominus Deus Israel: quia visitauit & fecit redemptionem plebi suae: Et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui: Sicut locutus est per os sanctorum, qui a seculo sunt prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderant nos: ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, & memorari testamenti sui sancti. Insuperandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis, ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris. Et tu puer propheta Altissimi vocaberis: praebis enim ante faciem Domini parare vias eius, ad dandam

dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum. Per viscera misericordie Dei nostri, in quibus visitavit nos Oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Puer autem crescebat, & confortabatur Spiritu, & erat in desertis usque in diem ostensionis sue ad Israel.

HOc Evangelium complectitur duo. Primò historiam Iohannis, quomodo sit,

1. Conceptus. Sic enim ait Lucas, Zacharias & uxor illius Elizabeth erant iusti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela, & non erat illis filius: eò quod esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Factum est autem quum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis sue ante Deum, &c. Apparuit autem illi Angelus Domini stans à dextris altaris incensi, &c. Nam Angelorum partes sunt, piorum preces ad cælestem numen perferre, & rursus illius munificentiam ad nos deferre, Tob. 12. Ait autem ad illum Angelus, Ne timeas Zacharia: quoniam exaudita est deprecatio tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Iohannem, &c. Hic observabimus encomium parentum Iohannis. Fuerunt enim ex ordine sacerdotum, ex populo Dei, ex tribu Leui. Fuerunt pii, iusti, inculpatè vixerant, omnibus probati, atque non paucis, sed multis iam annis in mandatis & iustificationibus Domini processerant. Docemur hinc veram & certam Iohannis Baptistæ progeniem: nempe, ex sacerdotali genere, ex parentibus claris, ex tribu illustrissima. Deinde mandata atque præcepta Dei esse iustificationes hominum, quæ verè homines iustificent ante Deum: quanvis hæretici nostri temporis cõtra Spiritum sanctum præsumant contrarium docere.

Angelorum partes sunt piorum preces ad Deum perferre, &c. Encomium parentum Iohannis. Progenies Iohannis Baptistæ illustris.

Erat his hominibus sanctis imposita crux sterilitatis, quæ nota erat inter Iudæos summæ damnationis & reiectionis. Nam apud Iudæos ut magnifica quædam res habebatur matrimonij fecunditas, ita sterilitas cum primis erat in probro, & inter præcipua vitæ mala numerabatur. Nondum enim didicerant carnales Iudæi, spiritualemente populum esse, quem Deus cælesti generatione vellet semper in maius propagari. nondum audierant esse beatos, qui se caltraissent propter regnum celorum. Ea res graviter discedebat animos eorum, sed præcipuè Elizabeth, quæ iam probroso cognomine vulgò sterilis vocabatur. Auxerat prolis desperationem, utriusque senectus. Provecitæ ætatis erant ambo tam corpore quàm anima. Sed consolati sunt pii coniuges promissione generali de futuro Messia, & singulari de Iohanne filio suo Domini præcursore, quum dicitur, Exaudita est deprecatio tua, & uxor tua pariet tibi filium,

Exod. 23. Fecunditas matrimonij apud Iudæos magnifica habebatur, sterilitas vero inter præcipua vitæ mala reputabatur. Zacharias & Elizabeth Auxilij præmissi, ne consolati

& vocabis nomen eius Iohannem . quasi dicat, Petisti redemptorem, accipies & redemptoris præcursores . Diuinitus quippe factum est, vt sterili matre, & vtroque parente prouectioris ætatis, Iohannes nasceretur, quatenus etiam ipso ortus miraculo patesceret virum magnæ virtutis futurum qui nasceretur.

2. Quò ad historiam, ostenditur quo modo sit natus. Sic enim Lucas ait: Elizabeth impletum est tempus pariendi: & peperit filium. Et auferunt vicini & cognati eius quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur illi. Hic obseruabimus doctrinam de veritate Dei in implendis promissionibus. Fiunt enim que prædixerat angelus. Promissiones nanque seu verbum Domini minimè possunt mentiri, & omnia apud Deum sunt possibilis. Promiserat enim nuntiaueratque Dominus per angelum Zachariæ, vxorem ipsius Elizabetham parituram ei filium. Hanc ergo promissionem hic per omnia impleuit, nato re vera Iohanne: neque obstitit interim neque Zachariæ incredulitas, neque Elizabethæ innata sterilitas, & prouectius ad hæc senium. Nam constantior est Dominus in promissis, quàm vt incredulitatem aliquorum ea euacuare sinat. Vnde & Paulus Roman. 11. Dona (inquit) & vocatio Dei eiusmodi sunt, vt eorum poenitere illum non possit. Item 2. Timoth. 2. Si non credimus (ait) Deus tamen manet fidelis: seipsum negare non potest. Ad hæc verd nihil contrà naturæ & mundo tam est impossibile, quod non Deo longè sit facillimum. Admoneamur ergo hic, vt quàm constantissimè diuinis oraculis & promissionibus nitamur, quantumlibet etiam naturæ, & totius mundi iudicio aduersari videantur: nec quid occurrat nondum impletum, quod non firmiter credamus, suo tempore implendum.

Obseruabimus hic quoque doctrinam de coniugio, quòd sit sacramentum, quòdque Deo placeat, aliàs illud hac reuelatione non ornasset, Hebr. 13. Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Habet item & suum meritum apud Deum honestas & castitas connubij: habet & suam promissam mercedem sinceritas fidei. Elizabeth namque filia fidelis Abrahamæ, ibi credens vbi credulitatis nulla fuit naturalis ratio, fidei suæ & casti coniugij præmium sustulit, prophetam magnum enixa in gaudium totius orbis. Ecce sic benedicetur homo qui timet Dominum, Psal. 127.

Considerandum est etiam tempus Iohannis. Venit enim inter testamentum (Matth. 11.) vetus & nouum, vtrunque prædicans, vbi dicit Matth. 3. Genimina viperarum, quis docuit vos, &c. Item ibidem: Ego baptizo vos in aqua, &c. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, Iohan. 1. Sequitur ergo quòd semper fuit necessaria poenitentia ad iustificationem: siquidem Iohannes

Natiuitatis Iohannis modus.

Promissiones & verbum domini non possunt mentiri.

Nihil naturæ & mundo tam est impossibile quod non Deo longè sit facillimum.

Rom. 4.

Coniugij sacramentum Deo placitum ostenditur.

Honestas & castitas connubij habet suum meritum apud Deum, & sinceritas fidei suam mercedem.

Genes. 15. Rom. 4.

Iohannes inter vetus & nouum testamentum venit.

hannes pœnitentiam, non solam fidem prædicauit. Illa est con- *Pœnitentia*
 tio Euangelica, quæ Legem & Euangelium continet, id est, ti- *semper fuit no-*
 morem pœnæ, & amorem iustitiæ Christianis annuntiat. V- *cessaria ad in-*
 trunque prædicauit Iohannes, vtrunque etiã Christus, Matth. *stificationem.*
 3. Marc. 1. Luc. 3.

Nec hoc prætereundum, vicinos & cognatos Elizabethæ, v- *Charitatis est,*
 bi Domini misericordiã erga ipsam audiissent, venisse ac gra- *proximorum*
 tulatos illi esse. Hic locus hortatur nos ad charitatem, vt præ- *sive sollicitas*
 cedens ad fidem, vt nimirum & nos vicinorum cognatorumque *sive miseria*
 exemplo, proximorum siue fœlicitate siue miseria tangamur: *tangi.*
 ideoque (iuxta verba Apostoli Roman. 12.) gaudeamus cum
 gaudentibus, & ploremus cum plorantibus. Nam omnes vici-
 ni, cognati que mutuo, imo & vnius corporis membra in Chri-
 sto sumus.

3 Quod historiam concernit, ostenditur quomodo Iohannes
 sit circumcissus. Sic enim ait Lucas: *Et factum est in die octauo, vene-*
 runt circumcidere puerum. vt puer in Lege natus, secundum Legem *circumcidetur.*
 circumcideretur, quæ erat (Genes. 17.) Infans octo dierum cir-
 cumcidetur. Masculus cuius præputij caro circumcisa non fue-
 rit, delebitur anima illa de populo suo, ed quod pactum meum
 irritum fecit. Et cognati suspicantes id patrem velle, quod vul-
 go solet esse gratisimum, *Vocabant eum nomine patris sui Zacha-*
 riam. Mater ergo quiddã marito discere non poterat, ed quod e- *ringuis esset, qui & solet esse author imponendi nominis, spi-*
 ritus sancti assistat docta, respondens dixit: *Nequaquam, sed vo-*
 cabitur Iohannes. Econtra cognati, ed quod in prole soleat per in- *ditum nomen vel patris, vel proau, aut patru, vel alicuius*
 memoria renouari, dixerunt ad illam: *Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine, scilicet Iohannes. Immutant autem*
 patri eius, quem vellet vocari enim. Ex quo obseruandum occurrit, *summam in matrimonio apud maritum authoritatem esse,*
 eoque huius iudicium omnium maximè expectandum. Caput *enim mulieris vir est, Ephes. 5. Et postulans pugillarem, scripsit di-*
 cens, *Iohannes est nomen eius.* Per quod innuitur iustum Domini *præponendum esse omni affectui & iudicio humano: Deinde*
 decere pium maritum, vt si bene sentiat vxor, eius sententiæ li- *benter subscribat, neque op suam authoritatem illius dicta as-*
 pernetur. In tribus enim beneplacitum est spiritui meo, inquit, *quæ sunt probata coram Deo & hominibus: Concordia fra-*
 trum, amor proximorum, vir & mulier sibi bene consentien- *tes. Et mirati sunt vniuersi, quod placeret nomen nouum, & quod*
 inter patrem mutuum & matrem de nomine conueniret, viden- *tes in processu negotij miracula miraculis iungi, totque in soli-*
 ta fieri.

Hic prius obseruabimus: Quod Circumcisio erat in veteri *lege,*

lege: hoc nunc est baptisma. Sicut ergo summa eum diligentia hunc puerum octo dierum vicini & cognati obtulerunt circumcissioni per quam saluabantur: ita & in noua lege adducendū sunt pueri à patrinis & cognatis ad baptisma, vt tanquam vera membra inserantur capiti Christo, qui ait: Sinite paruulos venire ad me: talium est enim regnum cælorum. Vnde nobis nihil cum Legali circumcissione cui baptisma successit. Nam iuxta Paulum, si circumcidamur, Christus nihil nobis proderit, Galat. 5. Sed solum spiritualis debitores sumus. Coloss. 2. Deuter. 10. Circumcidite præputium cordis vestri, & ceruicem vestram ne induretis amplius.

Pueri à patrinis & cognatis adducendū sunt ad baptisma vt in vet. lege obtulerunt suos circumcissioni.

Marc. 10.

Luc. 18.

Consuetudo apud Iudeos erat in circumcissione pueris suis inuere nomina.

Iohannes interpretatur Dei gratia, seu gratiosus.

Consuetudines piæ & sanctæ in Ecclesia non sunt obliuiscenda, tamen si etiam expresso Dei verbo non mandentur.

Fides quantum possit & impetret.

Obseruabimus item consuetudinem Iudæorum, qui pro euentu rerum in circumcissione (non ante) suis liberis nomina imponabant. Sic Ruben dictus est, quasi filius visionis, Genes. 29. Simeon dictus est quasi exauditiō, Ibidem. Benjamin dictus est filius doloris, Genes. 35. Manasse dictus est quasi obliuio, Ibidem cap. 41. Ephraim dictus est quasi crescens, Ibidem. Sic & hic filius Elizabeth, orta contentione, non pro libitu parentum, sed diuino oraculo vocatur Iohannes, id est, Dei gratia, gratiosus: quod tum instaret tempus gratiæ, quoddamque ille primus huius gratiæ præcō futurus erat, adeoque & ipsum gratiæ omnium fontem Iesum Christum suis digitis demonstraturus. Gratiōsa enim fuit pijs de Christo eius prædicatio: qui iam erat præsens mundo. Non vocatur Zacharias, id est, memoria Domini. nam hoc per legem etiam fit. Hic est notandum contra hæreticos nostri temporis, qui clamant, nihil in Ecclesia tentandum, quod expresso Dei verbo non sit mandatum. Nulla erat scriptura quæ dicat Iudæis, in die circumcissionis nomina imponenda filiis: tamen ex pia sancta que consuetudine id faciebant & obseruabant. Reprehendat igitur Zachariam, Elizabeth, & alios patriarchas, qui hoc fecerunt. Reprehendant & apostolos, qui sine expresso Christi verbo vestes asinæ, cui Christus erat infessurus, imposuerunt. Matthæi 21.

Ad hæc verò Zacharias pater antè mutus, circa Iohannis natiuitatem, & in circumcissione præsertim recepit loquelam, & loquutus est laudans Deum. In quo videmus quantum possit impetret que fides. Propter incredulitatem amiserat Zacharias loquelam: vbi verò contra credidit, Dei que obediuit verbo, loquelam recepit. Ambros. Soluit fides linguam, quam incredulitas ligauerat. Nemo ergo desperet, nouit Dominus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum. non enim irascitur in finem. Ierem. 18. Si poenitentiam egerit gens ista à malo suo,agam & ego poenitentiam super malo quod cogitavi vt facerem ei. Atque hæc fides laudationem quoque Domini in Zacharia operata

operata est. Nec enim eum silere à laudibus decebat, qui verbi præconem sibi natum gaudebat.

Vnde nec solum admiratio, sed & stupor quidam & horror ex tot tam insolitis miraculis peruasit omnes vicinos, videntes virum tam iustum ob incredulitatem percussum, & miracula miraculis iungi circa puerum. Sic tremuere Solymitani visis tot miraculis per manus apostolorum editis, Act. 2. Ecclesia sic obstupuit Anania cum vxore sua percusso, Act. 5.

Sed & hæc omnia rumore sparsa sunt, non iam per cognatos tantum & vicinos, verumetiam per vniuersam illam Iudææ regionem, quæ montana dicitur. Quo docemur, non cõtēpnenda esse nobis Dei miracula & piorum facta, sed maximi facienda, & diuulganda ad Dei honorem, & proximorum ædificationem. Tob. 12. Secretum regis abscondere bonum est, opera autem Dei reuelare honorificum est. Item cap. 13. Confitemini domino filii Israël, & in conspectu gentium laudate eum, quoniam ideo dispersit vos inter gentes quæ ignorat eum, vt vos enarretis mirabilia eius.

*Miracula Dei
& piorum facta,
ad Dei honorem,
& proximorum
ædificationem
diuulganda.*

Tandem ex his omnibus præludiis ingens de puero Iohanne orta est apud cunctos exultatio, expectatioque. Colligebant enim natum puerum olim magna & inaudita patratum, cuius conceptus & natiuitas iam tot insigniretur prodigiis, nam sterilis ex sene concepit: mutus factus loquitur: mater prophetat de nomine, pater de Deo & prole: & volutantes animo, quis tantorum prodigiorum esset exirus futurus, dicebant, *Quisnam puer hic erit? etenim manus domini est cum illo.* Sic autem dominus illustrare voluit Iohannis natiuitatem, vt auctoritatem ei apud omnes conciliaret, quod citius apud omnes inueniret fidem in sequutura predicatione. Sed cur ita? Vt nimirum omnes per illum & illius testimonium agnoscerent, amplecterenturque filium suum Iesum Christum, & sic per hunc saluarentur. Nam hic & scopus & finis est vnicus.

*Natiuitas Iohannis
miraculis plena.*

Omnia circa Iohannem plena sunt miraculis. Nam conceptio & natiuitas ab angelo annuntiatæ: nomen cælitus annūciatur: ex sterili nascitur: pater ob incrudelitatem fit mutus: mater prophetizat: in eius natiuitate multi congratulantur: vicini & cognati admirantur: pater Zacharias spiritu sancto repletus hymnum canit: mirabiliter in deserto in summa temperantia vixit: cibus ipsius mel & locustæ: vestimenta ex pilis camelorum: prædicabat poenitentiam: monstrabat Christum digito: baptizabat Christum: & ab Herode tandem propter Herodiadem captus, in carcere decollatur.

Secundò complectitur hoc Euāgelium Canticum Zachariæ: *Benedictus nomen Deus Israel, &c.* Nam Zacharias repletus est spiritu sancto, & prophetauit. In quo immēstas diuine liberali-

Canticum Zachariæ.

*Liberalitas di-
uina quas ab-
lata in dupli-
ca restituit.*

tatis offenditur, quæ ablata in duplum restituit. Loquendi fa-
cultatem reddidit, & prophetiâ superaddidit. Sic Salomoni sa-
pientiam postulanti ad regendum suum populum, dedit illam,
nec non diuitias & potentiam contribuit, 3. Reg. 3.

*Ordo discipuli-
nae exigit ut
mulier pauca
loquatur, &
magis velut di-
scere quam
docere.*

Item hic notandum quoddam Elizabeth impleta spiritu sancto
prophetauit, sed paucis, & in domo: Zacharias verò multis ver-
bis vsus est in prophetando, siue prædicando: quia ordo disci-
plinæ exigit, ut mulier pauca loquatur, & magis velit discere
quam docere. vnde Apostolus 1. Corinth. 14. dicit, Mulieres in
Ecclesiâ taceant: non enim permittitur eis loqui, &c. Si quid
autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est eni-
nim mulieri, loqui in Ecclesia. Et 1. Timoth. 2. Mulier in silen-
tio discat cum omni subiectione: docere autem mulieri nõ per-
mittitur.

*Misericors
Deus post lon-
gam expecta-
tionem popu-
lura suam vi-
sitauit.
Et secudit re-
gnum ab ori-
gine mundi
promissum
Deum per
suam visitatio-
nem & re-
demptionem
auspicaturum.
Luc. 19.
Regnum Civi-
fi: in domo
Dauid & in
populo Israel
mechanatum.
Quibus armis
& insignis
Christi regnũ
constet.
Regnum Chri-
sti cur cornu
vocatur.*

Iterum hic erectus est ordo, ut prius repleretur spiritu sancto,
& post prophetizet Act. 2. Repleri sunt spiritu sancto, & ecce-
perunt loqui varijs linguis apostoli, prout Spiritus sanctus da-
bit eloqui illis. Vtergo omnia redundarent miraculis, & gau-
dijs affluerent, Zacharias totus afflatus spiritu sancto, & gaur-
pit in hunc hymnum gratulandum, membrum per quod pec-
cauerat, Deo consecrans, Rom. 6. & ait, *Benedictus dominus Deus
Israel, quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ, &c.* In quo tria fa-
cit. 1. Ostendit misericordem Deum post longam expectatio-
nem populum suum tandem visitasse, & regnum Ecclesiæ suæ
in hoc mundo ad id vsque tempus quasi occultatum, iam pala-
m non in Iudæa tantum, verumetiam in vniuerso mundo in-
cepisse, secundum diuinam suam promissionem patribus factã.

Ostendit autem claris verbis tria, scilicet 1. Quomodo hoc re-
gnum quod ab origine mudi promiserat sese erecturum, quod-
que tandiu in certis familijs atque prouincijs collocauerat, mo-
do sit auspicaturus: nempe per suam visitationem & redemptio-
nem. Baruch. 3. Hic est Deus noster, & non aestimabitur alius
ab eo: hic adiuuenit omnem scientiam & omnem viam disci-
plinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo.
Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.
Psal. 110. Redemptionem misit Dominus populo suo. Iohan. 3.
Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitũ daret, &c.
Venit filius hominis quærere & saluum facere, &c. Apocal. 5.
Redemisti nos Deo in sanguine tuo.

2. Quæ paxto mundi, & in qua gente regnum hoc inchoauerit:
nempe in dapno Dauid, & in populo Israel. Psalm. 131. De fru-
ctu ventris tui ponam super sedem tuam.

3. Quibus armis & insignijs: videlicet cornu salutis. Vocat au-
tem regnum Christi cornu, quod cõnecione Euangelij quasi clas-
sico conuocet populum, Sicuti enim cornu tubilici annuntia-

bat singulorum possessiones esse liberas, & ad possessores priores redituras: sic cornu Euangelij prædicat omnibus credentibus in Christum remissionem peccatorum, & gratiam spiritus sancti: cuius virtute nos qui eramus possessiones Dei, & per peccatum facti sumus possessiones diaboli, peccato per passionem Christi sublato, sonante cornu salutaris Euangelij redeamus ad primum nostrum possessorem, scilicet Deum. Primum omnium hoc cornu cecinit Baptista. Hoc cornu insit Christus apostolos per vniuersum orbem insonare. Hoc personant Apostolici prædicatores in Ecclesia Romana, eadem annuntiantes quæ olim Apostoli, quæque ipse Christus. Qui ipsos audire recusat, Christum reicit, Luc. 10. Vocat regnum Christi cornu salutis, quia Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti, Rom. 1. Alia regna suos habent titulos à potentia, diuitijs, prouincijs: sed regnum Christi sortitur nomen à salute. Est enim regnum iustitiæ, & æternæ salutis. Alia regna sunt infirma & caduca: Christi regnum æternum & salutare, quod hic oritur in fide & charitate, illic verò perficitur in potentia, comprehensione & gloria. Daniel. 7. Potestas eius potestas æterna, & regnum eius quod non corrumpetur. Isa. 9. Super solium Dauid & super regnum eius sedebit, vt confirmet illud & corroboret in iudicio & iustitia, amodo & vsque in sempiternum.

*Regnum Christi
fit cornu salutis.*

2. Indicat quale sit regnum Christi, & in quo consistat: nempe in misericordia Dei, quia sine vllis nostris meritis Christus regnum hoc instituit. Ideo Zacharias ait, *Per viscera misericordie Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto.* Item Paulus Tit. 3. Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed, &c. Consistit etiam in sanctitate & iustitia, quia eramus captiui, & Christus nos liberauit, non vt libertatem inactantes, legem spiritus reiciamus, sed vt sine timore inordinato, carnali & seruili, de manu, id est, potestate inimicorum nostrorum liberati visibilium & inuisibilium, seruiamus illi in sanctitate, id est, reuerentia erga eum. Leuit. 20. & Deut. 10. & iustitia (quæ communis est virtus, omnem completens virtutem) coram ipso, non coram hominibus tantum vt hypocritæ, recta scilicet intentione & attentione, omnibus diebus nostris, Qui enim perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit, Mat. 10. & 24. Iustitia ergo nostra, & verè nostra, non tantum fide apprehensa, sed etiam sanctis actionibus comparata, est nobis necessaria ad salutem.

*Regnum Christi
fit quale sit, &
in quo consistat.*

Habet hoc regnum Christi sceptrum & gladium. Apocal. 1. habet arma, potestatem clauium: prius hæc, orationem fidei. Ephes. 6. habet vestem curialem, crucem & tentationes. Rom. 1. habet symbolum, sacramenta septem: habet stipendium, vitam æternam, quæ merces est operum bonorum.

*Insignia regni
Christi.*

*Johannes præ-
cursor Messia,
& ad salutis
susceptionem
præparator.*

3 Reddit nos certiores de hoc regno Christi, & filium suum Iohannem dicit esse præcursores Messia, & iam adesse, & vocat eum prophetam: quod nomen non nisi excellentibus & summis donis Dei præditis conuenit. Ait enim: Tu puer propheta altissimi vocaberis. vnde Matth. 21. Omnes habebant Iohannem sicut prophetam. Præibis ante faciem Domini parare vias eius. Quia præparauit animos hominum ad tantæ salutis susceptionem, ne si aduentus ille mentes hominum oscitantes & auersas inueniret, oblata salus auerteretur in cumulum

*Baptismus &
prædicatio Jo-
hannis quid
efficerent.*

exitij. Sequitur, Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum. Subaudi præibis. Nam Iohannis prædicatio fecit vt intelligerent instare salutem, idque in remissionem, id est, per remissionem peccatorum. Non ait ergo, ad dandam salutem, sed scientiam salutis. Nam Iohan. 1. Non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Suo enim baptismo, suaque prædicatione effecit, vt intelligerent sese peccatores, & scirent sibi opus medico, ac cognoscerent iam adesse eum, qui solus omnium, omnibus per fidem Euangelicam largiturus sit salutem æternam, videlicet gratuita condonatis pec-

*Remissio pec-
catorum ex
visceribus mi-
sericordie Dei
prouenit.
Iesus Christus
soli oriens.*

catis. Remissio ergo hæc prouenit ex visceribus misericordie Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto, hoc est, Iesus Christus. Nam vir oriens, nomen eius. Zachar. 6. Perieramus siquidem, nisi ille pro sua genuina bonitate misertus esset nostri, nisi ille veluti sol quidam nobis exortus, dispulisset tenebras ignorantie nostre, profligasset peccatorum caliginem, ac frigida corda suæ charitatis accendisset igne. Psal. 18. A summo caelo egressio eius. Sequitur: Ad illuminandos eos qui in tenebris

*Sol iustus in
Christus in quo
finem eulitius
nobis exortus.*

(ignorantiæ, erroris, & infidelitatis, Ephel. 4.) & umbra mortis, (hoc est, peccato) sedent. Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Venit igitur non tantum vt remissionem peccatorum conferat, verum etiam vt illuminet omnes credentes. Nam est lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, Iohan. 1. de qua Isa. 9. & 42. agitur: & vt dirigat pedes nostros, id est, affectus nostros, in viam Euangelicam, quæ via est pacis, quæ per fidem & charitatem humana diuinis conciliat, dirimens inimicitiam quæ erat inter Deum & hominem. Nam nisi ipse direxerit, semper erunt obliqui: nisi det gratiam, semper affectus nostri erunt peruersi. Beda: Direxit gressus operum nostrorum, quatenus per viam veritatis quam monstrauit, incedere, atque ad mansionem perpetuæ pacis possimus intrare, quam promissit Isa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta.

NOTATV DIGNVM.

Prædicat angelus Zachariæ quod multi in natiuitate Iohannis

nis

nis gaudebunt: Ne existimemus hoc ideo dictum, quasi conceptio Iohannis fuerit supernaturalis, vel quasi ipse aliquam diuinitatem ex se in sese contineat, quam alij non habent: sed illud dixit angelus propterea quòd ipse futurus erat paranymphus atque præcursor Christi. Ipse erat baptizaturus Christi, & digito demonstraturus. Ideo dicit angelus quòd multi gaudebunt iam eum esse natum, qui non tantum annuntiet, verum etiam digito commonstret Christum.

Angelus quare prædixit Zachariæ multos in natiuitate Iohannis gauisuros.

EPILOGVS PRIORIS PARTIS

1 Imitabile exemplum omnibus parentibus in Zacharia & Elizabeth utroque parente Iohannis. Erant ambo iusti coram Domino, versantes in omnibus præceptis & iustificationibus Domini irreprehensibiles.

2 Sterilitas non semper propter peccatum. Nam Patriarcharum coniuges steriles, ut Sara, Rebeccha, Rachel, hic Elizabeth: & liberi stipendia sunt matrimonij: que si dat Deus, consecrentur eidem qui dedit, Deo. Exemplum sit Anna Samuelis mater, 1. Reg. 1.

3 Catalogus laudum Iohannis & sui officij, Magnus coram Domino, Spiritu sancto replebitur ab utero matris, Helias erit spiritu & virtute. Ex quo etiam habemus scopum officij predicationis, conuictere homines ad dominum Deum, & præparare Domino plebem perfectam.

EPILOGVS POSTERIORIS PARTIS.

1 Liberi & proles stipendia sunt casti & immaculati matrimonij. Hec vicissim consecrentur Deo: sic parentes salui euadunt per liberorum generationem, si permanserint in fide, charitate & dilectione. 1. Timoth. 2.

2 Auspicia cõcionatorie functionis, manus Domini erat cum Iohanne prætoris veritatis.

3 Summa doctrina pietatis per impletum Spiritu sancto Zachariam paucissimis exposita. Visitauit Deus plebem suam, quasi longa infirmitate tabescentem, & quasi venditam sub peccato, vnici filij sui sanguine redimens.

IN DIE PETRI ET PAULI
APOSTOLORVM, EPISTOLA.

Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio. Videns autem quia placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrum, (erant autem dies azymorum.) Quem quum apprehendisset, misit in carcerem, tradensque quatuor quaternionibus militum ad custodiendum eum, volens post Pascha producere eum populo. Et Petrus quidem seruabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. Quum autem produdurus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinculis catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus Domini astetit, & lumen refulsit in habitaculo carceris, percussioque latere Petri,

Act. 12.

Petri, excitauit eum dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catena de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum, Frangere, & calceas te calcas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi, Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum: existimabat autem se visum videre. Transiuites autem primam & secundam custodiam, uenerunt ad portam Ferream quae ducit ad ciuitatem, quae ultro aperta est eis. Et exiuites processerunt vicum unum: & continuo discessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus dixit, Nunc scio uerè quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodu, & de orani expectatione plebis Iudaeorum.

Qua sorte aut fortuna p̄j & Christiani à mundo excipiuntur in Petri & Iacobi persona declaratur.

Matth. 23.

Iohann. 16.

Matth. 20.

Tres Herodes ut paru nominis, ita etiam paru criminis sacra commemorant historia.

Matth. 16.

Iohann. 21.

Petrus Iudaeis in uia, & spina in oculo fuit.

Amicitia maiorum non nisi scelere conuerti potest.

HAec lectio historica tria potissimum discèda nobis proponit. Principiò qua sorte aut fortuna plij Christianique homines à mundo excipiuntur, idque Petri persona nobis satis declarabit, neque minus Iacobi. Hunc sanè Herodes mundi satelles egregius, ob Christi nominis professionem occidit: istum uerò apprehensum cõiecit in carcerem, euestigio simili supplicio post Paschæ festum (ni diuina prouidentia obstitisset) affecturus. In hoc non ab similibus lupo, qui (teste Ambr. in hexameron) si semel gustet carnem aut sanguinem humanum, semper appetit. Apo. 2. 2. Qui nocet, nocebit adhuc, & qui in sordibus est, sordescet adhuc, &c. Dicit ergo Lucas, Misit Herodes rex manus ut affigeret quosdã de Ecclesia, &c. Tempus adesse coeperat de quo Dominus praedixerat, Persequemini de ciuitate in ciuitatè: & qui occideret eos, arbitraretur se obsequiũ præstare Deo: absque synagogis fierent: uelut agni inter lupos irent: calicem quidẽ Domini biberẽt, &c.

Tres Herodes fuisse sacrae commemorant historia: qui sicut eiusdem nominis, ira & paris criminis fuisse leguntur. Hic ergo Herodes nolebat praedecessoribus suis crimine minor esse. Si quidem primus persecutus est saluatoris infantiam in nece bimulorum, Mat. 2. Secundus occidit Iohannem Baptistã, Marc. 6. Mat. 14. & ueste alba indutum irrisit Seruatorẽ, Luc. 2. 3. Iste ergo Herodes conatur implere mèsuram patrum suorum. Hinc uersus:

Ascalonita necat pueros, Antipa Iohannem:

Agrippa Iacobum, claudens in carcere Petrum.

Videns ergo fe apostoli Iacobi nece placuisse Iudaeis, apposuit apprehendere & Petrum, quibus plus cæteris inuisus erat, tum quia princeps apostolorum, tum quia maioribus miraculis fulgebatur. Sanauit enim infirmos uerbo, ut patet de Aenea, Act. 9. imo per umbram. Act. 5. Iudaeis Petrus leo fuit in uia, & spina in oculis. Talis ipse erat, qualis Ioseph suis fratribus, & Sauli Dauid. Hoc compertum habens Herodes, quoniam rex nouellus erat, cupiebat impiae gentis fauorem aucupari. Verum quoniam non nisi scelere conciliani potest amicitia p̄simorũ, postquam occidit Iacobum fratrem Iohannis, etiam Petrum occidendum coniecit in uincula, & ut lupo pastorem inuasit, quatenus orbatum gregem totum disturbaret & dilaniaret.

Ex

Ex his satis constat quid non faciat princeps iniquus, quid non tentet iudex peruersus: ne sedibus suis deturbentur, & vt populi fauorem adipiscantur. Peruertunt omnem æquitatem & iustitiam, dicunt bonū malum, & malum bonū: amarum dulce, & duce amarum: iustificant impium, & iustitiam iusti auferunt ab eo. Vnus ministrorum assistens, vt placeret domino suo, dedit alapa innocentissimō Iesu. Pilatus volens placere Iudæis, adiudicauit fieri petitionem illorum, vt scilicet Iesus crucifigeretur, Barrabas autem liber dimitteretur. Sed audiatur Iacobus cap. 4. Quicumque voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur. Itē Psal. Deus dissipauit ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Ideo Apostolus ait, Gal. 1. Non quero hominibus placere. Si adhuc hominibus placere, Christi seruus non essem.

Erant autem dies azymorum. Hec verba facinus exaggerant. locus enim & tempus nonnunquam culpam aggrauant: quia grauius est peccare die sacro vel loco, quam profano: vt qui diuinis rebus debuissent esse intenti, necibus & effusionibus sanguinum occupantur: quemadmodū etiam apud Christianos modò cernimus sacris diebus plura homicidia, comestationes, ebrietates, omneq; genus lasciuia perpetrari, quam alijs diebus. Hinc Dominus Amos 5. ait: Odi & proieci festiuitates vestras, &c. Item Isa. 1. Sabbatū & festiuitates alias non feram. Iniqui sunt coetus vestri. Calendas vestras & solennitates odiuit anima mea.

Herodes quum apprehendisset Petrum, misit in carcerem, tradiditque quatuor quate nonibus militum custodiendum, volens post Pascha producere eum populo, vtique vt ad populi voluntatem occideretur. Non enim sufficiebat ciuitati sanguinum, Dei filium interemisse, nisi etiam credentes in eum de terra deleret. Ecce, inquit Dominus, ego mitto ad vos prophetas & sapientes & scribas, & ex illis occidetes, & crucifigetes, & flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem, vt veniat, &c. Erant, inquit, dies azymorum: vt qui prius Christi sanguine Pascha suū polluerant, etiam apostoli Petri nece semetipsos in eadem solennitate contaminarent.

Porrò summa cum industria Petrus artē vinculis & forti custodia seruabatur in carcere, ne forsan is qui mortuos suscitabat, claudos firmabat, cuius etiā vmbra sola sanabat infirmos, arte qualibet aut virtute euaderet aut eriperetur. Sed quid? Frustra seruabatur ab hominibus, quē Deus & Dei virtus & sapientia adhuc suæ Ecclesiæ ministrū & doctorem & consolatorem habere volebat. Gladium (vt ait propheta) euaginauerunt peccatores, intēderunt arcum, vt sagittent in occultis immaculatū: vt decipiāt pauperem & inopem: vt trucident rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur.

Fauoris vultus
amor & amb-
bitio omnem
æquitatem &
iustitiam de-
prauant, nihil-
qua non irru-
entis exco-
gerant.
Iohann. 18.
Marc 15.

Locus & tem-
pus nonnun-
quam culpam
aggrauant.

Math. 23.

Frustra serua-
tur ab homi-
nibus, quem
Deus ad Ec-
clesia vult arē
adhuc vult ha-
bere incolumē.
Psal. 36.

Luc. 11. gatur. Vnde etiam Saluator comminatus est eis, dicens, *Matth. 23.* Omnis languis iustus qui effusus est super terram, requireretur à vestra generatione: relinquetur vobis domus vestra deserta.

Sors piorum in hoc mundo & omnium unū Iesum Christū consensitium.

Hebr. 11.

Ea itaque piorum in hoc mundo sors est, præsertim verò fidelium concionatorū, vt propterea quòd vnum Iesum Christum populo seruatorem, iustitiā, mediatorem, vitam, spem proponūt ac confitentur, habeantur odio, mendacijs impetantur, apprehendantur veluti facinorosi, iniiciantur carceribus, ligentur vinculis, lacerentur ferreis pectinibus, distorqueantur ignitis forcipibus, cædantur plumbatis, imponentur ignibus, præcipitentur in abrupta loca, suspendantur in cruce, saccis illigati immergantur aquis, occidantur gladio, & innumeris alijs supplicijs afficiantur. His profectò modis tractati sunt omnes sancti & iusti quorquòt à condito mundo in præsentem vsque diem fuerunt. Et ne putemus ea casu fieri, ipse Christus & Apostoli ita etiam prædixerunt futurū. Sic nanque Dominus ait *Matth. 10.* Tradet vos in concilijs, & in synagogis suis flagellabunt vos, & ad præfides & reges ducemini propter me, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Sic dicit Paulus *2. Tim. 3.* Omnes qui piè viuere volunt in Christo, persecutiones pati necesse est. Ita & Petrus in priori sua canonica *2. cap.* inquit, In hoc (ad afflictiones scilicet tolerandas) vocati estis, quia & Christus passus est pro vobis, relinquens vobis exemplū, vt sequamini vestigia eius. Quemadmodum verò ex intenta afflictione propter nomen Iesu & iustitiam, electi & pij cognoscuntur: ita inde & tyranni ac Herodis affectæ deprehenduntur. Quare nimirum omnes illi qui quenquā (siue is sit concionator, siue popularis) ob nominis Iesu confessionem insectantur, veri sunt tyranni, & religionis hostes, quantumlibet etiam bonū prædant zelum, & religionis amorem mentiantur. Et quandiu erunt Iacobi & Petri, tandiu & Herodes erunt. Hoc est, quandiu erunt in mundo pij, tandiu erunt & tyranni ac persecutores. Non enim potest mundus pios ferre, quemadmodum nec Herodes Iacobum & Petrum ferre poterat. Hæreat ergo semper in cordibus nostris illud Sirachi: Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. *Ecclef. 2.* Vt autem verè patiamur vt pij, sicque cum Paulo gloriari iure possimus in afflictionibus: pij etiam re vera simus, hoc est, vera germanaque præditi simus fide, innocenterque viuamus. Si enim ob falsam hæreticamque fidem, aut ob impia facta affligamur, inanis fuerit gloria nostra, nihilq; merebitur. *1. Pet. 4.*

Quandiu erunt Iacobi & Petri, tandiu & Herodes erunt.

Pij in afflictionibus constituti quomodo se gerere debeant.

2. Secundò proponit quònam pacto pij in huiusmodi constituti afflictionibus se gerere debeant. Id tum in Petro tum in Ecclesia credentium clarè videre est. Quum enim Petrus serua-

retur

retur in carcere, precatio sine intermissione fiebat ad Deū pro eo ab Ecclesia. Non enim factiosorum aut schismaticorum more ad arma concurrerūt reliqui discipuli, vi suum pastorem liberaturi, sed ad assiduas preces fugerunt. Christi namque Ecclesia alia arma non nouit præter orationem & lachrymas. Decet etiam capitis sui salutem membra desiderare & quærere: & æquum est subditos pro suorum (præsertim optimorū) incolumitate præpositorum satagere, cum eiusmodi prælatorum incolumitas, salus sit subditorum. Hinc Paulus obsecrat primū omnium obsecrationes, orationes, postulationes, & gratiarum actiones fieri pro omnibus hominibus, præsertim pro regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, &c. quia (inquit) hoc est bonū & acceptū coram saluatore nostro Deo, &c. Non contemnendæ igitur communes Ecclesiæ preces, oratio iustorum efficax. Hiero. Impossibile est preces multorum non exaudiri. Apostoli in vnum orantes meruerunt accipere Spiritum sanctum. Actuum 2. Nec incassum ab Ecclesia pro Petro supplicatum est, quæ suis precibus angelum euocauit in carcerem fœdum è cæli palatio. Promiserat enim hoc Dominus ipse discipulis dicens: Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Et iterum: Si duo vel tres ex vobis consenserint super terram, de omni re quacūque petierint, fiet illis à patre meo. Et fortasse propter hoc permisit Dominus Apostolum suum comprehendere, vt fidei-
 lium precibus liberaretur, & ex ipsius liberatione, inuicta Dei virtus (qua potens est in se sperantes saluare) fidelibus innotesceret, & exinde maiori cum fiducia fideles in tribulatione constituti ad Deum in oratione confugerent, cui vtique est cura de illis.

Sic sanè & omnibus pro Christo afflictis factitandum est. Quoties ergo & nos affligimur, siue externè à malis hominibus, siue internè à satana & carne: toties ad precationem tanquam ad sacram ancoram confugere debemus, eamque ad Deum citra intermissionem fundere. Plurimū enim valet deprecatio iusti assidua, Iac. 5. Et iubet etiam Dominus, vt ad se in tribulationibus confugiamus, dum sic inquit: Inuoca me in die tribulationis, & eruam te, & honorabis me, Psal. 49. Vnde & Dauid alibi ait: Hi in curribus & in equis confidunt, nos autem nomē Domini inuocabimus, Psal. 19. Certè legimus Exo. 17. quod cum pugnaret Iosue vnā cū filiis Israël aduersus Amalech, Moses plus effecit orando, quàm Iosue pugnando. Ided nimirum & nos iam in præsentī nostra tribulatione cum primis confugiamus ad orationē, spemq; figamus omnem in Domini auxilium: & ita haud dubiè consolationē in breui sentiemus. sic enim ait ille Psal. 90. Quia in me spera-

*Schismaticorū
 nos in angu-
 stijs.
 Ecclesia Chri-
 sti alia arma
 non nouit præ-
 ter orationem
 & lachrymas.
 1.Tim.2.*

*Iohan. 16.
 Matth. 18.*

*Quare Domi-
 nus Petrum
 comprehendī
 permisit.*

*In afflictioni-
 bus, ad preca-
 tionem veluti
 ad sacram an-
 coram confi-
 giendum.*

*Moses plus ef-
 ficuit orando,
 quàm Iosue
 pugnando.*

uit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum, &c. Quod declarabit locus sequens:

3 Tertiò proponit qualem Dominus se piis in afflictionibus declarat & exhibeat: quod ex angeli factò satis superque ostenditur. In ipsa siquidem nocte, cum altero die producere uellet Herodes Petrum ad necem, erat Petrus dormiens inter duos milites, uinctus catenis duabus, & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Ex quo mortem se contemnere probat, qui in castro moriturus, inter catenas & milites securus dormiebat. Non enim otiosè audierat dicentem Matth. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c. Vestri capitis capilli omnes etiam numerati sunt,

Mors tamen si omnium terribilium terribilissima, non tamen illi qui illum caelestem philosophum audierunt, qui docuit hominè morte corporis non perire, sed distrahi.

&c. Quamuis enim omnium terribilium maximè terribilis est mors (teste Aristotele) non aded tamen terribilis est illis qui audierunt caelestè illum philosophum, qui nos docuit non uerbis tantum, sed euidentibus etiam exemplis hominè morte corporis non perire, sed distrahi: animam uelut è molestissimo carcere educi in beatam requiem: corpus item aliquando ad gloriae societatem reuicturum. vnde habet illud *αἰγιονα* spiritus, Apoc. 16. Beati mortui qui in Domino moriuntur. Nouerat enim Petrus scriptum esse Prou. 12. Non contristabit iustū quidquid ei acciderit. Item Sap. 4. Iustus si morte præoccupatus fuerit, animam eius in refrigerio erit. Cogitabat item illud Apostoli, Siue uiuimus, siue morimur, Domino uiuimus & morimur, quia Domini sumus.

Et ecce Angelus Domini affuit, & lumen resulsit in habitaculo: percussitque latere Petri, excitauit eum dicens, Surge uelociter. Et ceciderunt catene de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum, Præcingere, & calceate caligas tuas. Prophetas & Apostolos cingulis ufos fuisse legimus, quorum sibi Petrus ligamenta propter frigiditatem carceris ad horam laxauerat, ut tunica circa pedes demissa frigus noctis utcunque arceret, exemplum præbens infirmis, quum uel molestia corporali, uel iniuria tentamur humana, licere nobis aliquid de nostri propositi rigore laxare. Sic Timotheus iubetur à Paulo modico uino uti propter stomachum, & frequentes infirmitates, 1. Timoth. 5. Et quia dicitur in Euangelio, Sint lumbi uestri præcincti. & iterum ab Aposto. Calceati pedes in præparationem Euangelij pacis: spiritualiter uirtutem prædicandi & Apostolicæ functionis resumere iubemur insignia.

Rigorem corporis aliquando laxare licitum est.

Luc. 12.

Ephes. 6.

Præcinctura & calceatio Petri quid præcedebat.

Iussus ergo se præcingere & calceare, fecit sic. Et misit Angelus ad eum, Circunda, inquit, tibi uelimentum tuum, & sequere me, &c. usque, uelut aperta est eis. Nihil obfuit exeunti custodum turba, sicut nec custodes exeuntì Christo de sepulchro. Oppressi erant enim

anim milites somno & sopore, quem immiserat illis Deus: vel cæcitate percussis erant, sicut illi milites qui volebant capere Elifæum, 4. Regum 6. Nec mirum præterea quod cessarent ostia Petro, quem æternæ custodem deputauerat aulae, ac suæ Ecclesiæ fecerat retinere cacumen, ac infernum superare, Matth. 16. Luc. 22. Tandem mirabiliter è vinculis liberatum eduxit è carcere in ciuitatem, sicque disparuit angelus ab eo. Sic solet cum suis agere Dominus. Non finit preces piorum esse frustraneas, neque deserit suos, quamuis aliquandiu appareat ac si omnem de iustis curam abiicerit: at tandem adest, sicque suam in ipsis liberandis exerit potentiam, vt omnes etiam impij fateri cogantur ipsum pro illis sollicitum esse: id quod sanè Dauid experimento didicit, dum inquit Psalmo 33. Pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum, & ex omnibus tribulationibus eius saluauit eum. Moratur Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Item ibidem: Iuxta est Dominus iis qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit. Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus. Et 1. Pet. 2. Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reseruare cruciandos.

Deus nō finit preces piorum esse frustraneas, neque deserit suos, sed ipsis tandē adest liberator.

Monemur itaque hinc ne desatigemur orando, neue ob dilationem auxilij diuini desperemus. Vnde & Habacuc sic vnum quemque nostrum affatur: Apparebit (Dominus) in finem, & non mentietur. Si motam fecerit, expecta illū, quia veniens veniet, & non tardabit, Habac. 2.

Exhortatio consolatoria contra desperationē.

Vbi autem Petrus ad se rediisset, agnouit se à Domino liberatum esse, ei que ob id omnem tribuit gloriam, adeoque & aliis eam liberationem deprædicauit.

Nunc scio, inquit, verè quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudeorum: Qui nimirum ardenti desiderio Petri mortem expectabant. Et sic verificatum est illud Salomonis Proverbiorum 10. dicentis: Expectatio iustorum lætitia. Et e contra expectatio sollicitorum peribit. ibidem capite 11. Iustus de angustia liberatus est, & tradetur impius pro eo. Spes impiorum peribit, Proverbiorum 10.

Hoc exemplum monebit nos, vt quotiescunque è malis liberamur, aut subito alioqui gaudio donamur, id nō acceptum feramus nobis ipsis, aut humanis viribus, sed vni Deo auxiliatori: ideoque huic debitas agamus gratias, & aliis quoque eius potentiam misericordiamque diuulgemus.

Auxiliatoris Deo omnē nostram consolationē nostramque bonum acceptum firro debemus.

Cùm Ecclesia hodie simul & diui Petri & diui Pauli Apostolorum memoriam solennem agat, mirum alicui videri possit, cur ergo huiusmodi nobis nunc & Epistola & Euangelium

gelium proponantur, in quibus nulla omnino de Paulo mentio fiat, sed de solo Petro? Ut verò tollatur dubium hoc, sciendum est, non extare Epistolam & Euangelium quæ expressè vtriusque meminerint, quæque in hodiernum festum (quod nimirum de illorum martyri est) aptè quadrent. Proponit igitur nobis Ecclesia Epistolam Euangeliumque huiusmodi, quæ etsi literatèus de solo Petro loquantur, re vera tamen conveniant & diuo Paulo. Nam vti in Epistola audiimus in carcerè coniectum esse diuum Petrum: ita & multis in locis habemus Paulum item detentum esse in vinculis. Act. 16. & 21. Quemadmodum item in Euangelio audimus Petrum confessum esse quòd Dominus Iesus sit & Christus, & filius Dei viventis: ita & infinitis in locis legimus & Paulum eandè vnicè vrsisse confessionem, quam etiam modis omnibus coram vniuerso mundo illustravit.

EPILOGVS.

1 Certificamus hic, omnes in Christum credentes, afflictionibus exerceri oportere, 2. Timoth. 3.

2 Nullum presentius in afflictionibus ostenditur remedium posse adhiberi, quam fiduciam in Domini benignitatem, & precatorem assiduam. Terentius oratione confortatur in carcere, Daniel inter leones se uatur, Susanna à falso crimine liberatur. Pueri in fornace tripudiant.

3 Dominum non derelictum est suos, nec passum ut suprà quàm possumus, tentemur, sed datum est gratiam, qua & afflictiones possumus pati, & ab ijs liberari, 1. Corinth. 10.

IN EODÈM DIE FESTO APOSTOLORVM, EVANGELIUM.

Matth. 16.

IN illo tempore, Venit Iesus in partes Casaræ Philippi, & interrogat discipulos suos, dicens, Quem dicunt homines esse, filium hominis? At illi dixerunt, Alij Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò Ieremiam, aut unum ex Prophetis. Dicit illi Iesus, Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit, Tu es Christus, filius Dei viui. Respondens autem Iesus dixit ei, Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi sed Pater meus qui in caelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non praualebunt aduersus eam, & tibi dabo clauis regni caelorum. Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis.

Sermo non
fuit sine discipulo
logi & adifi.

HOC Euangelium cõplectitur tres doctrinas fidelibus omnibus diligenter obseruandas. Primò quæstionè de Christo, quis sit. Cùm enim venisset in partes Casaræ Philippi, quam Philippus Tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis in honorem Cæsaris sic appellauit, de fundamento fidei collo-

cutionem

cutionem fecit, vt sic nos eius exemplo, quo iter alleuiemus, *carorū in om-*
 quæ salutis sunt conferamus. liquidem ipse a derit comes, siue *ni loco, quate-*
 curru arcuato, siue nauigio, siue pedibus iter conficiatur. Hoc *nus dixerit*
 claruit Luc. 24. Nam hoc Mat. 18. promisit, dicēs, Vbi duo vel *nobis adesse*
 tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum. *Deus.*
 Sed valde timendum hodie Dum rarò adesse peregrinantibus
 aut itinerantibus, quorum conferentia plus faciunt ad fidei
 religionisque catholicæ destructionem, quàm adificationem.
 Væ mundo à scandalis, Mat. 18.

In hac ciuitate tradunt hiltoriae Romanos reges solitos
 fuisse tributa ab vniuerso regno percipere: ibi etiam descripto
 sub Augusto orbe, terrarum tributum soluebatur. Congruē *Tributū fidei*
 ergo vbi descripto orbe numeratus est census, ibidem etiam *exegit Chri-*
 Dominus orbis, Rex regum, censum siue tributum fidei ex- *stus à disci-*
 git à capitaneo animarum Petro. Christus enim hic interro- *pulis.*
 gat discipulos quid de filio hominis sentiant homines, & Apo-
 stoli. Non interrogat autem ex ambitione, nam ipse immor-
 talem & æternam apud Deum patrem habebat gloriam. Nec
 interrogat ex ignorantia, nam ipse scrutator est cordium &
 cogitationum: quod sæpe re ipsa ostenderat, Iere. 17. Luc. 11.
 Sed querit propter discipulos, vt perspicuè scirent quis esset *Interrogatio-*
 ille de quo ipsi erant per vniuersum terrarum orbem concio- *nis Christi*
 naturi: & vt haberent suæ doctrinæ apud homines testimo- *ratio.*
 nium: & propter populum, vt & ipsi quem sectarentur, no-
 scerent, necnon compertum haberent quæ sit Euanglica fi-
 des, quæ seruat credentes, sine qua nemo potest Deo placere,
 Hebr. 11.

Variæ enim tunc erant de Christo ac Messia opinioniones: *Alij Opiniones de*
 dicebant eum esse Iohannem Baptistam. Et hi fuerunt ex iis qui *Christo ac*
 cum Herode exultabant eum post resurrectionem etiam *Messia varia.*
 donum accepisse operandi miracula. Nam Marci 6. dicitur:
 Audiuit Herodes Rex (manifestum enim factum est
 nomen eius) & dicebat (de Christo scilicet) quia Iohan-
 nes Baptista surrexit à mortuis, & idè virtutes operantur
 in illo.

Alij Eliam. Qui etiam mouebantur ex eo quòd acriter repre-
 hendebat & arguebat vitia: & expectabant quòd veniret, eò
 quòd Malach. 4. dictum sit, Ecce ego mitto vobis Eliam an-
 tequam veniat dies Domini magnus & horribilis.

Alij verò dicebant eum Ieremiam, aut aliquem prophetarum. Quòd
 simili sapientia præditus esset, quam tamen à nullo didicerat.
 Etenim Ieremias cum adhuc puer esset, in prophetam assump-
 ptus est, Ieremiæ 2. Hæc sentiebant homines. Nihil enim su-
 pra hominem de eo sentire poterant. Magnum hominem su-
 spicabantur: Messiam, filium Dei, seru:tozem orbis nondum

Ephes. 4.
Vulgi commu-
ni defectus est
vacillare, opi-
monibus duct,
&c.

Voluit Chri-
stus discipulos
suos publicè
sua fidem
confiteri.

Confessio Petri
clara et omni-
buss ad salute
ucessaria.

Filius Dei viui
Petrus Chri-
stum confitetur
ad distinctio-
nem saluorum
daorum.

Necessaria
Christi cogni-
tio ad salute.

credebant. est autem hic communis vulgi defectus, vacillare, opinionibus duci, more paruulorum fluctuare, omni vento doctrinæ circumferri, & ad varias errorum partes claudicare. Contra tales olim Elias locutus est 3. Reg. 18. Usquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum: Si autem Baal, sequimini illum.

Quamuis autem discipulos verè de se sentire sciret: voluit tamen eos publicè suam sententiam etià confiteri. dicitur enim Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Et Psal. 115. Credidi propter quod locutus sum. Vnde interrogat eos, dicens:

Vos autem quem me esse dicitis? Quasi dicat, Populus suo more vacillat, nec sibi constat: vos autem ab hominibus opinione alieni, & filij Dei per adoptionem gratiæ diuinæ, qui me propius ac domesticè nostis, qui perpetui testes fuistis omnium quæ gessi, quæque docui, miracula plura vidistis, meque iubente ipsi signa fecistis, age quæ vestra de me sententia est, & quem me esse dicitis? Respondit Petrus: Omnium nomine tanquam futurus ordinis Apostolici princeps & caput, Tu es ille Christus filius Dei viui. id est, Tu es Messias, saluator, redemptor, mediator, dominus, rex, sacerdos, pastor, magister, via, veritas, vita, semen mulieris, sanctificatio, & redemptio, iustitia & iudex. Summa: Certa & indubitata sententia profertur Christum esse Messiam à Prophetis promissum singulari quodam modo filium Dei. Rom. 1. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute.

Filium Dei viui appellat ad distinctionem idolorum & demonum, quos erronea gentilitas sibi met ad colendum vel ex mortuis hominibus instituit, vel ex rebus insensibilibus quos adoraret, creauit: de quibus Psalm. 113. Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum, & Psal. 95. Omnes dii gentium dæmonia.

Verè clara sed necessaria fidei professio. sine hac nullus saluabitur, Iohan. 3. Marc. 16. Hæc autem scripta sunt vt credatis quia Iesus est Christus ille filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius, Iohan. 20.

Sciendum autem hic est, sub cognitione Christi non simpliciter fidem intelligi, sed fidem viuam, & bonorum operum feracem: hoc est, qua non solum credimus ipsum verè esse Christum, & viuentis Dei filium, verum etiam ipsi tanquam Christo & filio Dei viui subiicimur, obedimus & seruimus, Galat. 5.

Hinc elicimus duas doctrinas. 1. Necessariam esse cognitionem Christi ad salutem, ita vt corde credamus eum esse verum filium Dei. Nam absque hac cognitione nullus philosophorum quantumuis eximius dotibus decoratus, nullus etiam

Iudæus

Iudæus & si religiosissimè legem Mosi obseruauerit, ingressus est regnū cælorum. Hanc doctrinam maximè catholicam cōfirmat ac docet Spiritus sanctus, qui (vt refert Lucas Act. 4.) per os Petri dixit: Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri, nisi in nomine Domini nostri Iesu Christi. August. lib. de natura & gra. cap. 2. Si per naturam iustitia, ergo Christus gratis mortuus est: si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est.

2 Elicimus neminem hanc Christi cognitionem propriis viribus assecutum, nec suis meritis sibi promeruisse, sed Patre æterno reuelante sibi contigisse: cuius reuelatio nisi ex diuina misericordia Petro fuisset facta, cæcus in sua ignorantia permanisset. Hanc secundam doctrinā catholicam abundè confirmat Christus hodierno Euangelio, quando dixit, *Beatus es Simon Bar-Iona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in calis est.* Caro enim non reuelat, & sanguis non cognoscit Christum, sed Pater cælestis, dicente Christo Matthæi 11. Nemo nouit Filium, nisi Pater. Item Iohannis 15. Sine me nihil potestis facere. Et Paulo 2. Corinth. 3. Non sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Item 1. Corinth. 2. Nobis autem reuelauit per Spiritum suum. Et Philip. 2. Deus est qui operatur in uobis uelle & perficere, pro bona uoluntate. Ideoque & Paulus ait 1. Cor. 12. quòd nemo possit dicere Iesum esse Dominum seu Messiam, nisi per Spiritum sanctum. Omnis ergo qui à Patre didicit, & quem Pater traxit, cognoscit Christum, Iohan. 6. Hanc doctrinam docent Concilia, hanc habuerunt catholici patres, Augustinus, Prosper, Fulgentius, Ambrosius: hanc & nos sequi tenemur.

Cognitio Christi cælesti Patris donum est.

Ex prima hac huius Euangelij parte docentur primùm Episcopi caterique Ecclesiæ prælati suarum partium esse, diligenter inuigilare super gregem suum, diligentemque indaginem facere, quis rumor, quæ fama de eis spargatur, an variis opinionibus circumferantur, an etiam nutent in fide, &c. ad hoc ipsum quoque eos monente Apostolo Paulo, Act. 20. Attendite uobis & uniuerso gregi, &c. Item 2. Timoth. 4. Tu uerò uigila, in omnibus labora, opus fac Euāgelistæ, ministerium tuum imple, &c.

Partes Episcoporum & Ecclesiæ prælatorum sunt inuigilare super gregem suum, &c.

Monentur quoque ut solliciti sint de bono nomine, ne malè audiant apud suos, inter quos oportet eos esse sal terræ, & lumen mundi, Matth. 5. Et Apostolus Philip. 2. Sitis sine querela & simplices filij Dei, sine reprehensione in medio nationis prauæ, &c. Episcopum oportet esse sine crimine, irreprehensibilem, & testimonium habere bonū ab iis qui foris sunt, 1. Timoth. 3. & Tit. 1.

Cura habeant prælati de bono nomine.

Fides catholica non est neganda aut dissimulanda, sed constanti animo ubique consistenda.

Simoni imponitur nomen Petrus.

Super Petrum petram factum firmissimam superstruenda promittitur Ecclesia. Petrus pater fides & multarum gentium in Ecclesia. Apoc. 12.

Ecclesia expugnanda praedicatur, sed inexpugnabilis fore promittitur.

Deinde docemur hic omnes, quod interrogati quid de Christo, deque eius religione sentiamus: animo intrepido & constanti semper & ubique confiteamur nos esse filios Christi catholicos, Ecclesiae Romanae subiectos. Non licet fidem negare vel dissimulare, quamuis sit verbum crucis. Rom. 1. Non erubescio Euangelium, virtus enim Dei est, &c.

2. Secundo complectitur doctrinam de Ecclesia, de cuius fundamento, auctoritate & capite euidenter satis Christus nos instruit. Nam 1. dicit Christus, Tu es Petrus: Quasi dicat, Tu qui antea vocabaris Simon, Ioannis 1. iam non tantum Simon, sed Petrus es: nec vocaris tantum, sed es verè Petrus, à me petra ita dictus, non hac aut illuc variis opinionibus vulgi vacillans. 2. Dicit: Et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam. Quasi dicat, Super te petram firmissimam factum, Ecclesiam meam aedificabo, id est super te consistentem me verum Deum, aedificabo aedificium spirituale Christianorum, qui sunt lapides viui: ita tamè, vt tu propter excellentiam tuae confessionis & fidei dicaris pater fidei & multarum gentium in Ecclesia quam formo, sicut Abraham pater fuit multarum gentium propter fidem, Rom. 4.

3. Dicit: Et portae inferi non praeualebunt aduersus eam. Quasi dicat, Et contra hanc Ecclesiam in te Petro & super te fundatam, portae inferi non praeualebunt. Multis machinis impetet eam satanas: draco tribulationum flumina in eam emittere non cessabit: sed meo praesidio stabit aedificium hoc inexpugnabile, tantum maneat ista solida professio. Luc. 2. 2. Simon, ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: sed ego rogavi pro te, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Nihil efficient tyranni atque haeretici, etiam si in ipsum insurgant, per quos illiceti homines ducuntur ad tartarum.

1. Quod hic sit genuinus sensus verborum Christi, probat scriptura sacra, & Ecclesia. Nam Mar. 1. dicit Petrum ante suam vocationem vocatum Simonem. Praetoriens Iesus secus mare Galilaeae vidit Simonem, &c. Luc. 5. semper vocat eum Simonem, narrans ea quae fecerat ante suam vocationem, Matth. 4. eodem modo.

2. Ecclesia quoque tum Graeca tum Latina ab Apostolis ipsiis vsque ad nos, ita haec verba intellexit.

3. Chrysolomus vnicum Graecicae Ecclesiae ornamentum, homi. 55. in Matthaeum, declarat haec verba in hunc modum: Portae inferi non praeualebunt aduersus eam. Si aduersus Ecclesiam non praeualebunt, multo minus aduersum me praeualebunt.

Doctores Af-

Sunt & patres qui constanter affirmant Ecclesiam super Petrum

Petrum fundatam, quales sunt, Chrysostomus homil. 55. in Matthæum, & super Iohan. homil. 87. Ambrosius in Lucam lib. 4. cap. 9. Origenes homil. 6. super Matthæum, & 8. super Iohannem. Hieronymus in Matthæum, & lib. 1. contra Iovinianum. Basilius aduersus Eunomium lib. 2. Cyprianus in epistola ad Pupianum, libr. 4. epist. 9. Tertullianus lib. de præscriptio. hæreticorum. Hilarius etiam cum exclamatione admiratur tantam gloriam in Petro. Leo primus in sermone de festiuitate Petri, & sermone 3. de annuer. suæ Pont. assumpt. Gregorius in regist. lib. 4. epistola 32. ad Mauricum Imperatorem.

firmantes Ecclesiam super Petrum fundatam, commendantur.

Non negamus quod dixit Paulus 1. Corinth. 3. Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Et David Psalm. 117. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. Item Isaias 28. cap. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum. Matth. 21. Marc. 12. Luc. 20. & 1. Pet. 2. Ecce pono in Sion (id est in Ecclesia) lapidem summum angularem, electum, pretiosum: & qui cœsiderit in eum, non confundetur. Rom. 9. Sed dicimus cum

magno illo Leone, quod id quod Christo est proprium, per communicationem & participationem commune fit Petro: sicut Christus est lux & Dei filius natura, & vera proprietate, ipse tamen vocat suos discipulos lucem mundi, filios Dei, per participationem: & ita quauis Christus sit petra atque fundamentum primarium, Petrus nihilominus per communicationem à Christo factus est petra, super quam Christus suam fundauit Ecclesiam, de qua agitur Apoc. 21. vbi Iohannes se vidisse perhibet ciuitatem nouam Ierusalem descendentem de caelo à Deo paratam. & post pauca sequitur quod murus ciuitatis habuit fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina Apostolorum, & Agni ipsi enim primi adherentes fundamento primario, duodecim articulos fidei quasi duodecim fundamenta, superposuerunt fundamento prophetarum & apostolorum Christo: imò ipsi articulis, ipsum fundamentum collocarunt: cuius structura spiritualis nos sumus lapides vivi, Ephes. 2. Non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctæ ciuitatis, & domestici Dei, super ædificati supra fundamentum apostolorum & prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctum in Domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.

Id quod Christo est proprium, per communicationem & participationem commune fit Petro.

Fundamentum primarium Christus, Petrus secundarium.

Lapides vivi structura spiritualis, sunt Christi fideles.

Ex hac doctrina variæ eliciuntur doctrinæ. Illos esse in Ecclesia quam Christus instituit, qui huic petræ, Petro scilicet, compage fidei & charitatis vel solius fidei coniunguntur.

Qui in Ecclesia Christi sint.

*Ecclesia Catho-
lica & vera
penes quos sit.*

2 Ecclesiam Catholicam, veram, sanctam & apostolicam; penes eos esse, qui huic Petro per confessionem fidei in Christum, & eius successoribus firmiter adherent.

*Lapides veri,
sed tamē mor-
tui in Ecclesia,
qui sint.*

3 Eos esse lapides viuos in hac Ecclesia, qui huic Petro lapidi viuificato ac pretioso, à Christo in fundamentum suae Ecclesiae delecto, compagine fidei, charitatis & obedientiae cohaerent, Ephes. 2.

4 Eos esse lapides veros, sed mortuos, Ecclesiae Catholicae, qui quauis vinculo charitatis inter se non cohaereant, cohaerent tamen nexu fidei in vinculo pacis. Habet enim Ecclesia bonos & malos.

*Abrahā sicut
propter excel-
lentiam fidei
fuit pater om-
nium Iudaeorū
in Christū cre-
dentiū, ita Ec-
clesia Petrum
capit suum ag-
noscit, patrē
suae fidei ac
confessionis.*

5 Sicut Abraham propter excellentiam suae fidei fuit pater omnium Iudaeorum qui credebant in Christum, aded vt scriptura dicat quod in ipso, id est, ad eundem modum sicut & ipse, benedicerentur, & quod sit pater multarum gentium: ita Ecclesia Petrum caput suum agnoscit, patrem suae fidei, ac confessionis. Hunc omnes imitemur, & ipsi cohaereamus, vt possimus aliquando lapides esse caelestis illius ciuitatis Ierusalem.

*Promissio de
clauibus.*

3 Tertiò complectitur doctrinam de clauibus regni caelorum, quas Christus Petro eiusque successoribus & Ecclesiae vniuersali dedit. Sunt enim clauis non materiales ex auro, argento, vel ferro, neque humano aliquo artificio inuenta: sed est quaedam supernaturalis potestas diuina virtute munita, quā Christus, qui omnia potest, in primis Petro aliisque Apostolis atque eorum successoribus diuinitus concessit, qua scirent & possent dignos recipere in regnum, indignosque à regno secludere. Has clauis Christus promisit Petro, quando illi dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, &c. Et tibi dabo clauis regni caelorum. Promisit etiam reliquis Apostolis, quando dixit, Quaecunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in caelis: & quaecunque solueritis, &c. Mat. 18.

*Clauis quādo
dedit Christus.*

Dedit autem eas Christus quando post resurrectionem Petro dixit, Pasce oues meas, Iohan. 21. Et sicut singulariter illas clauis Petro promisit, ita singulariter Petro ipsas concessit. Theophylactus in Matthaeum. Item quando Petro & Apostolis apparens, insufflauit in eos, & dixit: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, &c. Iohan. 20. Has clauis Rabanus in Matthaeum discretionem & potestatem nominat. Anselmus verd ipsam discernendi scientiam & potestatem appellat. Potestatem, qua liget vel soluat: discretionem, qua dignos vel indignos discernat.

*Clauis regni
caelorum, dicit.*

*Potestas &
discernendi
scientia.*

Ingens confo-

Hae doctrina incredibilem consolationem animabus omnium Christianorum adfert. Iucundum est enim scire, quod Christus in caelum ascendens, caelorum clauis Apostolo Petro & ip-

& ipsius successoribus reliquerit. Hanc consolationem eximiam diabolus aded nobis inuidet, vt per suas proles ipsam nobis adimere conetur. Siquidem vel ad verbum potestatem elauium referunt, vel omnibus renatis ex aequo collatas temere & falsè affirmant. Nos verò Catholici tenentes quod omnes & vbique Catholici patres crediderunt, confiteamur potestatem hanc solis sacerdotibus tributam. nam solis Apollolis Christus dicit, Quorum remiseritis peccata, &c. Iohannis 20. Et earum virtutem non in verbo, sed in effectu & actu confessionis sacramenti consistere.

latio omnibus Christianis, quod Christus in caelum ascendit Petro eiusque successoribus clauis reliquit. Potestatem elauium soli sacerdotibus concessa.

Clauium excellentiam & inclytam virtutem ita praedicant patres tum Graeci, tum Latini. Cyprianus libr. 1. epist. 2. ad Cornelium inquit: Cum permiserit ipse qui legem dedit, vt ligata in terris, etiam in caelis ligata essent: solui autem possent illic, quae hic prius in Ecclesia soluerentur. Bernardus serm. 1. in die Petri & Pauli: Clauis regni caelorum tam singulariter accepit Petrus, vt praecedat sententia Petri, sententiam caeli. Chrysost. libr. 1. de sacerdot. eandem sententiam confirmat. Iure ergo dicere possumus, quod olim dicebant Iudaei, Deut. 4. Non est alia natio tam grandis quae habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis: Non est alia natio quae habeat clauis regni caelorum, sicut natio Christiana Catholica, quae sedem Petri, Romanam Ecclesiam, matrem ac dominam confiteretur.

Natio alia non est, quae habeat clauis regni caelorum, sicut natio Christiana Catholica.

APPENDIX.

Sicuti arx supra petram fundata, suo stabili innititur fundamento, siue irruant procellae, siue tempestates: ita Petri sedes super Petrum fundata, virtutem à Christo suo fundatore tam solidam habet, & tam firmam, vt nullis turbibus aut procellis haereticorum quantumuis vehementibus oppugnata, sit ruitura. Christus enim pro ipsa sede, pro omnibus qui eam gubernant, patrem orauit, ne eius fides vacillet, nec deficiat: generatio fidelium, Luc. 22. Etiam Christus cum ipsa est vltique ad consummationem seculi omnibus diebus, Matth. 28. Et quemadmodum fides Petri stabit, nec corruet: ita stabit in aeternum, qui in obedientia huius sedis & charitate perseuerauerit: Quia hi habent Deum patrem, Christum fratrem, Spiritum sanctum ducem.

Sedes Petri adeo firmiter virtute Christi fundata est, vt nullis turbibus aut procellis haereticorum oppugnata, sit ruitura.

EPILOGVS.

1. *Ars artium & scientia scientiarum hic docetur, cognitio nimirum Iesu Christi, quae est vita aeterna: ad haec cognitio Ecclesiae, quae est domus & habitaculum Christi, extra quam non est salus.*
2. *Petri confessione articulus fidei nostra confirmatur, quo consistemus Iesum esse Christum, filium Dei unicum Dominum nostrum. Haec fides quae*

à tam

à tam excellenti doctore discitur, suo fructu non caret. Nam vocat Dominus Petrum ob confessionem & cognitionem hanc beatum. Beatitudo autem consistit in sempiterna pace, in perenni voluptate, & aeterna vita: nec potest quid his ab illo mortalium experi excellentius aut iucundius. Consequitur ergo, Christi cognitione nihil esse neque vilius, neque magis necessarium: ideoque verè dicit Iohan. 17. Hac est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.

3 Quid sit Ecclesia, ostenditur, nempe domus mystica supra petra Christum, secundario supra Petrum extructa: hoc est, societas in Iesum Christum Dei filium verè credentium, hunc agnoscenium & amplectentium pro vero lapide angulari, Act. 4. Item quam firma sit Ecclesia, credentium collectio: quod videlicet omnes portæ inferorum non sint adversus hanc valiturae, non tyranni huius mundi, non satan, non caro, non peccatum, non hereses, quomodo nec imbres nec venti aliquid possunt adversus domum supra firmam petram edificatam. Qui enim est in Ecclesia, & Christi membrum, & Christus eius caput est. si ergo Deus pro nobis, quis contra nos? Postremo quanta in Petro data sit Ecclesiae potestas, nimirum regni caelorum oclusio & apertio, peccatorum ligatio & absolutio, retentio & remissio, Exultet igitur penitens & conuersus, cui Ecclesia per ministros aperit regnum caelorum, & absoluit peccata: at contra contemiscat impeniens, cui occludit Ecclesia vite ianuam, & peccata retinet.

IN FESTO VISITATIONIS

B. MARIAE, EPISTOLA.

Cantic. 2.

Ecce iste venit saliens in montibus, transiens colles. Similis est dilectus meus caprea hinnulogae ceruorum. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Et dilectus meus loquitur mihi: Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. Iam enim hiemps transit, imber abiit & recessit: fores apparatus sunt in terra nostra, tempus plantationis aduenit. Vox sylvae audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, vinea florentes dederunt odorem suum. Surge, propera amica mea, speciosa mea, & veni columba mea in foraminibus petrae, in caverna maceriae obstruisti faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

*Lectio praefixa
cur hodierno
festo aptata
sit.*

LECTIO hodierna ob id potissimum legitur, quod in ea habeatur dilectum saluisse in montibus. Nam hoc Isera tenus in visitatione sanctae Mariae factum est. Dum enim illa festinanter in montana abiit, sicque & ascensu & descensu corpus movit: haud dubie ipse quoque puer Iesus (versus nempe dilectus) ea motione sursum ac deorsum motus est, atque ita salit quodammodo.

*Colloquium
suavisimum
inter Eccle-*

Quo ad sensum internum ac mysticum complectitur suavissimum consolatissimumque colloquium inter Ecclesiam amicam, & Christum dilectum, in quo quidem veluti in depicta

pecta aliqua ad viuum tabella nobis conspiciendum proponitur: primo quomodo Ecclesia affecta sit erga Christum: deinde quomodo Christus vicissim erga Ecclesiam affectus sit.

1. Primò colliquet, non secus erga Christum affectam esse Ecclesiam, atque sponsa casta erga sponsum dilectissimum sibi. Ea verò sic erga sponsum suum affecta est, vt nihil impensius ardentiusque cupiat, quam vt eum præsentem possit videre, vocem eius audire, osculis ipsi adlubescere, & familiariter cum ipso colloqui. Ita, inquam, & Ecclesia hoc vnum impensissimè & semper desiderauit, & hodie etiam desiderat, vt vocem sponsi sui Christi iugiter audire, ipsumque coram eum cernere, tum alloqui possit. Initiò quidem corporalem ipsius præsentiam, conspectum, & colloquium & osculum experiebat. Vnde nimirum hæc vota: Inclina cælos tuos, & descende, Psalm. 144. Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum: aperiat terra, & germinet saluatore, Isaiæ 45. Vtinam cælos dirumpes, & descenderes, Isai. 64. Osculetur me osculo oris sui, Cant. 1. Veniat dilectus meus in hortum suum, Cant. 4.

At nunc spiritualem sponsi præsentiam, nimirum gratiam, & mysticum colloquium, nempe verbum saluificum, cum primis esurit ac sitit. Hinc isti clamores: Excita potentiam tuam & veni, vt saluos nos facias. Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam, & saluierimus. Deus virtutum conuerte, respice de cælo, & vide, & visita vineam tuam, Psalm. 79.

In hoc autem affectum huiusmodi Ecclesiæ perspectum habere necessè simul & vtile est: Primò, vt discamus quæ sit vera Ecclesia, ea videlicet quæ ab vno pendet Christo, eiusque verbum sedulo vrget: deinde, vt nostri faciamus periculum, & nostram conscientiam examinemus, num & nos verè Ecclesiæ simus membra. Certè nisi hoc pacto erga Christum simus affecti, hoc est, & ipsum & ipsius verbum vnice suscipiamus, alienissimi erimus ab Ecclesia, adulteri & scortatores.

In hunc ergo modum primo loco Ecclesia loquitur de dilecto suo, Christo nimirum, & præsertim duo de ipso nobis proponit. 1. Vnde is venerit, cum ait: Venit saliens in montibus, transiliens colles, hoc est, venit è summo cælo, è sinu patris cælestis. Non enim de terra est, vt cæteri homines, Iohan. 3. & 5. Ideoque vocat illum Paulus Dominum de cælo, & hominem celestem, 1. Cor. 15. Venit autem propter Ecclesiæ suæ seu vniuscuiusque animæ salutem, quemadmodum & Ecclesia in symbolo canit: Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis. Et venit quidem exerte saliens, hoc est, voluntariè, alacriter, ex amore: quemadmodum & ipsemet alibi dicit, Lusi in orbe terrarum, & deliciae

siam amicam, & Christum dilectum.

Ecclesia non secus erga Christum affecta est, atque sponsa casta erga sponsum sibi dilectissimum.

Ecclesia ad sponsum suum ardens desiderium.

Ecclesia nunc etiã spiritualem sponsi præsentiam, gratiam, & mysticum colloquium esurit & sitit.

Ecclesia vera que sit, & qua vere eius membra.

Sponsus dilectus unde venerit, & cur venerit.

Incarnatio Christi saluus dicitur.

meæ sunt, vt sim cum filiis hominum, Eccles. 24. Prou. 8.

Dilecti natura deprobat.

2 Cuius sit naturæ. Id inde elici potest, quod comparatur ab Ecclesia capreæ & ceruo, quodque dicitur stare post parietem nostrum, ac respicere per fenestras. Caprea acutissimi est visus, ita vt venatorem à longe præuidere possit, nec tamen ab illo videri queat. Ceruus verò fortis est ac celer, fugatque serpentes ac omne venenum. Sic nimirum & Deus verè acutissimi est visus: nam videt omnia, ipse inuisibilis, Hebræor. quarto. Est quoque idem verè fortis, vt qui est omnipotens. Verè item celer, quippe qui nullo negotio vbique locorum sit. Verè denique serpentium venenique omnis fugator, quippe sanctissimus & purissimus ipse, omnisque peccati & impuritatis osor atque profligator.

Dilectus sponsus Deus et homo esse ostenditur.

Quum igitur Ecclesia dilectum suum Christum, capreæ ceruoque comparat, aliud nihil eo vult intelligi, quam ipsum verè esse Deum, capreæ ceruique proprietates spiritualiter habentem: quod sacræ literæ passim testantur. Nam Hebr. 4. Non est vlla creatura quæ non manifesta sit in conspectu illius. Et Matthæi 28. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Item Ephes. 4. Ascendens supra omnes cælos, implet omnia. Et denique 1. Iohan. 3. Ad hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli.

Quod verò dicit illum stare post parietem nostrum, & respicere per fenestras, ed innuit hominem quoque esse illum, & hominis filium. Nam per parietem nostrum & fenestras nostras, humanitas nostra seu nostra caro intelligitur.

Christus erga Ecclesiam affectus ita est, atque sponsus erga vnicè adamatam sibi sponsam.

Christus hoc vnum molitur semper, vt sua sponsa Ecclesia adfit.

2 Secundò proponitur quomodo & Christus vicissim erga Ecclesiam suam affectus sit. Colligitur enim ex superiori sententia ipsum non secus erga eam esse affectum, atque sponsus erga vnicè adamatam sibi sponsam solet. Is verò nihil habet prius, nihil maiori studio conatur, quam vt quamprimùm suæ adfit, oscula in eam figat, confabuletur ei, & omnino sese cum ea vinculo amoris indissolubili subdat. Ad eundem modum & Christus ipse hoc vnum molitur semper, vt suæ sponsæ Ecclesiæ adfit, eam gratiæ suæ osculis reficiat, eam per salutiferum sui Euangelij verbum alloquatur, consolatur, confirmet, & sic prorsus vnum cum ea fiat. Hoc autem verum esse, re ipsa & olim testatus est, & hodie etiam testatur. Nam quemadmodum principio in corporali præsentia ab Ecclesia desiderabatur, sic etiam è cæli montibus saliens in hunc mundum venit: & stetit post parietem nostrum, hoc est, nostram assumpsit humanitatem, & similis factus est capreæ hinnuloque ceruorum, hoc est, in similitudine carnis peccati apparuit nobis, ac posteaquã per prospectum fenestrarum & cancellorum, hoc est, per miracula diuinitatis suæ Ecclesiæ innotuisset, veluti ceruus fortissimus

simus antiquum illum serpentē diabolum fugauit per passionem & mortem, & ita Ecclesiam perpetuō spōsam atque vxorem condonauit sibi.

Item quemadmodum iam ab Ecclesia in præsentiā spirituali desideratur, sic quoque hodie præsentiſſimus ipſi adest & colloquitur, nimirum per sacramenta, per mysticā gratiam, & per verbum suū saluificū. Hinc veniunt hæc compellationes, Amica mea, columba mea, formosa mea. Amicam autem Ecclesiam vocat, quōd eam dilexerit in mortem vsque. Columbam verō, quōd simplex illa sit, & ipſi fidelis. Formosam denique, quōd eam lauerit ab omni peccatorum immundicia, & effecerit sponsam sanctam & irreprehensibilem, non habent rugam neque maculam, Ephes. 5.

*Dilectus sua
sponsa hodie
etiam præsentiſſimus adest
& colloquitur
per sacramenta,
per mysticā
gratiam &
verbum suū
saluificū.*

Qua nimirum compellatione cum sequenti, duo præcipua ostenduntur. 1. Quid Christus suo aduentu & descensu Ecclesiæ contulerit, quum dicit *hyemen transisse*, hoc est, placasse patris iram. *imbrem abiisse & recessisse*, hoc est, abstulisse peccata, vicisse satanam, destruxisse mortem. *Flores apparuisse in terra, & tempus putationis aduenisse*, hoc est, omnia facta esse noua, reconciliatam esse iam Deo Ecclesiam, pacem & gaudium esse impetrata. *Vocem iururis auditam esse in terris*, hoc est, se Spiritum sanctum & Euangelicam gratiam impetrasse, nihilque mundo. *Ficus denique protulisse grossos suos, & vineas florentes suum dedisse odorem*: hoc est, donatum esse per se hominibus iustificationis donum, fidem, spem, charitatem, & reliquos spiritus fructus, salutemque ad æternam. Quōd autem Christus hæc omnia contulerit nobis, ex scripturis testatissimum est.

Dilectus Christus quid suo aduentu & descensu Ecclesiæ contulerit.

2. Cæterum quid vicissim ab Ecclesia pro his tantis donis postulat ostenditur, estque vt surgat & veniat, vtque ostendat ipſi faciem suam, & sonare faciat vocem suam in auribus ipsius: hoc est, vt surgat à vitiorum somno, veniat ad ipsū per fidem: vtque in sanctitate & iustitia seruiat coram ipſo, atque ipſius nomen verbumque & gratiam coram vniuerso mundo publice confiteatur.

Quid dilectus pro tantis donis ab Ecclesia postulet ostenditur.
Luce 1.

Si ergo & nos tantis Christi fructibus participare cum Ecclesia cupimus, esseque sic & ipſi illius amici ac formosi: surgamus itidem à lecto incredulitatis & vitiorum: veniamus ad illum in foramina petre per fidem & fiduciam in ipsius vulnera: simus quoque coram ipſo sancti & irreprehensibiles per charitatem, atque ipsū intrepidè confiteamur.

Nobis quid sciendum, si tantū Christi fructibus participare cum Ecclesia cupimus.

EPILOGVS.

1. Amatoria sancta cantica nuptiarum celestium Christi & Ecclesiæ mystice hic videre licet, teste Augustino super Psalm. 143. Pl. 10 duos commentus est amores: alterum, internum hominem querentem: alterum, externum petentem. Bene quidem pro ethnicorum cecitate philosophatus est,

est,

est, sed ad amorem eum qui Spiritus sancti est, peringere non potuit. De amore isto vide Rom. 8.

2 Ecclesia confitetur Iesum esse Christum & filium Dei uidentis, eque celo iuxta diuinitatem descendisse ad terras, utrumque uirginis introisse, & quod uerbum caro factum sit, & habitauerit in nobis, Ioan. 1. & 3.

3 Singularem ex amore Ecclesiam Christum quasi sponsam euocat ab omni idololatria, ut uerbum Dei audiat, custodiaturque, ut obliuiscatur patronos penates, ut exemplum suum imitetur, & bonis operibus studeat, ut ingenium Spiritus sancti per quem renata est, referat. Ecclesia quoque sponsa refugium Christum sponsus declaratur.

Matth. 11.

Ioan. 8.

Psaln. 44.

Matth. 5.

Ioan. 3.

Coloss. 3.

1. Pet. 1.

IN EODEM FESTO

EVANGELIUM.

Luce 1.

In illo tempore, exurgens Maria abiit in montana cum festinatione, in ciuitatem Iude: & intrauit in domum Zacharie, & salutauit Elizabeth. Et factum est, ut audiuit salutationem Maria Elizabeth, exultauit infans in utero eius: repleta est Spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit uoce magna & dixit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui: & unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me? Ecce enim ut facta est uox salutationis tue in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo, & hęcata que cre didisti, quoniam perficientur ea que dicta sunt tibi a Domino. Et ait Maria, Magnificat anima mea Dominum: Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancilla sue, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Et misericordia eius a progenie in progenies, timentibus eum. Fecit potentiam in brachiis suis, dispersit superbos mente cordis sui. De posuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimissi manes. Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordie sue. Sicut loquutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam.

Aduetus Christi humani testimonio ostenditur factus.

Hoc Euangelium complectitur tria. Primum, per quos homines Deus Pater saluiferum opus incarnationis Christi reuelari uoluit, nempe per Mariam & Elizabeth. Unde cum occultum Christi aduentum ostendisset angelico testimonio ut futurum, nunc humano ostendit ut iam factum. 1. Timoth. 3. Manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, predicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

Alius qui spiam consulisset, ut hoc negotium in primis denuntiaretur Augusto Cesari, aut Herodi regi, qui deinde imperatoris mandatis & regis edictis uniuerso mundo hoc mirabile opus publicassent. Sed noluit Deus hoc negotium publicari per imperatorem aliquem vel reges mundanos, vel pontifices

fices populi : sed per simplices & pauperes mulierculas, iuxta illud 1. Corinth. 1. Quæ infirma & stulta erant mundi, delegit Deus, &c.

Hoc loco autem Maria virgo postquam suscepit nuntium angeli, & inuenit in virginali vtero filium Dei, audiensque Elizabeth in senectute concepisse filium, non remorata tanta dignitate, exurgens à quiete contemplationis ad opera charitatis festinauit. Non quasi incerta de nuntio, non dubitans de exemplo, sed læta pro voto, religiosa pro officio, festina prægaudio, abiit in montana festino cursu, quatenus grãdæuæ seruiret iuuenicula, quemadmodum filius quem gestabat, non venerat ministrari, sed ministrare. Maria maris stella, cælesti semine fœcundata prodiit in lucem, vt omnibus pietatis exemplis lucreret, maxime prægnantibus, quibus tum incumbit piis ac sanctis exercitiis intentas esse. Simile exemplum habent in Anna Samuelis matre, 1. Reg. 1. 2.

Neminem sacra virgo salutat obuium, cum nẽmine nugatur in itinere, non circumspicit, quoniam verebatur diu inter homines palàm commorari: sed tantum cogitat quomodo ad suã cognatam Elizabeth perueniat, eam salutet, ei gratuletur, felicitatem precetur, & illi ad tempus inseruiat. Qua in re exemplum præbet omnibus integris virginibus & mulieribus, vt & ipsæ sint verecundæ & honestè incedant. Contraria facientes, plerunque inuoluuntur criminibus. Hinc ait Ambrosius, Discite virgines non circuncursare per alienas aedes, non demorari in plateis, non aliquos in publico miscere sermones. Nam vt Gregorius ait, Qui thesaurum in publico portat, ipso priuari desiderat. Turpe enim est tum virgines, tum mulieres quoslibet in plateis cõpellare homines, & aliquandiu confabulari. Vulgare est, gallinam plurimum gracillantem, statim deposituram ouum, aut iam iam deposuisse. Amat autè secretum vera virginitas: non euocatur ab ædium intimis, nisi prouocet officium. in publico properat, in officio lentior est. Dina tardans ac curiosa ad videndum mulieres regionis alienæ, per Sichem filium Hemor Heuæi corrupta fuit: vnde non parua clades subsequuta est, Genes. 34.

Docet præterea ad opera pietatis festinandum, & vt virgines alacres sint & festine ad officia necessãria. Nescit enim tarda momenta Spiritus S. gratia, vt dicit Ambros. Sic pastores festinãtes venerunt in Bethlehem, Luc. 2. Zachæus festinãs descendit, & excepit Iesum gaudens, Luc. 19. Ambros. Discite vos sanctæ mulieres sedulitatem quam prægnantibus debeatis exhibere cognatis. Mariam quæ antè sola in intimis penetralibus versabatur, non à publico virginitatis pudor, non à studio asperitas montium, non ab officio prolixitas itineris retardauit.

Exemplū pietatis & bonorum operum præbet Maria prægnantibus.

Docentur virgines verecundiam & honestatem.

Thesaurū qui in publico portat, ipso priuari desiderat.

Festinandū ad opera pietatis.

Adolescentulos & adolescentulas decet sanctorum petere habitacula, eorumque requirere alloquia.

Colloquium familiare Mariæ & Elizabeth. Non res parui momenti est, quando Christianicola sese mutuo saluant.

Humilitatem eandem quam angelo exhibuerat Maria, hominibus quoque exhibere curauit. Humilitatis ac reuerentia exemplum præbet Maria virginibus. Senio debetur honor.

Pana in non deferentes senio.

Et intravit domum Zacharia, &c. Zacharias grandæuus venerabilis ac sanctus Domini sacerdos erat, & Elizabeth anus religiosa, in quorum laudem dicit Euangelium: *Erant ambo iusti ante Dominum.* Docentur ergo hic adolescentuli & adolescentulæ, seruorum Dei petere habitacula, & eorum requirere alloquia. Quemadmodum enim qui tangit picem, inquinatur ab ea, & qui communicat superbo, induit superbiam, &c. sic qui cum electis graditur & sanctis, electus & sanctus erit. Hinc monet Ecclesiast. 6. In multitudine presbyterorum prudentium sta. & sapientiæ illorum ex corde coniungere, vt omnem narrationem Dei possis audire, & proueria laudis non effugiant à te. Et si videris senfatum, euigila ad eum, & gradus ostiorum illius exterat pes tuus, &c.

2. Secundò complectitur familiare colloquium Mariæ & Elizabeth. Nam Maria comiter salutat Elizabeth, precaturque illi omnia felicia & prospera. Non enim est res exigua aut vana, vbi Christianicolæ sese inuicem saluant. Hinc Christus Apostolis præcepit, Lucæ 10. vt si quando ingrederentur domum, dicerent primùm, Pax sit huic domui. Porro hoc certum est, si quando pius homo nos salutat, tum Deus de calo per eum hominem nos plurima salute impertit. Et qui eam salutationem fideli ac grato accipit animo tanquam à Deo optimo maximo depromptam, eis sanè non potest malè cedere, sed haud dubiè saluti erit.

Eandem B. Virgo quam angelo exhibuerat, hominibus quoque curauit exhibere humilitatem, & quod maioris est meriti & virtutis, etiam minoribus, iuxta illud Ecclesiast. tertio, Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Sic Dauid 2. Reg. 6. fecisse legitur. Ludam, inquit, & vilior fiam plus quàm factus sum, & ero humilis in oculis meis, &c. Ambros. Didicisti virgines pudorem Mariæ: discite humilitatem. Venit propinqua ad proximam, iunior ad seniorem: nec solùm venit, sed etiam prior salutauit, decet enim vt quantò castior sit virgo, tantò humilior sit. Nouerat deferre senioribus honorem, iuxta illud Leuit. 19. Coram cano capite confurge, & honora personam senis, & time dominum Deum tuum, ego sum Dominus. E contra Poëta dicit, Credebant hoc grande nephas, & morte piandum, Si iuuenis vetulo non affurrexerat. Pueri quadraginta duo Elisæo illudentes & acclamantes, Ascende calue, ascende calue: ab vris dilaniati & consumpti sunt, 4. Reg. 2. *Elizabeth veneranda anus postquam audivit salutationem Mariæ, exultauit infans in utero eius.* Deum immortalem, quantùm hic gaudij fuit, quàm familiares hic sermones habiti, quàm hic miracula sunt edita! Creator visitat creaturam, Deus hominè, dominus seruum, magister discipulū. Mater Domini saluat

lutat matrem serui. Ioannes agnoscit saluatore priusquam aspexit caelum: & intra materni uteri sinus, gestu praedicat eum, quem olim erat sua voce praedicaturus: & suscepto singulari supra reliquos gaudio, exultat in utero. Nam Ioann. 3. Amicus sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Ad erat enim tempus quo impleteretur angeli sermo, quo Spiritu S. ex utero ipsum replendum praedixerat, Luc. 1. Matres mutuo sese salutant extrinsecus, & infantes uteris maternis adhuc clausi congaudent. Nec mirum. Si enim in praesentia arcae veteris Testamenti sic iubilabat Dauid cum Leuitis (1. Paral. 15.) quantum magis Ioannem cum matre exultare decebat in praesentia arcae uirae, quae saluatore mundi continebat?

Ioannes agnoscit saluatore priusquam aspexit caelum, cuiusque praedixit necdum natus.

Elizabeth ut audiuit saluationem Mariae, repleta est Spiritu sancto. Repletus autem est Ioannes Spiritu sancto per eum quem gestauit Mariae uerus, nempe, filium Dei Iesum Christum. Per eundem & ipsa mater Ioannis Spiritu sancto est repleta. Nam si Dominus olim ad praesentiam arcae benedixit domui Obed-Edom (2. Reg. 6.) si Laban propter praesentiam Iacob, Gen. 30. si Aegyptiis propter Ioseph benedixit: quantum magis ad praesentiam Domini realem Zachariae & Elizabethae benedixit? *Et exclamauit Elizabeth uoce magna.* Recte uoce magna, quia magna Dei dona cognouit, quae illum quem ubique praesentem nouerat, etiam corporaliter adesse sentiebat. Magna, inquam, uoce, non tam clamorosa quam deuota, quia uocem uerbi habuit in utero, quemadmodum postea testatur, dicens, Ego uox clamantis in deserto, Ioan. 1. Deuotio ingens, magnus clamor in auribus Dei. Patuit hoc in Mose, cui a Deo dictum est (Exod. 14.) Quid clamas ad me? Item in Anna, 1. Reg. 1.

Messias & praecursor mutua inter sese concelebrant gaudia.

Elizabeth Spiritu S. repletur

Deuotio ingens, clamor in auribus Dei.

Spiritu sancto plena Elizabeth, non iam continet animi sui gaudia, quae prius tacita latuerat, conceptum pudore dissimulans: sed ingenti uoce, quam ingens affectus suppeditabat, exclamauit, ea promens afflatu spiritus, quae nec ex uteri rumore suspicari poterat, nec ex homine didicerat: & perinde quasi angelum audisset cum Maria loquentem, ita uerbis angelicis suam gratulationem auspicatur, dicens:

Benedicta tu inter mulieres. Et uere singulariter benedicta inter omnes laudatas mulieres, quia a maledictionibus mulierum libera, de quibus primo Genes. 3. agitur, Multiplicabo conceptus tuos, & arumnas tuas. In dolore paries filios. Deinde Exod. 23. Non erit infocunda nec sterilis in Israel. Et per eius partum a natis mulierum maledictio exclusa, in quo benedictaessent omnes gentes, Gen. 22. In semine tuo (ait Dominus Abraham) benedicentur omnes gentes. Uere iterum incomparabiliter benedicta, quae & diuini germinis suscepit gloriam, & integritatis seruaui coronam.

Maria quod rationibus bene uoluit.

*Angelis et ho-
minibus Ma-
ria demonstra-
tur veneranda.*

*Blasphemi in
Mariam re-
felluntur.*

*Luca 11.
Tsal. 32.*

*Fructus Ma-
riae benedictus
in secula super
omnia.*

*Fructus Ma-
riae fructus vi-
tae.*

*Spiritus san-
ctus ubi recto-
re agit, omnes
artes sunt in
summo gradu.*

*Prophetia et
humilitatis do-
no Elizabethae
Spiritus san-
ctus decorauit.*

*Mora nullam
discendo est, v-
bi Spiritus S.
doctus est.*

Eadem ergo voce hic Maria ab Elizabeth, qua à Gabriele benedicatur, quatenus angelis & hominibus veneranda demō-
stretur. Ad hoc nanque à Spiritu sancto edocta fuerat, cuius et-
iam opus est ad collaudandos sanctos incitare. Videant hic il-
li & confundantur qui laudibus Mariae inuident, qui eius hon-
ori detrahunt, quisuas mēstruatas mulieres sacratissimo Dei
tabernaculo aquare non verentur. Videant, inquam, quospi-
ritu agantur. Discant interim hic pia ac syncerae mentes Ma-
riam laudibus efferre, atque in summo habere honore, quae an-
gelis caelestibus ac sanctis hominibus, vtputa Elizabethae, nec
non alteri cuidam Euangelicae mulieri aded veneranda fuit.
Nam sanctos decet collaudatio, maximè Mariam. Laudemus
viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua, inquit
Ecclesiasticus capite 44. Addit consequenter, *Et benedictus fru-
ctus ventris tui.* Non quia tu benedicta ided benedictus fructus
ventris tui, sed quia ille te praeuenit in benedictionibus, ided tu
benedicta, sed inter mulieres. Ille verè benedictus non in homi-
nibus vel angelis, sed (vt Apostolus ait Rom. 9.) est benedictus
in secula super omnia. Omnes enim in peccato concipimur,
Psal. 50. & natura sumus filij irae, Ephes. 2. nam per fructum
ligni vetiti gustatum, mortem incurrimus, Genes. 3. Per hunc
autem fructum vitam consequimur. Prou. 3. Lignum vitae est
his qui apprehenderint eam. Alij filij fructus sunt parentum,
hic folius ventris Mariae fructus vnicus.

Et vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me? Sed quis indi-
cauit Elizabeth quod Maria esset mater Domini? Haud dubie
Spiritus sanctus. Nam vbi is rectorem agit, ibi visus est acu-
tissimus, auditus subtilissimus, sermo ardentissimus, opus bea-
tissimum, & omnes artes sunt in summo gradu. Non ergo
quasi ignorans hoc dicit, (scit enim esse Spiritus sancti gratiam
& operationem, vt mater Prophetae à matre Domini ad profe-
ctum sui pignoris saluteretur) sed quasi humani non sit hoc me-
riti, sed diuinæ gratiae hoc munus esse cognoscat. Ipse enim spi-
ritus qui ei donum prophetiae quo matrem Domini cognouit,
contulit, munus pariter humilitatis quo se minus dignam eius
aduentu iudicauit, praestitit. quasi dicat, Qua mea iustitia, qui-
bus meis meritis accidit hoc mihi sterili & sēni, hominumque
iudicio maledictae, vt veniat tam humiliter & reuerenter, non
in curribus arcuatis, & equis phaleratis, non in auro & gem-
mis pretiosis, mater Domini mei ad me contemptam? Sic & fi-
lius eius postmodum loquutus est Matt. 3. Ego à te debeo ba-
ptizari, & tu venis ad me?

Ecce enim vt facta est vox salutationis tuae, &c. O quam mi-
ra & cita Spiritus sancti operatio! Nulla in discendo mora est
vbi Spiritus sanctus doctus est. En vno eodemque momento
cum

cum voce salutantis nascitur gaudium infantis : quia cum vox intrauit aures corporis, virtus spiritalis cor intrauit audientis: nec solum genericem, sed & sobolem amore Dei aduenientis accendit. Subsiliit puer nondum natus, velut occurrere gestiens Domino suo, ac debitum honoris officium exhibere, & applaudens voci quam Adam in paradiso timuit audire, & a facie Domini fugit, sed non aufugit, Genes. 3. Adam de publico in absconditum fugit: Iohannes vero de abscondito in lucem gestit omnibus indicare agnum qui tollit peccata mundi, Iohan. 1. Sequitur:

Et beata quae credidit, quoniam perficiuntur ea quae dicta sunt ei à Domino. Hic Elizabeth omnia tribuit fidei, bonorum radici. Non enim habuit diuitias & potentiam, de quibus mundano more possidet beata. Psal. 143. Beatum dixerunt populum cui haec sunt. Nec erat ex filiabus pontificum Annae aut Caiphæ, sed pauperuli ciuis Ioachimi, in vrbe Nazareth: inter vicinas simplex puella, quæ domesticis laboribus, parentibus, vt fidelis filia, inseruierat.

Erat quippe ex regali stirpe Iuda, de tribu & domo Dauid: sed nihil spei erat reliquum aliquid magni nasciturum de domo Dauid, Herode crudelissimè in eam sæuiente. Ecce quanta est virtus fidei, quæ etiam in matre Domini commendatur, quam & charitate ornatam habuit, quando commendauit Mariam: & hanc in fide confirmauit, vocans scilicet eam beatam, & dicens omnia à Domino dicta in ipsa completum iri. Nam absque dubio charitatis est, de alio magnificè sentire, & alios in fide confirmare.

3 Tertiò complectitur celeberrimum canticum Mariæ, in quotres præcipuas virtutes & opera Dei commendat: scilicet, 1 Misericordiam & clementiam Dei, quodd ipsam Deus respexerit, hoc est, sua gratia præuenerit, & magnificis accumulauerit honoribus, eligendo nimirum ipsam in filij sui matrem, quum ait, *Magnificat anima mea Dominum, Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.* Ex quibus verbis talem omnino laudandi exultandi que modum audimus, quem totus mundus ignorat, nec imitari potest. Si enim laudat quempiam, sola lingua eum laudat: & si exultat, aut in sese aut in rebus periculis exultat. Verùm Maria contra magnificatura Domini, non lingua tantum (hypocritarum more) illum magnificauit seu laudauit, sed & anima ac spiritu, hoc est, ex toto corde, per totam vitam, omnibus & corporis & animi viribus: exultans item non in sese aut suis meritis, neque in vllis rebus temporariis, sed in solo Deo seruatore suo exultauit ac glorificata est. Sic & nos laudare exultare que debemus, si quidem Dei esse videri velimus. Si, inquam, laudare quid volumus, eum laudemus fo-

*Beatitudinem
Mariae Elizabeth
tribuit fidei,
bonorum
omniū radici.*

*Fidei virtus
quanta sit.*

*Charitatis est
de alio magnificè
sentire, &
alios in fide
confirmare.*

Canticum Mariae.

*Misericordiam
& clementiam
Dei commen-
dat Maria,*

*quod ipsam
respexerit.*

Isaia 29.

Matth. 15.

Prouer. 2.

Iacob. 4.

*Modus verus
laudandi Deū
& exultandi
in eo ex Ma-
riae potendus.*

lum, quem omnis decet laus & gloria, Dominum nempe: & laudemus quidem eum non verbis duntaxat, sed anima etiam tota, toto nimirum intellectu, omni voluntate, tota memoria, omnibus factis & cogitationibus nostris. Si item exultare & gaudere liber, non externis duntaxat gestibus lætemur, sed & cum primis spiritu: & exultemus non in sapientia aut iustitia nostra, non in generis nobilitate, non in diuitiis aut mundi huius voluptatibus, non in corporis robore, sed in solo Deo seruatore nostro, ad huius vnus gloriam, Ierem. 9. 1. Corinth. 1. & 2. Corinth. 10.

Quia respexit humilitatem ancilla sua, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. His verbis (vt dictum est) immensam Domini misericordiam laudat. Hanc clementiam declarauit Deus re ipsa: quia quum facile ditiores, potentiores, & pulchriores inuenisset virgines: attamen diuinos oculos coniecit in pauperulam virginem, eamque elegit præter meritum. Principio ergo canit misericordiam diuinam erga se abundè præstitam, mox verò & eam que omnibus æquè hominibus exposita est concelebrat. Et dicit in hoc opulenter Dominum erga se misericordiam suam declarasse, quòd respexerit humilitatem ipsius, hoc est, quòd ipsam coram mundo abiectam (pauperulam nimirum & fabro desponsatam) in matrem filij sui vnigeniti elegerit, sicque supra cunctas totius mundi mulieres etiam sanctissimas extulerit: adeò vt & tunc & perpetuis temporibus ipsam pronuntiatursi sint beatam, non solum credentes Iudæi, sed & omnes totius orbis nationes quibus ex ipsa contigerit Seruator.

Clementiam suam Deus re ipsa erga Mariam declarauit.

Maria prophetauit misericordiam Domini non modo non in ipsa desitura, sed etiam in totius mundi nationes propagandam.

Posteaquam verò Maria ineffabilem Dei erga se munificentiam dignis laudibus extulit, fit mox prophetissa, futuraque prædicit. Dicit enim misericordiam Domini non modò non in ipsa desituram, sed & in alios quàm latissimè propagandam: non in Iudæos tantum, sed & in mundi totius nationes, omni tempore, ad vltimum vsque seculi huius diem: verum in non impenitentes & incredulos, sed in timentes ipsum, in poenitentes, & in filium suum Iesum credentes: iuxta illud Petri Actor. 10. Non est acceptio personarum apud Deum, sed in omni gente quisquis timet ipsum, & operatur iustitiam, is acceptus est illi. Iam & in nos hæc Domini misericordia opulente effusa est: verum videamus vt grati simus Mariæ exemplo, vtque ex animo timeamus ipsum. Alioqui enim frustra illa in nos propagata fuerit. Eccles. 43. Exaltate illum quantum potestis. maior est enim omni laudè.

Commendat potentiam Dei Maria.

2 Commendat potentiam Dei, quum ait, Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exal-

Isa. 41.30. & 54.

Iere. 31.

Psal. 131.
Veritas Dei
seu fides in pro-
missis à Ma-
ria commen-
datur.

*Deus quicquid
Abrahæ pro-
misit, id in Ma-
ria perfectum
est.*

3 Commendat Maria veritatem Dei, seu fidem in promissis, quum ait, *Suscipit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suae: Sicut loquutus est ad Patres nostros, Abraham & semini eius in secula.* Hæc veritatem declarat re ipsa, quia recordatus est, non operum, meritorum atque votorum hominum (non enim ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, &c. ad Tit. 3.) sed præcipuè misericordiae suæ. Ac si dicat Maria, *Quicquid clementissimus Deus Abrahæ promisit, id in me perfectum est, non modò mihi, sed toti Israel, hoc est, omnibus credentibus, salutis: non ex merito nostro, sed ex benigna gratia quâ Abrahæ & semini eius promisit, Genes. 22. Psal. 131.* Ideoque & nostrarum cum primis partium erit, vt laudemus illum perpetuò, quemadmodum ob misericordiam & potentiam, ita & propter veritatem erga nos gratuitò declaratam. Erit verò & hoc nostrarum partium vt tanta beneficia in nobis & constanti fide, & bonorum operum studio cõseruare semper conemur, atque ita tandem & ipsi læti fruemur iisdem gaudiis, quibus iam fruitur Maria vnâ cum omnibus sanctis. Amen.

EPILOGVS.

1 Fides sana sacramenta non contemnit, bene operari non supersedet. Vtriusque Maria exemplar est, & post Mariam Elizabeth.

2 Sanctos decet collaudatio, maximè Mariam, quæ omnium vîrtutum est specimen. Gloriosa ergo semper in Ecclesia de hac vera & viua ciuitate Dei sunt dicenda, per quam tanta nobis bona prouenerunt.

3 Sanctorum gloria & laus redundat in duplicem Dei laudem & honorem. Vnde & eximium hic habemus in Maria diuinæ laudis & gratiarum actionis paradigma: vt per quam acceptum beneficium soli diuinæ munificentie tribuit, Deum solum ob hoc & animo & spiritu laudauit, ei que soli gratias egit pro tribus, misericordia, potentia, & veritate.

IN FESTO MARIAE MAGDALE-
NAE, EPISTOLA.

Prover. 31.

Mulierem fortem quis inueniet? Procul & de vltimis finibus terra pretium eius. *Constitit in ea cor vini sui, & spoliis non indigebit. Reddet ei bonum & non malum omnibus diebus vite sue. Quasiur lanam & limum, & operata est consilio manuum suarum. Facta est quasi nauis institoris de longè portans panem suum. Et de nocte surrexit, deditque pradam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. Considerauit agrum & emit eum, & de fructu manuum suarum plantauit vineam. Accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suum: guffauit & vidit quoniam bona est negotiatio eius, non extinguetur in nocte lucerna eius. Manum suam misit ad fortia, & digitus eius apprehendorum fuscum: manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem: non timebit domui suæ a frigidibus niuis. Omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. Stragulatam vestem fecit sibi, byssus & purpura indumentum eius. Nobilis in portis*

vir eius, quando sederis cum senioribus terra. Sindonem fecit & vendidit. & cingulum tradidit Chananeo. Fortitudo & decor indumentum eius, & redibit in die nouissimo. Os suum aperuit sapientia, & lex clementia in lingua eius: considerauit semitas domus sue, & panē otiosa non comedit. Surrexerunt filii eius, & beatissimam predicauerunt, & vir eius laudauit eam. Multæ filia congregauerunt diuitias, tu supergressa es uniuersas: Fallax gratia, & vana est pulchritudo: Mulier timens Dominum ipsa laudabitur: date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portu opera eius.

IN HAC lectione duo præsertim consideranda veniunt. Alterum est probæ mulieris officium, alterum eiusdem fructus seu præmium. Principid, quoddam ad mulieris probæ munus attingit, quinque hæc commendantur.

1. Fidelitas erga maritum, de qua sic lectionis initium habet, *Mulierem fortem quis inueniet? procul & de ultimis finibus prærium eius. Res siquidem bona mulier fortis dabitur viro Deum timenti. Talem mulierem inuenire, est thesaurum ingentem inuenire. Proverb. 18. Corona siquidem est viri, capit. 12. Donum est Dei, capit. 19.*

Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit. Reddet ei bonum & non malum omnibus diebus vitæ suæ. Contrà otiosa, mollis, lasciuia, morte est amarulentior, Eccl. 7. Pleræque enim mulieres sic comparatæ sunt, vt maritis suis neque corporis pudicitia, neque rebus domesticis, seruent fidem. Simul atque ille domum egressus fuerit, statim alium taurum admittunt, mox comestantur & abliguriunt omnia, aut in copulatrices suas transfundunt. In summa: non potest tantum ille inuehere, quantum ipsæ eiiciunt. At mulier virtute prædita, longè aliter affecta est. Sic ea marito fidem coniugalem seruat, ita res partas tuetur, vt siue ille domum veniat, siue egrediatur, omnia perinde sint in tuto. Amat maritum flagrantius, studiosior est pudicitia, quàm vt quippiam vel cogitet, nedum committat, quod illi sit fraudi. Hinc quoque diuinitus ordinatur, vt ille ipsi ex animo confidat, nihil de ipsa suspicetur mali: imò potius contra obrectatores eam defendat.

Huiusmodi fidelitatem imitentur omnes quæ probæ mulieres & esse & dici volent. Virgines autem eandem & suo sponso Christo incontaminatam conseruent.

2. Afsiduitas in labore, cum ad hunc modum in hac lectione sic sequitur: *Quæsiuit lanam & linum, & operata est libenter manibus suis. Facta est quasi nauis inſtritoris de longe portans panem suum. Considerauit agrum, & emit eum. de fructu manuum suarum plantauit vineam. Accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suum. Non extinguetur noctu lucerna eius. Manum suam misit ad fusum, & digiti eius sustentauerunt columi. Multæ inueniuntur hodie mulierculæ, quæ tempus aut dormiendo, aut ornando, aut edendo, & bibendo,*

Mulieris probæ officia 5.

1. Fidelitas erga maritum.

Mulierem bonam & fortem qui inuenit, thesaurum ingentem inuenit. Mulier otiosa, mollis, lasciuia morte est amarulentior.

Ordinatione diuina maritus si selet uxori ex animo confidit.

2. Afsiduitas in labore.

In mulieres otiosas & negligentis.

aut nugando consumant: vt verò cogitent rem domesticam, vt laborent, vt operentur, ne semel cogitent quidem: de quibus & Paulus ait, 1. Timo. 5. Sunt (inquiens) otiosæ, ac discunt circuire domos: non solùm autem otiosæ, sed & loquaces ac curiosæ, loquentes quæ nõ oportet. Verùm proba mulier contrà in hoc tota est, vt curet rem familiarem, vt laboret noctu diuque, vt parva & conferuet & augeat, ne iis dilapsis vnà cum marito & filiis laborare cogatur inopia. Hanc itaque assiduitatem omnes honestæ matronæ imitari satagant.

3 Liberalitas in familiam.

Mulierũ quãdã in humanitas in domesticos.

3 Liberalitas in familiam, cùm subditur: De nocte surrexit, deditque victum domesticis suis, & cibaria ancillis suis. Non timebit familia sue à frigoribus hiemis. omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. Quædam matres familias tam sunt inhumanæ in domesticos, vt eas nõ pudeat macerare illos fame & nuditate. Sape inusitata & irrationabilia ieiunia indicunt illis: sic labore assiduo opprimunt, vt viuere vix ipsis libeat. Ast mulier proba tam contrà licita est pro suis, vt nihil patiatũr illis deesse, quod vel ad victum vel ad vestitum requiritur. Si tenuioris est fortunæ, ipsamet potius totas noctes insomnes ducit & laborat, vt illis prouideatur. Talem ergo liberalitatem & omnes probæ foeminae erga suos pro virili exerceant.

4 Munificentia in pauperes.

Inclementia quarundam mulierum in pauperes.

4 Munificentiã in pauperes, cùm sequitur: Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem, &c.

Quarundam aures vsque adeo obturatæ sunt, vt pauperum clamores non exaudiant: habent aedes tam liberæ, vt ne semiobolus inde pendatur. Mulier autem timens Dei sic affecta est, vt quæ aliæ ad ornatum & delicias vertunt, ipsa pauperibus erogat. scit enim ornatum nullum Deo gratiorẽ, quàm misericordiam & munificentiam esse.

5 Oris custodia.

Muliercularũ nonnullarum & arrulitas execrabilis.

5 Oris sui custodia: vnde sequitur: Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius, &c. Hoc nonnullæ peruersum sibi habent, quicquid libet, sibi licere effutire, eoque deierant, obtrebant, execrantur, iocantur, nugantur, turpia loquuntur. In summa, sic oris gladium circũquaque vibrant, vt quis optimo iure in vaginam alapam infringere possit. Cæterum mulier colens Dominum, aut tacet omnino, aut parçẽ admodum loquitur, & nil nisi pia, honesta, & ædificatoria. Sapientiam depromit, verbum Domini laudat, Domini legem suis proponit. In has proprietates, hæc officia habet mulier timens Dei. Quidni verò? Bona arbor bonum fructum producit. Timor Domini, cùm initium sit sapientiæ & omnis boni, non finit suum possessorẽ aliud vel cogitare, vel dicere, vel facere, quàm quod deceat, & se fit dignum.

2 Secundo ostendit præsens lectio, qui fructus probam mulierem sequantur, quæ item maneat præmia, cùm dicit: Nobi-

is in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terre. Fortitudo & decor indumentum eius, & videbit in die nouissimo. Surrexerunt filij eius, & beatissimam predicauerunt eam, laudauit eam & vir suus, &c. Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera eius.

Hic sex enumerat fructus mulierem bonam sequentes.

1 Hic fructus eam sequitur, vt marito sit corona gloriæ, vt is propter eam omnibus honorabilis habeatur.

2. Eam is fructus comitatur, vt bona fama & prospera valetudine sit fructura per omnem vitam.

3 Quod & liberos sit habitura minimè degeneres, sed probos, & tales, qui sua vita eam laudent.

4 Quod marito quoque sit placitura, vt ab illo vnice & obseruetur & ametur.

5 Quod etiam nihil illi, quod ad vitæ sustentationem attineat, vnquam desiderabitur.

6 Quod & aeterna læticia ac beatitudine sit donanda.

Quibuscuque iam hi fructus, hæc præmia arident, eam hanc probæ mulieris imaginem induant: Imò & omnes qui matrimonio volunt initiari, omnibus huc incumbant modis, quò tales sibi futuras vxores adfiscant. Nec dubium erit, quin huiusmodi si qui inuenerint, habeant pretium ipsis etiam gemmis pretiosius.

Fructus sex mulierem probam sequentes, seu præmia eadem manentia.

EPILOGVS.

1 Mulier proba à multis virtutibus commendatur, reliquas quoque mulieres maximè concernentibus. Beatus vir cui talis coniugit.

2 Mulieris bone & male, sapientis & fatue conditiones varie adumbrantur. He fugiende, illa amplectende omnibus mulieribus proponuntur.

3 Fructus & præmia mulierem sanctam concomitantia, coniuges ad similem probitatem prouocare debent.

EPILOGVS MYSTICVS.

1 Metaphorica locutione Ecclesia Catholica mulier fortis describitur, quam Iohannes in Apocalypsi amictam sole, id est, Christo, vidisse perhibetur, Apoc. 12.

2 Vir huius mulieris Christus est caput Ecclesiæ: & Ecclesia subdita est Christo, Ephes. 5.

3 Variæ conditiones sponsi & sponsæ, in quibus virtutum chorus cernitur. Nam Christus dilexit Ecclesiam, & exposuit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret, mundatam lauacro aque per verbum, vt exhiberet eam sibi ipsi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam.

Luc. 7.

In illo tempore, Rogabat Iesum quidam Phariseus, ut manducaret cum eo: & ingressus domum Pharisei, discubuit: Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, ut cognouit quòd accubisset in domo Simonis, attulit alabastrum unguenti: & stans retro secus pedes eius, cœpit lachryma rigare pedes eius, & capillum capitis tergebat & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Videntes autem Phariseus qui inuitauerat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis esset mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est. Et respondens Iesus dixit ad illū: Simon habeo tibi aliquid dicere. Et ait ille, Magister dic. Et respondens Iesus, dixit, Duo debitores erant cuidam feneratori, unus debebat ei denarios quingētos, & alius quinquaginta: nō habentibus illi unde redderent, donauit utrique. Quis ergo eum plus diligit? Et respondens Simon, dixit, Aestimo quia u cui plus donauit. At ille dixit, Recte iudicasti, & conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui domum tuam, aquam pedibus meū non dedisti: hac autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillum terxit, osculum mihi non dedisti: hac autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: hac autem unguento unxit pedes meos, propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit, dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata tua. Et cœperunt quidam qui simul discumbebant, acere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem, Fides tua te saluam fecit. Vade in pacem.

Hoc Euangelium valde consolatorium complectitur duos: Primò historiam, quæ loquitur de tribus personis.

1 De Phariseo, qui rogat Christum ut secum manducet. Et hoc signum fuit fauoris alicuius erga Christum, ut quidam putant. Quo docemur quales hospites ad conuiuia nostra debeamus inuitare, non momos, gnathones, lenones, ioculatores, aut eiusmodi nebulonum feces, sed ipsum Christum in suis membris, iuxta illud Lucæ 14. Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, &c. Viri iusti sint tibi conuiuæ, ait Ecclesiasticus cap. 9. Tobias quoque ait 2. cap. Voca de tribu nostra timentes Deum, &c.

Alij tamen volunt Dominum maligno animo ab hoc inuitatum: quod contextui magis est consonum. nam cùm videret peccatricem accedere ad Christum, indignabatur, & ait intra se: Hic si esset Propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum: quia peccatrix est. Hic vides Phariseorum propriam naturam: nempe quòd magnificè de se sentiant, opera & merita propria iactent, iustitiam propriam statuunt, alios præ se despiciant, & extremè aspèrnerent, Luc. 18. Et hi morbi animæ perniciosissimi non possunt curari, nisi Spiritus sanctus adueniat, atque ex veteri Adamo nouum hominem creet, sicuti dicitur Iohan. 14. Cùm venerit paracletus, suggeret vobis, &c.

Nam

Hospites iusti
& timentes
Deum ad con-
uiuia vocandi.

Phariseorum
natura arro-
gans & super-
ciliosa.

Nam animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei.

1. Cor. 2.

2. Historia hodierna loquitur de peccatrice *que erat in ciuitate*, non quod ibi alia peccatrices non essent: (Nam facti sumus impundi omnes nos, ait Propheta. & alius: Omnes declinauerunt, &c.) sed quia hæc famosa peccatrix erat, & mulier pessimæ famæ. Quamquam lege diuina prohibitum erat genti Iudæorum, Deut. 23. Non erit meretrix de filiabus Israël, nec scortator de filiis Israël: lupanaria tamen & scorta in oppidis tolerabantur & mittebantur ad maius malum euitandum, vt vult Aristoteles, quamuis non concedebantur: quemadmodum etiam nunc fit in Ecclesia. Ad hunc sensum facit similitudo quam B. Augustinus non absurde adfert, inquiens, Si quis palatium pulchrum ædificet, & in aliquo angulo cloacæ foetorem sustinere nolit, palatium totum foetoribus implebitur. Vnde tolle cloacam de palatio, & aula foetore efficitur inhabitabilis. Sic tolle meretricem de mundo, & sodomia totus efficietur reprobus.

*Ter excellen-
tiã dicebatur
peccatrix.*

*Minus malum
permittitur ad
maius malum
euitandum, sed
nō conceditur.
Similitudo
apta.*

Quenam hæc peccatrix fuerit, per nomen non aperuit Lucas, sed tantum factum, vt declaret se non personam, sed vitium detestari. Nos verò non sic solemus, quando enim magnum aliquod crimen audimus commissum ab aliquo, apud omnes traducimus: nihil omittentes quod potest factum exaggerare, & condemnare personam peccantem. Christianorum est sic traducere & arguere peccata proximorum, vt videamur odisse vitia, amare verò personas.

*Euangelista
ostendit se non
personam, sed
vitium dete-
stari.*

*Christianorum
est sic traduce-
re & arguere
peccata, vt vi-
deantur odisse
vitia, & ama-
re personas.*

Hæc quia peccata sua agnoscit, & gratiam Dei esurit, *vbi cognouit quod Iesus accubisset in domo Pharisei*, qui nullum repellat ab sese, qui malis omnium omnibus promptissimè medetetur, sibi tota displicens, non veretur ingredi: non timet sibi ab hospite, nèque à coniuuiis, quamuis non esset ignara quanto fastu solet Pharisaicum genus auersari peccatores, cum ipsi intus grauibus maderent vitiis: sed cum fiducia intrat domum Pharisei. ardor enim animi omnem pudorem excusserrat. Quo nimirum docemur, quod nemo erubescat pœnitere, qui olim non erubuit peccare. nemo erubescat nec confundatur confiteri peccata sua, nemo verecundetur ieiunare, pectus tundere, lachrymas fundere, &c. ne obnoxius fiat sententiæ Euangelicæ, qua dicitur Luc. 9. Qui me eruberit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, &c.

*Pœnitentia ob
neminem eru-
bescenda.*

Attulit alabastrum unguenti. Hoc est, attulit secum delicias suas: pristinae vitæ (quam oderat) monumenta omnia, quibus antè malè placuerat sibi ac mundo, in Christum cuius amore flagrabat, effusura. Est autem alabastrum genus marmoris, in quo incorrupta seruantur unguenta. Eratq; unguentum quod secum

*Alabastrum
quid sit.*

secum

*Ad pietatem
vertenda sunt
ea, quibus ali-
quando ad va-
nitatem & vo-
luptatem vsi
sumus.*

*Veracundia
principium
pœnitentiæ.*

*Quatuor pec-
catricis obse-
quia in Chri-
stum.*

*Argumenta
certa respicē-
tiae fidei, &
charitatis.*

*Ingens testimo-
nium fidei &
charitatis in
peccatrice.
Fides mulieris
non fuit otiosa
aut sine operi-
bus.
Illis rebus &
membris pla-
cendus est deus,
quibus offensus
est.*

secum ferebat, eximium, magnoque emptum. Olim autem quibus voluptatibus carnis seruiebant, vnguentorum impendio delectabantur, præsertim in conuiujs. Quod ergo tempore vanitatis ad voluptatem, nunc ad pietatem vertit. Cuius exemplo & nos si diuitijs, vestibus, cibis, aliisque Dei creaturis abusi fuerimus, denuò vertamus in obsequium Christi, & pauperum vsum. Isai. 58. Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Luc. 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, &c. Et iterum: Quod superest, date eleemosynam.

Et stans retrò secus pedes Iesu. Quoniã veracundia est quasi principium pœnitentiæ, retrò stetit, ac si illud Ierem. 31. dicere voluisset: Conuerte me, & conuertar, quia tu Dominus Deus meus. Postquam enim conuertisti me, egi pœnitentiam: & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusa sum & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ. Verè foelix confusio & erubescencia. Est enim confusio adducens gloriam & gratiam, Ecclesiastici 4.

Flens cepit lachrymis rigare pedes eius. Quatuor narrat Lucas obsequia, de quibus Gregor. Cogitanti mihi (inquit) de Mariæ Magdaleniæ pœnitentiâ, flere magis libet, quàm aliquid dicere. Cuius enim vel saxum cor illa huius peccatricis lachrymæ ad exemplum pœnitendi non emolliant? Discite quæso quo dolore ardet, quæ flere & inter epulas non erubuit. Non legitur hîc quid locuta sit. Nihil illa precatâ fuerat, nihil confessâ verbis, sed euidentius confessâ est factis, efficacius precatâ est lachrymis. Sacrificium quippe Deo, spiritus contribulatus, &c. Psalmo 50. Flens cepit rigare pedes lachrymis, extergere capillis capitis sui, vnguento vngere, osculari ore. His operibus charitatis & misericordiæ ipsa suam fidem insigniter probat: & sunt certa argumenta respicentiæ, fidei & charitatis.

Tanto insuper rapitur impetu, vt Phariseorum exprobrationes nihil moretur: quod rursus ingens fuit ipsius fidei & charitatis testimonium: sicut Christus ait, *Fides tua te saluam fecit.* Hæc autem fides mulieris non fuit otiosa aut sine operibus, sed ex omni parte erupit. Nam secundum consuetudinem eius regionis Christo pedes suis lachrymis rigabat. Omnia quondam inhonestæ voluptatis instrumenta, vertit in obsequium illius qui solus est amandus. Illis quippe rebus & membris, quibus offensus est Deus, illis iudem placandus est, teste Apostolo Roman. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita exhibete membra vestra seruire iustitiæ, &c. Oculos quos olim spectaculis & scenicis ludis inquinauerat, stibio ad turpitudinem

nem depinxerat, turpiter alios ad sui amorem pellexerat, salubri lachrymarū imbre expurgauit, quasi dicere voluisset hoc Ieremiæ 9. Heu iam scio & video quā malum & amarum mihi est dereliquisse me Dominum, & eius timorem non esse apud me. Et idē exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam, Pſal. 118. O foelices lachrymae. *Lachrymis cō-*
His enim conscientia mundatur, hic imber erumpens extin- *ſcientia nūn-*
guit fulmen iræ diuinæ, hic fluminis impetus lætificat ciuitatē *datu & ſul-*
Dſi. Exemplo ſunt, Petrus, Dauid, Manafſes, Ezechias, Mag- *mē iræ diuinæ*
dalena, quæ tot effudit lachrymas, quot antè ex peccatis patra- *exiungitur.*
tis conceperat gaudia. Cuius exemplo illachrymemus & nos, tantū dolentes ob peccata commiſſa, quantum in eorum patratione concepimus voluptatis & gaudij. Lauemus cum Dauide per ſingulas noctes lectū noſtrum, & lachrymis ſtratum rigemus, Pſal. 6.

Capillis capitis ſui extergebat. Lachrymarum imbre lotos pedes, *Ornamentum*
non aliquo linteo, ſed capillis ſuis extergebat, corporis Chriſti *ſuum mult. bra-*
humillimam partem, quos antea conſueuerat ad carnis volu- *precipuum ob-*
ptatem vngere, tingere, comere, auroque intexere, contra illud *ſculis in obſe-*
1. Petr. 3. Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circun- *quium Chriſti.*
datio auri, aut indumenti, veſtimentorum cultus, ſed qui abſconditus, &c. Hæc nimirum agens quod dignaretur Ieſus mētis eius ſordes abluere: quaſi dicere voluiſſet: Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam, Et ſecundum multitudinem miſerationū tuarum dele iniquitatem meam. Amplius laua me Domine ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me, &c.

Oſculabatur. Nec his contentus mirus peccatricis amor, lotis *Signum præci-*
& exterſis Ieſu pedibus deſigebat oſcula. Ore quo vana & *piū amoris in*
laſciua ſuperbaque protulerat, oſculabatur pedes Ieſu: quaſi *Chriſtam.*
dicat, Fy peccatum, fy vanæ voluptates. Vanitas vanitatum, *Eccle. 1. & 2.*
& omnia vanitas, dicere: Vadam & affluam deliciis, & fruam bonis. Vale munde immunde cum tuis vitiis & concupiſcentiis. Mihi adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam, Cantic.

Vnguento ungebatur: quo vti ſolebat ad carnis delicias explēdas. *Maria quot in*
Maria ergo quot in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe inuenit *ſe habuit oble-*
holocauſta: ac conuertit ad virtutum numerum, numerum *ſtamenta, tot*
criminum. *de ſe inuenit*
holocauſta.

Id & nobis eius exemplo faciendum, vt ſcilicet peccata agnoſcamus atque conſiteamur. Threnor. 3. Scrutemur vias noſtras, &c. Credamus peccata nobis per Eccleſiæ ſacramenta remitti, propter meritum Chriſti. Luc. 24. Oportet in nomine eius prædicari poenitentiam, & vt fidem noſtram per *Fidē noſtram*
opera

per opera charitatis & misericordiarum declarare & manifestare facere debemus.

Studium Christi precipuum.

Calumnia Pharisæi adversus Christum & mulierem.

Sæcra coingui nari nō possunt, nisi vitiorum contagionem participant.

Peccatores cum conspiciamus, nosmetipsos prius in illorum calamitate despicimus, qui in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus.

Similitudine hæc ostendit Christus quod propter peccatores in mundum venerit.

opera charitatis & misericordiarum declaremus, & manifestam reddamus. Matthæi 5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, &c.

3 Historia hæc eadem loquitur de Christo: hic nullam prætermittebat occasionem docendi, prædicandi, & iuandi, si qua spes melioris vitæ reliqua erat. Non quærebat suum commodum. Rom. 15. Christus non sibi placuit, &c. nec approbavit eorum peccata, scelera & flagitia. Psal. 5. Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Sed in hoc intentus erat, ut perditas oves colligeret. Iohan. 11. Luc. 15. utque miseris peccatores & peccatrices à perditis suis moribus & flagitiosa vita conuerteret. Matth. 11. Venite ad me omnes, &c.

Pharisæus hæc conspiciatus, cum fauere debuisset mulieri tanto affectu se ingerenti, tanta modestia sese deicienti, tot indiciis testanti vitæ prioris poenitudinem, cum amare debuisset Iesu mansuetudinem, nullum hominem à se repellens, prouocatur ad vtriusque calumniam. Si esset, inquit, propheta, sciret publicam esse peccatricem, nec se tangi permitteret. Existimabat enim sanctos homines pollui, si cum peccatore vel colloquium habuissent. Hicque erat fastus falsæ iustitiæ, qua sibi placebant, Deo displicentes. Quæ enim sancta sunt, coinguiari nō possunt, nisi vitiorum contagionem participant. Habitauit enim in Sodomis Loth, Genes. 19. 2. Pet. 2. Aspectu & auditu iustus erat, habitans inter eos qui de die in diem animam iusti iniquis operibus cruciabant. Iob frater fuit draconum, & socius struthionum, Iob 30. Sic sancti lucent in medio nationis prauæ & peruersæ, sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes, Philipp. 2. Vnde hic Pharisæus de falsa iustitia superbus, nulla compassione motus, suæ fragilitatis oblitus, ægrum reprehendit de argritudine, & medicum de subuentione. Necessè est enim cum peccatores conspiciamus, nosmetipsos prius in illorum calamitate desicemus, quia in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus 1. Cor. 10. Qui stat, videat ne cadat. Gal. 6. Fratres, si præoccupatus fuerit quis in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans temetipsum, ne & tu teneris.

Christus ad cogitationes Pharisæi respondet, Simon, inquit, habeo tibi aliquid dicere: Duo debitores erant cuidam seneratori, &c. His verbis, atque similitudine Christus ostendit cur in mundum venerit: nempe, propter peccatores. Luc. 5. Utinam ex animo agnosceremus debitum, & crederemus Deum per poenitentiam velle debitum remittere: & deinde gratum quoque declararemus animum, sicut hæc peccatrix fecit, & David Psal. 50.

Conuersus autem ad mulierem, animi propensione, ut moestam erige-

erigeret: *Vides, inquit, hanc mulierem? tu peccatricem vocas, toto corporis habitu præ se ferentem pœnitentis imaginem? Huius peccatricis pietas longè vincit tuam iustitiam qua tibi places. Numerat officia charitatis, Aquam pedibus meis non dedisti, quod est de consuetudine hospitalitatis, Gen. 18. 19. & 24. Item 1. Timoth. 5. Hæc lachrymis, &c. De huiusmodi lachrymis Christus. sic inquit: Sicut ubi vehemens imber prorumpit, fit serenitas, sic lachrymis effusis oritur mentis tranquillitas, & periculis caligo reaturo: & sicut per aquam & spiritum, ita per lachrymas & confessionem denuò mundamur. Et capillis terfit, qui præcipuum sunt ornamentum mulierum, 1. Corin. 11. Osculum in signum charitatis, Rom. 16. *mibi non dedisti: ipsa pedes plus appetiata, postquam eos deosculata est, etiam unxit. Noli ergo perpendere quantum peccauit, sed considera quantum amat. Quid enim grauius peccauit, hoc sibi magis displicet, ac me cuius gratuita clementia liberata est à peccatis, vehementius amat. Vos vobis iusti videmini ob legis obseruationem, neque multum habere quod vobis ignoscat Deus, & idèò frigidius amatis condonantem.**

Et idèò fert sententiam de hac muliere, dicens: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.* 1. Petr. 4. Ante omnia autem mutuam in vobismet ipsis charitatè continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum, de qua Gregor. sic ait: *Quid fratres mei dilectionem esse credimus, nisi ignem? quid culpam, nisi rubiginem? Tandè ergo peccati rubigo consumitur, quantò peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Prouer. 10. Vniuersa delicta operit charitas.*

Cùm accumbentes Pharisei intra se dicerent, *Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Christus mulierem à se dimisit, dicens, Fides tua te saluam fecit, vade in pace.* Quasi dicat, Vos offendimini quoddam huic mulierculæ me tam benignum exhibeam: quodque mihi arrogem etiam auctoritate propria remittere peccata, quod nemo prophetarum aut patriarcharum usurpauit sibi: imò nec ipsi sacerdotes aliud sibi vendicarunt, quàm orare pro peccatis populi: sed quia in me credidit, atque dilexit quem vos contempnitis, remisi illi omnia peccata, pacem conscientie præstiti, ac iussi vt in pace vadat: hoc est, iuxta Theophylactum, in iustitiam. pax enim iustitia est, sicut peccatum inimicitia cum Deo. Beda, Vade, inquit, in pace, ne à via iustitiæ labaris in viam scandali. Roman. 5. Iustificati ex fide, pacem habeamus ad Deum, &c. Philipp. 4. Pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras. Aduerte quoddam postquam remisit ei peccata, non contentus est remisisse peccata, nisi adiecisset & operationem boni:

Matth. 6. Peccatrix pietas vicit Pharisæas institutam. Consuetudo hospitalitatis pedes abluere.

Sicut per aquam & spiritum, ita per lachrymas & confessionem denuò mundamur.

Charitas operit peccata.

Iustitia pax est, sicut peccatum inimicitia cum Deo. Post peccatorum remissionem, adiecit et operationem boni.

e E Vade

*Mysterium
presentis hi-
storiae.
Pharisaeus Iu-
das significat.*

*Mulier signi-
ficat Gentes.*

*Pedes Christi
sunt Evangelij
sancionatores.*

Vade in pace, id est, Fac ea quæ te Deo concilient.

2 Secundò complectitur hoc Euangelium mysterium huius historiae. Pharisaeus significat Iudæos: Nam Iudæi Christum inuitabant, magno desiderio eius aduentū expectantes. Cū autem venisset, contemnebant. Iohan. 1. In propria venit, & sui eum non receperunt. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines, &c.

Mulier significat Gentes. Nam Gentes simul atque diuinā misericordiam agnouere, Christum obuiis vlnis exceperunt. Act. 13. Audientes autem Gentes gauisæ sunt, & glorificabāt verbum Domini: & crediderunt quotquot erant præordinati ad æternam vitam.

Pedes Christi, concionatores Euangelij sunt. Hos debemus lachrymis rigare, capillis extergere, osculari, & vngere, hoc est, in concionibus diuini verbi debemus ex animo peccata nostra deplorare, & Deo confiteri, ac veniam rogare: ministris verbi, & egenis fratribus in rebus necessariis succurrere: mutuo nos amore complecti: in afflictionibus inuicem consolari, & ad pacem hortari: vt exemplo huius peccatricis per fidem & charitatem peccatorum consequamur remissionem, & vitam æternam, Amen.

EPILOGVS.

1 Habes hic imaginem peccatoris, per improbitatem ardoris, & pertinaciam fidei, veramque penitentiam, irumpentis in regnum celorum. Tales requirit Deus. Ioe. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Si ergo secuti sumus peccantem, iam imitemur penitentem.

2 Christi benignitas & clementia erga peccatores ex toto corde ad se conuertentes ostenditur: vt vbi abundauit delictum, superabundet & gratia, Romanor. 5. Hinc Zachar. 1. dicit, Conuertimini ad me, & conuertar ad vos. Quemcunque ergo sui pigere ceperit, ad Iesum properet: in hunc effundat, quod prius prodigere solitus est in impias voluptates. Huius obsequio consecret omnia membra sua, quæ prius seruebant fœdis cupiditatis. Roman. 12. Obsecro fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, &c. 1. Corinth. 6. Non estis vestri. Empti enim estis pretio magno: glorificate ergo & portate Deum in corpore vestro.

3 Pharisæorum arguitur falsa iustitia. Vera nanque iustitia compassionem habet: falsa vero designationem. hinc & arguebant medicum caelestem, quod succumeret miseris & egrotis peccatoribus, & egrotos quod malagma gratiæ & misericordiæ ab ipso susciperent. Qualis hospes, tales conuine. Ad quos Christus Matth. 23. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocrite: quia clauisitis regnum celorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare.

IN FESTO IACOBI APO-
STOLI, EPISTOLA.

ET Iesus veniens euangelizauit pacem vobis qui longè fuistis, & pacem ijs Ephes. 2.
 qui prope. Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu, ad
 Patrem. Ergo iam non estis hospites & aduena: sed estis ciues sanctorum &
 domestici Dei: Super aedificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum,
 ipso summo angulari lapide Iesu Christo: in quo omnis aedificatio constructa,
 crescit in templum sanctum in Domino, in quo & vos coaedificamini in habi-
 taculum Dei in Spiritu sancto.

HAEC lectio Epistolaris duo praecipua docet. Prius est, que
 beneficia nobis cum Iudaeis tum Ethnicis credentibus per
 Iesum Christum Dei filium contrigerit, cum his verbis dicit
 Apostolus: Iesus veniens euangelizauit pacem vobis qui longè fuistis,
 & pacem ijs qui prope: quoniam per ipsum habemus accessum ambo in
 vno spiritu ad Patrem. Ergo iam non estis hospites & aduena, sed estis con-
 ciues sanctorum, & domestici Dei, super aedificati super fundamentum Apo-
 stolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu. Era-
 mus omnes antè tam Iudaei quàm gentiles, propter peccata &
 transgressiones nostras, Dei capitales inimici, longissimeque
 ab eo separati, & vt verè inquit Isaias, peccata nostra ab ipso
 nos veluti gladius diuiserant. Inde etiam exules facti & pro-
 fugi, in omnes misérias prolapsi fueraimus. Nam hinc consci-
 entiae morsibus imperebamus, illinc peccati stipendium
 (mors nimirum aeterna) nos terreat vndiquaque: Satan velu-
 tui tortor crudelissimus nos miserimis exagitabat modis. In
 summa, nil nobis reliquum erat spei, nisi desperatio, aeter-
 na abiectio, aeterna damnatio, aeternus cruciatus. Verùm
 pater ille indulgentissimus, praesummo in nos amore (qui
 plasma ipsius eramus) misertus nostri, suam & potentiam sum-
 mam, & inexhaustam bonitatem exeruit, misitque filium
 suum vnigenitum Iesum ad nos in mundum, qui nos è man-
 nibus inimicorum nostrorum liberatos, pristinae innocentiae
 & libertati restitueret. Is igitur propter patrem, & in nostri fa-
 tiorem causa nostra in se suscepta, factus est pacificator &
 mediator noster, soluensque medium maceriae parietem, hoc
 est, intercapedinem per peccatum inter Deum & nos obfir-
 matam, nempe, inimicitias, per carnis suae propriae oblatione,
 ac effusionem sanguinis sui, nos tum Iudaeos tum Gentes suo
 patri reconciliauit, ita vt iam liberati simus à peccato, à le-
 ge, à morte, à satana & inferno, atque ambo ad ipsum patrem
 accessum habeamus per illum in vno spiritu. Atque sic pacem
 non nuntiauit solùm, sed & aeternam nobis impetrauit: ita
 vt qui antè appropinquare Deo non poteramus, iam ad ip-
 sum tutum habeamus accessum: & qui antè diaboli eramus

*Beneficia Iu-
 daei & Ethni-
 cis credentibus
 per Iesum Chri-
 stum Dei filium
 facta ab Apo-
 stolo enume-
 rantur.*

*Ante conuer-
 sionem & fidem
 omnes eramus
 Dei capitales
 inimici, longè-
 que ab eo separ-
 ati, exules,
 profugi, & in
 omnes misérias
 lapsi.*

*Christus factus
 est pacificator
 & mediator
 noster.*

*Ex seruis facti
sumus filij, ex
alieni ciues &
domestici regni
caelestis.*

serui, iam Dei patris filij charissimi sumus: qui quæ antè alieni eramus, & extranei, iam sumus ciues, & domestici regni caelestis.

Hoc igitur pacto desumimus esse (vt hîc Apostolus inquit) hospites & aduenæ, hoc est, alieni & inimici, & facti contra sumus conciuies sanctorum, & domestici Dei, hoc est, filij ac hæredes ipsius.

Iudæi item sese à Deo alienarant, idq; non solùm ante circumsionem, sed & post: ideoque meritò hospites ac aduenæ dicendi erant, quemadmodum & Dñs Psalm. 18. eos vocat filios alienos & inueteratos, claudicantes à semitis suis. Longè tamè remotius sese Gentes (progenitores nostri) à Deo alienarant, quàm illi. Hi enim aberrauerant aded, vt neglecto Deo viuo & vero, mortales homines, imò bestias, quin & ligna lapidesque pro Deo adorarint: adeoque peius & propudiosius viuere, quàm si bruta fuissent animantia aut belluæ, Rom. 1.

Hinc iam factum est, vt fuerint hospites & aduenæ, hoc est (vt Paulus ipse exponit) abalienati à republica Israël, extranei à testimoniis promissionis, sine Christo, spem non habentes, Deoque carentes in mundo: in summa, reiecti omnino & damnati.

*Samaritanus
Iesus Christus
non Iudæorum
tantum, sed &
Gentium, hoc
est, nostra obli-
gauerit vulnera.*

Sed vbi venit Samaritanus ille verus, Dominus noster Iesus Christus, pax nostra: non is Iudæorum duntaxat vulnera obligauit, eosq; in diuersorium gratiæ & salutis duxit, qui nempe, aberant propius, sed & Gentium (hoc est) nostra obligauit vulnera: eosque ac nos (qui longissimè aberamus) gratia & salute dignatus est. Inde nimirum qui quondam eramus longinqui, nunc propinqui facti sumus per Christi sanguinè: qui antè Deum habebamus iratū, iam eundem habemus propitium ac patrem. qui prius eramus hospites & aduenæ, iam sumus conciuies sanctorum, ac domestici Dei. qui olim satanæ eramus structura, modò superstructi sumus super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, hoc est, ipsum summum angularem lapidem Christum Iesum. En, ad tantam facultatem per Christū peruenimus, idque ex nimia charitate Dei, & ex mera Christi gratia, non autem ex nobis aut operibus vllis præcedentibus.

*Ad quantam
facilitatē per
Christum ven-
imus.*

*Exhortatio ad
constantem be-
nificentiæ Dei
fidē atque gra-
tiarum pro eadē
actionē.*

Admonemur hîc igitur primò, vt constanti fide credamus hæc nobis per ipsum contigisse, idque gratis per suam immensam misericordiam: Deinde vt & omnem porò in ipsius meritum ac gratiam fiduciam collocemus: persuasissimum habentes, vt antehac, sic & post hac ipsum nos respecturum. Postremò, vt gratias etiam illi & laudis sacrificium deferamus per omnem vitam.

2 Posteriùs verò est, quid vicissim nostri muneris esse debeat, quid

quid pro tantis bonis debeamus illi refundere: quod his verbis explanat Paulus, in Iesu Christo omnis adificatio extructa, et cetera in templum sanctum in Domino: in hoc igitur & vos coedificemini in habitaculum Dei in Spiritu sancto. In eum finem nos pater caelestis per filium suum asseruit, ut essemus ipsius templum, sacerdotium, & regnum, in quo per spiritum filij sui habitaret, sacrificaret sacrificia iustitiæ, & dominaretur. Itaque omnes electi quotquot fuerunt ab ipso orbe condito in presentem usque diem, propter tanta ipsis vniuersoque humano generi collata diuinitus beneficia, sese totos consecrarunt templum Domino, vero sancti sunt sacerdotio, utpote corpora sua exhibentes hostiam viuentem, subdiderunt se ipsius dominio in obedientia maxima. Hinc ergo & nos iisdem affecti beneficiis, huc omnibus modis debemus eniti, quod nosmet totos Deo constituamus habitaculum in Spiritu sancto, hoc est, ut Paulus alibi ait, abnegantes omnem impietatem & carnalia desideria, veluti superbiam, auaritiam, libidinem, luxum, odium, & id genus alia, in hoc mundo porro piè, castè, sobriè, humiliter, & iustè viuamus. Quod autem re vera in hunc finem simus redempti, testis Zacharias (Lucæ 1.) Memoratus est, inquit, Dominus testamenti sui sancti, iurisiurandi quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis, ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Testis est & Dominus ipse Iohan. 18. Ego (inquit) elegi & constitui vos ut carnis & fructum asseratis, & fructus vester maneat. Testatur etiam Paulus Roman. 6. Liberati, inquit, à peccato, serui facti estis iustitiæ. Testatur Petrus quoque in priori sua epist. cap. 2. Christus, inquit, perculit peccata nostra in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, iustitiæ viuamus.

Quin & hoc nostri muneris erit, ut quando seruator nos à peccatis purgarit, in hac puritate porro maneamus, cum ille pacem nobis impetrauerit, eam omnibus modis per vitæ innocentiam queamur: posteaquam ille filios nos Dei fecerit, tanquam filij charissimi ambulemus, cum denique conciuues sanctorum, & Dei domesticos nos constituerit, concordiam & vnitatem conscientiarum conseruemus. Summa: Simus structura tanto digna fundamento, simus quoque habitaculum & templum tanto dignum inhabitatore. Porro templum requirit & sanctitatem & religionem puram. Ut igitur & templum ipsius esse mereamur, sanctos nos ac religiosos esse necesse est, & ante omnia fide & charitate præditos. Nam, teste Paulo, Christus per fidem & charitatem habitat in cordibus nostris, Ephes. 3.

Munus nostrum pro collatu boni quod esse debeat.

In que finem nos pater caelestis per filium suum asseruerit.

Rom. 12.

Conatus noster precipuus esse debet, ut nosmet totos Deo constituamus habitaculum in spiritu sancto.

Quales nos Christus fecerit, tales nos exhibeamus.

Structura firmus tanto digna fundamento, simus quoque templum tanto dignum inhabitatore.

EPILOGVS.

1. Proponuntur bona per Christum (ipsissimum fundamentum Apostolorum ac Prophetarum) Iudæis & Gentibus communicata & parata: quæ nempe sunt, quod euangelizauit pacem hīs qui longe, & hīs qui propè fuerunt, &c. quodque qui olim eramus hospites & aduena, hoc est, à gratia alieni, ac à salute exclusi; iam sumus conciuēs sanctorum & domesticū Dei per Christum facti, hoc est, vocati, reconciliati, sanctificati & saluati. Hæc definitio est hominis Christiani.

Isaia 28.

Psal. 117.

Matth. 21.

Luc. 20.

Act. 4.

2. Primarium ac summum fundamentum Christus, lapis ille angularis. Secundarium fundamentum Apostoli ac Propheta. Super hæc fundamenta superstruxit nos Christus, hoc est, super semetipsum à Prophetis prædictum, & ab Apostolis prædicatum. His fundamentis omnes sancti vnice nituntur, & in his omnium spes recumbit. Præcipue tamen superstruxit nos Christus super semetipsum, hoc est, infirmitates nostras, iniquitatesque portauit, & dependit, suorumque meritorum nos per fidem ac sacramenta fecit participes, Isa. 53. i. Pet. 2. Tit. 3.

3. Finis huius spiritualis structurae est, ut succrescamus in edificium spirituale, hoc est, in templum sanctum Domini per inhabitantem spiritum sanctum, hoc est, corpora & corda nostra ipsi sanctificemus, ipsumque in nobis per fidem & charitatem habeamus habitantem. Tale templum perpetuam mansionem sibi sancta Trinitas vendicat. Qui diligens me, ait, audit, & seruat sermonem meum, ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus, Iohan. 14.

IN EODEM FESTO,
EVANGELIUM.

Matth. 10.

In illo tempore, Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei, Quid vis? Aut illi, Dic ut sedeam hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Iesus, dixit, Nescis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei, Possumus. Aut illi, Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à Patre meo. Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autem vocauit eos ad se, & ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister. Et quicumque voluerit inter vos primus esse, sit vester seruus. Sicut filius hominu non venit ministrari, sed ministrare & dare animam suam in redemptionem pro multis.

Ignorantia discipulorum estimatum Christi regnū fore mundanum.
Matth. 19.

EVANGELICA hæc historia tria complectitur obseruatu Edigna. 1. Primò ignorantiam horū duorum discipulorū, qui toties audierant Christi regnum fore spirituale: semper tamen putauerant illud futurum mundanum, quale fuerat regnum Saulis, Dauidis, Salomonis, Cyri, Alexandri, & aliorum monarcharum. Quoniam igitur sanguine Christo de-

uincti

vincti erant, summum apud nouum regem se locum nactus sperabant. Audierant enim de honore duodecim sellarum, sed rudes & adhuc humana somniantes, carnale scilicet regnū, statim à resurrectione venturum hoc regnū & hos honores credebant, quia dixit, Tertia die resurget. Vnde & post resurrectionem dicebant, Luc. 24. Nos verò sperabamus quia ipse esset redempturus Israël. Quò ergo sibi quoque præcellentem dignitatem aliquam impetrent, cum se nosset inter discipulos specialius diligi, specialius cum Beato Petro arcanorum conscientios sæpe factos, quæ ignorant cæteri, subornant matrem quæ pro filiis interpellat, vt possint esse tales in regno Christi, sicut Ioseph olim in Aegypto, Daniel in Chaldaea, Mardocheus apud Assuerum. Non enim succurrebat illis fuga magistri cum volebat eum rapere populus, vt sibi in regem constitueret, Iohan. 6.

*Ambitiosus
honus mentes
titillauit A-
postolicae.*

Nec audent quicquam ipsi proferre: sed matri illud negotium demandant, cogitantes, Si effecerit aliquid nostra mater, nobis in utilitatem id cedit. Si repulsam passã fuerit, omnes mulieri illud imputabunt, & sic nos excusati erimus. Videmus hinc tam in matre quàm in filiis carnalem hominum sapientiam, quòd illa quæ Dei sunt, non intelligat. Commune hoc parentum vitium est, vt liberis suis condiciones amplas & magnificos parentes: & quòd malè affecti filiis, sæpe laborent, vt quod iniquè petunt, impetrent: & quod malè ambiunt, peius adipiscantur. Alij filiis suis militiam prouider, alij honores, alij diuitias, sed nemo prouidet Deum. Perditionem illorum magno pretio comparant, salutem autem illorum nec dono accipere volunt. si viderint eos pauperes, tristantur: sed si viderint peccantes, non contristantur: vt ostendant se corporum parentes, non animarum. Quamuis iuxta Paulum, 2. Corinth. 12. parentes debeant thesaurizare filiis, &c. non tamen debent illis iniqua, illicita, & humeris eorum imparia officia aut beneficia procurare, sub quibus tandem succumbant. Talis olim fuit Neronis mater Agrippina, quæ cõsulens Chaldaeos philosophos quid de filio futurū esset, cum illi responderent eum futurum Cæsarem, sed tyrannū, & matricidam, respondisse fertur, Occidat, dum imperet. Adèd ambitiosa fuit illa mulier, vt non abhorruerit à proprio filio trucidari, modò contingeret illi imperiū. Mater itaque hæc potius dehortari à proposito filios debuerat: sed re non considerata, decersit ad Iesum, procidit coram eo, adorat, petit, & dixit, *Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.*

*Sapientia car-
nali tam in
matre quàm
in filijs.*

*Parentum vi-
tium commu-
ne est libera-
suis, conditio-
nes amplas &
magnificos pa-
rare honores.*

*Agrippina
ambitiosis-
sima.*

Idem petierunt & filij, matrem secuti, imò proces matris descendebant ex voluntate filiorum. Hinc Marc. 10. dicitur,

Accedunt ad eum Iacobus & Iohannes filij Zebedæi, dicentes, Magister volumus vt quodcunque petierimus, facias nobis. Verùm ne nos hanc Apostolorum ambitionem miremur, aut existimemus hos solos fuisse affectibus huiusmodi prauis implicitos: inueniuntur & hodie in omnibus propè hominum ordinibus paria vota. Magistratus quidam (non enim de omnibus loquimur) querunt in Euangelio dispensationem seu direptionem potius opum Ecclesiasticarum.

*Concionatores
ambitiosi.*

Vulgi ambitio.

*Proles per sepe
subornant &
solicitant pa-
rentes, ad con-
sequenda illicita
& noxia.*

Concionatores quoque plerique venantur Euangelij prædicatione honores, opes, vulgi fauorem, & gloriam huius seculi. At promiscua plebs sperat se in libertate Euangelica reperituram ne decimas & census iure diuino cogatur penderè. Insolentes proles subornant quoque parentes ad consequenda plura noxia & illicita, puta honores, pingua beneficia, primatus, &c. qui aliquando ad stium aptiores essent, quàm ad prælaturam. Breuiter, nemo fermè est qui non apud pauperem Christum opes, & in rigida disciplina querat licentiam. Contra quos Pro. 1. dicitur: Vsq; quo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia, cupient? Et Psal. 4. Filij hominum vsquo quo graui corde? vt quid diligitis vanitatè, & queritis mendacium?

*Error Aposto-
licus.*

*Insignia regni
Christi spiri-
tualia.*

Existimabant enim hi duo Apostoli Christi regnum alijs mundi regnis simile futurum, sed falluntur. Nam in regno Christi sunt spiritualia, sceptrum, gladius, & arma. Versatur enim circa Euangelium, fidem, orationem, spiritum, & sacramenta: & pugnat contra satanam, mortem, infernum, & carnem. Nemo igitur in hoc regno querat dies otiosos. Dicitur enim Actuum 1. 4. Per multas tribulationes oportet nos ingredi in regnum Dei. & Lucae ult. Sic oportebat pati Christum, & ingredi in gloriam suam. Propterea respondet Christus, & ait: *Nescitis quid petatis.* His verbis declarare voluit se non ignorare quo consilio illi subornassent matrem: vnde pius Dominus non exprobrat matri ignorantiam, quæ nondum erudita erat doctrinæ Christi sapientia, sed filiis, qui à principio cum eo fuerant, & iam multa ex eo de contemptu mundi, & de commendatione dextræ & non sinistræ audierant, & nihilominus adhuc carnales erant, & matrem ad hoc induxerant: nec illorum imputat temeritati, sed ignorantia. Nesciebant quid petebant, qui in regno caelestis patris quenquam ad sinistram Christi sessuram putabant, cum in illa discretionè nouissimi examinis omnes electi ad dexteram summi regis & iudicis legatur statuendi, reprobis ad sinistram. Nesciebant quid petebant, qui regnum terrenum ambiebant, Ecclesiast. 1.

*Ignorantia ho-
rum Apostolo-
rum arguitur,
non temeritas.*

Matth. 25.

2 Nesciebant quid petebant, qui sublimitatem præmiorum potius

potius à Domino, quàm operum perfectionem quærebant. Ita enim præmia pollicetur, vt digna præmiis merita præmonstret: sic vitam donat æternam, vt angustam portam & arctam viam ad hanc esse decernat, Lucæ 13. Contendite intrare per angustam portam. Ipsi autem exaltari voluerunt antequam humiliarentur: antè metere, quàm seminare: nucleum edere, antequam fregissent nucem. Hinc consequenter addit, dicens: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* de quo Psal. 115. Calicem salutaris accipiã, &c. & baptizari baptismo quo ego baptizabor? de quo Luc. 12. Quibus verbis regni sedem quærentibus, iter ad ipsum regnum ostendit: quasi dicat, nemo extolletur, nisi antea humiliatus: nemo coronabitur, nisi qui pugnaverit, Luc. 18. 2. Timoth. 2.

Passionem suam poculū nominat, quod ab ipso magna cum auiditate sumpta sit: & baptisma eam vocat, quod futura esset peccatorum purificatio, Apoc. 1.

Bibitur verd calix ipsius, & sumitur eius baptisma tripliciter, fidelicet, vita, & cruce. Fide quidem, vt passionem & mortem Christi credamus vnicum esse pretium redemptionis animarum nostrarum. Vita autem, vt moriamur peccatis, carnemque nostram cum vitiis & concupiscentiis & operibus illius per spiritum crucifigamus. Cruce verd, vt pro nomine Iesu, & iustitiæ ergo quascunque afflictiones toleranter patiamur. His, inquam, tribus calicibus & baptismis instructi simus oportet, siquidem in regno nobis esse velimus. Nam tympanis saltationibusve nunquam perueniemus eò. In regnis quidem huius mundi, primò est in vigore honor & gloria, ac dein finis ferè miserabilis: verùm in Christi regno principium est labor & dolor, ac deinde gloria ac honor immortalis.

2. Secundò complectitur Euangelium præsumptionem horum fratrum. Cùm enim audirent Christi responsum, non verentur dicere se posse & hunc calicem bibere, & baptismo illo baptizari. Auiditate consequendi quod optabant, sicut stultè postularant, ita temerè de se pollicentur, nondum sibi satis noti. Sicque peccatum peccato augent: & ignorantia præsumptionem, pessimum in homine vitium, addunt. Simili modo Petrus ex propria sui ipsius fiducia promittebat Christo, se cum eo non tantùm in carcerem, sed etiam in mortem iturum, Matth. 26. Item Thomas dicebat ad reliquos discipulos, Iohan. 11. Eamus & nos, vt moriamur cum eo, &c. Sed quid factū est? Petrus ter negavit, Luc. 22. Thomas etiam tot Christi reuelationibus eum à mortuis resurrexisse non credidit, priusquam illum tangeret, Iohan. 20. Discamus inde, ne nimium fidamus propriis viribus. Dum enim sanitate & omni

Præmia ita pollicetur Deus, vt digna præmiis merita præmonstret, Galat. 6.

Iter ad regnū Christi ostenditur.

Passionē suam cur poculū & baptisma vocet.

Calix Christi bibitur, & sumitur eius baptisma tripliciter.

Matth. 5.

Regni Christi principium labor & dolor.

Præsumptio horum duorum fratrum notatur.

Documentum pro nobis, ne

felicitate fruimur, securi sumus. Non facillè tyrannidem peccati, ac mortis sauitiam, aut satanæ timemus furones: sed in agone constituti experimur nos sine singulari Dei auxilio subistere omnino non posse, verumque esse quod Christus dixit, Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere: & illud Pauli 2. Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est.

Patientia Christi erga hos duos fratres.

3. Tertio complectitur hæc Euangelica historia patientiam Christi, quam ostendit erga hos duos fratres, quibus amicissimè responderet, dicens, *Calicem quidem meum bibetis, & baptisinate quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram & sinistram meam, non est meum dare vobis, sed quibus est paratum à Patre meo.* Quasi dicat, Patientini quidem propter nomen meum, hæredesque regni mei eritis: sed antea tamen omnes in me offendimini. Sed quia tandem compatiemini mecum, propterea etiam regnum à Patre vobis paratum, possidebitis.

Martyrem facit non poena, sed causa.

Difficilius est mereri in fernum quam calicem.

Notandum hic ex priori loco occurrit, quòd non dicit, Calicem vestrum, sed meum bibetis: hoc est, propter me martyriū & passionem subibitis, quia martyrem facit non poena, sed causa. Habent enim & mali suam crucem. Difficilius enim est mereri infernum quàm celos, sicut fatentur Sapient. 5. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, ambulauimus vias difficiles. Latronis sinistri crux, nonne & ipsa crux erat? Atqui non crux Christi, sed satanæ, à qua nos dehortatur Petrus 1. Can. capite 4. dicens, Nemo vestrum patiatur vt fur, aut homicida, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus, non erubescat, &c. Itaque & hi qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli creatori commendent animas suas in benefactis.

Passio Christi et suorum martyrum vnus calix et vna passio.

Ioannes etiam calicem Domini bibit.

Ostenditur item his verbis, quòd passio Christi & martyrum suorum vnus calix & vna passio sit. Nam Christi martyres patiuntur tam dura tormenta, non quòd fures sint vel latrones, &c. sed tantum quòd sint Christiani. Huc pertinet quod Christus ad Saulum dicit, Acto. 9. Saule, Saule, quid me persequeris? Et idem postea Coloss. 1. dicit se supplere quæ defunt passioni Christi. Sic ergo Christus & duo fratres isti eundem biberunt calicem, hoc est, pro nomine Christi. Nam Ioannes veraciter calicem Domini cū fratre suo Iacobo (qui ab Herode Agrippa gladio occisus est, Acto. 12.) bibisse intelligitur, quia qui tanta pro veritate sustinuit, quàm promptus etiam ipsam mortem, si offerretur, exciperet, ostendit Act. 5.

Ad iustum iudicem spectat, non ad gratiam

Notandum quoque est ex posteriori loco, quòd ad iustum iudicem pertineat, non ad gratiam dare dignitatem, sed secundum merita. Non est meum, inquit Christus, hanc dignitatem respectu consanguinitatis, prout petitis, dare vobis. Regnum enim

enim cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, Matt. 11. Non enim est personarum acceptio apud Deum, Rom. 2. Sed quibus paratum est. Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine domum, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. Audiant hæc & pertimescant qui beneficia & dignitates ex personarum acceptione meriuntur & præstant, & hoc sæpe in perniciem Ecclesiæ. Hieronymus, Ecclesiastica, inquit, dignitas non debetur sanguini, sed virtuti. Nolite (inquit beatus Iacobus capite secundo) in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ. Væ qui adificationis Ierusalem in sanguinibus, id est, propinquis & cognatis, Michæ 3. Abac. 2.

Duobus fratribus quidem paratum erat regnum cælorum, non quod Christi cognati, non quod ambitiosi, sed quod Christi vestigia essent: et ituri, & animum in melius mutaturi. Dictum est enim illis Matth. 18. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Vt inquam, inquam, principes huius mundi hoc exemplum Christi potius imitarentur, quam exemplum Salomæ. Salome intercedit pro filiis suis, vt ad altiora prouehantur, siue digni sint, siue indigni: Christus autem non respicit vllam cognationem, sed dignitatem seu potius idoneitatem personarum. Iacobum & Ioannem præficit Ecclesiæ, non quod cognati sunt, sed quod ad munus Ecclesiasticum idonei. Facile patemur vt præ aliis tuos amicos, affines, cognatos & familiares nobis obrudas, modò etiam præ aliis ad id muneris sint idonei. Iam verò præficiuntur Ecclesiis, quibus non essent porci committendi. Ad haram illi pertinent, non ad aram.

Cæterum complectitur patientiam Christi, quam ostendit erga reliquos Apostolos, qui offensi agrè ferebant hos duos sibi præferri. Chrysost. Patitur Dominus sæpe discipulos suos vel dicere aliquid, vel petere non rectè, vt ex eorum culpa occasiones inueniat docendi regulam pietatis. nec enim est periculosus error præsertim magistro. Sicut ergo illi carnaliter petunt esse super omnes, sic & isti carnaliter indignantur esse aliquem ante se de duobus fratribus. Itaque Iesus intelligens & duorum stultam petitionem, & aliorum indignationem ex eodem fonte proficisci, omnes simul aduocat, vt omnibus eodem pharmaco medicinam admoueat, vocatione sermonem antè demulcens. Nouit quàm sit tyrannica, & graui indigens reprehensione plaga, ambitio: ideo acrius eos perstringit, & abiicit eos in indelium & Gentilium portionem, si inani gloriæ studere voluerint. Vnde Christus eos conuocans, dixit, Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem

dare dignitatem, sed secundum merita.

Regnum Christi sicut quibus paratum sit.

Dignitas Ecclesiastica non debetur sanguini, sed virtuti.

Regnum cælorum datum his Apostolis, non quod Christi cognati, sed quod eius vestigia essent sectaturi. Christus non respicit vllam cognationem, sed idoneitatem.

Patientia Christi erga reliquos Apostolos

Indignatio reliquorum Apostolorum contra hos fratres.

Ambitio tyrannica est: & graui indigens reprehensione. Marc. 10. Luca 22.

statem

statem exercent in eos. Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus: sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare: & dare animam suam redemptionem pro multis. q. d. Alij homines, quia regunt, clarifunt: & amare primas, Gentilium est. Nam dominatum & tyrannidem exercent in illos quibus imperant: & qui primates sunt, potestatem suam exercent in sibi subiectos. Populi enim malo, suæ consulunt authoritati: eaque curant, non quæ conducunt multitudini, sed quæ faciunt ad strepitum fortunæ gloriæque suæ. Meos autem discipulos humilitas comendat, & honorabiles facit: atque adeo qui maior esse voluerit gratia & gloria, debet his qui opus habent, ministrare. Nec enim in aliud sibi sumit primum locum, nisi vt omnium commodis inseruiat, nihil inde venans nec honoris nec compendij. 1. Tim. 3. Fidelis sermo: si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Ne autem quis tergieretur, seipsum Dominus proponit exemplum illis. Ipse filius Dei viui est, dominus & magister omnium, rex regum & dominus dominantium, & tamen nullam omnino inter mortales sibi dignitatem arrogauit, sed omnium factus est nouissimus: quando ergo iustius humilientur & inseruiant serui? Sed hoc exemplum imitemur & nos omnes, siue Ecclesiastici simus præfides, siue subditi: nam humiles exaltabuntur, Luca 14. 18.

Philip. 2.
Marc. 10.
Luca 18.
Amare primas gentilium est.

Discipulos Christi humilitas comendat & honorabiles facit.

Exemplum humilitatis seipsum proponit Dominus.

Dominus cur Apostolos permiserit labi.

Ordines duos in mundo constituit Deus Pater mundanum & spirituales.

Apostolos non decet regnare gladio eterno, sed verbo diuino.

Opus habebant hac correptione Apostoli: nam ex ignorantia & carnali prudentia eorum procedebant cogitationes. Sed permisit dominus eos ita labi, vt postea prædicatores Euangelij effecti discerent patienter ferre lapsos, Rom. 15.

Adhortatur autem Dominus utrosque ad humilitatem & subiectionem, seque illis exemplum proponit, & vult dicere, Minimè putetis meum regnum vt mundanum administrari. Pater enim meus in mundo duos instituit ordines, mundanum, & spirituale. Mundanum commisit administrandum Imperatori, Regibus, Principibus, Comitibus, Iudicibus, Senatoribus, &c. vt gladio externo defendant bonos, & puniant malos, Rom. 13.

Spiritualium commisit administrandum Episcopis, Pastoribus, Doctoribus, Presbyteris, Concionatoribus, vt prædicent Euangelium, administrant sacramenta, excommunicatione legitime vtantur. Quasi dicat: Non decet vos gladio regnare eterno, sed verbo diuino. Quare ex mea doctrina, & ex mea vita exemplum sumite. Ego enim dominus cæli & terræ, omnium vestrum sum factus seruus. Præbere ergo etiam & vos erga omnes faciles, inseruite inuicem, ferre alterius imbecillitates, & in patientia & spe afflictiones sustinete. Sic eritis veri discipuli mei, & hæredes vitæ æternæ. Amen.

EPILOGVS.

1 Regnum Christi describitur non esse mundanum seu terrenum, in quo sint Consilarii, Satrapæ & aulici: cuius opinionis fuerunt aliquando Apostoli, sed spirituale, caeleste, & æternum, quare etiam spirituales requirit affectus, spiritualia exercitia: & falluntur qui in eo querunt mundanos honores, carnales voluptates, fluxasque diuitias.

2 Regnum Christi non occupatur vi aut armis, sed humilitate, fide, charitate, & impletione voluntatis Christi. Est autem voluntas eius, id quod à Iacobo & Ioanne exegit: nimirum vt in regnum ipsius ingredi cupiens, ipsius bibat calicem, ipsius baptizetur baptisate. Nec datur secundum personarum respectum, sed preparatione Patris ab æterno, hoc est prædeterminatione, Ephes. 1. Et quantum citra fidem, vitamque innocentem & afflictionum tolerantiam nequeamus: (adulti præsertim) in Christi ingredi regnum, non tamen continget illud nobis ex meritis, sed ex gratia, vnusum testante Apostolo 2. Tim. 1. Deus, inquam, saluos fecit nos, & vocauit nos vocatione sancta: non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum, & gratiam que data est nobis per Christum Iesum, ante tempora æterna.

3 In mundi regno quanto quis plus potestatis habet, tanto censetur magnificentior. At in regno Christi ille est maximus, non qui plus in alios habet potestatis, sed qui plurimum sese infra alios omnes humiliat, omnibusque lubentissime cæteris inservit. Quod maxime pertinet ad magistratus Ecclesiasticos, nimirum vt quemadmodum sese vocant seruos seruorum Dei, sic reuera ab omni ambitione & tyrannide sint alienissimi, seseque seruos & agnoscant & habeant: vt quemadmodum dicuntur Paps & Episcopi, hoc est patres & inspectores, sic quoque tales sese præsent: & quemadmodum dicuntur pastores & presbyteri, sic quoque pascent & præsent pie. Scipsum Dominus proponit exemplum illis.

In feriu D. Petri ad vincula Epistolam & Euangelium reperet sincerus diuini verbi declamator in Festo Apostolorum Petri & Pauli.

Institutum est hoc Festum diligenti cura & opera Theodolix filix Theodosij imperatoris vxoris Valerianiani, ad ritum Gentilium destruendum, qui primum diem Augusti quotannis solennius celebrabant in honorem Octauij Augusti Gentilis, ob victoriam eodem die contra Antonium & Cleopatram adeptam anno Domini 425. Decretum est igitur à Pontifice & à Regina impetratum, in memoriam principis Apostolorum Petri, & vinculorum eius, vt quod hominum indiscreta religio faciebat gentili damnato, in bonum commutata, faceret Apostolorum principi Petro, & sic ex iniquo principio, salubris cõfata est religio, hoc ipsum diuersæ testantur historix Ecclesiasticæ.

Institutionis
si huius causa.

IN FERIIS. D. LAURENTII

MARTYRIS, EPISTOLA.

2. Cor. 9.

Fratres, qui parce semināt, parce & metet: & qui semināt in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Vnusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit deus pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autem administrat semen semināt, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, et auget incrementa frugum iustitie vestre.

*Pauperibus
quantū et qua
mensura sit di
tribuendum.
Exhortatio ad
liberalitatē in
pauperes.*

PRAEFENS Epistola ad submīstrationem in sanctos, hoc est, ad eleemosynarum inter pauperes distributionem vnicē spectat: & sunt tria præsertim quæ circa submīstrationem seu distributionem huiusmodi nobis in præsentī cōmendātur.

Primum est quānam mensura, aut quantum pauperibus sit distribuendum: de quo adducit Apostolus similitudinem à semente, quum dicit, Qui semināt parce, is parce quoque messurus est. Et qui semināt benigniter, copiosè etiam metet. Qua nimirum similitudine metaphorica (à re rustica sumpta) hortatur nos ad liberalitatē, innuitque non parcè, sed largiter & liberaliter esse impertiendum pauperibus: odit enim Deus contractam manum, diligitque contrā extensam, Eccle. 4. Vnde & de ipso scribitur Psalm. 144. Aperis tu manum tuam, & implet omnē animal benedictione.

*Similitudo
aptissima.*

Cupiunt agricola vberēs semper proventus in agris suis: Sic & nos copiosam mercedem in benefactis & operibus nostris expetimus. Verū si agricola vberēs proventus consequi vult, copiosè quoque sementem faciat oportet. Sicigitur & nos, si mercedem nostram copiosam esse volumus, copiosè quoque pauperibus elargiamur necesse est. Alioqui enim quemadmodum agricola parcè seminans, parcè etiam metit: sic & nos si parcè demus, parcè quoque mercedem recipiemus.

*Parcè dant,
parcam mer
cedem receptu
rus est.*

Si ergo (vt debemus) eleemosynas volumus elargiri, elargiamur liberaliter & copiosè: Sed hoc cum distinctione intelligi debet, vt nempe pro facultate nostra demus largiter: Si habemus multum, multum demus: sin parum, illud impertiamur, Tob. 4. Marc. 12.

*Quo animo
seu intentione
sint danda e
leemosyna.
Largitas non
tam in quan
titate consistit,
quā animo.*

2 Secundum est quo animo seu intentione danda sint eleemosynæ, de quo ad hunc modum Paulus dicit, Vnusquisque secundum propositum cordis, non ex tristitia, aut necessitate: nam hilarem datorem diligit Deus.

Largitas eleemosynarum non tam in quantitate consistit, quā animo. Hinc nempe est quod Dominus Lucae 21. viduā pauperulam præ omnibus diuitibus laudauit, quum tamē nil nisi

nisi ara minuta duo misisset in gazophylacium: verè, inquit, dico vobis, vidua hæc pauper plus quam omnes misit. Hi enim omnes ex abundanti miserunt in munera Dei, hæc autem ex penuria sua vniuersam habitam substantiam misit. Si igitur animus sit hilaris & paratus, multum dedit qui minimum etiam dedit, modò non potuerit dare commodè plura. Vnde & Tobias pulchrè monet filium, Quomodo poteris, inquit, ita esto misericors: Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: sin vero exiguum, & hoc libenter impertiri stude.

Quum ergo Deus eleemosynarum remunerator in omnibus factis cor intueatur, vt nobis certò maneat præmium apud ipsum, cor & animum nostrum rectè affectum esse oportebit. At ita demum isthuc erit, si demus vltro & hilariter, non autem inuiti. Nam inuitum obsequium Deo displicet, vltro neum autem placet. Ad hæc verò & simplici animo demus oportet, hoc est, ob nullam auram popularem, sed in solius Dei gratiam, & ex amore proximi. Hinc nimirum prohibet in Euangelio Dominus, ne tuba ante nos canatur, ne sciat sinistra quod facit dextra, Matth. 6. Hac igitur intentione demus, quoties damus.

3 Tertium est, quid fructus & vtilitatis distributionem eleemosynarum sequatur, de quo Apostolus consequenter infert d. Potens est, inquit, Deus efficere, vt totum beneficium in vos exuberet, vt in omnibus omnem sufficientiam habentes, exuberetis in omni opus bonum, &c. Putat vulgus Christianum si quid pauperibus impertiat, id suis facultatibus decessurum, seque egestate ob id præmendum: inquit enim, Tam exundantem eleemosynam in alios effundere possem, vt & ego ipse ad mendicitatem quoque impellerer.

Verùm Paulus contrarium hic probat: dicit namque totum beneficium exuberaturum in nos, nos & omnem sufficientiam rerum temporalium habituros, & prouentu etiam iustitiæ bonorumque operum accumulandos. Vide, sic Deus vnum opus duplici præmio remunerat: vt non immeritò dicat Salomon, Prou. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores sunt: alij rapiunt aliena, & semper in egestate sunt. Item 19. Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis. Et Syrach, cap. 29. Fœneratur proximo, qui facit ei misericordiam. Si quis de hac re querat exemplum, legat 3. Reg. 17. de vidua in Sareptha.

Non pauperant igitur quenquam eleemosynæ: Nam duplex bonum operantur. Efficit enim Deus vt pauperum alumni & omnem in rebus corporalibus habeant sufficientiam, & in omnibus etiam bonis operibus ditescant, vt neque hic deficiant neque illic. huc etiam & illud Tobia quarto spectat, Præmium, inquit, bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniã eleemosynæ non pauperant sed ditant.

Cor rectum erit & sincerus affectus, si vltro & hilariter detur.

Vana gloria in eleemosynarum largitione suggeranda.

Vtilitas et fructus eleemosynarum.

Vulgi diffidentia.

Duplex lucrum facit qui largus est in pauperes, temporale & spirituale.

Eleemosynæ non pauperant sed ditant.

eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.

Dispergamus igitur & nos, demusque pauperibus, sanctis nimitum, largiter & hilari animo demus, ut detur nobis: simus misericordes, ut misericordiam consequamur, Lucae 6.

EPILOGVS.

1 Similitudine seminantis & merentis, ut liberaliter simus benefici & spontanei, adhortatur Apostolus.

2 Beneficium hoc non peribit. Nam quicquid Dei amore in sanctos confertur, Deus sibi collatum imputat, Matth. 10. & 25.

3 Bona pietatis & iustitia pars est munificencia, qua sanctorum inopia subuenitur, Psalm. 91. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet, &c.

IN FERIIS EIVSDEM MARTYRIS

EVANGELIUM.

Ioan. 12.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert. Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi ego sum, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus qui in caelis est.

EVANGELIUM hoc duas in se continet partes. In priori Seruator noster Christus de sua ipsius agit morte, & ostendit quid fructus inde sit promanaturum, quum dicit, Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert.

Grano frumē-
ti cur se com-
paret Christus.

Comparat se Christus grano frumenti ad differentiam aliorum hominum quorumcunque, qui ut plurimum palca sunt, hoc est, foris speciosi & intus vani: item ad nihil aliud quam vel ad ignem, vel ad cibum iumentorum apti. Christus autem granum est solidum in seipso, item ad cibum hominum ordinatum, iuxta illud Ioan. 6. Ego sum panis vitae, &c. Hoc est, granum illud vnicum spei nostrae praesidium, nostraeque inopiae solatium. Omnia alia grana vel putrefacta erant, vel à vermicibus corrosa: Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, ait Psalm. 13. Vnus hic Christus, vnum hoc granum horrea impleuit Ecclesie. Verè mirabile granum, mirabiliter ortum sine semine, nec corrumpi potuit per originale aut actuale peccatum, solum sufficiens ad refectionem totius humani generis, solum denique & Ecclesiam & caelum repleuit, ut verè dixerit Ioannes se vidisse turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, stantem ante thronum Dei, Apoc. 7. Hoc granum prius beatos angelos pavit, nunc autem granum frumenti, hoc est, e-

Granum Chri-
stus sufficiens ad
refectionem to-
tius generis
humani.

tiam

tiam hominum cibus factum est. Hoc granum feliciter exortū est de terra illa quam benedixit Dominus, virgine scilicet gloriosa. Solum autem mansisset, nisi morte pro peccatis nostris satisfecisset, Patrem reconciliaisset, & cælum nobis aperuisset. In terram autem proiectum fuit, non quod peccati vel mortis debitor esset Christus, sed vt vna mors eius multorum vitam fructificaret, sicut granum frumenti non ideo proiicitur in terram quia viciosum est, sed vt fructum adferat.

Sub his obscuris itaque & allegoricis verbis Dominus comprehendit & summam necessitatem, & præstantissimam utilitatem suæ mortis. Non secus cum Christo comparatum est, ac cum frumenti grano. Nisi granum in terram deiiciatur, & ibi veluti moriatur, solum incolume manet & infrugiferum. At nisi adferat fructum, omnibus hominibus fame peritūm erit. Ne igitur pereant homines, in terram deiiciatur, & computrescat granum oportet, hoc summa postulat necessitas. Ad eundem modum, si Christus (verum granum frumenti) in terram passionis se deiici non fuisset, hoc est, passus, mortuus, & sepultus non fuisset, ipse solus incolumis mansisset, nec quid attulisset nobis fructus, hoc est, mansisset ipse quidem idem & talis, qui ac qualis erat, & de nobis fuisset actum omnino, perissemusque omnes fame æterna, hoc est, æternum fuissetis damnati.

Iam contrà, quemadmodum granum frumenti, si in terram deiiciatur & ibi veluti moriatur, fructum adfert copiosum, emergit multo cum fœnore, pro vno grano centum reddit, latè campos lætis vegetibus occupat, adeoque totam regionem vberè prouentu ditat, omnibus denique esurientibus suppeditat fructum, sicque à fame extrema homines liberat. Eodem modo Christus quum passus, mortuus & sepultus sit, multo cum fœnore resurrexit, attulitque fructus quamplurimos vniuerso mortalium generi. Nam primò quidem famem illam nostram extremam, peccatum, inquam, satanam & mortem æternam profligauit: deinde verò reduxit nobis veram sanctitatem & sufficientiam, Patris nimirum fauorem, sempiternam iustitiam, veram æternamque libertatem, adoptionem filiorum Dei, Spiritum sanctum, & vitam denique hæreditatemque perennem, vt iam certatim irruant etiam peccatores, & regnum cælorum vim patiantur, Matth. vndecimo. Denique effecit vt à solis ortu vsque ad occasum laudabile sit nomen Domini, & quod non in vno tantum vt olim, sed in omni loco offerretur ei oblatio munda, &c. Hunc fructum, tantamque mortis Christi utilitatem præuidens Isaias dixit cap. quinquagesimo tertio, Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum.

Psalm. 84.

Utilitas & summa necessitatis mortis Christi allegoricè ostenditur. Similitudo granum aptè quadrat passioni & mortis Christi.

Mortuus & sepultus Christus, multo cum fœnore resurrexit fructusque multos attulit.

Rom. 4.

*Psalm. 112.
Malach. 1.*

Hic igitur & ad pœnitentiam permoueri, & ad fidem excitari, & ad gratiarum actionem inflammari debemus. d. cū Psa. 101. Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, &c.

2 In posteriori parte de morte ac passione agit discipulorum suorum, hoc est, Christianorum omnium, & declarat quæ inde ad eos utilitas prouentura sit. Vult enim Seruator nos sui esse imitatores: imò & in hoc prædestinati sumus à Deo ante tēpora secularia, ut simus conformes imagini filij ipsius: ergo & nos patiamur, moriamurque oportet. Oportet, inquam, nam summa nos urget necessitas. Nisi enim moriamur, perdemus vitam, quam nobis impetrauit Christus sanguine suo. Hinc subdit, *Qui amat animam suam, perdet eam*. Hæc ad nos dicit, ne putare possimus ad solum Christum pertinuisse mori, pati, & crucem ferte, nihil autem ad nos, imò nobis licere in desidia & luxu viuere. Verùm non sic se res habet, ait Christus, *Qui amat animam suam, perdet eam, &c.* Ac si dicat, Sicut nihil contulisset vobis mea incarnatio, nisi sequeretur mea passio, sic nihil vobis proderit in grana renatos esse, nisi omnino in vobis occidatur quod veterem illam redolet vitam.

Seruator vult nos sui esse imitatores.

Cruce non tantum ad Christum, sed etiã ad nos pertinet.

Anima hic vita corporalis intelligitur.

Animam suam amare quid sit.

Seneca.

Duplex vita male amando presentem vitam perditur.

Anima hic ponitur pro vita corporali & naturali, sicut etiã Matth. 6. accipitur, quum dicit Seruator, Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis, &c. Amare autem est alicui bonum velle. Amat igitur animam suam qui vitam corporali permittit quæcunque desiderat & appetit; econtrã autem ei parcit in omnibus quæ ipsi contraria sunt. Appetit autem vita corporalis quæ iucunda & delectabilia sunt, luxum scilicet & voluptatem, diuitias, delicias, otium, &c. Econtrã fugit quæ dura sunt, laborem scilicet, ieiunium, vigiliam, crucem, mortem, &c. etiam si sciat Deum talia præcipere. Mundanus igitur homo animæ suæ & vitæ optimè consultum putat, si concupiscentiis fræna laxet, quantumcunque prohibitis, omniaque tristia longè repellat, etiam si aliud suadeat gloria Dei & charitas proximi. Atqui hoc modo anima seu vita non seruetur, sed perditur: qui enim concupiscentiis suis obsequitur in omnibus, facile in morbos incidit corporis, attestante hoc Siracho & dicente, In multis escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt. Quapropter præmittit d. Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam, Eccl. trigesimo septimo. Deinde huiusmodi amator animæ suæ etiam æternaliter eam perdit. Nunquam enim videbit vitam. Hinc Sapiens Eccl. 18. ait, Si animæ tuæ ræstes concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Et Dauid Psa. 10. *Qui diligit iniquitatem, odit ani-*

animam suam. Er. Apost. Rom. 8. Si secundum carnem vixeritis, moriemini.

Ex grano igitur tritici discite, quomodo seruare possis animam tuam, scilicet, moriendo concupiscentiis. Granum non semper seruare poteris, si arca aut granario recondas ac ei parcas. fortassis enim aut à muribus deuorabitur, aut alio modo peribit, & à vermibus corrodetur. Si autem terræ recondas, tunc optime seruasti, perit quidem vnum granum, sed resurgunt viginti aut triginta. Sic vitam istam velis nolis amittes: iam si eam impense diligas & carnaliter, & eam perdes, & futuram non consequeris. Si autem eam pro Christo impèdas, aut alioqui mortifices, ac omnia cum Paulo vt detrimentum aestimes, perit tibi quidem hæc vita, sed succedet melior. Ided subdit:

Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit illam. Non hoc vult vt nos ipsos occidamus, vitamque hanc violenter nobis ipsis abrumpamus, id quod quidam malè suspicati sunt. Quomodo autem odienda sit anima aut vita, ab ipso externo odio discite. Qui aliquem odit, nec vocem eius audire sustinet, nec visum videre, nec in aliquo illi obsequitur, imò contraria ei semper facit. Sic anima quum contraria legi Dei suadet, non audienda est, non obsecundandum concupiscentiis eius: sed quæ ei displicent facienda, qualia sunt crucem portare, abstinencia domare carnem, abnegare propriam voluntatem, &c. Qui sic animam suam odit & perdit, verè eam custodit. Primum enim non tot morbis eam obnoxiam habet. Qui enim abstinens est, adiciet vitam, ait Ecclesiasticus capite 37. Deinde seruat eam in vitam æternam, hoc affirmante Apostolo Roman. 8. Si Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Et si enim præsens vita deficiat, tamen succedit melior & æterna. Quemadmodum enim agricola qui frumentum suum deiicit in terram, ac eius veluti iacturam facit, illud demùm egregiè & prudenter seruat, sibi que magnum frugum conciliat prouentum: sic & nos, si vitæ nostræ & temporalis & carnalis, propter Christum iacturam faciamus, insigniter seruabimus vitam nostram, pro tristitia carni nostræ inflicta referemus gaudium perpetuum, pro breui sprete voluptatula, consequemur voluptatem æternam, pro temporali vita recipiemus sempiternam.

Et ne quis ab his quæ iam dicta sunt resiliat cum his qui dicebant, Iohan. 6. Durus est hic sermo, quo addat calcaria. Primum admonet nos vocationis, d. *Qui mihi ministrat* q. d. In disciplina meam vosmetipsos tradidistis, restat igitur vt non resiliatis, etiam si ardua videantur quæ præcipio. Ministros Dei vos nominatis: restat igitur vt re ipsa hoc ostendatis. Signum crucis in fronte suscepistis & gestatis, non decet vt crucem

Anima quomodo seruari poterit ex grano tritici discitur.

Anima seu vita quomodo odienda sit, ab externo odio discere possumus.

Vita duplex seruat vitæ præsentem odiedo.

Vocationis nostra admonetur.

Ministrum oportet sequi magistrum.

Exemplo suo prouocat nos ad se sequendū.

Duo nos ad amorem crucis exhortantia.

Quilibet in suo statu & officio Christo ministrare potest, si illud diligenter exequatur.

Transmissionibus duabus inuitat nos ad se sequendū.

Non leuis honor est quem Deus dabit suis ministris.

fugiatis, & suauia sectemini. In baptismo iurastis mecum vos morituros, restat vt promissum impleatis, ne fidefragi inueniamini. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, &c. Math. decimosexto. Et 1. Iohan. secundo, Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulauit, & ille ambulare. Secundò admonet nos sui exempli, Me sequatur, inquit. Non, inquit, solus es, ego præcelsi. Non præcipio nisi quæ per meipsum feci & facio. Nemo tam timidus qui si viderit ducem in prima acie pugnare, quin animum recipiat. Hæc igitur duo nos ad odium vitæ præsentis & amorem crucis quasi duo calcaria excitare debent, consideratio scilicet voti in baptismo facti, & exemplum Christi. Cæterum duo quædam hic ponit ad discipulum Christi pertinentia: ministrare Christo, & sequi Christum. Non quidem exprimit certum aliquod ministerium, sed simpliciter: Qui, inquit, mihi ministrat, &c. Quilibet enim in suo statu & officio Christo ministrat, si officium suum diligenter exequatur. Ministrare autem debemus non nomine tantum, sed officio insuper & affectu, vt dicamus cum Paulo, Actor. 9. Domine, quid me vis facere? Et iterum Psalm. 107. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, &c.

Et vt facilius persuadeat, duas nunc addit promissiones. Prima est, quum dicit, *Et vbi ego sum, illic & minister meus erit.* Cū Christo namque perpetuò erunt & manebunt sui ministri & imitatores. Hinc ipse dicit, Luca 22. Dispono vobis regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam. Et iterum Ioann. 14. Veniam & assumam vos ad meipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. Item Apocal. 3. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum. Et Paulus 2. Timoth. 2. Si commortui sumus & conuiuemus. Non leue autem præmium est esse cum Christo. Vbi enim male quis esse poterit cum ipso, ipse vita, salus, lux & hæres omnium honorum Dei. Hinc Sap. 7. Venerunt mihi omnia bona cum illa.

Atne quis præcedentem promissionem contemnat propter humilitatem Christi adhuc in terra conuersantis, addit maiorem: *Si quis mihi, inquit, ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.* Quis autem non videt magna esse à Deo honorificari? Si magnum putant homines honorari à principe qui homo est, quantum erit honorari à Deo? Non autem exprimit quo honore ipsos honoraturus sit: tum quia satis innuitur non leuem esse honorem quem ipse Deus dabit, tum quia oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus iis qui diligunt eum, Isaia 64. Hic igitur videre licet quàm verè dictum sit Sap. 3. Bonorum laborum gloriosus fructus. Itemque Roman. 8. Non sunt condignæ passiones huius

huius seculi ad futuram gloriam. Et iterum 2. Corin. 4. Quod leue & momentaneum est tribulationis, aeternum pondus gloriae operatur, &c.

Eia itaque, ministremus Christo, sequamur illum, nos totos & dictis & factis & cogitationibus, ad ipsius doctrinam ac exemplum componamus, vitam hanc temporalem despiciamus, mundi voluptates calcemus, per patientiam in cruce & mortificationem contendamus ad gloriam.

EPILOGVS.

1 Parabola grani proiecti in terram ostendit Christus utilitatem & multum fructum mortis & passionis suae. mors enim Christi, meritum nostrum, salus, vita & resurrectio.

2 Exhortatio post propositam parabolam qua iubemur perdere animas nostras, non ad id valet ut se quisque interimat (quod inexpiabile nefas est) sed ut in se interimat carnalem affectum animae, quo cum impedimento vitae futurae, praesens delectat. Ita de parentibus, ut qui eos amat, perdat, non more patricidarum interficiat, sed spirituali gladio verbi Dei carnalem affectum eorum occidat.

3 Dulcissima promissio & dignitas ministrantium Christo. honorificabit eos Pater, hoc est, erunt cum Christo filio Dei: maiorem honorem accipere non potest adoptatus, quam ubi sit ubi est vnica.

IN SACRIS FERIS ASSUM-

PTIONIS B. MARIAE,
EPISTOLA.

IN omnibus requiem quaesivi, & in hereditate Domini morabor. Tunc praecipienti & dixit mihi creator omnium, & qui creauit me requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi, In Iacob inhabitabit, & in Israel hereditare, & in electis meis mitte radices. Ab initio ante secula creata sum, & usque ad futurum seculum non desinam: & in habitatione sancta coram ipso ministraui. Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, & in Ierusalem potestati mea. Et radicaui in populo honorificato, & in partes Dei mei hereditari illius, & in plenitudine sanctorum detento mea. Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi compressus in monte Sion: quasi palma exaltata sum in Cadis, & quasi plantatio rose in Iericho, quasi oliua speciosa in campo. & quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis. Sicut cinamomum & balsamum aromatisans odorem dedi, & quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris. Eccles. 2. 4.

LECTIO. praesens proprie intellecta, aeternae sapientiae, filio nempe Dei, potius quam matri conuenit, & duo nobis proponit.

Primo loquitur sapientia diuina de regno suo spirituali, & vbinam, seu inter quos regnet: & nihil innuit aliud quam regnare se in Ecclesia, quam multis epithetis exornat, ut omnibus Ecclesiae indoles & proprietates fiat quam noxissima, ne quis

Sapientia diuina innuit se non alibi regnare, quam in Ecclesia.

fese falsò Ecclesiæ annumeret. Dicit ergo se iussu creatoris omnium (hoc est Patris sui cælestis) regnare ac habitare in Iacob, in Israël heredem agere, in electis radicari, in Sion esse firmatam, in ciuitate sancta requiescere, in Ierusalem habere potestatem suam, agere radices in populo honorificato, inter partes Dei sui habere hereditarem, & in plenitudine sanctorum commorari. Quibus verbis indicat regnum suum esse in Ecclesia, vt dictum est, imò ipsam Ecclesiam esse regnum suum. Est itaque Ecclesia primo Iacob, hoc est, supplantatrix, quòd scilicet peccata & carnem, satanæque suggestiones supplantet: est & Israël, hoc est, pugnans cum Deo, quòd contra spem in spem credat, Dei que promissis & gratia nitatur. Est quoque electa, hoc est, Deo chara, & Dei vicissim amans. Est etiam Sion, hoc est, specula, quòd opera ipsius bona luceant omnibus. Est item ciuitas sanctificata, hoc est, communio sanctorum, quòd vnanimitatem, pacem, concordiam & charitatem constantissimè exerceat & conseruet. Est præterea Ierusalem, hoc est, pacis visio, quòd pacem cum Deo habeat, & conuersationem suam gerat in cælis in superna illa Ierosolyma. Est ad hæc populus honorificatus, hoc est, regale sacerdotium, & sacerdotale regnum, quòd semper Deo offerat corpora sua hostiam viuentem, & carnem spiritui subiiciat ad obsequium Christi: & insuper pars Dei, & plenitudo sanctorum, quòd in iustitia & sanctitate viuat coram Deo cunctis diebus vitæ suæ, quòd huius sanctissimæ voluntati sese totam consecrauerit. Vide, huius indolis & proprietatis est Ecclesia, regnum Christi.

Imò ostendit etiam iisdem, vndenam suum regnum, verè inquam Ecclesia, cognosci & deprehendi possit: nimirum, omnes illos esse Ecclesiam ac Ecclesiæ viuæ membra, qui sunt spiritualiter Iacob, hoc est, supplantatores vitiorum: item Israël, hoc est, fide præualescentes: itè electi, hoc est, charitate (cerro nempe electionis signo) præditi: item Sion, hoc est, contemplatores cælestium: item ciuitas sanctificata, hoc est, vnanimes & sancti: item Ierusalem, hoc est, pacis studiosi: item populus honorificatus, partes Dei, & plenitudo sanctorum, hoc est, omnium virtutum corona redimiti.

Contrà verò quicumque his notis careant, vt cunq̃ue immisceant se Ecclesiæ, & de Ecclesia gloriantur, & visibiliter in ea conuersentur, non sunt tamen in Ecclesia Christi, sed in synagoga satanæ, nec possunt saluari vnquam, nisi notas has sibi concilient, ideoque nec inter tales Christus regnat. Expendamus igitur quales & nos esse oporteat, siquidem in Christi regno esse atque ab eo curari velimus.

2. Secundò proponit nobis sapientia Christus, in suis verbis quonam regnet successu, quum dicit, exaltatum se esse quasi cædrum

Regnum sapientie æternæ Ecclesia.

*Gen. 32.
Rom. 4.*

Matth. 5.

Epirheta egregia per qua vera Ecclesia cognoscitur.

*1. Pet. 2.
Rom. 12.*

Indoles & proprietates Ecclesiæ regni Christi.

Luce 1.

Ecclesia viuorum membrorum nota.

Notis his carentes: in Ecclesia verè non sunt, sed in synagoga satanæ.

Successus regni Christi.

drum in Libano, quasi cypressum in monte Sion, &c. Quibus sanè verbis rex noster suum regnum eminentius, fortius, suavius, feliciusque esse omnibus totius mundi regnis declarat, imò etiam se omnes vniuersi orbis reges longè superare, adducta arborum aromatumque similitudine.

Regnum Christi est eminentius, suavius, feliciusque esse omnibus mundi regni declaratur. Cedrus arbor altissima. Ephes. 2.

Primò quidem Cedro sese comparat, quòd quemadmodum cedrus arbor est omnium altissima, ædificando aptissima, & nihil planè onerosa, ita & ipse solus sit altissimus, fundamentum & ædificator spiritualis aedificij, ac omnium oneratorum refocillator.

Matth. 11. Cypressus arbor violentissimi odoris.

Secundò autem assimulat sese Cypressò : quemadmodum enim cypressus arbor est violentissimi odoris, adèd vt & serpentes fuget, ita & Christus morte sua amarissima & sacrificij crucis odore serpentis antiqui venena fugauit.

Palma in cacumine fructus fert dulcissimos

Tertiò verò Palmæ se confert, quòd quemadmodum palma in cacumine fructus fert longè dulcissimos, nec cedit ponderi, sed surgit aduersus pondus, ita & ipse Christus in crucis cacumine fructus nobis ediderit plurimos, non cesserit pòderi mortis & satanæ, imò vtrunque potentia deuicerit, nosque ab iis liberauerit.

Cætèrùm quartò Roseto sese facit similem : quòd quemadmodum rosa miræ pulchritudinis & suauissimi odoris est, sic & ipse sit speciosissimus præ omnibus filiis hominum, ac credentibus odor vitæ in vitam æternam.

Rosa flos miræ pulchritudinis & suauissimi odoris.

Potèrò quintò Oliuæ sese confert : quemadmodum enim oleum hominis vires & corroborat & exhilarat, ita & ipse conscientias nostras verè suo Spiritu ac gratia corroborat exhilaratque.

Oliua arbor corroboratiua et exhilaratiua

Sextò verò comparat sese Platano : quòd quemadmodum platanus latè ramos extendit, & fessos suo vmbraculo à solis æstu defendit, sic & ipse sua gratia omnia ambiat, inque tentationum & afflictionum ardore sibi fidentibus succurrit.

Platanus arbor latè ramos extendens, fessosque suo vmbraculo ab æstu defendit.

Ita tandem & Cinnamomo, Balsamo ac Myrrhæ sese comparat : quòd quemadmodum hæc aromata mirè debile corpus confirmant, ad eundem modum & ipse sit credentium confirmatio, refectio, consolatio, gaudium, denique omnia. Talis ac tantus rex est Christus.

Cinnamomum balsamum & myrrha arbores aromatiæ debilia corpora mirè confirmant.

Quis iam nollet sub tali tantoque rege lubens agere? Quis huius recuset tollere iugum, eiusque subditus esse? Quis hunc nollet supra se regnare? Quis n præsertim & suos clientulos faciat altissimos, latissimos, fortissimos ac suauissimos, ne quis malorum ipsis possit incommodare, neque quis bonorum odisse eos queat. Agite itaque abnegemus regnum mundi, carnis & satanæ, atque hunc vnum regem agnoscamus, exosculemur, veneremur, audiamus, ac sequamur, sim⁹ ac permaneam⁹

Nos filij Ecclesie abrenuntamus regno mudi, carnis &

*satana, & si-
mus ac manea-
mus in regno
Christi, sumis-
que ipsius po-
pulus.*

in regno ipsius, firmus ipsius populus. Ita enim & ab omni ma-
lo erimus tuti, & in perpetua viuemus pace, & nihil nobis de-
erit, & tandem regnabimus cum ipso aeternum.

*Elogium sapientie diuine etiam potest accipi de deipara
virgine gloriosa.*

Hanc ob causam verba lectionis præsentis hodiernæ festiui-
tati dedicata sunt, nimirum quod persona loquens inter cætera
dicat, creatorem suum requieuisse in tabernaculo suo, & se ex-
altatam esse in stat cedri, cypressi, palmæ, roseti, oliuæ, & plata-
ni. Nam hæc verba si iuxta literam sumantur, non ineptè con-
ueniunt matri virgini, vt cuius creator (vnigenitus nempe Dei
filius Iesus Christus) in ipsius carne tanquam tabernaculo no-
uem menses requieuerit, quæque in assumptione sui exaltata
sit supra omnes choros angelorum ad cælestia regna.

EPILOGVS.

1 Sapiaentia Dei Iesus Christus filius Maria non vbiuis vult morari, sed
in hereditate Domini, quæ sunt animæ timentes Dei. Delitæ sunt ei esse cū
hominibus, sed non cum omnibus. Iacob elegit, Esau vero odio habuit. Cai-
mun necem fratri meditantem abominatur, simplicem autem Abelum, nihil
mali suspicantem, fratri verbis acquiescentem, amplectebatur. Sic etiam
idololatras & sanguinarios ethnicos auersabatur, Iudæos vero sanctorum pa-
trum gemen elegit.

2 Pulchris epithetis & notis Christi regnum, scilicet Ecclesia describitur,
& vnde eius vera membra cognoscantur, aperte demonstratur.

3 Sapiaentia diuine altitudo captui nostro sese attemperat, quæ quum sit
incomprehensibilis & inuestigabilis, tamen cedri, cypressi, palmæ, rosa hie-
richumina, oleæ, & platani comparationibus, suam eminentiam, fortitudi-
nem, & suauitatem explicat.

IN IISDEM SACRIS FERIIS

EVANGELIUM.

Lucæ 10. IN illo tempore introuit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam
Martha nomine, accepit illum in domum suam: & huic erat soror nomine
Maria, quæ etiam sedens secus ped. 3 Domini, audiebat verbum illius. Martha
autem satagebat circa frequens ministrum, quæ sterit, & ait, Domine, non est
tibi cura quod soror mea relinquit me solam ministrare? dic ergo illi vt me ad-
iuuet. Et respondens dixit illi Dominus, Martha, Martha, sollicita es, & turba-
ris erga plurima. Porro vnum est necessarium, & Maria optima partem elegit,
quæ non auferetur ab ea.

*Hospitalitas
nobis in Mar-
thæ commendatur*

Proponuntur nobis hic duæ mulieres sorores, Martha vide-
licet & Maria: & in vtraque proponitur nobis peculiare sin-
gulareque exemplum. In Martha commendatur nobis hos-
pitalitas. Nam primò quod ad Marthæ personam attinet, au-
dimus ex textu Euangelico Iesum intrasse quoddam oppidum.
Nam solitus erat hoc intrare, quum à Galilæa in Ierusalē
cele-

celebraret ascensum, quia intermedium erat, quod Bethania vocabatur: & mulierem quandam Martham nomine excepisse Dominum Iesum in domū suam. Hęc (vt Ambrosius vult) iam ab hæmorrhagia per Christū curata erat, ex quo illi quod facta fuit deuotior. Martha ergo excepit eum vt hospite, sed tamen famula Dominum, ægra saluatorem, creatura creatorum: & pascenda spiritu, Dominum in carne pascendum suscepit, quoniam Christus quo ad humanam naturam cibi indigus erat: vnde & esuriebat & sitiebat, Iohan. 4. Potuisset siquidem sibi è celo cibum prouidisse, vel ex nihilo creasse. In deserto videmus accessisse ad ipsum angelos, ei que ministrasse. Similiter constat Eliam nutu Dei, corui ministerio alimentum suscepisse, qui ipsum diutius hoc modo poterat pascere: sed ille voluit & viduam aliquid mereri, benedictionem que propheticam accipere, ideo que mittitur ad eam in Sareptam. Sic & hęc hanc gratiam voluit præstare, quod se hominē pasci sinebat, vt mererentur piæ mulieres. Poterant quidem eodem modo Christum angeli cibare, sed habitu suo voluit ille inueniri vt homo, hanc que his duabus sororibus impendere gratiam, vt se fineret ab eis pasci. Ingens quippe gratia est si quando pauper mendicus ædes diuitis perit. Datur enim tunc illi occasio promerendi vitam æternam, vt que sibi faciat amicos de mammona iniquitatis. Hinc Abrahamum dixisse legimus (Gen. 18.) Si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas seruum tuum, &c.

Ex hoc igitur facto & dilectionem proximi, & dilectionis modum diligere debemus. Quemadmodum enim Martha Dominum excepit, sic & nos eundem debemus excipere. Excipimus autem illum in pauperibus nudis & vagis, esurientibus & sitientibus. Quicquid enim his impenderit, id sibi impensum putabit ipse, Matt. 10. & 25. Hos igitur excipiamus, cibemus, potemus, tegamus, consolemur: sic non minus excipiemus Dominum, quam ipsa Martha.

Sed Martha excepit illum alacris & magno cum gaudio, foelicem & beatam se reputans, quæ mereretur excipere ipsum Dominum. Sic & nos quicquid impenderit pauperibus, id impendamus alacriter & hilariter, non ex tristitia aut necessitate: nam hilarem datorem diligit Deus, 2. Corinth. 9. 1. Pet. 4.

Præterea sollicita erat Martha de apparatu conuiuij, fatagens ac cursitans ne quid omnium deesset quæ ad excipiendum reficiendum que Dominum & eius discipulos pertinebant: nec hic vllis vel sumptibus vel laboribus parcebat. Ad hunc ergo modum & nos in excipiendis cibandisque pauperibus, imo & diligendis proximis, neque diligentia neque laboribus neque

Oppidulum quod intrauit Iesus, Bethania vocabatur. Martha hospita Domini.

Cibi indigus erat Christus quo ad humanam naturam.
Matt. 4.

Ingens gratia signis est, quoties nutu Dei pauper mendicus ædes diuitis perit.

Dilectionem proximi & dilectionis in ovis ex factis Martha discere debemus.

Christus quo modo excipitur hospiti.
Alacriter & hilariter pauperibus subueniendum.

Laboribus ac sumptibus non parcendum in excipiendis cibandisque pauperibus.

sumptibus vllis parcamus. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, ait senior Tobias ad suum filium, Tob. 4. Zachæus dimidium bonorum suorum dat pauperibus, Luc. 19.

Ad hæc, quemadmodum Martha non famulorum aut ancillarum, sed proprio ministerio inseruit Domino & discipulis: ita nec nos pudeat aut pigeat proprio ministerio pauperibus inseruire: quin pudeat nos potius inertiae & superbiae nostrae. Hai. 58. Carnem tuam ne despexeris. Christus attretavit leprosos.

Neminem pudeat pigeatque proprio ministerio pauperibus inseruire.

Hospitalitatis virtus ad omnes Christianos pertinet.

Hospitalitatis virtus ad omnes pertinet Christianos hospitia habentes, extenditq; se indifferenter ad omnes. Vnde Chrysofost. Quiescamus, inquit, ab hac absurda curiositate, vt simus personarum acceptores in recipiendis in domum nostram pauperibus. Nam Abraham circa omnes se ostendebat hospitalē, qui si curiosus scrutator fuisset, refugiētes ad se angelos hospitio non recepisset. Hinc monet Seruator Luc. 6. Omni petenti te, tribue. Rationem assignat Chrysofost. dicens, Non ex vita eorum quos recipis, tibi mercedem tributurus est Dominus, sed ex tua intentione, voluntate, misericordia & bonitate. Discant ergo Christiani sine distinctione exhibere hospitalitatem, ne fortè cui domum clauserint, ac humanitatem negauerint, ipse sit Christus. Ad hanc virtutem nos prouocare debet eius utilitas & fructus. Nam bona temporalia multiplicat, vt patet de vidua 3. Reg. 17. cui nec farina nec oleum defecit, propter Eliseum hospitio susceptum. A temporali malo præseruatur, vt patet in Raab, Ios. 2. saluata cum domo sua, quia nuntios Iosue suscepit. Sic Loth Gene. 19. quia angelos recepit, cum filiabus suis incendium euasit: de quo Orig. Domus, inquit, hospitales ingressi sunt Angeli: domus verò hospitibus clausas ignis & sulphur accendit. Audite qui peregrinis domum clauditis, qui hospites abigitis. Loth in Sodomis habitauit, alia eius bona gesta non legimus, quàm quòd angelos hospitio receperit, & ideo incendia ignis euasit. Præterea gratiam & salutem impetrat. Patet hoc in Zachæo Luc. 19. cuius domui à Deo salus contigit, & 4. Reg. 4. quando Elisei precibus hospita suae filius à mortuis excitatus fuit. Tandem cæli hospitium confert, hoc nimirum testante August. Præbe rectum, accipe calum. Charitas ergo fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatis nolite obliuisci. per hanc enim quidam placuerunt, angelis hospitio receptis, Hebr. 13. Rom. 12, 1. Petri 4.

Hospitalitatis fructus quadruplex.

Verbi Dei auditus in Maria sorore Marthe nobis commendatur.

2. Secundo in Maria auditus verbi Dei nobis commendatur, quam audimus ad pedes Iesu assedisse, sermonemque eius audiuisse. Semper in Euangelio inuenies Mariam ad pedes Iesu. Mortuo namque Lazaro corruit ad pedes eius, Iohan. 11.

& in

In domo seminis. accessit ad pedes Luc 7.

& in die resurrectionis voluit tangere pedes eius. Hic quoque sedet secus pedes Domini: & dum parantur alimenta, ipsa soli Dei verbo vacabat. Postposuerat quippe hæc omnem corporis curam, sibi vacans, sibi attendens, sibi que intendens, non ad erogandum, sed accipiendum sollicita, & propensus auida. In nullo actu, sed in contemplatione tota erat, agens plus intentione quam opere. Audiebat verbum illius, quoniam semper verbum bonum eructabat, ad quod præ dulcedine liquefiebat anima eius, ac si dixisset cum sponsa ad sponsum, Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est.

Videtur quidem Maria multò præstitisse minus quam soror Martha: nam & hodie pluris fit dilectionis officium, quam verbi Dei auditus. Est quidem hospitalitas & cura pauperum, opus Deo gratum, verum non aliter, nisi hæc duo simul accedant: Verbi Dei auditus, hoc est fides vera & catholica (in verbo nimirum Dei fundata) cum primis nobis adfit necesse est. Nam quicquid fit extra veræ fidei vnitatem, abominatio- ni est Domino. Deinde verò & rerum caelestium cura, contem- platio que requiritur: vt videlicet agamus caelestem conuersa- tionem in terris, vt que omne desiderium nostrum à terrenis euehamus ad caelestia, & solius Dei gloriam quæramus in om- nibus. Hinc Dominus suo responso quo illam defendit, longo interuallo prætulit auditum verbi Dei officio dilectio- nis, cura que pauperum.

Docemur igitur hic humanum iudicium in rebus diuinis planè mancum & cæcum esse: ideo que Dei iudicio omnia com- mittenda, nam is solus nouit quid vel vilius vel præstantius sit. Martha enim ex illorum persona loquebatur, qui adhuc diuinæ contemplationis ignari, solùm quod didicere fraternæ dilectionis opus Deo placitum ducunt: ideo que cunctos qui Christo deuoti esse volunt, huic mancipandos autumant. Nò dum autem aduertebat magis delectatum Iesum pascere audi- das sui mentes, quam corporeas escas accipere.

Sed consideremus quonam modo verbi Dei auscultatio præ- ferenda sit dilectionis officio. Non nudè & solis corporeis au- ribus audiebat Maria verbum Iesu, sed & internis, hoc est, animo & toto affectu. Credebat nimirum verbo Dei, tota que interim amore desiderio que rerum caelestium rapiebatur, adeo vt terrestrium oblita esset, nec audiret nec videret Martham sororem sic discurrentem apparantem que. Huiusmodi igitur verbi Dei auscultatio in tantum placuit Christo, vt dixerit ad Martham, Mariam optimam seu meliorem partem elegerit, quæ nec auferretur ab ea.

Vnum, inquit, est necessarium. Q. d. Vna re in primis & maximè Vnum sum-
opus est, auditu videlicet verbi Dei, ac vera fide, interna que moperere nobis
pietate

Iohan. 20.

Semper sese
Mariam ad
pedes Iesu cõ-
posuisse sacra
testantur Eua-
gelia.

Cantic. 5.

Hospitalitas
& cura paupe-
rum opus est
Deo gratum,
verum non a-
liter nisi simul
accedant verbi
Dei auditus,
hoc est, fides
vera, & verè
caelestium cura
contemplatio-
que.

Iudicium
humanum in
rebus diuinis
per se man-
cum & cæcū
est.

Modus quo
verbi Dei au-
scultatio præ-
ferenda sit di-
lectionis officio
in Maria no-
tandus.

*necessarium
quid sit.*

*Quicquid cū
verbo Dei pu-
gnat, abomi-
natio est coram
Deo.*

Rom. 4.

Psal. 118.

*Sine verbo dei
omnia sunt te-
nebræ, sine hoc
languent om-
nia charitatis
officia.*

Exhortatio.

pietate. Ratio est, quia quicquid Deo gratum, & animæ salu-
tiferum esse debet, id iuxta verbi Dei præscriptum, & in fide
spirituque fiat necesse est. Nam quicquid cum verbo Dei pu-
gnat, abominatio est coram Deo. Quicquid nõ est ex fide, pec-
catum est. Quicquid non procedit ex spiritu, hypocritis est.
Summa: Verbum Dei est lucerna pedibus nostris, & lumen
semitis nostris. Sine hoc omnia sunt tenebræ, sine hoc languent
omnia charitatis officia. Similem autem habemus locum Act.
6. vbi Apostoli verbi ministerium, mensarum ministerio ante-
posuerunt. An non sanctissima est institutio Baptismi & Sa-
cramentorum? tamen his præfert Paulus ministerium verbi,
1. Cor. 1. Huc & locus Luc. 11. facit: Beati qui audiunt verbū
Dei, & custodiunt illud.

Monemur igitur hinc vt quidem cum Martha sedulo in pau-
peribus & proximis charitatis officiis excipiamus Dominum,
verum ante omnia cum Maria assideamus ad Iesu pedes, ver-
bumque eius audiamus, hoc est, iuxta verbum Dei omnia no-
stra & dicta & facta componamus, Domino adhæreamus fi-
de firma ac viua, ac huius seruiamus in spiritu ac veritate, om-
nibusque rebus terrenis postpositis ad caelestia anhelemus. Sic
denique & nos partem meliorem elegerimus, quæ nec auferet-
tur à nobis vnquam.

EPILOGVS.

1. Duas vitas he sorores in Ecclesia demonstrant, actiuam scilicet, & contemplatiuam. Martha quidem actiualem, qua proximo in charitate sociamur, demonstrat. Maria vero contemplatiuam, qua in Dei amare suffragamur.
2. Vna & sola est theoria, id est, contemplatio Dei, cui merito omnia iustificationum merita, vniuersaque virtutum studia postponuntur.
3. Pars Marthe non reprehenditur, sed Marie laudatur: & optimā partem elegerisse Mariam dicit, vt intelligatur etiam pars Martha bona. Quare autem pars Marie optima sit: subinfertur, cum dicitur: Quæ non auferetur. Actiua enim vita cum corpore deficit: contemplatiua autem vita hic incipit, vt in celesti patria perficiatur. Charitas enim nunquam excidit, 1. Corinth. 13.

SENSVS MYSTICVS SEV ALLEGORICVS EIVSDEM EVANGELII.

Quoniam Euangelica historia vltra ascensionem Christi, & Apoitolorum diuisionem non protenditur, nec de obitu Mariae eiusque assumptione aliquam mentionem facit, ideo ordinatione Ecclesiæ (quæ Spiritu sancto regitur, vt patet Iohan. 14. quæ & columna & firmamentum dicitur veritatis. 1. Timoth. 3.) Euangelium hoc in assumptione gloriosæ virginis matris

matris Domini Mariæ legitur. Nam tametsi quo ad literam ad sorores duas Martham & Mariam refertur, secundum mysticum tamen sensum, locum etiam suum habet, si de virgine matre intelligatur. Vnde non inconuenienter ipsi aptari potest, quæ vtriusque vitæ energiam summè habuit, quæ & partem elegit optimam. In sacra quippe scriptura, res vna & eadem multo dies inuenitur diuersa significare, sicut leo, hœdus, ignis, & aqua, vel etiam sol, &c. Est enim leo de tribu Iuda, Apoc. 5. & est leo qui circuit quærens quem deuoret. Est hœdus emissarius qui peccata nostra portauit, cuius figuram habes Genes. 22. est & hœdus à sinistris qui damnatur, Matth. 25. Est ignis quem misit Dominus in terram, & quem vult ut ardeat, Luc. 12. est & ignis qui super impios cadat, ut non videant solem. Est aqua cuius flumina fluunt de ventre credentis, Iohan. 7. est etiam aqua cuius tempestas nos demergat. Est sol iustitiæ, qui nos illuminet, Iohan. 8. est quoque sol, qui nos non vrat per diem. Similis ratio est de castello. Licet enim castellum aliàs malum significet, ut illud de quo dicitur Matth. 21. Ite in castellum: vbi & additur, quod contra vos est: tamen hîc castellum in quod intrauit Iesus, singularem & intemeratam virginem intelligimus. Fuit nanque domus Domini firmiter ædificata, beneque fundata supra firmam petram. Vnde non ineptè comparatur mulieri sapienti, quæ ædificauit domum suam supra petram. Nam descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit. Fundata enim erat supra petram. E contra Eua non castellum, sed domus infirma, superba, & fatua fuit, super arenam ædificata, turbibus & procellis tentationum euersa, & ideo fuit ruina illius magna, Gen. 3.

In primis Martha commendatur in hoc, quod Dominum Iesum exceperit in domum suam, & distracta sit circa frequens ministerium: sed hoc factum longè perfectius in matre Domini deprehenditur. Hæc enim exceperit illum non in domum materialem, sed in corporis sui castissimi domicilium: & si quis vnquam ministrando illi occupatus fuit, hæc sanè in eius ministerio distracta fuit omnium maximè, ut quæ illum carne vestiuerit humana: & si quid nebat aut terebat, Domino in vestitum apparauerit: illum adhuc paruulum vberibus suis lactauerit: pannis inuoluerit: vnà cum illo in Aegyptum fugerit: illius anxiam curam egerit, adeoque & gladium doloris propter illum senserit, & summatim nullius alterius Marthæ indiga, nullius egens ancillæ opera, ipsa omne obsequium exhibuerit, cæteraque misericordiæ opera illi præstiterit. Verè in illam comperit quod hîc dixit Dominus, Martha, Martha

Mysticè præsens lectio non inconuenienter de B. virgine interpretari potest, quæ vtriusque vitæ energia summè habuit.

1. Pet. 5. In sacra scriptura sæpe res vna diuersa habet significata.

Maria castelli est quod Iesus intrauit.

Eua non castellum fuit, sed domus infirma.

Hospitalitatè longè perfectius exercebat Maria mater Iesu, quam Martha.

Luc. 2. & 11.

solici-

Maria quam sollicita, et quam turbata fuerit. Iohan. 19.

solicita es, & turbaris circa plurima. Quantum putatis Maria turbata fuerit, quo mœrore affecta, quando vidit illum vincitum circumduci de loco ad locum, immaniter capi, flagellari, ludibriis affici, tandem in cruce siti torqueri, mortemque turpissimam extingui? Quando vnquam huiusmodi Martha fuit in terra, quæ tantis affecta sit doloribus, tot emacerata curis? Certè dicere potuit: Domine, non est tibi curæ quod omnes amici, proximi, & noti relinquunt me solam ministrare? Tibe vt me adiuent. Si ergo Martha mereret laudem suam ob factum, multò sanè iustius virgo mater ob suum laudanda est.

In vita contemplatua mater Iesu longè superauit Marthæ sororem Marianam. Luc. 1.

Ceterùm Maria Marthæ soror euehitur in hoc laudibus, quod ascenderit ad pedes Iesu, verbumque eius audierit, ac sic optimam elegerit partem. At quis vnquam magis ad pedes Iesu assedit, quam mater ipsius Maria? hæc nanque etsi mater esset Domini, tamen ipsius sese humilem ancillam agnouit. Quis item verbum Iesu audius audiuit quam ipsa? Beata enim pronuntiatur, quod credidit Domini verbis. O quanta contemplationis dulcedo fuit in Maria, quando Spiritu sancto superueniente, & virtute Altissimi obumbrante, ipsum Dei filium concepit! Quid de Deo non sapiebat, in qua sapientia Dei latebat, & in cuius vtero sibi corpus aptabat? Christus enim Dei sapientia, & Dei virtus, 1. Corinth. 1. in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi. Conseruabat enim omnia verba, angelorum, pastorum, magorum, aliorumque iustorum, necnon ipsius filij, conferens in corde suo. At quis vnquam melius gustauit & vidit quam suauis est Dominus, quam Maria? Inebriabatur enim ab vberitate domus Dei, & torrente voluptatis eius potabatur, nec mirum, quoniam apud eam, imò in ea erat fons vitæ, de quo manabat tanta perfectio vtriusque vitæ. Quis denique partem elegit meliorem quam ipsa? Elegit nanque in domo Dei sui esse magis quam in tabernaculis peccatorum. Nam etsi multis externis rebus hîc occupabatur, omne tamen eius gaudium & vniuersa læticia erat in vno, quod solùm permanet cæteris transeuntibus: ideoque & nunc agit in gloria filij sui, cælestibusque gaudiis saturatur. Nam pars Marthæ ablata est, cum nihil iam habeat cur perturbetur, sitque sollicita vt seruiat Domino vt infantulo, cui nunc omnes angelorum chori inseruiunt sedenti in throno cælesti. Iam non turbatur amplius, nec est quod cum illo fugiat in Aegyptum à facie Herodis, quia Christus ascendit in cælum, Herodes detrusus est ad inferos. Iam non turbatur propter Iudæos, qui tunc occupati erant in capiendo Domino, in precipitando de monte, in lapidando, cum illi nunc subiecta sint omnia, & inimici eius sub pedibus eius pro-

Coloss. 2.

Luc. 2.

Nullus hominum vnquam perfectius vidit & gustauit, quam suauis est Dominus, quam Maria.

Pars Marthæ ablata est Maria.

strati.

strati. Nihil iam flagella metuit: non virgas, non clauos, non crucem denique formidat. Resurrexit nanque Christus, neque moritur, mors illi vltra non dominabitur, Rom. 6. Pars ergo Marthæ ei ablata est, sed bono suo, quia pars Mariæ in ea perficitur, quæ non auferetur. Sicut enim compassa est, ita & conglorificata, 2. Timoth. 2. Et quia patienti nunquam defuit: ideo nunc ab eo pascitur, eumque contemplantur facie ad faciem, quem hinc contemplantur fide. O fœlix visio, videre non solùm corporis Christi claritatem (qua conspecta Petrus, omnium quæ in caelis siue in terris sunt, oblitus, ait: Domine, bonum est nos hic esse) sed & deitatis. nam 1. Iohan. 3. Videbimus eum sicuti est. Verè oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. 1. Corinth. 2. Si fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum, quæ ergo gloria in caelis sacra virgo colitur, quæ Domino caeli præbuit hospitium sui sanctissimi corporis, & super omnes dilexit? Exaltata est super omnes choros angelorùm. In bonis repletum est desiderium suum, à filio suscepta comitantibus angelis. Nam Lazarum legimus ab angelis deportatum in sinum Abraham, Lucæ 16. Adfuere angeli Domino nato, Luc. 2. mulieribus ipso rediuiuo. Matth. 28. Discipulis, ascendente ipso. Act. 1. nec dubium quin arcam fœderis, Domini templum, sacrarium Spiritus sancti, cum iubilo in domum deduxerint, Dauid 2. Reg. 6. Imò & filius festiuus illam amplexibus, vt matrem & talem matrem decuit, iuxta se in throno collocauit, 3. Reg. 2. Famulo suo B. Stephano de ergastulo carnis egressuro conspicuum se præbuit, Act. 7. Multo magis matri. Nam Iohan. 14. promisit, Iterum veniam, & assumam vos ad me ipsum: vt vbi ego sum, & vos sitis. Item Iohan. 12. Si quis mihi ministrat, me sequatur: & vbi ego sum, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus. Sed quo honore? Iohan. 17. ait Christus: Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam quam dedisti mihi. Extendit ergo verus Noë manum suam extra arcam, & apprehendit columbam, quæ modò videt Deum facie ad faciem, gaudetque cum filio in æternum. Si igitur Maria soror Marthæ ob suum factum laudibus est digna, longè certè magis Maria mater Domini ob sua præclara facinora laudem meretur æternam.

Videte: huc solùm respexerunt illi patres veteres, qui Evangelium hodiernum ad præsentem matris virginis ferias ordinarunt.

Pars Maria in sacra virgine Maria perficitur, quæ nunquam ei auferetur. Rom. 8. Matth. 17.

Matth. 13. Maria exaltata super omnes choros angelorum.

Filius festiuus amplexibus matri occurrit, eamque iuxta se in throno caelesti collocauit.

Ephes. I.

Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, in caelestibus, in Christo: sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate. Qui praedestinavit nos in adoptionem filiorum, per Iesum Christum, in ipsum: secundum propositum voluntatis suae, in laudem gloriae gratiae suae, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo. In quo habemus redemptionem per sanguinem eius (remissionem peccatorum) secundum diuinam gratiam eius, quae superabundavit in nobis.

Deo gratiarum actiones agenda propter quinque erga nos beneficia.

Deus Pater Deus Christi dicitur ut incarnati: Pater verò, ut coaeterni & consubstantialis verbi.

Deus quomodo a nobis benedicitur.

Deo quomodo gratias agimus

Deum quando laudamus.

Creatori nostro tria haec debemus, benedictionem, gratiarum actionem, & laudem.

Ratio cur laudatus & benedictus Deus. Iob I.

In hac lectione ostendit Apostolus nos Deum debere laudare, & ei gratias agere propter quinque sua erga nos beneficia. Unde Apostolus considerans Dei erga nos dignationem, in vocem gratiarum actionis & laudis erumpit: dicens: Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi. Deus est Christi, ut incarnati: Pater verò, ut coaeterni & consubstantialis verbi, Deo Patre hoc ipsum per Psalm. testante. Ipse, inquit, invocavit me, Pater meus es tu: Deus meus, & susceptor salutis meae.

Quo exemplo nos Apostolus informat ut idem faciamus, scilicet benedicamus ac laudemus Deum, & gratias illi agamus. Deum etenim benedicimus, cum illum (sicuti verè est) bonum dicimus: cum summè bonam esse Dei maiestatem, potentiam, iustitiam, sapientiam, clementiam, misericordiam, beatitudinem & aeternitatem fideliter confitemur, totis animae viribus cupientes, ut hoc ipsum de Deo sentiant & dicant universi. Gratias illi agimus, cum bona quae ab ipso accepimus, in ipsum fideliter referimus, & illa ei cuius sunt, ascribimus, nec ullatenus inde nostram, sed suam gloriam quaerimus, dicentes cum Psalm. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Porro Deum laudamus, quando mente sapimus & intelligimus Deum in omnibus operibus suis & multò magis in semetipso summè laudabilem esse, & suae bonitatis dignitatem, laudem omnem in immensum superare. Sicut enim intellectu creato comprehendi Deus non potest, ita nec par est laudari. Haec ergo tria creatori nostro Deo debemus, & ad ea illi fideliter persolvenda nos semper intenta mente & animo grato decet esse sollicitos, iuxta verba Psalm. Benedicam Dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. Et iterum: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius.

Laudandus & benedictus est Deus, quia benedixit nos in omni benedictione spirituali, non temporali aut carnali, quomodo Iob olim benedixit, & Iudaeis, sicut scriptum est Genes.

Genes. 27. Det tibi Deus de rota cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, vini, & olei: seruauit tibi populi, & adurent te tribus. & Deuter. 28. Dei mandata seruaturis dicitur: Benedictus eris in ciuitate, & benedictus in agro: Benedictus fructus ventris tui, & benedictus fructus terræ tuæ; fructusque iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caule ouium tuarum: benedicta horrea tua, & benedicta reliquia tuæ. Omnes hæc benedictiones carnales erant: Nostra uero benedictio spiritalis est, & aded munifica & liberalis; ut nihil ex ea dehit, quando quidem & immortalitate donatur; De iustitij, & Christo coheredes effecti. Merito igitur in omni benedictione dixit Qui enim (ait Apost. alio loco) proprio filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum, quod uolo non etiam cum illo omnia nobis donauit.

Prima est benedictio, quia nos benedixit, non temporali, sed spiritali.
1. Benedictio.

Rom. 8. *qui pro omnibus nobis tradidit illum, quod uolo non etiam cum illo omnia nobis donauit.*

Benedictio Iudaorum benedictio durax at in terris erat. In nostra benedictione celestia & diuina omnia in premium promittuntur, sicut testantur hæc uoces: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum, Matth. 5. Item, Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum, Matth. 3.

Benedictio Dei non nostra meritu nobis obuenit, sed per Christum.

1. Electio. Benedicti à Deo multo à salute excedit, electi uero perire non possunt.

Deus quare nos elegit.

Spontaneus nos elegit Deus ex sola sua bonitate.

1. Ioan. 4.

Et ne quis putet hanc benedictionem in terra refundendam, addit, *in celestibus*. Nam Iudaorum benedictio durax at in terris erat, & ideo non spiritalis, sed corporalis tantum erat. Si audieritis me, inquit, bona terræ comedentis, Ista. In nostra uero benedictione celestia & diuina omnia in premium promittuntur, sicut testantur hæc uoces: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum, Matth. 5. Item, Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum, Matth. 3. Et ne rursus existimat quis, nostris meritis hanc benedictionem prouenire, subiunxit Apostolus, in Christo hæc est non ut quondam benedictio temporalis per Moysen Iudæis contigit, sed per Christum benedictio ista spiritalis nobis obuenit. Tit. 3.

2. Benedicendus est Deus, quod elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. Potior & dignior est electio, quam benedictio. Nam multi excidunt à salute prius à Deo benedicti, non tamen perire possunt electi. Sicut ergo nos per Christum benedixit, ita & per eundem elegit, hoc est, per fidem in Iesum Christum, quæ & benedictionem consequimur, & electione effici mur digni. Quicumque igitur in Christum fidem non habent, maledictio subiacentes reprobantur. Et ne quis putet vel præuisa à Deo merita nostra huius electionis causam esse, dicit quod elegit nos ante mundi constitutionem, uidelicet priusquam essemus. Ad hoc, inquit, elegit nos Deus, ne torpeamus, existimantes nil esse ultra uirtuti studendum, ut uitam assequamur æternam, quum iam pro Dei arbitrio qui salui sicut electi: sed ut sanctissimus, & sine labe, & in ea sanctitate uiuamus; quam baptismo ablutis largitus est dominus, idque in conspectu eius, non autem in presentia hominum, more Pharisæico. Quia uero nos spontaneus elegit ex sola sua bonitate, adiecit, in charitate, uidelicet nos elegit. Prior quippe dilexit nos, commen-

dans charitatem suam in nobis, id iure reposcens, ut tantæ charitatis suæ vicem rependerent, & ipsum mentibus sincëris amemus, & proximum diligamus propter ipsum, omnia nostra in charitate Dei & proximi facientes, ut per huiusmodi charitatem sanctificati, diuina electione sumus non indigni.

31. Benedicere debemus Deum: Qui predestinauit nos in adoptionem filiorum Dei per Iesum Christum in ipsum. Superius dictum est, electione trāius aliquid esse quā in sit benedictio: verum hic dicit Apostolus: quod adoptio electionem ipsam præcellit.

Benignitatis diuina summum est indicium quod nos filiorum et nomine & gratia dignatus est.

Hoc enim diuinæ benignitatis summum est indicium, quod nos filiorum & nomine & gratia dignatus est. Videte, ait Ioannes, qualem charitatem dedit nobis Deus, ut filij Dei nominemur & simus. Et hæc quidem adoptio per Iesum Christum efficitur. Pater enim prædestinauit, filius autem nos ad patrem duxit. Hoc itaque bonum tam grande non interuentu serui cuiuspiam, sed per Dei filium nobis obuinit. Ut enim homo per adoptionis gratiam Dei filius efficeretur, filius Dei prius factus est filius hominis, ut particeps factus nostræ humanitatis, nos suæ diuinitatis tribueret esse participes. Verbum enim caro factum, potestatem dedit omnibus qui per fidem se receperunt, filios Dei fieri, Ioā. 1. Non per carnalē aliquā generationē, sed per regenerationē spiritualem, ex aqua & Spiritu sancto, de qua ait Ioā. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei: Et quoniam vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, ideo consequenter subdit: Secundum propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, quasi dicat, propterea prædestinauit se ut nos in filios adoptaret, ut lux in nos benignitati & beneuolentiæ satisfaceret: & ut gratiæ & munificentiæ ipsius gloria palam manifestaretur, & ut nos per hæc ipsius gloriam & bonitatem agnoscentes, ipsum ampliori charitate complectamur. Prædestinauit nos, inquit, secundum propositum voluntatis suæ. Nam id vel maxime vult Deus, ut nemo pereat, sed magis ut conuertatur & viuat, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. Timoth. 2. Ipse tamen nolentes non cogit, sed volentes trahit: de quo tractu Dei filius ait Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum. Qui autem trahit volentem, trahit etiam humiliacorem, modo præbeat manum auxiliiatori. Dum enim id cupimus, & precamur, ut operi manuum suarum (id est nobis ipsis) porrigat dexteram, tunc inopes manus nostras ad ipsum auxilij petendi gratia extendimus. Quod si non fecerimus, et si ipse nostram velit salutem, quia tamen nos non volumus, ad salutem nobis nihil proficiunt ea quæ alioqui efficacia sunt: non quod infirma sit eius voluntas, sed

1. Cor. 6.

3. Adoptio.

Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.

Deus maxime vult ut nemo pereat, sed ut magis conuertatur & viuat.

Deus volentes non cogit, sed volentes trahit.

sed quia saluare non vult inuitum. Hoc patet in Paulo Act. 9.
& Elyma Act. 13.

4. Deum laudare & benedicere debemus, quod in gratia sua
(non in nostris meritis) *Gratificauit nos in dilecto filio suo*, hoc est, *4. Gratificatio.*
acceptos nos coram se fecit & gratiosos, per dilectum filium
suum. Quemadmodum si quis senem quempiam squallentem,
scabie multa affectum, tabidum & informem, quem curandū
accepit, confestim decorum & incolumem cunctisque gratum
reddat: sic Deus omni nos deformitate squallentes, per filium
suum iucundos reddidit & hilares, formaq; praestantes, vt hūc
talem decorem nostrum ipse concupiscat, dicente propheta: Et
concupiscet rex decorem tuum, illum vtique qui intus est, quia
omnis gloria filiae regis ab intus.

5. Gratiā agentes Deum benedicere debemus, quia in filio Dei
5. Redemptio.
habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, secun-
dū diuitias gratiae eius, quae superabundauit in nobis. In dilecto, inquit,
Dei patris filio habemus redemptionem illam quam misit Do-
minus populo suo. Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium
suum vnigenitum daret, & poneret in eo iniquitates omnium
nostrum; & propter scelus populi percuteret eum, & esset dis-
ciplina pacis nostrae super eum, qui peccatum non fecit, nec in-
uentus est dolus in ore eius. O donum omni maius estimatio-
ne, quod nemo potest mereri, & quod solus potest dare Deus!

In quo, inquit, habemus redemptionem per sanguinem eius, &c. Quos an-
tē proscripserat, nunc per sanguinem suum redemit, venditos
scilicet per peccatum: quibus per Isaiam prophetam dicitur:
Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Verūm ne
putaremus tantae gratiae donum quasi nostris meritis redditū
& non potius esse diuinæ munificentiae gratuitum donum;
omne meritum in immensum excedens, adiecit: *Secundum diui-
tias gratiae eius, quae superabundauit in nobis.* Cū igitur tanto nos
ille emerit pretio, non debemus nos rursū peccati seruitio
mācipare. Empri, inquit, estis pretio magno, glorificate & por-
tate Deum in corpore vestro, sicut & illę peccata nostra pertu-
lit in corpore suo super lignum. H.

Ioan. 3.
Isa. 53.

Per sanguinem
Christi redem-
ptionem accep-
imus.

Isa. 54.

1. Cor. 6.

1. Pet. 3.

Ad gratiarum actionem pro Dei benedictione, electione, adoptione, gra-
tificatione, & redemptione, suo exemplo nos prohorat. Apostolus, ne propter
ingratiūdynem accipiendū in futurum Dei beneficium indigni reddamur, quae
alioqui exsiccat fontem pietatis, fluens a gratia, & rorem misericordiae Dei.
Ad locum, inquit Sapiens, rōde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum
fluant, Eccles. 5.

2. Christo mediatore saluandis: omnia diuina, munificentiae beneficia ob-
ueniunt. Ipse siquidem factus est nobis sapientia, & iustitia & sanctificatio

Et redemptio: ut quemadmodum scriptum est, Qui gloriatur, in Domino gloriatur. 1. ad Cor. 1. & Ierem. 9.

3. Thesaurum gratiarum & misericordia sua super nos Deus aperuit, ut nostram exinde inopiam non modo leuaret, sed etiam ditaret. Gratia enim eius superabundauit in nobis.

IN FESTO EIVSDEM APOSTOLI,

EVANGELIUM.

LUC. 22.

In illo tempore. Facta est & contentio inter discipulos, quis eorum ei dederit esse maior. Dixit autem eis Iesus, Reges gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, beneficii vocantur. Vos autem non sic: sed quis maior est in vobis, sicut iunior; & qui praecessor est, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in media vestrum sum, sicut qui ministrat: vos autem estis qui per- in istu mecum in tentationibus meis. Et ego dishono vobis sicut dishosui michi pater meus, regnum: ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedecatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.

In hoc Evangelio tria videmus, scilicet primum contentionem Apostolorum intempestiuam, quoniam inter ipsos primas in regno Christi tenere debeat. Quoniam enim Dominus in cena meminerat de regno Dei, incidit rursus inter discipulos adhuc infirmos, & carnem ex parte sapientes contentio, quis a morte Domini primatum haberet in regno Dei. Matthaeus ait: Audientes decem indignati sunt, &c. Vix dum Christus duorum fratrum morbo medicatus fuerat, & ecce aliud malum oritur. Decem enim illi eodem morbo se laborare prodiderunt, nempe ambitione. Haec enim illos ad petendum primatum, hos autem ad indignationem coniecit. Indignabatur enim contra duos, quod parum agnoscentes mediocritatem suam, primum locum aut fuisse postulare, qui potius aliis debebatur. Hi enim sunt affectus eorum qui in aula principum viuunt, sibi quisque placet, sibi quisque pollicetur honores, & unus alteri inuidet. Habes autem hic ex quo fonte bella & dissidia oriuntur, nempe, ex ambitione. Inter superbos enim semper sunt iurgia, Prou. 13. Haec fuit causa quod Romani totum orbem macularunt sanguine humano, nec alia causa nunc bella excitat, quam ambitio principum, quibus leuius videtur plurimum Christiani sanguinis fundere, quam leuam aliquam iacturam externorum facere.

Sed interim nemo miretur sic affectos fuisse discipulos. Non dum enim Spiritu sancto acceperat. Longe aliter postea affecti sunt. Non parum autem nobis profuit eorum imperfectio. Hinc enim plerumque Christus sumpsit occasionem docendi ea, quae pietatis sunt: sicut incredulitas Thomae, nostrae fidei facta est confirmatio. Quod autem Christo hic contigit, hoc sibi quis-

Matth. 20.

Ambitio duos fratres ad petendum primatum, & reliquos decem Apostolos ad indignationem cocitauit. Ambitio fons bellorum & dissidiorum.

Ambitio causa fuit quod Romani totum orbem macularunt sanguine humano. Imperfectio discipulorum non parum nobis profuit.

quisque prælatus polliceatur, sciat se inter infirmos esse, nec unquam otij tempus esse.

Habet hæc historia duplices auditores. Quidam suam imbecillitatem inde agnoscunt, & vitam emendant, atque gratiã oblatam cum fide in humilitate suscipiunt. Quidam verò causas & occasiones peccandi inde sumunt: vt malitiam suam, sanctorum casibus & lapsibus excusent. Admonitũ se igitur quilibet sciat, ne Euangelio in deteriorem abutatur partem: neque sub prætextu eius, cordis sui exerceat malitiam, sed discamus potius ex hac & aliis historiis nostram humanam imbecillitatem (sensus enim & humani cordis cogitatio ad malum prona sunt, Gen. 8.) & Christi erga lapsos ineffabilem bonitatem.

Disceptatio oritur inter discipulos de primatu in regno Christi ex ignorantia, putabant enim illud fore mundanũ. Vbi monemur, non statim ex vna concione putare nos omnem capere diuinatum rerum intellectum, sed sæpe esse Domini verbũ audiendum. Cum enim hi discipuli errent, qui tot Christi conciones audierant: quid de contemptoribus verbi fiet? Monemur quoque fidẽ non esse cuiuslibet, sed singulare donum Dei. Non tantum igitur audiendum est verbum: sed orandus est etiam Deus, vt suo Spiritu sancto agente in nobis sit efficax.

Peccant autem discipuli dupliciter, scilicet ambitione & contentione. Non considerant quod Christus dixerat, Seruus non est maior Domino. Et illud, Filius hominis tradetur. Item, Mitto vos sicut oues in medio luporum, Matth. 10. Videmus igitur liberum arbitrium in rebus diuinis sine Dei gratia nihil omnino valere. Dicitur enim Rom. 8. Qui spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. Ibidem præmittitur, Sapientia carnis inimica est Deo.

Hæc igitur de discipulorum imbecillitate scripta sunt in nostro vsum. Primò, vt nobis ab inani caueamus præsumptione. Secundò, ne agrè feramus nos corripì verbo diuino, cum hodierno adhuc die Euangelium Apostolorum arguat imbecillitates. Tertio, omnes contentiones huius mundi esse de rebus nullius momenti. Quarto, in primis verbi ministros omnem debere operam dare, ne inter eos de primatu oriantur contentiones.

Secundò videmus in hoc Euangelio patientiam Christi erga discipulos, qui debuerant considerare tempus ab omni contentione alienissimum, tum enim dies instabat dominicæ passionis: & conciones præceptoris sui, de regno spiritali inchoando erant, non de mundana exercenda potentia. Non tamen eos Dominus reicit: sed (vt Matthæus dicit) vocauit eos ad se, tanquam ad salutis medicum, à quo mitigarentur: tanquam ad pacis vineulum, quo virentur: tanquã ad virtutis magistrum,

Ioan. 20.

Historia hæc duplices habet auditores.

Euangelio nemo abutatur in deteriorem partem.

Disceptatio discipulorum de primatu orta est ex ignorantia.

Luc. 24.

Peccarunt discipuli dupliciter, ambitione & contentione. Liberum arbitrium in rebus diuinis nihil omnino valet sine Dei gratia.

Quadruplex usus ex discipulorum imbecillitate nobis capiendus.

Patientia Christi erga suos discipulos.

à quo instruerentur: vt ab errore reuocaret, vt ad pacem reformaret, vt regulam debitae praelationis proponeret, vt non esset denarius sine bñario charitatis. Ideoque familiariter increpat, & amicissimè erudit, & dicit: *Scitis quia principes gentium dominantur, &c.* Nolite, inquit, quippiam imaginari in regno calorum, quale videtis in regnis mundanis. Longè aliud regni genus est, quod beneficiis constat, non vi: spiritualibus prædiis obtinetur ac defenditur, non violentia: persuasione dilatatur, non necessitate. Fuerunt qui ex his verbis occasionem arriperent erroris, dicentes Christianos tanquam liberos per Christum, nulli hominum subiici debere, quemadmodum & quidam Iudeorum tributum non pendendum Cæsari censuerunt, Matth. 22. Sed huic Dominus errorem corrigit, dicens, cap. eodem: Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Nulla enim communitas sine rectore stare potest, Prouerb. 11. Vbi non est gubernator, populus corruet. Vnde Iudic. 17. In illis diebus non erat rex in Israël, sed vnusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

Occasio erroris quorundam ex his verbis erronea & falsa.

Communitas nulla sine rectore stare potest.

Discrimen facit Christus inter suum regnum & regna mundana.

Principes mundani quò propius accedunt ad tyrannidem, hoc plus honoru exigunt a suis, & magnifici tituli gaudent honorari.

Principes mundi ideo sūt, vt dominentur minoribus, principes Ecclesie, vt seruiant minoribus suis.

Facit itaque discrimen inter suum regnum, & regna mundana. Nam in regno Christi, eos qui præfunt, aliis inferuire oportet. In regnis verò mundanis primates potenter regnant, & ab omnibus eis est inferuendum: quemadmodum Genes. 10. de Nimroth legitur quòd cœpit esse potens in terra, & erat robustus venator coram Domino. Sopho. 3. Principes eius in medio eius quasi leones rugientes: siquidem principes huius mundi dominatum exercent in eos, in quos habent magistratum: non enim persuadent, vt autent honesta, sed metu suppliciorum deterrent à maleficiis. Rom. 13. & honorem exigunt à suis, etiam si non promereantur: imò, quò propius accedunt ad tyrannidem, hoc plus honoris exigunt à suis, & interim magnifici titulis honorantur. Vocantur principes, patres patriæ, seruatores, consules, quòd potestate sua premant inferiores. Tale est regnum gentium. Prou. 28. Leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps impius super populū pauperè, veruntamè nō semper impune. Eccl. 8. Interdum dominatur homo homini in malū suum. Isaia. 10. Vt qui condunt leges iniquas, &c. Talem quòque comminationem olim Dominus dedit Ioachim filio Iosia regis Iudæ, Jerem. 22. Chrysoft. Principes mundi deo sunt, vt dominantur minoribus suis: principes Ecclesie, vt seruiant minoribus suis: vt proprias utilitates negligant, & illorum procurent, nec mori timeant pro salute ipsorum. Non ergo extollat præsentem dignitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat: illud autem nouerit, quòd humilitas vera ministerium plurium est. Sicut enim qui pluribus ministrat vulneratis, abstergens cuiuslibet vulneris saniem, non sumit ex ministerio

illo

illo causam elationis: sic multo minus cui commissæ sunt curæ fratrum languorem, ut omnium minister, redditurus pro omnibus rationem, humilis esse debet atque sollicitus. Ecclesia. 3. Rectorem te posuerunt: noli extolli, esto in illis quasi vnus ex ipsis, &c. Quod ergo quisque maior est, hoc minus sibi vendicare debet violentiæ, potestatis, & gloriæ. Nec enim huc spectabit, ut suis dominibus quas accepit à Deo, premar inferiores, sed profic ac subleuet: nec sibi vindicabit honorem, sed Deo totum transferibit: non quod non sit in hoc regno fururus ordo, sed quod is qui delectus est ad primatū, vralis dux sit ad pietatem, ad id seruiat omnium commodis, vt videatur minister potius esse, quam princeps. Fauorem non ambiet, sed promerebitur animus ad benefaciendum omnibus promptissimus: auctoritatem, turbetur vitæ integritas, non supercilium aut fastus. Nunc ad verba exhortationis, sui met exemplum adiungit humilitatis, dicens: *Ega autem in medio vestrum sum, sicut qui mulsit, & posum ministravit, nec non optima fercula gratiæ in presentia, & gloriæ in futuro administrat.* Psal. Gratiam & gloriā dabit Dominus.

Sed hoc loco queritur, num Christus reiciat magistratus politici ordinem? Respondetur: Non, sed magis illum confirmat, nō tamen à suis Apostolis & condonatoribus illum vult administrari. Nam Rom. 13. nō est potestas nisi à Deo. Et per verb. 8. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. Queritur item, num Christianus possit bona conscientia administrare magistratum? Respondetur, Ita, & multo rectius quam alij homines. Propterea dicitur hoc loco principes vocari beneficos, quō vocabulo illos sui admonet officij. Et Roman. 13. dicitur omnem potestatem esse à Deo. Item 1. Pet. 2. Subiecti estote omni humanae creaturæ, &c.

At his postremis temporibus, huius mundi princeps (Deo propter peccata conuigente) omnia confundit. Videmus enim Ecclesiastici status homines neglecto suo officio mundana exercere negotia, bella gerere, prouincias vicinas deuastare, arces & oppidula occupare, contra dictum Pauli, Nemo militans Deo, implicet se negotiis secularibus. 2. Tim. 2. Contra magistratum politico præfecti, neglecta iustitia & iudicio, reformationes Ecclesiarum pro temporis conditione, contra sacram scripturam & Apostolicam doctrinam instituunt: contradicentes damnant, eiciunt, occidunt, &c. venationibus crapulæ, & voluptatibus inuigilant: ac ita in hoc mundo omnium ordinū est mera confusio.

Tertio, videmus hic promissionē, qua Christus suos aduersus

Simile pulchrum. Quod quisque maior est, hoc minus sibi vendicare debet violentiæ, potestatis, et gloriæ.

Exemplum humilitatis. Sicut qui mulsit, & posum ministravit, nec non optima fercula gratiæ in presentia, & gloriæ in futuro administrat.

Magistratus politici ordinem non reuicit Christus, sed confirmat.

Conscientia bona Christianus potest administrare magistratum.

Ecclesiastici prelati, & magistratus politici sua iura sibi mutuo præcipiunt.

Omnium ordinum in hoc mundo mera est confusio.

Promissio Christi
sui consolatoris
aduersus futu-
ras calamita-
tes.

Modo eodem
prædicat Apo-
stolos suscipi-
tos regnū, quo
& ipse illud ef-
fet suscepturus
per multas, sibi
licet, tribulatio-
nes & afflictio-
nes.

Regnum Christi
non initio,
sed perseveran-
tia exquiritur.

fus futuras & in illis imminentes calamitates consolatur, cum dicit: Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis, perseverauerit quia nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retrō, ap-
tus est regno Dei. Luc. 9. 62. & non mittens manum ad aratrum, & aspiciens retrō, aptus est regno Dei.

Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum: ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo; & sedetis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel. Quasi dicat, Bene tantum modo estote animo, discipuli charissimi. Hactenus enim mecum multa estis perpessi aduersa, quare & regnum vobis adornabo, non temporale, sed æternum, faciam vos principes non huius mundi, sed cæli: sed eo modo illud suscipietis regnum, quo me id suscipere videtis, per multas scilicet tribulationes & afflictiones. Sed conuertetur moeror vester in gaudium, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Hoc ita futurum testatur Christus in oratione sua, Ioan. 17. Pater, quos dedisti mihi, volo ut vbi sum ego, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam, &c. Et Iacobus. Beatus vir qui sustulit tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Item Paulus 2. Cor. 1. Sicut socii passionum estis, ita & consolationis eritis. Quis huius regni gloriam experire, quæ mens excogitare possit? Verè id quod in presenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. 2. Cor. 4.

Patienter igitur feramus afflictiones propter Christi nominis confessionem: & perseveremus in vera fide usque ad ultimū nostræ vitæ terminum. Qui enim perseverauerit usque ad finem, salvus erit, Matth. 10. Non enim initio, sed perseverantia Christi regnum exquiritur. Nam Iudæ bonum initium, sed malus exitus fuit: contrā, Paulus malè coepit, bene finivit. Sic & quidam discipuli retrō abierunt, dicentes: Durus est hic sermo, &c. & iam non cum Domino ambulabant. Petrus verò ait: Domine, quò ibimus? verba vitæ æternæ habes, Ioan. 6.

EPILOGVS.

1. Contentionem, carnis vitium, corrigi magister celestis; & Deus patet, quod semper serè nascitur ex ambitione. Maxime hæc pestis permultos in Ecclesia concitat tumultus, in quibus multos turbat pacem habentes, & pacem amantes.

2. Dominatio tyrannica longè absit quàm à magistratu prophano Christianorum, tum Ecclesiastico. Decet enim ut rectorem subditis disciplina patre, & pietas matrem, & humilitas seruum exhibeat, ne aut distinctio rigida, aut pietas sit remissa, sed utrobique seruetur discretio.

3. Vera via ad veram gloriam ostenditur: quæ est humilitas, gloriæ mun-
dana

causæ fugæ, & tribulationum tolerantia. Nam sic commortui sumus, & con-
uiscimus, sustinebimus, & conregnabimus. 2. Tim. 2. Atqui nos speramus
aliam & compendiariam viam esse, si quis se omnibus præferat, nemini in-
ferniat. Tales fuere aliquando filij Zebedæi, Matth. 20.

IN FERIIS DE COLLATIONE SUPTER IUSTOS

EPISTOLA

Expectatio iustorum letitia spes autem impiorum peribit. Fortitudo simpli-
citas Domini: & pauper hu qui operantur malum. Iustus autem in eter-
num non commovebitur: impius autem non habitabit in terra. Os iusti paruit
sapientiam, & lingua pravorum peribit. Labia iusti considerant placua, & os
impiorum peruersa. Statera dolosa, abominatio est apud Deum, & pondus aquæ
voluntas eius. Ubi fuerit superbia, ibi erit & contumelia: Ubi autem est humi-
litas, ibi & sapientia. Simplicitas iustorum diriget eos, & supplantatio peruerso-
rum vastabit illos. Non proderunt diuitia in die ultionum: iustitia autem libera-
bit a morte. Iustitia simplicis diriget vitam eius: & in impietate sua corruet im-
pius. Iustitia rell erit ultra spes, & expectatio sollicitorum peribit, iustus de arte
gustia liberatus est, & iradatur impius pro eo. Simulator ore decepit amicum
suum, iustus autem liberabitur scientia, in bonis iustorum exaltabit ciuitas,
& in perditione impiorum erit laudatio. Benedictio iustorum exaltabitur ci-
uitas, & ore impiorum subuertetur.

Quia natura nostra deprauatio fit, quam vt scire possimus,
quid fugiendum, quid item amplectendum, vtrunque ex
hac pulchra antithesi deprehendere licet, in qua Sapiens con-
traponit pios & impios, vtrorunq; vitam, & vtrorunq; exitum:
vnde tria potissimum occurrunt consideranda.

Principio (vt omnia diuiciora fiant) scitu necessarium est, qui-
nam rei ipsa sint pii, simplices, & recti: quique contra, sint im-
pii, duplices & prauis. Illi igitur sunt vere pii, simplices & recti,
sive iusti, qui de propria iustitia, propriis meritis, propriis ope-
ribus desperantes, ex toto corde credunt, consent, & agnoscunt
Dominum solum suum esse Seruatorem, suam iustitiam, suorum operu au-
torem, suam auxiliu, suam spe consolatione, fortunæque, &c. Quam
definitione Dominus ipse confirmat, Iere. 9. Non gloriatur (in-
quit) sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec di-
ues in diuitiis suis: sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire &
nosse me, quod ego sum Dominus facies misericordia, & iudicii
& iustitia in terra: hæc enim placet mihi. Et Paulus. i. Cor. i.
Ex Deo (inquit) vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis
sapientia à Deo, & iustitia & sanctificatio & redemptio, vt quem-
admodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur.

At illi contra impii, duplices, prauis, & iniusti vere sunt, qui
(teste Ieremia cap. 2.) relicto fonte aquæ viuæ, fodiunt sibi la-
cunos contritos, non continentes aquam, hoc est, qui a sperari
sunt.

Dei iustitiam, sapientiam, sanctificationem, auxilium, suæmet ipsorum iustitiæ, sapientiæ, sanctitati nititur. De his ait Dominus in Euangelio: Vos estis qui iustificatis vosmetipsos, sed scrutator cordium Deus est, Luc. 16.

*Piorum & im-
piorum vita.
Vita piorum dua-
bus notis de-
prehenditur,
verbis scilicet,
& operibus.
Verba et opera
piorum utilia,
salutaria &
iusta.*

Iam considerandum, quæ utrorumque vita sit. Nam hinc certissimò deprehendemus nos vel pios vel impios: Primum piorum vita duabus notis deprehenditur: verbis scilicet & operibus. de verbis sic Sapiens, inquit: *Os iusti paratur sapientiam: labia iusti considerant placita: de operibus verò: Simplicitas iustorum dirigit eos, iustitia rectorum liberabit eos.* En, pij, iusti, & simplices, nihil aliud loquuntur, quam utilia & salutaria, quam ea, quibus proximus docetur ac edificatur ad pietatem, quemadmodum Petrus 1. cap. 4. monet, & Paulus Ephes. 4. nihil aliud operibus suis exercent & testantur, quam iustitiam, simplicitatem, & equitatem: faciunt cuique, quemadmodum sibi & aliis velint fieri. Vbi iam has deprehenderimus notas, ibi re vera adest pius, iustus, simplex. Non enim potest arbor mala bonos fructus facere, nec arbor bona malos fructus.

*Matth. 7.
Impij quocum-
que verbis & fa-
ctu cognoscun-
tur.*

Secundo loco, quemadmodum pij, sic & impij tum verbis, tum factis certò cognoscuntur, nam sic Sapiens, inquit, *Os impiorum peruersum: Simulator ore decipit amicum suum, & hoc de verbis: de factis verò infert: Supplantatio peruersorum vastabit illos, in insidiis capiuntur iniqui.* Vide, impij nihil loquuntur aliud quam prava, inutilia, noxia, dolosa: quam ea, quibus proximum decipiant, peruertant, & ad impietatem alliciant: nihil item aliud faciunt, aguntque, quam meram iniustitiam, fraudem, iniquitatem. Vbi hæc itaque notæ videtur, ibi impij adsunt certissimè. Non enim potest bona arbor malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus, Matth. 7.

*Verba et opera
impiorum multi-
lia, noxia, da-
lusa, iniusta, et
iniqua.*

*Pœmia piorum
& impiorum.*

Tertio, utrorumque ponit præmium, cum dicit: *Expectatio iustorum lætitia, spes autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis via Domini, & pauor his qui operantur malum. Iustus in æternum non commouebitur, impij autem non habitabunt super terram. Ecce, pij hic sentient tranquillitatem, & lætitiã conscientia, confortabunturque in via Domini, & post hanc vitam saluabuntur æternim: impij contra, hic sentient usque pauorem, & desperationem, & tandem æternim eradicabuntur.* Varij huius utrorumque exitus etiam testis locuples est Isaias, cap. 65. Iam eligat quisque nostrum alterutram viam, vel impiorum vel piorum: aqua napæque & ignis apposita sunt nobis. Sed si sapimus, eligamus pio- rum potius consortium, ut cum sanctis & electis, & nos sancti & electi simus.

EPILOGVS.

1. *Utili & necessaria antithesi Sapiens contrapouit pios & impios, ut*

uxta Philosophum: opposita iuxta se posita elucescant: indeque scire possimus, quid fugiendum, quid item amplectendum.

2 Duabus praesertim notis distinguit pius ab impiis, & vicissim impros a piis, verbis scilicet & operibus: diuersa enim loquuntur, diuersa item operantur. Hi archani viam manubulant ad vitam, isti latam currunt ad perditionem, Matth. 7.

3 Fidelium gaudia, & impiorum supplicia, utrorumque dispar exitus & premium, quemadmodum disparem amplexi sunt vitam. Qui bona fecerunt, ibunt in resurrectionem vitae, qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii, Ioh. 5.

IN FERIIS IISDEM EVANGELIUM.

IN illo tempore misit Herodes rex manus, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum Mare. 6.
 in carcere, propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eum. Dicebat enim Ioannes Herodi, Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi, & volebat eum occidere, nec poterat. Herodes enim retinebat Ioannem, sciens eum virum iustum & sanctum, & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Et cum dies opportunus accideret, Herodes natali sui cenam fecit principibus & tribunus, & primis Galilaeae. Cumque introisset filia Herodiadae, & saltasset, & plaurisset Herodi, pluresque discumbentibus, rex ait puella, Peta a me quiduis, & dabo tibi: Et iurauit illi, quia quidquid petierit, dabo tibi, licet dimidium regni mei. Qua cum exisset, dixit matri suae, Quid petam? At illa dixit, Caput Ioannis Baptistae. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit dicens, Volo ut prostinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistae. Et contristatus est rex propter iusturandum, & propter simul discumbentes, noluit eam contristare: sed confestim misso spiculatore, praecepit adferri caput Ioannis in disco, & collatum eum in carcere, & attulit caput eius in disco, & dedit illud puellae, & puella dedit matri suae. Quo audito discipuli eius venerunt, & rulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento.

IN praesenti Euagello, quod annuam recordationem decollationis D. Ioannis Baptistae nobis ob oculos ponit, quatuor proponantur, quae non solum ad historia faciunt veritatem, verum etiam ad peculiaria aliquor dogmata.

1 Primum quidem expressè dicit Marcus persona, a quo Ioannes coniectus sit in lacum, Herodem, videlicet, regem manus in Ioannem iniectisse, vinxisseque in carcere illum, & tandem etiam decollari eum iussisse. Hic est ille ipse Herodes qui Iesum videre desiderauit multo tempore, Luc. 23. qui & Pilato assensum dedit in mortem eius, & dictus est Antipa, filius Herodis Afcalonite, qui pueros innocetes trucidauit, sub quo Christus & Ioannes nati fuerunt. Herodes versipellis, aut vt B. Hieronymus vult pellicens interpretatur. Nam finxit se prius, cum crudelissimus esset. Hinc Christus dixit de eo (Luc. 13.) Dicitur vulpi illi, quia daemonia eiicio, & sanitates perficio hodie

& cras,

Herodes Antipa Ioannis coniecit in vincula.

Herodes interpretatur versipellis, aut pellicens.

& cras, & tertio die consummor. Hic tenuit captiuum, qui ad hoc laborabat, vt eū & alios adduceret illi, qui soluit à funibus peccatorum, Psal. 145. Tenuit Ioannem, innocentem, quò nemo sanctior, teste Christo, Matth. 11. In cuius natiuitate multi gauisi sunt, qui plusquam propheta extitit, imò angelus ac precursor Messia, qui præparauit viam Domini, qui testimonium perhibuit de lumine, & agnum digito ostēdit, qui tollit peccata mundi, qui tantæ abstinentiæ fuit, quòd locustis ac melle siluestri pastus sit, atque pelle camelina tectus. Hunc, inquam, Ioannem, tot Dei gratis fulgentem tenuit Herodes, ac vinxit in carcere, vt se probaret malitiæ paternæ imitatore. Nam vulgo dici consuevit: Rarò filios suis parentibus emendatioris euadere.

Herodes paterne malitiæ imitator.

Potestatem & gladiū tradidit Deus magistratui nō vt pios persequantur, sed defendant à tyrannorum furorē.

Hoc nempe exemplum damnat in magistratu tyrannidē & abusum potestatis, monetque magistratū, ne accepta potestate abutantur, ne pios ac innoxios opprimāt. In hunc finem Deus potestatem & gladium illis tradidit, non vt pios persequatur, sed vt malis sint terrori, horumque malitiā compescat, piosque ab horum tyrannide defendat. Rom. 13. & 1. Pet. 2. Non ergo manus iniicere debent in pios & innoxios, vt Herodes fecit: sed in impios & flagitiosos, vt pii securi viuere possint. Si verò omninò tyrannidē pro animi libidine exercere volent, eundem certe sortietur finem, quem omnes tyranni sortiti sunt, & præferim Herodes ille.

Causa vinculorum Ioannis adulterij detestatio.

2. Secundo ponitur causa captiuitatis & detollati Ioannis. Propter Herodem (inquit Euangelista) captus est & occisus, quòd scilicet increpasset Herodem propter incestas illas nuptias cum Herodiade scortatrice, fratris sui etiā nū viuētis vxore, initas, quòd omnino prohibitū erat in lege. Nā Exo. 26. dicitur, Non concupisces vxorē proximi tui, multò minus fratris tui. Nam Leuit. 20. habetur, Qui duxerit vxorē fratris sui, rem illicitā facit: quanuis post mortē fratris, licitū erat alteri fratri, semen fratri suo suscipere, Deu. 25. Propria enim vxorē Aretæ nempe, regis Arabiae filia, propudiarat: & fratris sui Philippi Terrarchæ Ituræ & Trachonitidis regionis, Luc. 3. contra coniugem Herodiadem in qua Aristobuli filia & Agrippæ maioris sororem, vi rapuerat: sed sic, vt illa (scortū nempe pessimū) vltro & ex pacto incestū illud matrimoniū suscepit. Quia ergo Herodes nolebat venire cum aliis ad baptismū poenitiæ, ideo Ioannes venit ad ciuitatē, & arguebat Herodē dulciter, nō pharisaico fastu, & dicebat: Non licet tibi habere vxorē fratris tui, dicebat Ioannes Herodi quòd erat legis, quòd erat iustitiæ, quòd erat salutis, certè non quòd erat odij, sed amoris. Et ecce qualē cōsecutus est ab impio pro pietate mercedem. Malos enim qui corripit, offendit, incurrit odiū, qui arguit criminosos. Talē namque mercedem

Herodes propriam & legitimā vxorē repudiatur.

mercedem solent ferre, qui liberius audent impios arguere. Sic Christus odiū tulit pro dilectione, Psalmographo teste. Quod igitur obruncatus est Ioannes, id tam impij quam pij cōmune cum ipso habent: at causam, cur sit capite plexus, soli pij cum ipso habent cōmune nō impij. Quia non mortis supplicium, sed mortis causa discernit pios & impios. Nequaquam ergo propter flagitia, aut malefacta occisus est: nam erat sanctus, iustus, innocens: atque ipse etiā Herodes sciebat ipsum virum esse iustum ac sanctū. Sed occisus est propter iustitiam, & veritatis professionem, quod scilicet Herodem de incestu & adulterio arguisset: veritas nempe, peperit odium, & parricidium hoc. Hanc solam ob causam in Machærunta & vincus & decolatus est, teste etiam Iosepho. Sed quidnam extrusit odium huilibimodi? Sola certè turpis & impura libido.

Adducit autem Iosephus aliam causam huiusmodi captiuitatis & occisionis, Antiq. lib. 8. cap. 10. nempe, quod veritus sit Herodes, ne fortè doctrina Ioannis persuasione, populi à suo regno discederent, cum præsertim videret plebem in omnibus obedire illius præceptis: malueritque igitur præuenire illū necē ante inuocationem, quàm post turbatis iam rebus seram agere penitentiam: ideoque vincum illum in castellum Machærunta abduxisse, ibique esse obruncatum.

Verū vt ut hanc causam publicè Herodes fortè prætexerit, intima tamen & potissima causa (vt diximus) fœda illa libido fuit. Hæc & Herodi & Herodiadi altè infederat, nec animus erat relinquere: ob id Ioannis admonitio vtrique conscivit bilem. Hinc cum rescisset Herodias, Ioannem sic Herodem increpasse, in sidias tendebat illi, conabaturque eum per sese occidere. Verū cum hoc cōmodè efficere non posset propter turbam, quæ pro non vulgari propheta eum habebat, permouit ipsum Herodem, vt is illū caperet & occideret. Videmus igitur hic, qui sint fructus spurci amoris: quantumque malū sit, audire voluerit libidinofam. Inter cætera maximè duo sunt quæ plus appetunt mulieres, honorari scilicet & diligi, sicut clarè videre licet in Apemien filia Bezacis, 3. Esdr. 4. Herodias ergo sciens se ab Herode ardentè amari, eiusque illicitam copulam (vt sibi videbatur) maioris esse honoris, nimirum eo quod Herodes rex esset potentior & famosior Philippo viro suo; ne vtroque priuaretur, sed licetius libidini & pompis indulgeret, vitæ sanctissimi viri tetendit insidias: aded fornicatio, vinum & ebrietas auferunt eor, Oseæ 4. Vnde non immeritò mala mulier dicitur ab Origene, initium peccati, expulsio paradisi, & arma diaboli: Nam diabolus non potuit variis suis tentationibus superare virum sanctum Iob, vexauit tamen eum, plurimumque molestiæ intulit per malam mulierem, propriam nempe uxorem,

Nō mortis supplicium, sed causam mortis discernit pios & impios.

Causam aliam occisionis Ioannis adducit Iosephus.

Causa præcipua mortis Ioannis fœda libido fuit.

Duo præsertim appetunt mulieres, honorari scilicet, & diligi. Iosephus 3. Esdr. 4. Mala mulier initium peccati, expulsio paradisi, & arma diaboli peior.

rem, dicentem ei, Adhuc permans in simplicitate tua? Benedic Deo & morere. Item Prouer. 7. de mala muliere sic dicit, Multos vulneratos deiecit, & fortissimi interfecti sunt ab ea. Hinc Chryf. Aestimo (inquit) in hoc mudo nullā bestia cōparabilem malae mulieri. Quid leonē sauius draconē atrocius? nihil ad mulierem malam: de qua Ecclē. 25. Cohabitare draconē & leoni melius est, quā cum muliere mala. Nec haec Sapiens ironicē dixit: Ex rebus gestis disce manifestius. Danielem in lacu leones reueriti sunt, iustum verō Naboth Izabet interfecit, 3. Reg. 21. Cetus Ionam in ventre custodiuit: Dalila Samsonem crebrius circumuenit: Dracones & aspides Ioannem in deserto manentem reueriti sunt & tremuerunt: Herodias cum filia Iohan. caput detruncari curarunt.

Bestia nulla cōparari potest mala mulieri.

Mali timent bonos, ut Nero Senecam non amore Dei & legis diuina, sed timore seditionis.

Herodes interim metuebat Ioannem: sciens eum virum iustum quo ad homines, & sanctum, quo ad Deum. Propter populi seditionem timebat eum occidere, non autem amore Dei & legis prohibentis, insontem occidere. Timor namque Dei corrigit, timor verō hominum differt peccatum, non aufert voluntatem. Nam duo erant in Herode: timor Iohannis, & amor mulieris, sed amor ille vicit timorem.

Vulpinum figmentum Herodis.

Et audiō eō multa faciebat, & libenter eum audiebat. Vulpinum hoc fuit eius figmentum coram populo. Gaudent enim non nunquam mali principes habere domi viros insigni probitatis opinionē celebres & commendatos: non ut horum consiliis obtemperent: sed ut quod agunt ex animo suo, ex horum consiliis agere videantur apud ignaram plebem. Vnde in aliis quidem rebus leuioribus frequenter illius monitis paruerat: hic, ubi praecipue conueniebat obtemperare, ob turpissimum mulieris affectum, virum sanctum incarcerauit, quem turbæ etiam Christum credebant. O quot hodie habet sibi similes, qui simulant sese libenter audire verbi pracones, sed quamprimum arguuntur, occultis insidiis nituntur eos tollere de medio, veritatemque suppressere! Et multi correctiones Euangelicas audiunt, sed à peccatis minimè respiciunt. Sic Herodes libidinis facibus ardens, perire maluit, quā ad poenitentiam reuerti. O periculosum vitium & contagiosum adulterium! Osee. 7. Omnes adulterantes quasi cilibanus succensus: Sed Deu. 27. dicitur: Maledictus, qui dormit cum uxore proximi sui. Et Apo. 2. Qui moechantur, in maxima tribulatione erunt, quia Apo. 21. Pars eorum erit in stagno ardenti sulphure & pice. Gratius enim est, furto, quod morte plectitur. Prouer. 6. Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit, furatur enim ut esurientem animam impleat: Qui autem adulteratur, propter cordis inopiam perdet animam suam. Nam adulteri peccant in Deum, violando sacramentum, de quo Christus, Matth. 19. Quos Deus coniunxit,

Lectiones Euāgelicas multi audiunt, sed à peccatis non respiciunt.

Periculosum vitium adulterium, & furto grauius.

Adulteri peccant quadrifariam.

intra; homo non separet. Item peccant in proprias coniuges fidem frangendo, & falsos haeredes substituendo. Peccant etiam in profes, quibus hoc damni inferunt, vt. inhabiles ad Ecclesiasticas dignitates, vel officia publica exercenda reddantur. Peccant tandem in proximum, quem admittunt secum commisceri. Vnde iuxta sacra scriptura, punit Deus adulteros, 1. temporaliter. Non recedet (inquit Dominus per prophetam ad Dauid) gladius de domo tua in sempiternum. 2. Reg. 12. 8. & eternaliter, iuxta illud. 1. Corinth. 6. Fornicatores & adulteri regnum Dei non possidebunt. Item Ephes. 5. Hebr. 13. Roma. 13. Hoc ergo exemplum dehortatur nos a libidine, ne & ipsi in similia flagitia propellamur. Ac cum primis monebuntur magistratus, vt. ij quam longissimè ab Herodis exemplo absint: hoc est, ne ipsi iis flagitiis obnoxij sint, quæ in alijs punire & solent & debent.

Adulteri duplici poena a Deo puniuntur.

Magistratus longe absint ab Herodis exemplo.

Concionatores moneantur vt ex ipso Ioannis firmiter libere que peccata arguant.

ad ista peccata quæ sine te on 2. 2. inuenerit ad ista peccata quæ sine te on 2.

Isai. 58.

Gradus consanguinitatis & affinitatis non infringendi.

Peccati in Spiritum sanctum a nobis cauere debet.

Cæterum vt & sacerdotes, concionatoresque hinc aliquam doctrinam hauriant, moneantur hi, vt (Ioannis exemplo) fortiter, libereque peccata & peccantes redarguant, quantumcunque etiam sibi consuecant periculum. Non nesciuit sanctus Dei propheta, quali ingenio præditus esset Herodes: non ignorauit quantum sibi conscieret periculum, si vera fide libertateque propheticalaru regi, & regio illi scorto detraheret: nihil tamen vel ipsum mortis discrimen vel indignationem principis summam, vel regalem etiam auctoritatem reueritus, in faciem & apertis verbis scelus opprobrat, peccantemque meliora docet. Debent ergo & concionatores eadem constantia & libertate accusare scelera citra figuram, peccatoresque commonescere ad poenitentiam: sed citra dicacitatem & petulantiam, solum diuini zeli gratia. Clama, inquit, Dominus Propheeta, ne cesses, annuntia populo meo scelestia eorum. Et Paulus. 2. Timoth. 4. Prædica verbum, in sta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.

Obseruandum quoque hic est, gradus consanguinitatis & affinitatis non esse Euangelicæ prædicatione abolitos: ideoque nemo in his sibi sub Euangelij prætextu nimium debet permittere, sed sequi diuinam & naturalem legem, præterea & honestatem ac decorem Christianum, ne connubium euadat in incestum: vide de hac re Leuit. 18. & 20. Item Deut. 17.

Adhac præmoneri etiam Herodis exemplo debemus, ne peccemus in Spiritum sanctum, nec confessæ & agnitæ veritati renitiamur: quemadmodum ille sciebat Ioannem virum iustum ac sanctum esse, & nihilominus tamè illum occidit. Nam huiusmodi peccata non remittuntur, neque in hoc seculo, neque in futuro, Matth. 12.

Tertio ostenditur ex hoc Euangelio quando decollatus sit Ioan-

Ioannes, quæ item ratione ac via ad cædem ipsius peruenerunt, nihil prius habebat Herodias, quam ut Ioânes extingueretur. Et si autem ed permouerat Herodem, ut caperetur ille: non tamen statim affecta est, ut simul occideretur, quod nimirum, ad eod obseruaretur is ab Herode. Obseruauit igitur opportunitatem, nempe diem natalem Herodis: sciebat enim uictriciâ bñetatem usque potare regem, eo que ut ad impudicentiam uenerat, sic & ad cædem esse proclium. Vnde sequitur in tēgellu

*Ethnicorū mo-
re Herodes die-
natalem cele-
brant.*
*Conuiuū ma-
lorum raro de-
est impietas.*

Cum dies opportunus accidisset, &c. Iuxta morem ethnicorum in be-
lebrauit diem Herodes natalem, in quo nihil uoluptatum ges-
nialium non adhibebatur, quem diabolus ad impium facinus
idoneum adinuenit. Raro enim conuiuū malorum deest im-
pietas. Nam dum corpus refectioe resoluitur, non ad inanē
gaudium, imò ad omne flagitium relaxatur, ut patet Exod. 32.
Sine Cerere & Baccho friget Venus (ait quidam): veter autem
mero æstiuans, spumat in libidinem. In conuiuio Vasthi regina
repudiata, Hester. 1. Amōn à fratre occisus, 2. Reg. 13. Himo Se-
neca monet: Prius videndum est (inquit) cum quibus comedas
quam quid comedas, Item Cato, Conuiuia raro. Et Prouerb.
23. Noli esse in conuiuū potatorum, nec in comessationibus
eorum qui carnes ad uescendum conserunt: quia vacantes po-
tibus & dantes symbola, consumentur.

*Herodes et Pha-
rao ut unā con-
celebrarunt so-
lennitatem, ita
& parū impie-
tatis fuerat.*

Nullus alios legimus diem natalem obseruasse, nisi Hero-
rodem & Pharaonem, ut quorum erat par impietas, esset &
uñ solennitas, quam uterque sanguine fecerant, tantò interim
Herodes nequior, quod sanctum ueritatis doctorem trucidari-
rit. Filij utique huius seculi natalem concelebrant diem, quia
post mortem gaudia eis nulla restant, nam mortuo homine
impio nulla erit ultra spes, Prouerb. 1. 1. quæ dies magis (si sape-
rent) lugenda esset, nam Iob. 14. Homo natus de muliere, breui
uitens tempore, repletur multis miseriis, &c.

Cum ergo magno luxu fastu que instructa cœna natalicia
exhiberetur principibus, tribunis qui millenis præfecti sunt,
& primatibus Galilææ, ingressa est conuiuū puella Salomæ,
Herodiadis & Philippi filia, ut indecora lasciuia que saltatione
delectaret conuiuas. Et quod turpius saltauit, uo magis afficie-
bat regem, simul que accumbentes, quo plures essent, iure crudeli-
tates testes. Malis nanque principibus, ac huius seculi mobi-
limbus magis placet saltus lasciuus & cantus musicus, quàm ser-
mo diuinus: chorificatio, quàm deuorâ supplicatio: magis pro-
phana conuiuia, quam dominica mēsa. Non enim sapiunt car-
nalibus spiritualia, 1. Corinth. 13. 2. Cythara & lira & tim-
panum & tibia & uinum in conuiuū uestris, & opus domi-
ni non respicitis, Isa. 5. Sed ubi hæc meretricula hanc salendi
artem didicerat? Certè a matre impudica & lasciuia. Tritum
enim

*Malū mala
placent.*

enim est prouerbiū, Mali corui malum ouum. Curauerat enim mater, vt hæc saltaret, vt que saltatione huiusmodi à rege impetraret quiduis, & sic deum sancti viri caput. Audiatis hæc virginēs quæ tripudiis communem foeminarum sexum & saltationibus deturpare non veremini: audiatis viri, qui magnifica conuiuia ebrietate plena consecretamini. Vbi saltus lasciuus, ibi diabolus certè adest, ibique incendit ignem concupiscentiæ, quia habet ibidem ignem & stramen, Prouerb. 6. Nunquid geret quis ignem in sinu suo, vt non ardeat? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum tetigerit eam. Caro enim mulieris, ignis inficiens est. Et ideo monet Sap. Eccl. 9. Cum saltatrice ne assiduus sis, habet enim venenosum sibilum, afflatum firenarum, colloquium illius quasi ignis exardescet. Et Prou. 5. Fauus distillans labia meretricis, nouissima illius amara quasi absinthiū. Hinc August. ait de 10. choridis. Melius est, & minus malū die dominico arare, quàm chorizare: die dominico lanam texere, quàm impudicè saltare. Neque enim Deus dedit nobis pedes vt cum camelis saltemus, sed vt cum angelis chorum faciamus. Sed & quàm periculosum malum sit insolens saltus, arguit Dei vindicta. Exod. 32. vbi occisa sunt. 23. millia.

Ait ergo regali magnificentia rex puellæ, *Pete à me quod vis, & dabo tibi. Et iurauit illi: & si dimidium vsque regni mei petieris, dabo tibi.* Pollicetur haud inscius quid petitura sit, cum iuramento, vt intercedente iureiuratio, non posset non interficere innocentem, quasi inuitus, sed lege adactus, lege cōtra legem abutens. O vocem stultissimo ac temulento rege indignam! Hieronymus dicit iuramentum debere hos habere comites, veritatem, iudicium & iustitiam, iuxta illud Iere. 4. Iurabis, viuit Dominus, in veritate, in iudicio, & iustitia. Primò nemo debet leuiter, sed ex necessaria caussa & discretè iurare, & quantum ad hoc requiritur iudicium, scilicet, discretionis ex parte iurantis, & hinc nulla fuit necessitas. Deinde in iuramento requiritur veritas, vt neque sit falsum, neque sit aliquid illicitum, & hinc nullo pacto fuit veritas per quam iuramentum verax esse probari poterat. Tertio requiritur iustitia per quam confirmetur quod licitum est, & hinc omnino fuit illicitum, scilicet, occidere innocentem. Iudicio ergo caret iuramentum incautum: veritate autem iuramentum mendax: iustitia autem, iuramentum iniquum siue illicitum.

Puella ergo ne perderet tantam occasionem, & mox hac regij pectoris abuteretur libidine, quemadmodum hanc fabulam matris instinctu cœperat agere, non audet ilico petere quid vellet: sed egressa è conuiuio, consuluit matrem. At incesta mulier nihil cunctata, neque quicquàm habens charius morte

Mali corui malum ouum.

Vbi saltus lasciuus: ibi adest diabolus.

Iuramentū tres comites habere oportet. S. Tho. 2. 2. quæst. 89. arti. 3.

sanctissimi viri, verita ne quando Ioanni reconciliatus regis animus, dirimeret incestas nuptias, suasit filiae ne quid peteret, nisi vt absque mora sibi daretur in disco caput Ioannis Baptistae. O immanitatem malae mulieris, ô crudelem malitiam, ô ferocem matrem! debent enim parentes filiis & filiabus duobus debent primò nutrimentum, quod natura ostendit in animalibus, quae naturali inclinatione mouentur ad suorum pullo- rum educationem: debent deinde & documentum, iuxta illud Eccl. 7. filij tibi sunt, erudi illos; filiae tibi sunt, educa, &c. Et Deut. 6. verba quae ego praecipio tibi, narrabis ea filiis tuis. At ista omnino crudelis fuit mater in filiam, quam cum docere debuisset timere Deum, docuit eam expostulare sancti viri mortem. Suasit namque mater vt optaret illam sanctam linguam, quae praedicauerat poenitentiam & regnum Dei, & quae ipsius arguit illicitas nuptias. Haec est illa nequitia de qua Eccl. 25. dicitur: Non est caput nequius super caput colubri, neque nequitia super nequitiam mulieris. Satius certe suffocasset filiam in utero, allisissetque adhuc paruulam ad petram. Proh Deum immortalem, quot sunt adhuc tales matres quilibet fera immanissima in proles truculentiores! non enim potest esse atrocior ferocitas, quam vt educentur ad omne flagitium, ad superbiam, lasciuiam, luxum, getticationem indecoram, vsuram, fraudem, &c. Beatae steriles: Beata vbera quae tales filios aut filias non lactauerunt: Beati ventres qui tales non genuerunt, Luc. 23.

Ferocitas & crudelitas Herodiadis.

Parentes duobus debent suis filiis, nutrimentum & documentum.

Herodias crudelis in filiam.

Non potest esse maior crudelitas, quam proles ad omne flagitium educare.

Adolescentia prona & docilis ad flagitium.

Vasfrictus Herodis.

Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit dicens: Volo vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistae. O docilem ad flagitium, & morigeram filiam! Caput (inquit) Ioannis: velut hoc pluris factura, quam dimidium regni. Caput hominis decolati petit, quod aliae virgines castae horrent, hoc publicè ad conuiuium portare non verecundatur. O audacem puellae nequitiam, postulare illius sanctissimi viri caput, quem populus prophetam, & Christus plusquam prophetam appellauit, Matth. 11.

Et contristatus est rex. Disimulat mentis suae malitiam artifex homicida, cum tristitiam in facie, & laetiam haberet in mente. Et ad hoc forte iurauit vt occasionem pararet qua videretur facere inuirus, quod faciebat spontaneus.

Propter iusiurandum & propter simul discumbentes, noluit eam contristare: sed misso spiculatore, praecipit afferri caput eius in disco, &c. Scelus excusat iuramento, vt sub occasione pietatis impius fieret: Vultu incerorem simulans, iusiurandi religionem praetexit, praefertim quod tot conuiuis testibus interposuisset. Hic mihi vide praeposteram regis religionem, quam sit nihil illi familiarius, quam omnia foederum ac religionum vincula dirumpere, hic

irreli-

irreligiosa religione stultissimi iurifuradū constrictus est: Vult omnes sceleris sui esse cōsortes vt in luxurioso impuroque conuiuiο cruenta epula deferretur. Si propter iusiurandū fecit, si patris aut matris, vel certe ipsius Herodiadis postulasset interitum, facturus fuerat an non? Nulli dubium quin illi dare veraciter tristis abnueret. Quod in se ergo repudiaturus erat, contemnere debuit & in propheta. Beda; Si quid nos, inquit, forte incaute iurasse contigerit, quod obseruatum, si peiorem vertatur in exitum, liberē illud consilio salubriori mutandum non uerimus, ac magis instante necessitate periurandum nobis, quā pro vitando periurio in aliud crimen grauius esse diuertendum, non enim est conseruandum sacramentum quo malum incaute promittitur. Sic David incautum rescidit iuramentum rogatu Abigail. 1. Reg. 25. Hinc Dominus admonet, Mat. 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino.

Incautum rescindere licet iuramentum.

Condigni item inuitatore suo hīc fuerē conuiuā, vbi nullus inuentus est, qui innocentis prophete etiam inter festa mortem vetaret, praeferim cum rex assumpta specie tristitia se coactum hoc facere protestaretur, essetque opportunum quo hortatu conuiuantium a promisso scelere reuocari deberet, si non intellexissent illum industria haec perstruxisse, imo etiam ipsos quoque par eiusdem sceleris amor irretiret. Non ergo mirum si reges aliquando audent nefaria, cum tales habeant animos in cellis amoribus & crapula deditos, conuictiores quoque vel timidos, vel crudelitatis fautores. Ne ergo leuis aut periurus videretur, iussit fieri quod optaret puella, praecipit afferri caput eius in disco, sed cur in disco? cur tam pretiose gestatur, quem adeo viliter iubet occidi? nisi quia pretiosa in conspectu Domini, mors sanctorum eius,

Viliter occisus, pretiose gestatur, quia pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.

Psal. 115. *Spiculator decollauit eum in carcere, & attulit caput eius in disco, & dedit illud puellae.* Hoc est sanctum illud caput in quo fuerūt oculi, qui toties Christum & Spiritum S. in specie columbae intuebantur, in quo fuerunt aures, quae vocem patris caelestis audierunt: in quo labia, quae toties Christi testimonia firmauerunt: in quo lingua, quae dulciter appropinquationē regni caelestis clamabat, Matth. 3. Ioan. 1. c. 13.

Et puella dedit illud matri suae. Ad matrem quippe omnium malorum artificem a cōfontem redit ferale praemium, decollatus sanctus datur incestoi, traditur adultere, adicitur saltatrici, vinum transit in sanguinem, funus apponitur natali, conuiuium mutatur in homicidium, organa vertuntur in funus. O spectaculum diabolicum, & satanicum conuiuium, & iniquum tripudium, & mercedem tripudij multo nequiores! Caedes enim omnium scelestissima excogitatur, & qui coronari & laudibus in

Spectaculū diabolicum, & satanicum conuiuium Herodis.

*Luxuria non
petulantes so-
lum, sed etiam
homicidas fa-
cit.*

cælum vsque efferni merebatur, percussus securi iacebat. Qui
dæmones deuicit, eius caput post cædem ad mensam ferebatur.
Nam talis res est luxuria, quod non petulantes solum, sed etiam
homicidas facit, sicut de Flaminio quodam Romanorum duce
refert Hiero. quod accubanti iuxta se meretriculæ, quæ nun-
quam se vidisse diceret hominẽ decollatũ, assensus sit, vt reus
quidam capitalis criminis, in conuiuio truncaretur, eaq̃ue de
caussa à cætoribus pulsum curia, quod epulas sanguini miscue-
rit, & mortem quamuis noxi hominis, in alterius delicias pre-
stitèrit, vt libido & homicidium pariter miscerentur.

*Qui fructus
orientur ex li-
bidine, luxu, et
saltationibus.*

Videmus igitur hinc sole meridiano clarius, quid fructus
oriatur ex libidine, luxu, saltationibus, & temerario iureiuran-
do. Si sobrius fuisset rex, non aded affectus fuisset saltatione,
neque temerè iurasset, multò minus virum illum iustũ & san-
ctum iussisset decollari. At quia ebrius fuit, omnia facillè suble-
cuta sunt mala. Verùm agamus nonnihil de hisce singulis ad
nostri præmonitionem. Eò pro dolor ventum est, vt & apud
nos hæc flagitia increbuerint, ac indies magis magisq̃ue radices
agant, fornicatio simplex, pro nullo amplius peccato habetur
adulterium verò, ludus & iocus est: at incestus, hoc est, con-
gressus cum consanguineis, affinis, & Deo consecratis, veni-
ale peccatum censetur. Atque vtinam vel à Sodomitica illa li-
bidine puri omnes simus. Quid verò hinc sequetur? certè lerna
omnium malorum, miserimè semper perierunt fornicarij.

*Qua olim sic-
rur grauisima
vitia erant, sunt
vix ita pro pec-
cato habentur,
imo quædam pro
virtutibus ferè
habentur.*

Quare & Sirach, inquit: fornicariis se iungens erit nequam, pu-
trèdo & vermes hæreditabunt illum, contabescet in exemplum
alijs, & tolletur de numero anima eius, Ecclesi. 10. Vide item
Paulum de huiusmodi vitis diffusè tractantè, Rom. 1. 1. Cor.
10. Galat. 5. Ephes. 5.

Iam luxus, hoc est, crapula & ebrietas, item saltationes &
choræ tam sunt vulgares, vt pro virtute ferè habeantur, verùm
certè sunt fomites libidinis, omniumq̃ue aded flagitiorum. Au-
diamus scripturam, Oseas cap. 4. inquit: Fornicatio, vinum, &
ebrietas auferunt cor. Et Syrach, item cap. 19. Vinum & mu-
lieres apostatare faciunt etiam sapientes, & Isaias cap. 5. Væ
qui mane consurgitis ad festandam ebrietatem, & potandum
vsque ad vesperam, &c. Et Salomon Prouerb. 20. Luxuriosa
res vinum, & tumultuosa ebrietas: qui his delectatur, non erit
sapiens, Et 23. cap. Qui commorantur in vino, & qui student
calicibus epotandis, ipsis nimirum væ, miseria, rixæ, foueæ, sine
caussa vulnera, & rubor oculorum. Vinum si biberis, oculi tui
videbunt extraneas, cor tuum loquetur peruersa, eris sicut dor-
miens in medio mari, &c. Syrach item cap. 9. Cum muliere
saltatrice ne sis assiduus, nec audias illam, ne pereas in efficacia
illius.

multo

5. Et

Cæterùm

Cæterum quod ad iurandum attingit temerarium, plus factis cheu prompti sumus: & leuiter enim uouemus, & facile uotum malum reddimus: contra si quid boni uouerimus, aut nunquam aut ægre stamus pollicitis, ac (si sapimus, si que Dei in nos futuorem excitare uolumus) ne imitemur Herodem. Si quid uouimus, quod ad Dei gloriam, & proximi salutem facere possit, id sanctè reddamus. De huiusmodi nimirum uoto sic habemus Eccl. 5. Si quid uouisti Deo, ne moreris reddere, nam alioqui multo melius est non uouere, quam post uotum promissa non reddere. Sin uero quid uouimus aut iurauimus, quod contra Deum & in proximi damnum cedat, id minime seruare debemus, ibi præstat nos esse periuros, quam fideles, exemplo Dauidis, 1. Reg. 25. De hoc apud Ecclesiasten habemus: Promissio infidelis & stulta Deo displicet. Hæc breuiter sunt, quæ in Herode, Herodiada & Salome eius filia nobis fugienda proponuntur.

Hoc immane factum, ut audierunt eius discipuli, uenerunt & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento. Sancti patres sollicitam semper de honesta sepultura habuerunt curam: de hac re uide, Genes. 23. 25. 47. 50. Exod. 13. Tob. 4. Eccl. 3. 8. Act. 8. Ioan. 19. Monemur ergo horum exemplo, ut etiam mortuis humanitatis officia sedulo exhibeamus.

Ad iuramentis temerariis faciles et prompti sunt hodie multi.

Mortui humanitatis officia exhibere prius opus est.

EPILOGVS.

1 Duo hominum genera proponuntur: Vnum quod postposito Deo, carnis curam agit in desideriis. Alterum quod Deo placere studet per uitæ meritum & sanctimoniam, & proximo prodesse per doctrinam sanam: hic fuit Ioannes Baptista, iste, Herodes rex impius.

2 Ex Ioannis persona discamus sinceritatem fidei, puritatem doctrinæ, zelum Dei & uirum, professionem ueritatis, fortitudinem & constantiam in agendo, patientiam denique in aduersis, persuasi scilicet, & si corpus accedant tyranni, animam tamen manere immortalem, eamque e mortis ergastulo liberari, neque in uitam æternam. Ipse siquidem & alij sancti omnes propter ueritatem & iustitiam, odium mortemque deplorant: animemur itaque & nos ipsius exemplo ad mundi odium ac persecuciones, sed sic ut propter ueritatem & iustitiam iridem patiamur, non ut fures, homicidæ, hæretici. Nam hæc gratia est apud Deum, si quis propter conscientiam Dei sustulerit molestias, præter meritum affectus malis. 1. Pet. 2.

3 Herodis sanguinolentum exemplum monet nos, ut caueamus ab ebrietate, ut absimus a crapulosis conuiuiis, ut oculos nostros auertamus ab impudicis gestibus, & omni leuitate, ne ut ipsi in similia flagitia incidamus. Præterea monemur ne temere iuremus, atque etiam si forte iurauerimus, ne tamen temeraria uota adimpleamus, tandem ut ab omni hypocrisis quam alienissimam simus.

IN FESTO NATIVITATIS MARIAE
VIRGINIS, EPISTOLA.

Eccles. 24.

Ego quasi vitis, fructificans suavitatem odorū, & flores mei fructus honoris & honestatis. Ego mater pulchra dilectionis & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei. In me omnis grātia vitæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis amplemini. Spiritus meus super vos dulcis, & hereditas mea super vos, & fauor. Memoria mea in generationibus seculorum. Qui edunt me, adhuc esuriant; & qui bibunt me, adhuc sitiant; & qui auertunt me, non confundentur; & qui operantur in me, non peccabunt; & qui elucidunt me, vitam æternam habebunt.

*Sapientia ipsa
quid sit et pos-
sit.*

Philip. 2.

*Iesus Christus
qui summi pa-
tris testimonium
æternæ sapien-
tiæ habet, apri-
sima similitu-
dine se vitem
dicit.*

PRÆSENS lectio (que iuxta germanum sensum de æterna est sapientia) duo peculiariter nobis proponit. Primo quid ipsam sapientiam & sit & possit, cum dicit: Ego quasi vitis fructificans suavitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honestatis. Iesus Christus, qui summi patris testimonium æternæ sapientiae habet, quando ait Matth. 3. & 17. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite: eò quod se humiliauerit formam serui accipiens, deieceritque in mortem probrosissimam, dicit se esse vitem, quod omnium lignorum est vilissimum, quia inutile ad quamlibet structuram aut ædificiū, vt cætera ligna arborum, & ad nihilum valet, nisi in ignem proiciatur. Latitat tamen sub hoc vilissimo ligno, vt videatur omnium arborum abiectissimum, suauissimum fructus, Deum lætificans & homines. Sic Christus lignum vitæ, tanquam omnium vilissimum abiectum fuit, & profus pro inutili habitum, quemadmodum sonant hæ voces, Dæmonium habet: Seducit turbas: Samaritanus es: Commouit populum: adeò vt non sine causa Petrus 1. canon. 2. cap. ex Psalm. 117. dixerit eum lapidem angularem, quem reprobauerunt ædificantes: offensionis lapidem, & petram scandali, &c. Quam suaues fructus tandem produxerit hæc vitis, subsequenti verba testabuntur.

*Vitis hæc olim
subamara
erat.*

Hæc interim vitis antequam plantata esset, subamara erat, ceu in viribus naturalibus videre licet, imò & Rhamnus potestatem inter arbores acceperat. Iudic. 9. Tenebat enim hoc tempore Deus iustitiæ iudicia. Expulit enim statim post præcepti præuaricationem primos parentes nostros e paradiso in hanc miseræ vallem. An non etiam hoc grande iustitiæ fulmen, quod generali cataclysmo perdidit totam terram, Noë tantum cum suis seruato? Ecquid contigit Sodomitis & Gomorrais? Item quid Israël? Psalm. 77. Erat esca adhuc in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. At hæc vitis cum ad perfectam usque ætatem peruenisset, produxit fructus dulcissimos, nempe misericordiam & gratiam. Deus qui olim exercuit iudicia iustitiæ,

*Vitis hæc eum
produssit, fru-
ctus protulit
dulcissimos.*

iustitiæ, nunc iudicia misericordiæ. Nunc illud Osee sexto, Misericordiam volo, & non sacrificium, locum habet. Si quis olim in peccatum lapsus erat, continuo in se iram sentiebat diuinam, aut de medio tollebatur, & lapidabatur. Exemplo est is qui in sabbato ligna colligebat. Numerorum decimoquinto. Nunc verò misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatae sunt. Non veni (ait vitis nostra, Matthæi nono) vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam. Quod & Paulus testatur, 1. Tim. 1. Fidelis sermo, inquit, & omni acceptione dignus, quoniam Iesus Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, &c.

Quod ergo hæc verba vni huic sapientiæ Iesu Christo tribui debeant, testatur ipse plus satis in Euangelio. Sic namque dicit Ioannis decimoquinto: Ego sum vitis vera, & pater meus agricola est. Item ibidem: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Vitis quidem principio in terram demittitur, vt inde tum efficacius & commodius exurgat, fructificet & floreat. Ad hunc modum & æterna illa vitis, vnigenitus Dei patris filius ac Deus ipse Iesus Christus Seruator, propter nostram salutem semet demisit in terram sanctificatam ab æterno, hoc est, in vterum benedictæ, sanctissimæ, castissimæque virginis ac matris Mariæ, vt inde veluti sponsus prodiret de thalamo suo, vt inde veluti flos exurgeret, fructificaretque vniuerso hominum generi fructus honoris & honestatis. Hunc sensum per Spiritum sanctum Dauid Psal. octogesimoquarto confirmat: Benedixisti (inquit) Domine terram tuam, auertisti captiuitatem Iacob. Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatae sunt. Veritas de terra orta est, & iustitia de caelo prospexit. Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Hæc terra verò sancta non fimo corporali, & lapidibus olidis obducta est, sed fimo spiritali, nempe gratia, Spiritus sancti obumbratione, virtute altissimi, lapidibus fidei & charitatis. Vnde angelus ad eam, inquit, Lu. 2. Aue gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu inter mulieres: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi.

Deinde posteaquam vitis in terram demissa est, probeque pallinata, tandem prodit etiam & conspicua fit. Ita quoque vera vitis Iesus Christus cum per tempus aliquod in terra sua, in vtero, inquam, beato matris suæ quieuisset, tandem prodiit, factusque conspicuus, hoc est, homo natus est. Hunc sensum confirmat propheta Baruch capite tertio, Hic (inquiens) est Deus noster, & non æstimabitur alius aduersus eum. Hic adiunxit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero

Quod verba hæc de vite Iesu Christo tribui debent, testatur est ipse in Euangelio. Vitis æterna plantata est in terra sanctificata, vtero sanctificatæ benedictæ virginis Mariæ, vt inde exurgens fructificaret toti generi humano fructus honoris et honestatis.

Ad modum vitis Iesus Christus tandem ex terra benedicta prodiit factusque est conspicuus, hoc est, homo natus est.

ſuo, & Iſraël dilecto ſuo. Poſt hæc in terra viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Item Angelus Luc. 2. Annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus Dominus.

Vitis noſtra Ieſus Chriſtus vbi adoleuiſſet produxit flores ſuauiſſimos.

Flores quoque vitis noſtra ſue re vulneca ſua ſanguinea.

Vinum huius vitis quando expreſſum ſit.

Vinum noſtra vitu protulit ſuauiſſimū verè exultans cor hominu.

*Iſai. 1.
Chriſtus mater pulchra dilectionis, timoris, agnitionis, & ſanctæ ſpei.
Fons omnium virtutum Chriſtus, de cuius plenitudine omnes accipiunt.*

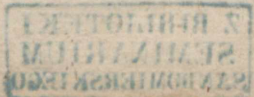
Iam vbi ſic vitis prodierit, mox gemmis eductis floreſcit: ita & noſtra vitis Ieſus Chriſtus vbi adoleuiſſet, erupit ſtatim in flores honoris & honeſtatis. Produxit flores charitatis, timoris, agnitionis, & ſanctæ ſpei, dum cæleſte illam philoſophiam prodidit mortalibus, dum omnibus malehabentibus benefecit, dum veram Dei cognitionem homines docuit, dum ſpem æternæ vitæ in ſe credentibus pollicitus eſt: Tandem quando hæc vitis floreſcere cœpiſſet, protulit flores honoris & honeſtatis. Exiſtimo hos flores eos eſſe ſanguineos, qui eſſuebant è latere, capite, manibus, pedibusque eius, feminabanturque in terram pro nobis miſeris peccatoribus. Nam quemadmodum botrus in torculari expreſſus emittit vinum, ita ille pro nobis dedit eſſudatque ſanguinem ſuum, ac in eo lauit nos à peccatis noſtris.

Hoc autem vinum expreſſum eſt ab initio paſſionis eius vſque ad vitæ finem: dum ſcilicet in horto ſudaui aquam & ſanguinem, dum in domo Pilati flagellatus & ſpinea corona perfoſſus eſt, dum denique in cruce clavis vulneratus eſt, & aperto latere ſanguinem fudit & aquam in remiſſionem peccatorum noſtrorum.

Cæterum omnibus in vite ſic abſolutis, tandem in vuis profert purum vinum mortalibus. Sic & vitis noſtra Ieſus Chriſtus cum flores hic produxiſſet fragrantiffimos, tandem & vinum protulit verè exultans cor hominis, hoc eſt remiſſionem nobis largitus eſt peccatorum, filios noſ fecit Dei, & cæleſtis denique hæreditatis fecit conſortes, hoc dicente Apoſtolo, Rô. 3. Propoſuit Deus propitiatorem, nempe Chriſtum, per ſidem, interueniente ipſius ſanguine, ad oſtenſionem iuſtitie ſue propter remiſſionem præcedentium delictorum. Et cap. 5. Reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius. Verè fructus honoris & honeſtatis: Niſi enim Dominus reliquiſſet nobis hos fructus, quali Sodoma fuiſſemus, & quali Gomorra ſimiles eſſemus.

Eſt ite Chriſtus verè mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis & ſanctæ ſpei. Ab ipſo enim omnes virtutes promanat, per ipſum apparuit charitas Dei erga nos, per ipſum accipimus ſpiritū dilectionis & timoris Domini, per ipſum ad agnitionem Dei ac veritatis venimus, in ipſo denique ſpem hæreditatemque habemus & ſortimur vitæ æternæ.

Eſt ergo & omnis gratia viæ ac veritatis, omnis quoque ſpes vitæ & virtutis in Chriſto. De eius nanque plenitudine & accipi-

accepimus, & hodie etiã innum accipimus omnes gratiam pro gratia. Ioan. 1. Ipse est via in doctrina, veritas in promissis, virtus in tribulationibus & angustiis, vita in prãmio. Ioan. 14. Nemo potest venire ad patrem nisi per me, inquit. Ego sum via, veritas, & vita. Non itaque iniuria huiusmodi sibi egregia epitheta hęc attribuit.

2. Secundo proponit qui sicut eius discipuli, & quid ipsis sit datura: de quo sic inquit, *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & a generationibus meis adimplebimini. Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & sauum. Memoria mea in generatione seculorum. Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient.*

Qui audit me, non confundetur: qui operantur in me, non peccabunt. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Cũ itaq; in Christo tanquã fonte longẽ vberissimo habeamus omnia quę vel expetere possumus, vel necessaria nobis esse possint: age transeamus ad illũ omnes. Vocat enim nos, inquit, *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, &c.* Quod etiam clarius apud Matthæum agit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Iugum enim meum suave est, & onus meum leue: & sum mitis, & humilis corde.* Ac si dicat, *Apprehendite omnes citra personarum respectum, gratiã quę vobis offertur. Si oneratus es peccatis, & quæris refocillari, ad me propera. Ego sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas.* Isa. 43. *Si infirmus es, ad me veni, ego sum medicus per quem curemini. Non enim indigent qui sani sunt, medico, sed qui malè habent, Matth. 9. Si esuris, me accede: ego sum panis vitę, qui de caelo descendi, Ioan. 6. Si sitis, fons sum salientis aquę in vitam æternam. Si quis sitit, veniat ad me & bibat, Ioan. 7. Si in tenebris ambulatis, veni sequere me: Ego sum lux vera, illuminans omnem hominẽ venientem in hunc mundum, Ioan. 1. Nec est quodd hoc te moueat aut retardet, quia ille sublimis residet in caelis, & nos miseri vermiculi hic in terris repimus. Non enim itur ad eum pedibus, sed animo. Si tibi cœperint fordere hæc terrena, si te pigeat prioris vitę, si te capiat ardor caelestium, iam cœpisti ad Christum accedere. Accedite ad Deum, inquit Psalm, & illuminamini, & facies vestrę non confundentur.*

Nunc pergit declarare eos suos esse discipulos, & bonorum suorum consortes, qui se concupiscunt. Quinam illum concupiscant, a simili scire poterimus. Quisnam quæso concupiscit medicum? Non certè sanus, sed valerudinarius: nec quilibet valerudinarius, sed ille solũ, qui morbum suum agnoscit, & eocupit liberari. Sic nemo etiam concupiscit hanc sapientiam verẽ, nisi qui suam ipsius stulticiam cognoscit. Nemo concupiscit huius vitis vinum, nisi qui esurit, & siti premitur. Nemo concupiscit hanc omnium virtutum matrem, nisi qui se omnibus vi-

Qui sint aternæ sapientiã discipuli & quid illis dare velit.

Matth. 11.

Vinum suum omnibus vitis vera offert.

Non itur ad Deum fontem viuũ pedibus, sed animo.

Discipuli Christi si sunt et bonorũ eius consortes qui eum concupiscunt.

tius contaminatum fatetur. Nemo concupiscit hanc viam, nisi qui se aberrasse videt, & reduci cupit. Nemo concupiscit hanc veritatem, nisi qui suam agnoscit mendaciam. Nemo denique concupiscit hanc vitam, nisi qui se in morte ipsissima veritari videt. Si nos igitur verè Christi discipuli & consortes esse volumus, ante omnia nostram miseriam, nostram infirmitatem, nostrum errorem, nostra peccata agnoscamus oportet, & vnus ipsius gratiam, misericordiam, auxilium, consolationem desideremus necesse est: nec non toto cordis affectu à generationibus eius impleri anhelemus oportet, hoc est, à sanctis catholicisque prædicatoribus, quales fuere Apostoli, qui sunt generatio Christi, hoc testante P(sal. Hac est generatio quarentium dominum, quarentium faciem Dei Iacob. Hac nimirum ratione id summopere desiderare debemus, quia spiritus domini super mel, dulcis, & hereditas eius super mel & fauim: memoria eius in generatione seculorū. Oculis enim nō vidit, nec auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus se. 1. Corinth. 2. 10. 9. 3. 8. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Psal. 23.

Apostoli, & catholici doctores generatio Christi sunt.

Discipuli item Christi sunt qui ipsum edunt & bibunt, hoc est, in ipsum credunt.

Tsal. 41.

Discipuli eius sunt qui ipsam audiunt, & in eo operantur.

Matth. 9.

Sunt etiam ipsius discipuli & honorum suorum consortes, qui ipsum edunt & bibunt, hoc est, (secundū testimoniū eius Ioan. 4. & 6.) qui credūt in ipsum, qui cerid sibi persuadēt ipsum carnem suā pro ipsis tradidisse, sanguinēq; suū pretiosum fudisse in remissione peccatorū. Si itaq; & nos Christi discipuli ac consortes esse volumus, in ipsum cōstanter credamus, & omnia bona de ipso nobis polliceamur oportet. Sic vere ipsum edemus & bibemus, & saturabimur. Nihil in mundo vnuerso tam dulce vel suauē est, quin satietas & nausea tandem sequatur. Verū Christus contra tam dulcis ac suauis est, vt ipsum edentes sint esuraturi, & ipsum bibentes situri adhuc: sed sic tamē esurituri ac situri, vt neque esuriant neque sitiant in æternum. Hac esurie & siti laborabat Dauid, dicens: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te, Deus. Et iterum: Heu quia incolatus meus prolongatus est. & Psal. 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Sic etiam Paulus Philip. 1. dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Item Rom. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit de hoc corpore mortis obnoxio? Sic sunt eius discipuli, qui ipsum audiunt, & in eo operantur, hoc est, sicut ipse docet Ioan. 13. qui iuxta mandatū eius ita inuicem diligunt, sicut dilexit nos. In hoc, inquit, cognoscent omnes quōd discipuli mei sitis, si dilectionem habueritis ad inuicem. Si ergo & nos Christi esse volumus discipuli: sic verbum ipsius, nempe præcepta, audiamus necesse erit, vt diligamus mutuo, & honestam conuersationem agamus, vt non confundamur. Audiuit Marthaus sedens ad telonium, Dominum

num sequens, & omnia sua relinquens, nec confusus est. Auduit Zachæus descendens ab arbore, dans dimidiam partem bonorum suorum pauperibus, reddensque quadrupliciter iniquitatum. Audierunt Apostoli, relinquentes patrem & retia. Auduit Paulus à celo vocatus Dominum. Auduit & David post adulterium, desitque peccare, nec sunt confusi. E contra omnes qui ipsum derelinquunt, confundentur. Pharaò audire contempsit, & ideo confusus est, demersus in medio maris rubri, Exod. 14. Iudas audire noluit, ideo suspensus crepuit medius, Act. 1.

Luc. 19.

Matth. 4.

Postremo sunt eius discipuli qui ipsum elucidant, hoc est, imitantur, hoc testante B. Petro. 1. cap. 2. Christus, inquit, passus est pro nobis, vobis relinques exemplum, ut insequamini vestigia eius. Vel qui scrutantur scripturam, qui enarrant gloriam Dei, qui elucidant oracula, sic ut ad iusticiam erudiant multos, sunt verè eius discipuli. Si igitur & nos ipsius discipuli esse cupimus, consortesque honorum suorum, cum ipso etiam patiamur & moriamur oportet, sapientiamque diuinam elucidemus, & ignorantes doceamus viam iusticiæ, ut iuxta Danielè cap. 12. fulgere possimus quasi splendor firmamenti, & quasi stellæ in perpetuis mansionibus caelestibus. Psal. 118: Beati qui scrutantur testimonia tua, &c.

Discipuli eius sunt qui ipsum elucidant, hoc est, imitantur.

Summatim transeamus ad illum omnes, edamus hunc panem vitæ, & bibamus ex hac aqua saliente in vitam æternam: hoc est, credamus in ipsum, ad ipsum unum in omnibus necessitatibus nostris confugiamus, vnicè illo nitamur. Verè enim interim audiamus etiam illum, hoc est, verbum ipsius audiamus, & voluntati eius obsequamur sedulo, ita enim non confundemur in æternum. Operemur quoque in illo, hoc est, non nostra opera, sed ipsius in nobis opera exerceamus. Ita enim nunquam peccabimus. Ipsum denique dilucidemus, hoc est, induamus, & vndiquaque imitemur. Ita vitam æternam habebimus.

Declaremus et nos in his omnibus veros Christi discipulos ut honorum suorum consortes esse mereamur.

Lectionem hanc Sirachi ad hodiernam festiuitatem detulerunt patres, necnon allegoricè interpretati sunt de Maria virgine, cum præsertim persona loquens in feminino genere apud Sapientem loquatur. Et non incommode profecto in Domini matrem transferri ea potest, cum ea quæ conveniunt filio, non sint aliena à matre. Nã hætenus quid est vitæ dicenda Maria vitis fructificans, quod protulit vinum illud omnium & nobilissimum & fragrantissimum, quod & Deum ipsum & angelos & omnes pios vnicè exhilarat, nempe filium Dei Iesum Christum Dominum nostrum, qui fructus hosque est omnis honoris ac honestatis: ac proinde ipsius personæ etiã est attribuenda, cum præsertim inter cætera in presenti lectione habeatur, Ego mater sum pulchre dilectionis, &c. Nam hætenus quoque

Maria non absurdè vitæ fructificans dici potest.

quoque Maria nō ineptè vocari potest mater pulchra dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei, quòd genuerit filium dilectionis, dilectissimum, in quā, Dei patris filium, qui verum Domini timorem nos docuit, imò qui ipse est pavor noxæ, per quem & Deum & veritatē cognouimus, in quo summa etiā salutis nostræ spes nobis est sita. Sic deniq; & hæcenus omnem gratiam vitæ & veritatis, spemque vitæ ac virtutis omnem fuisse in Maria dici potest, quòd illum in vtero suo gestauerit, qui est *vita*, veritas, resurrectio, iustitia, redemptio & vita, Ioan. 11. & 14. Consule Dionysium Carthusianum, qui & præsentem lectionem mysticè tractat in honorem Deiparæ virginis.

EPILOGVS.

1. *Aeterna patris sapientia seipsam commendat, & commoda sua describit, quid sit, & quid possit, idque multis epithetis, quæ sibi attribuit, ostendit, ut inde cognoscamus quod nobis omnia bona venerunt pariter cum illa, Sapient. 7.*

2. *Quia Christus fons & cornu copie est omnium gratiarum, passim omnes inuitat ad suum discipulatum, honorumque suorum consortium, & unde veri sui discipuli cognosci queant, aperit.*

3. *Dulcedine promissionum suorum ad amplectendam sapientiam nos mirum in modum allicit. Hoc sonant huiusmodi voces, Qui edunt me, adhuc sitiunt: qui bibunt, adhuc sitiunt. Qui audiunt me, non confundentur. Qui operantur in me, non peccabunt. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.*

IN EODEM FESTO NATIVITATIS B.

MARIÆ, EVANGELIUM.

Matth. 1. **L**iber generationis Iesu Christi, filij David filij Abrahamæ. Abrahamæ autem genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius. Iudam autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naason. Naason autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Boos de Raab. Boos autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse. Iesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea qua fuit Vria. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abia. Abia autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Iorā. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Iatham. Iatham autem genuit Acham. Acham autem genuit Ezechia. Ezechias autem genuit Manasses. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam, Iosias autem genuit Ieconiam & fratres eius in transmigratione Babylonu. Et post transmigrationem Balphanis. Ieconias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Zadoch. Zadoch autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus qui vocatur Christus.

Sum-

Summa totius contextus Evangelici ad tria præsentim se extendit. Primum enim testatur Evangelista, illum quem lex & prophetæ; adeoque ab ipso statim mundi exordio patres promississent Servatorem, nempe Iesum Christum, nunc esse natum, hominem factum, & ad generis humani salutem missum, tempus gratiæ apparuisse, cessasse antiquam Dei iram, propitiū iam hunc factum esse miseris mortalibus, adeoque nemini negandam veniam, omnibus paratam esse salutem.

Quod quàm magnificum gaudium & ingens voluptas sit, natum esse Christum, non potest aliunde manifestius deprehendi, quàm ex consideratione summe illius miserie, qua prius laborabat uniuersum genus mortaliū: Satis constat ex sacris literis, nos per lapsum illum protoparentum nostrorum obnoxios fuisse non solum peccato (quod tamen alioqui per se satis graue est) verum etiam morti tum temporali, tum æternæ, item Satana tyrannidi, maledictioni legis, & æternæ damnationi. Quid autè hac miseria miserius excogitari potest? Quid hac seruitute seruilis potest fingi? Nihil sanè. Et nemo omnium ab hac nos calamitate, ab his malis liberare poterat, neque certè patriarchæ, neque prophetæ, neque sacerdotes, neque reges, quantumlibet alioqui sancti, pii, & iusti; imò ne angeli quidem solus poterat Deus. Hic nimirum pater ille celi terræque indulgentissimus misertus nostri, nolensque perire malè, quos optime optime condiderat, statim post lapsum promissit venturum semen mulieris quod contereret serpentis caput: utque certiores redderemur de hoc ipso semine, sensim apertius atque apertius illud descripsit, primò dicens illud futurum semen Abrahamæ; deinde nasciturum ex semine Dauid; hinc fore Deum ipsum, & ipsius filium: dein per prophetas explicans quomodo is tandem venturus esset, quid facturus, dicturus, passurus. Quum itaque plenitudo temporis appropinquasset, emisit illum, factum ex muliere, castissima nempe matre virgine, factum sub lege, & humanæ nostræ infirmitati per omnia (excepto peccato) obnoxium, ut nos à peccato, morte, satana, maledictione legis, & damnatione æterna assereret. Hanc iam emissio nem. Seruatoris nostri Christi, hunc aduentum nobis Evangelista hic annuntiat.

Nunc verò considerate quantam letitiam voluptatemque ille conciperet, qui vincētissimus, flagitiosissimus, & mortis supplicio adiudicatus, in ipso educationis momento nuntium audiret sermō dicentem: En homo, tu peccasti, dignus es morte, & quotuis suppliciorum genere. Verum rex tui misertus est, ac remittit tibi noxam omnem, adeoque filium suum vnicum pro tuis sceleribus auferendis tibi mittit. Bone Deus, quàm ille exiliret præ gaudio, quanta perfunderetur animi tranquillitate!

Natiuitatis Christi gaudium et voluptas, unde.

Nemo prater Deum à tyrannide Satana nos expellere potuit.

Gen. 3. Seminis caput serpentis contrituri delineatio.

Galat. 4. Christus infirmitati humanae, dempto peccato obnoxius.

Simile accommodum.

Ioan. 3.

In qua mala
per primi ho-
minis lapsum
incideramus.

Mors natura,
culpe & ge-
henna.

Christi pro-
pia ex qua pro-
cessit, declara-
tur, & cur.

Ge. 12. 24. 28.
Psal. 33. 1.

Ad eundem verò modum, quod nuntium nobis hominibus
sceleratissimis, milleq; committis mortes, adeoq; aeterno igni
adiudicatis contingere potest gratius, quàm quòd Iesus Chri-
stus vnigenitus Dei patris filius nobis saluandis & liberandis
venerit in hunc mundum, sitque factus noster frater? Atqui
hoc nuntium nobis Euangelista in presenti Euangelio nunti-
at. Est igitur illud omnibus afflictis, contritisque conscientiis
auditu iucundissimum, simul & consolantissimum. Hinc Apo-
stolus Rom. 5. dicit, Per vnum hominem in hunc mundum pec-
catum intrauit, & per peccatum mors: & ita in omnes homi-
nes mors pertranst, in quo omnes peccauerunt. Sed non si-
cut dilectum, ita & donum. Si enim vnus delicto n. vlti mor-
tui sunt, multò magis gratia Dei & donum, in gratia vnus ho-
minis Iesu Christi in plures abundauit. Vnde contra ignoran-
tiam, sapientiae lumen dedit, Ioan. 1. contra mendacium veri-
tatem, Ioan. 1. 4. & 18. contra iniustitiam, iustitiam, 1. Cor. 1.
Rom. 3. contra amorem creaturarum, amorem Dei, Rom. 5. 1.
Ioan. 4. & contra mortem, vitam. Nam contra mortem natu-
rae, resurrectionem, Ioan. 5. 11. & 1. Corint. 15. contra mortem
culpa, vitam attulit gratiae, Ioan. 10. Postremo contra mortem
gehenna, vitam contulit gloriae, Ioan. 10. Ego vitam aeternam
do eis. Item Rom. 5. Sicut peccatum regnauit in mortem, ita &
gratia regnet in vitam aeternam, per Iesum Christum Dominum
nostrum. Nam in haec omnia mala per lapsum primi hominis
incideramus. Non ergo pro simplici catalogo aut historiae
liber generationis Iesu Christi accipi debet.

2. Secundo declarat prosapiam e qua is idem Seruator pro-
cessit, seu quo genere humanam suam naturam sumpsit, ni-
mirum e patriarchis, sacerdotibus, regibus, prophetis, princi-
pibusq;: vt constet liquidò filium illum Mariae Iesum verè esse
promissum Messiam, & verum hominè: non simpliciter prophè-
tam, neq; hominè caelestem, aut aërium, pharasticumve. Ob id
nimirum primò omnium genealogiam altissimè repetit, deducitq;
hanc ad Dauidem & Abrahamum vsq;. Nam hinc demonstrat,
Iesum ex iis maioribus natum esse secundum carnem, & quibus
nasciturum Messiam sacra praedixerant oracula. Etenim Abra-
hamo & Dauidi cum primis promissum erat, vt ex ipsorum
progenie nasceretur Christus: ideoque Matthaeus Dominum
Iesum statim initio filium Dauidis & Abrahae vocat.

Sunt quidem nonnulli, qui gloriosum ducunt, si singula-
rum hic personarum vel benefacta, vel malefacta recensere no-
runt: verum non ob aliud recenset eas (vt diximus) Euangelista,
nisi vt probet Iesum esse Christum, dum is ex illorum prosa-
pia natus est, e quorū Christus nasci debebat. Hoc igitur cum
primis respicere debemus.

Aut

Aut si omninò merita singulòrum expendere libet, ex profapie eius cognitione duo præcipua discere debemus: summam nimirum ipsius excellentiam, & maximam contrà submissiõnem. Excellentia quidem est, quòd natus est ex patriarchis, sacerdotibus, prophetis, regibus, & principibus: submissiõ verò, quòd è peccatoribus etiã prognatus est. Quòd sanè ex patriarchis natus est, indicium facit, ipsum verissimum ipsissimumq; esse patriarcham, & hoc Isa. 9. etiã habetur: Pater futuri seculi. Quòd ex sacerdotibus, innuit ipsum verum summumq; esse sacerdotem, iuxta quòd David Psal. 120. dicit: Tu es sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Quòd ex prophetis, arguit ipsum ipsissimum esse prophetam, iuxta quòd Moses Deut. 18. dicit: Prophetam suscitabit vobis Deus vester de fratribus vestris, similem mei, ipsum audietis. Quòd ex regibus & principibus, argumento est ipsum esse regem regum, dominum dominantium, & principem principum, iuxta illud Isa. 9. Super solium David & super regnum eius sedebit. Et Psal. 71. Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. Coram illo procident Aethiopes, & inimici eius terram lingent. Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient ei. Item Psal. 44.

Quòd autem natus est ex peccatorum progenie in signe humiliationis indicium est, indeq; aded certificamur non solum ipsum venisse propter iustos, sed & peccatores saluandos, & peccatoribus respiscètib; propitiũ fore, multò minus eos reiecturũ. Atq; hinc maxima omnium cõsolatio sese ex erit. Et nihil quoq; vehementius scriptura inculcat, quàm hoc ipsam. Non veni, inquit, propter iustos, sed peccatores. Quòd & Paulus aperte testatur, inquitens. 1. Tim. 3. Fidelis sermo, & omni acceptiõne dignus, quia venit Iesus in hũc mundum peccatores saluos facere. Item Dominus ipse Luc. 19. Venit filius hominis quærere & saluum facere quod perierat.

Nunc considerãda conclusio profapie seu generationis Christi. Vbi Evangelista generationem ipsam ab Abrahamo vsque ad Davidem, & à Davide vsque ad Ioseph perduxit, non dicit ex Ioseph genitum esse Dominum, sed ex Maria vxore seu spõsa Ioseph. Qua quidem auersione ostendit, non illum ex virili semine (vti alij homines solent) conceptum & natũ esse, sed ex castissima virgine, citra viri operã. Quòd enim in ea natũ est, de Spiritu sancto est. Matth. 1. Atque per hoc itidem probare vult, ipsum verè esse promissum Messiam. Habemus enim apud Isa. 7. virginem cõcepturam, & parituram Emanuelem: ideoq; & Christus Gen. 3. semen mulieris vocatur, non semen viri. Cũ igitur Iesus solius mulieris semen fuerit & ex virgine natus, certissimum est ipsum verè Messiam esse.

Quæstio

Prosapia, ac parentum Christi excellentia, & submissio, Orius Christi ex patriarchis, sacerdotibus, prophetis, principibus & regibus oriur.

Insigne humiliationis indicium,

Matth. 1.

Generationis & profapie Christi conclusio considerata.

*Hebraorū mos
in genealogiis
contextuū.*

*Nomen & vi-
ta cōditio Chri-
sti natiac pre-
ditio.*

*Ecl. 46.
Hagg. 2.
Zacha. 3.*

*Christus digni-
tatu & officij
vocalū est.*

Ephes. 5.

*Christus verus
Saluator, rex,
& sacerdos.*

*Christi genea-
logia ex Abra-
hama & Da-
uida.*

Quæstio hic oritur: cum Christus non sit natus ex semine Iosephi, cur per ipsius generis catalogū ostendatur genus Christi? Respondetur: Hebræis non esse morem genealogias, nisi per virorum enumerationem contexere, Hieronymo teste: ad hæc legem à Deo datam talem Israëlitis, vt viri vxorem ducerent de tribu & cognatione sua; Num. 36. Cum itaque Ioseph vir iustus & timens Dei fuerit; haud dubiè huic legi morem gessit, sicque Mariam ex sua tribu duxit vxorem. Quare conuenienter Euangelista Iosephi genus contexuit, vt quod idè fuerit & Mariæ genus, ideoque & Christi.

3 Tertiò ponitur nomen & vitæ conditio verbi incarnati. Fuit nomen filio Mariæ, Iesus: quod Hebræis Salvatore m sonat. Hoc autem nomen non fortuito aut humana voluntate ei imposuim est, sed diuinitus: quod nimirum verè Iesus, seu Saluator futurus esset: quod & fuit. Nam inde & angelus ad Ioseph ait: Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluū faciet populum suum à peccatis ipsorum. Sunt quidem & alij nonnulli hoc nomine insigniti in sacris literis, veluti Iosaa, Iesus filius Iosedech, & Iesus Sirach scilicet filius, auctor libri qui Ecclesiasticus intitulatur. Verùm in nullum competere verus, quàm in filium Mariæ. Is enim verè saluat, liberat & fert opem: non tēporaliter modò: sed & eternaliter. Vnde & Petrus: Non est in alio quoquam salus, neque aliud nomen datum inter homines in quo oporteat saluos fieri, Act. 4.

Porro quod idem & Christus dicitur, dignitatis & officij vocabulum est. Christus idem est & dicitur quod vnctus. Vncti autem sunt sacerdotes & principes. Quod ergo Iesus dicitur vnctus, id euincit ipsum & sacerdotem & regem esse. Verè autem sacerdos est, isque æternus: quia semetipsum pro nobis obtulit Deo hostiam viuam in odorem suauitatis; eaque vnica in æternum consummauit sanctificatos. Verè quoque rex est, isque itidem æternus: quia est Dominus omnium, iudex viuorum & mortuorum, ad regnum patriæ celestis via, ianua, & introductor.

Cum ergo ita res habeat, agnoscamus ex animo & perpetuè hunc Mariæ filium pro vero saluatore, sacerdote, & rege: eoq; ipsi & fidamus, & adhereamus & obsequiamur: quod sic per ipsum saluemur, reconciliemur, & æternum regnemus. Amen.

EPILŌCVS.

Intentio Euangelistæ Marthæ, ostendere Iesum verum Messiam; hoc est, Christum patribus promissum; iuxta prophetarum oracula ex stirpe sacerdotali & regia in Beth-lehem natum, Mich. 5.

2 Exordium Euangelistæ genealogiam Christi ab his duobus, Abrahamo & Davide, vel quod horum memoria celeberrima sit, pariter & gratiosissima

ſiſſima apud Iudeos, vel quod his duobus potiffimum promiffus fit ille tot ſeculis expectatus Chriſtus in Hebraorum oraculis, quibus ſummam habent fidem etiam illi qui Chriſto repugnant, Genef. 22. Galat. 3. Luc. 1. Pſalm. 131.

3. Quoniam apud Hebraeos plures fuerunt qui nomen Ieſu ſortiti ſunt, idcirco cognomine addito diſcernitur à cæteris. Porro Chriſtus Græcè unctum ſignificat: quo vocabulo Hebræi ſonant regem, atque ſuum diu expectatum Meſſiam. Vno igitur vocabulo ſimul & regis & ſacerdotis dignitas explicatur, quum uterque congeretur: & utraque dignitas uni competit Chriſto, quod omnium rex & idem ſummus ſacerdos, ſolus Deum patrem peccatis offenſum ſui corporis victima placavit, ac depulſa mortis tyrannide, & peccati regno deſtructo, caeſte regnum omnibus aperuit.

Uno vocabulo
regis & ſacer-
dotis dignitas
comprehenditur.
Apo. 19.
Hebr. 10.

IN FERIS D. MATTHAEI

APOSTOLI, EPISTOLA.

FRATRES, Vnicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum meſuram donationis Chriſti, propter quod dicit: Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. (Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primum in inferiores partes terre? Qui deſcendit, ipſe eſt qui aſcendit ſuper omnes caelos, ut adimpleret omnia.) Et ipſe dedit quosdam quidem Apoſtolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, ad confirmationem ſanctorum, in opus miniſterij, in aedificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in meſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

Ephes. 4.

HAec lectio in qua tradit Apoſtolus methodum de donis ſpiritualibus, quibus credentes ſunt præditi, quatuor quaſtionibus conſtat. Prima eſt, quid ſint ipſa dona, docetque ea eſſe aliud nihil quàm meram gratiam, cum ſic dicit: Vnicuique noſtrum data eſt gratia. Sciendum autem hæc eſt, dona eſſe bifaria. Sunt enim quædam priuata, quædam publica. Priuata ſunt, quæ priuati (hoc eſt, nullam publicam functionem habentes) priuatim (hoc eſt, citra vllam muneris publici iniunctionem ſeu impoſitionem) acceperunt, ac habent: veluti dona fidei & charitatis, item ſermonis, ſapientiæ & ſcientiæ, itæque cognitionis variarum linguarum, & interpretationis earundem, atque id genus alia, quæ etiam ijs contingunt qui nihil habent publici muneris, nec vrgent quenquam ad publicam functionem obeundam. De his agit Apoſtolus, 1. Cor. 12. Cæterum publica ſunt, quæ dantur ac contingunt publicè, hoc eſt, ad publicam functionem pertinent, & donatum ad adminiſtrandam functionem illã cogit: veluti dona publicæ præſidentie & gubernationis. Hæc autem dona publica rurfum bifaria ſunt. Sunt enim quædam politica ſeu ciuilia, & quædam Eccleſiaſtica. Politica quidè, vt principatus,

Donorum alia
priuata, alia
publica.

Publica dona,
alia politica,
alia Eccleſiaſtica.

il
conſula-

consulatus, prætoriatu, triumviratu, &c. De his agit Rom. 12. & 13. Ecclesiastica verò, vt Apostolatu, functio prophetica, Euangelicimus, pastoru, & doctoratu. De his agit in hodierna præferim epistola, dicens: *Vnicuique nostrum data est gratia.* Gratia autem & meritum inter se contraria sunt. Si igitur dona sunt gratiæ, non sunt meritum: si non sunt meritum, non sunt ex operibus. Ergo gratis contingunt citra nostra aut merita aut opera. Si verò gratis, excluditur omnis gloriatio nostra, non est quiddè de ipsis superbiamus, præq; nobis alios aspernemur. Quid autem habes (ait alio loco) quod non accepisti? Si autem accepisti: quid gloriaris quasi non acceperis?

Gratia & meriti discrimin.

1. Corin. 4.

Ministeria Ecclesie publicæ instituta à quo & vnde. Psal. 67.

2 A quo publica Ecclesiæ ministeria sunt instituta, & vnde veniant. Et dicit Paulus ipsum Dominum Iesum eorum institutorem & authorem esse, dicens: *Data est gratia secundam mensuram donationis CHRISTI.* Propter quod dicit, *Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatē, dedit dona hominibus, &c.* Si dona data sunt à CHRISTO, non donata sunt aliunde. Non igitur neque nobis, neque alijs creaturis accepta ferri debent, sed soli Christo. Ob id enim ipsi iugiter laudes gratiarumque actiones nuncupandæ veniūt. Ingratissimi enim fuerit hominis, ei non grates persolvere vellet, ex quo omnia sua habeat, sine quo nihil possit.

Ecclesiastica functiones quia gratis data, gratis ministranda. 1. Corin. 9.

Docemur igitur hinc functiones Ecclesiasticas esse gratias seu gratiæ, gratis contigerunt: at si gratis, debent & gratis dispensari, iuxta Domini dictum Matth. 10. *Gratis accepistis, gratis date.* Dispensare gratis, non sic intelligendum erit, quasi non sit prospiciendum ministris populi de vitæ necessarijs, sed quod ipsi nullius lucri aut questus gratia ministrare debeant. 1. Pet. 5. Porro si munia illa Ecclesiastica data sunt iuxta Christi arbitrium, nemo propter illa (si habeat) superbire debet: nec quisquā (si non habeat) ea habentibus inuidebit. Nam quis gloriatur de alienis? quis Christo manum ocludat? Ad hæc, si Christus munium Ecclesiasticorum auctor est, debent & ipsa munia & ministri etiam in summo honore haberi, non autem contemni & derideri, vt hodie à plerisque fit. Qui bene præsent presbyteri, duplici honore digni habeantur, &c. 1. Tim. 4.

Dispensatores munium Ecclesiasticorum duplici honore digni.

Ecclesia dona publicæ quæ. Prophetæ, Euangelistæ, Doctores, qui.

3 Quenam ac qualia ipsa dona seu officia sint, quod his verbis dilucidat, dicens: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores.* Hic audimus, Apostolatū, Prophetiam, Euangelitiam, Pastoru & Doctoratu esse dona illa publicæ Ecclesiasticæ, quæ Christus dedit. Apostoli sunt, qui à Christo in vniuersum mundum Euangelij prædicandi gratia ablegantur. Hoc verò nomen propriè duodecim illis conuenit. Prophetæ sunt, qui futura vel bona vel mala præfagiunt, ac vaticinantur, qualis fuit Agabus,

gabus, & quatuor filia Philippi diaconi, quales & hodie nonnulli reperiuntur. Euangelistæ sunt, qui Euangelicam doctrinam scriptis complectuntur: quales quatuor illi. Pastores & doctores sunt, qui Christi populum viva voce ac doctrina sana pascunt, quales fuerunt Timotheus, Titus, Dionysius, Clemes, &c. quales omnes episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi esse deberent.

Hæc dona in speciem quidem videntur vilia, præsertim temporibus hæc postremis: verum si exactius considerantur, sunt omnibus modis insignia, maximaque. Libet id liquidò perspicere? Quid valent currus & equi citra aurigam? quid oves siue iuenculæ citra pastorem? quorsum conducit thesaurus, si non adsit qui eum ostendat, eruatque? Nihil profus. Ita nimirum omnia dona quantumvis speciosa, inutilia sunt si non adsint Apostoli, Prophetæ, Euangelistæ, Pastores, & Doctores, qui populum doceant quo pacto his uti pie debeant. Imò quanto præstat animus corpore, tanto hi omnibus alijs donis. Quare ut huiusmodi dona eximia sunt, sic à nobis etiam præ alijs omnibus maximo in pretio haberi debent. Nam ab his doceamur veram fidem, doceamur spem, charitatem, misericordiam, humilitatem, veram sapientiam, veram eloquentiam.

Hic etiam erroris conuincuntur qui dicunt ordinem ministeriumque Ecclesiasticum esse inuentum humanum. Conuincuntur quoque erroris & illi, qui omnes promiscuè ministerij huius publici capaces esse, & suggestum conscendere volunt. Nec hi minoris erroris redarguantur, qui inuocatos sese in Ecclesiæ administrationem ingerunt. Item & illi peccant, qui ministerium Ecclesiasticum atque ipsos ministros vilipendunt. Nā si Christus institutor est, non est inuentum humanum. Si is quosdam instituit peculiare, non omnes promiscuè sibi id usurpare debent. Si idem dat Ecclesiæ ministros, nemo ab eo non datus, hoc est, inuocatus sese debet ingerere. Si denique ille huius ministerij est author, nemo illud contemnere, sed omnes honorare & magnificare debent.

Ex his quoque verbis colligere licet, varios esse ministrorum Ecclesiæ gradus, non omnes esse æquales. Errant itaque, qui omnes parèem habere potestatem & dignitatem dicunt. Hæc autem ministrorum diuersitas ac distinctio, pacis & vnitatis causa à Christo instituta est. Nam alioqui si omnes æquè sacerdotes & dignitate & potestate pares essent, tot essent in Ecclesiâ futuræ sententiæ, quot capita: nemo alteri cederet, nemo alteri obtemperaret. Sed vix illis qui dignitate sua & potestate abutuntur vel per superbiam, vel per quæstum. Certè in hunc finem non prætulit Dominus alios alijs, Quemadmodum verò digniores

Ecclesiæ donia nisi huic vita videntur, inutilia.

Ministerium Ecclesiæ Dei potestas æquæ omnibus non est concessa.

Hebr. 5.

Ministrorum Ecclesiæ gradus varij & inæquales.

inferioribus sese anteferre minimè debent, sic quoque nec inferiores superioribus debent inuidere: Cui multum commissum est, ab eo & multum exigetur: contra, cui datum est parum, & is de modico dabit rationem.

4 In quem finem seu propter quam caussam hæc munia data sint, institueritque Christus omnes Ecclesiæ ministros, cum dicit his verbis: Ad instaurationem sanctorum, in opus administrationis in edificationem corporis Christi, donec perveniamus omnes in unitatem fidei & agnitionis filij Dei, in unum perfectum, in mensuram ætatis plenæ adultæ Christi. Quibus verbis docemur, Christum illa munera constituisse non sua gratia, sed propter instaurationem sanctorum, & sui corporis, Ecclesiæ aimirum. Propter nos, inquam, propter nostri instaurationem & edificationem, totiusque Ecclesiæ & populi Christiani utilitatem, dedit Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores & Doctores, vt nimirum omnes omnium salutem prouehant, alij gubernando, alij concionando, alij scribendo, alij orando, alij legendo, alij canendo, alij visitando infirmos, alij cibando pauperes, alij administrando sacramenta, alij expellendis demoniis: quò sic omnes & in fide & in vita proficiamus, tandemque læti occurramus Christo. Omnis quippe nostra salus in vnica illa fide, hoc est, agnitione filij Dei, & in viro perfecto, hoc est, charitate Dei & proximi sita est. At fides, & fidei primogenita proles charitas, ex auditu profiscitur: auditus autem verbum habeat necesse est. Verbum verò audiri non potest, nisi ad sit prædicans. Dedit igitur & dæd Dominus ministros Ecclesiasticos, vt ex ipsius iussu illorum audiamus verbum, vtque ex auditu concipiamus fidem ac charitatem, & sic fide saluemur.

*Vnica nostra
salus in quo si-
ta sit.
Rom. 10.
Charitas fidei
primæ proles.*

*Ecclesiæ dona
data nobis non
sunt vt super-
biamus.*

Hic igitur vnusquisque ministroꝝ sui: muneris admoneri debet, siue sit papa, siue cardinalis, siue episcopus, siue pastor, siue sacerdos, ne solo & nudo titulo turgeat, sed respondeat & titulo & professioni. Non tamen propterea donis ornati sumus, vt nos alterutrum contempnamus, vt inuicem inuideamus, vt inde cristas erigamus, sed vt his seruiamus proximis, vt iuuenus, inopes, consolemur desolatos, doceamus indoctos, reuocemus errantes, erigamus pusillanimes: in summa, vt regnum Christi dilatemus pro virili.

Hic ipsi quoque Christiani subditi ac læci admoneri debent, vt ministros & pastores sibi à Christo datos, venerentur, audiant, sequantur, ne frustra ipsis sint missi: Ecclesiæque munia suscipiant, venerentur & obseruent, ne & ipsa frustra sint data.

EPILOGVS.

Apostolus vehemens spiritu unitatem nobis commendat Ecclesiæ, quæ ne ob eam quam suis præpositis tenentur inferiores subiectionem tolleretur, dicit

dicunt diuersa credentibus esse Dei dona concessa, diuersos & varios in Ecclesia status & gradus constituentia, quae tamen dictae unitati non repugnant, sicut nec humani corporis repugnat unitati, quod in eo diuersa sunt membra, varijs officijs & operationibus deputata. Minime ergo uocationum varietates resolunt Ecclesiae unitatem.

2 Distinguntur ordinum Ecclesiae status, quorum precipuus auctor & institutor est Christus. Ascendens namque in altum, dedit dona hominibus: quod primum factum est, teste Luca, dum completerentur a die suae resurrectionis dies Pentecostes, mittens super Apostolos visibili specie varia dona Spiritus sancti, Act. 2.

Christus ordinum Ecclesiae precipuus institutor.

3 Rationem reddit Apostolus, quorsum varia dona & uocationum praemissarum ordines in Ecclesia esse uelit Deus opt. max. ad consummationem, inquit, sanctorum, id est, ut consumment, & ad salutem prouehant per suum ministerium eos qui fidei sacramento initiati, a peccatis mundati & sanctificati sunt. In edificationem corporis Christi, id est, ut edificent eos in corpore Christi, qui adhuc alieni sunt: uulque hos ordines duraturos donec ueniat retributor omnium bonorum Christus Iesus, regnum hoc Ecclesiae patij suo caelesti oblaturus.

IN FESTO EODEM B. MATTHAEI
APOSTOLI, EVANGELIUM.

IN illo tempore, cum transiret Iesus, uidit hominem sedentem in telonio, Matthaeum nomine, & cui illi, Sequere me. Et surgens sequutus est eum. Et factum est discumbente eo in dorso, ecce multi publicani & peccatores uenientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Et uidentes Pharisei, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister uester? At Iesus audiens, ait illis: Non est opus ualentibus medico, sed male habentibus. Euntes autem discite quid est, Misericordiam uolo & non sacrificium. Non enim ueni uocare iustos, sed peccatores.

Matth. 9.

EVangelio hoc depingitur nobis regnum Christi: quod uidelicet illud sit regnum pro peccatoribus suscipiendis. Sunt autem tria praecipue obseruanda: primo, Matthaei persona. Fuit enim publicanus, sicut ipse confitetur. Matthaeus nihil sibi nisi peccata ascribit. Consueuerunt quidem filij Adam aut beneficia sua iactare, aut malefacta defendere & excusare. nihil horum Matthaeus, sed peccata sua ingenuè fatetur, publicanum se nominans: quod genus hominum quoniam artem exercebat sordidi quaestus, & uolentiae rapacitatis, multis modis infame erat, pessimeque audiebat, praesertim apud Iudaeos, idque propter auaritiam & iniustitiam quibus obnoxierant omnes. Redimebant enim munus a principe iniqua summa, & inclementer extorquebant a nautis & viatoribus uectigal, ut vel hac exactiōne pluresculum lucri ipsi accederet: quare diuitiae illorum erant rapina pauperum: potus & cibus, ipsorum caro & sanguis: uestis uero

Publicani, genus hominum infame & rapax. Publicanorum officium & diuitiae quales.

vulgi sudor & labor. In quos non ineptè torqueri potest illud Ierem. 2. Sub alis vestris, aut in oris vestimentorum vestrorum, sanguis animarum pauperum & innocentium inuentus est. Que sane vitia talia sunt, vt Paulus apertè dicat hisce obnoxios non possèssuros regnum Dei. 1. Corinth. 6.

Publicanum ergo se fuisse dicit Matthæus, & ad maiorem certitudinem, ne quisquam dubitaret de alio quopiam hæc scribi, quin potius omnes certi essent, Euangelistam ipsum talem fuisse, vulgatius suum nomen adscribit, dicens: *Vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine.* Quod nomen alij Euangelistæ subtricerunt, ac pro ipso aliud nomen minus notum, scilicet Leui, subscripserunt, ne consortem operis Euangelici, de prisca conuersatione palàm notabilem redderent. Confitetur igitur Matthæus peccata sua palàm, non vt in ipsis gloriari velit, sicut quidam gloriantur quando vsuris & iniquis contractibus simplicibus imposuerunt, quemadmodum illi, de quibus scriptum est Prouerb. 2. Latantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Item Isa. 3. Peccatum suum sicut Sodoma prædicauerunt, &c. sed vt insignius prædicaret Christi erga se bonitatem, quemadmodum & nos quum medici alicuius artem & industriam alijs commendare volumus, morbi nostri acerbiter & fœditatem recitamus. quanto enim morbus maior, ac desperatior fuit, tanto maior accedit gloria medico, qui eundem expellit. Sic & Matthæus Christi bonitatem nobis commendare volens, suum morbum describit, quasi dicat: Ex me ipso nihil nisi peccator fui & publicanus, ac perpetuo permansissem, nisi per gratiam à Christo vocatus fuissem. Vides quã ob causam Matthæus peccata sua commemoret, nempe, vt gloriam Christi prædicaret, ac nobis spem daret, vt in ipso videamus Christum nedum peccatores non auersari, sed & ex eis gratiæ suæ Apostolos fecisse, & Euangelistas. Sic Dauid & Manassè sua agnoscunt & confitentur peccata. 2. Reg. 12. 2. Paral. 33. Ob eandem etiã causam Paulus peccata sua refert. Christus, inquit, venit peccatores saluos facere, inter quos præcipuus ego sum: sed ideo misericordiam consequutus sum, vt ostenderet in me primo Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam, 1. Timoth. 1. Item, Ego, inquit, sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, &c. Sequitur: Gratia autem Dei sum id quod sum. 1. Cor. 15. Et hic est primus penitentiae gradus, vt dicitur Luc. 18. de Publicano, & 1. Cor. 11. Quod si nosmetipsos diiudicaremus, &c.

*Christi bonitas
instar boni
medici indu-
stria, prædica-
tur.*

*Matthæus
quam ob causam
se peccato-
rem dixerit.*

*Primus peni-
tentiae gradus
Pauli peccata
sua confitentis.*

*Oculis commi-
serationis Chri-
sti Matthæus
est vocatus.*

Enarratur autem ipsius Matthæi vocatio. Nã Christus præteriens illum vidit suis oculis non tantùm corporalibus (sic enim & crucifixores suos vidit) sed commiserationis oculis, quibus aspexit Abraham in Chaldaea, Genes. 12. Loth in Sodomis. Ibidem

Ibidem 19. Israelitas in Aegypto, Exod. 21. Zacchæum in arbore, Luc. 19. Petrum in domo Caiaphæ, Ibid. 22. Latronem in cruce, Ibid. 23. & Paulum in itinere Damasci, Act. 9. Et hic aspectus penetrat carnem, sanguinem, medullam, ossa, spiritum & animam. Hoc videre, fuit agnoscere illum esse de numero illorum qui saluandi essent. O felix visio, de qua sanctus ille merito potest dicere verbum Agar, Genes. 16. Tu Deus qui vidisti me. Oremus supplices vt & nos sic videre dignetur in abyſſo peccatorum sepultos, dicentes cum Dauide, Psal. 24. Respice in me, & miserere nostri, quasi dicat, Agnosce nos inter eos quibus misericordiam præstare decreuisti.

Sic vidit Matthæum, & vocauit internè per Spiritum sanctum, & externè per verbum, *Sequere me*. Superius mox dictum est, quo in statu fuerit Matthæus, non antè solum, sed & in ipsa vocatione: nimirum in huiusmodi statu, vt & omnibus hominibus exofus esset, & coram Deo esset filius gehennæ. Quia verò cum in huiusmodi statu esset, vocatus sit à Domino, videmus iridem non promeruisse illum vocationem sui, sed ex mera gratuitaque gratia à Christo esse vocatum: iuxta illud Pauli, Non volentis est, neque currentis, sed miserentis Dei, Roman. 9. Iam verò ex vno eodemque fonte omnium vocationis proficiscitur. Consequitur ergo, quemadmodum Matthæus ex gratia mera vocatus est, ita & nos omnes ex gratia vocatos esse ac vocari, non ex operibus aut meritis præcedentibus. Ne quis autem in hoc dubitet, audiamus Paulum, is sic Ephes. 2. inquit: Gratia estis seruati per fidem, idque non ex vobis. Dei donum est, non ex operibus; ne quis gloriatur. Item 2. Timoth. 1. Deus, inquit, saluos nos fecit, & vocauit vocatione sancta: non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum & gratiam, quæ data quidem est nobis per Christum Iesum ante tempora æterna, sed palam facta est nunc per apparitionem Seruatoris nostri Iesu Christi. Hinc & Augustinus piè: Misericordissimus Dominus, inquit, inuenit omnes quos condemnaret: at non inuenit quos saluaret. Nihil igitur hic aliud cum Matthæo & vocatis omnibus facere possumus, quam vt consideremus in nobis iugiter Dei bonitatem, laudemusque illum super misericordia, Rom. 11. & 15. dicentes cum Dauide: Miserator & misericors Dominus, non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis: quoniam secundum altitudinem cæli à terra, corroborauit misericordiam suam super timehtes. Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se, Psal. 102. Summa: Iesus solus vocat, vocat ex mera gratia, vt discamus ne quid salutis tribuamus vlli creaturæ, & meritis nostris, sed omnem salutem, & iusticiam

Vocatio fidelium non ex merito, sed gratia Dei.

Bonitas ac Dei misericordia à nobis semper laudanda.

Vocamur ex solius Dei gratia.

nostram tribuamus vni Christo. Nam Matthæum talibus in hærentem spinis vocauit, vt de gratia Dei etiam nullus desperet, quantumcunque in vilibus & sordidis lucris fuerit occupatus. Potens est enim Deus de lapidibus suscitare filios Abrahæ. Et quamuis difficile sit diuitem intrare in regnum Dei, & apud homines impossibile, apud Deum tamen omnia possibilia sunt.

Matth. 19.

*Matthæi fides
probatur.*

*Electi soli &
prædestinati
vocantur.*

Consequenter enarratur ipsius Matthæi fides. Nam non impeditur Matthæus opibus, nec remoratur officio, neque offēdatur humili Christi persona, & calumnijs Pharisæorum, sed audiens verbum, *Sequere me*: Spiritu sancto accensus non dubitat hanc vocationem verè esse diuinam. *Surgens sequitur est eum*. Audiuius nec Matthæum, nec vllum vnquam hominem vocatum esse propter sua merita, sed propter meram Christi gratiam. Hoc quum sit verissimum, consequitur prorsus elegisse Dominum illos quos vocarit & vocet. Ergo certum est, solos electos & prædestinatos vocari. Id autem verum esse Apostolus aperte testatur Rom. 8. Scimus, inquit, quòd diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, nimirum his qui iuxta propositum vocati sunt: quoniam quos præsciuerat, eosdem & præfinierat conformes fieri imaginis filij sui, vt ipse sit primogenitus inter multos fratres. Porrò quos prædestinuit, eosdem & vocauit: & quos vocauit, eos & iustificat. Et Roman. 11. Electio consequuta est, cæteri verò excæcati sunt. Quir verò Dominus non omnes elegerit & vocauerit, non est nostrum inuestigare. Ipsius iudicia imperscrutabilia sunt, & inuestigabiles viæ eius, Rom. 11. Hoc tantum pro certo sciamus: quoscuque non elegit, eos ipsos non elegisse ex ipsorum culpa: quoscuque autem elegit, hos elegisse & vocasse, ex mera gratia & misericordia: non vltra progredi licet.

Matthæi obediencia.

*Fides operatur
obedienciam.*

Enumeratur insuper ipsius Matthæi obedientia. Nam Matthæus relinquit telonium, opes & pecuniam, & surgens sequitur Christum, non secundum humanam prudentiam ratiocinans, quid amitrat, aut consecuturus sit. Sic verbum auditum operatur fidem, Rom. 10. Fides est ex auditu, fides verò operatur obedientiam. Similem ferè obedientiam habes, 3. Reg. 19. in Eliseo per Eliam vocato. Applica. Porrò finis in quem electos vocauit & iustificauit Dominus, est, vt se sequantur, hoc est, sanctè & immaculatè viuant, sic inquitente Paulo Ephes. 1. Deus elegit nos in Christo antequam iacerentur fundamenta mundi, vt essemus sancti & irreprehensibiles coram illo per charitatem. Et Ephes. 2. Dei sumus creatura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ preparauit Deus vt in illis ambulemus. Et Tit. 2. Illuxit gratia Dei saluatoris omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegata impietate & mundanis concupiscentijs, so-

brie

brè & iustè & piè viuamus in presenti seculo. Et profectò electi & vocati huic fini omnibus modis seruiunt ac respondent: vt vel hic in Matthæo videre licet. Simul atque vocatus est, statim secutus est Iesum; hoc est, ad huius sanctissimam voluntatem sese composuit, atque ipsum intimo amore complexus est.

*Electorum ac
vocatorum fuit.*

Videmus hoc loco, quales esse debeant qui recipi in regnum Christi volunt, & quid illis sit faciendum: videlicet, vt audiant verbum, credant, & sequantur. Non enim rejicit Christus vllum peccatorem, sed omnes ad pœnitentiam vocat: Venite ad me omnes, &c. Matth. 11. Et Paulus inquit, Conclufit Deus omnia in incredulitate: vt omnium misereatur. Rom. 11.

2. Secundò quæ hic obseruanda occurrunt, sunt fructus & opera primum fidei in Matthæo. Nam Matthæus emendat vitam priorem, reddit malè parta, operatur bona, inuitat Christum ad conuiuium, vocat & alios peccatores, vt & illi conuertantur. Quatuor in beato Matthæo verè iustificationis indicia hic videmus. 1. Surrexit. 2. Secutus est eum. 3. Adornauit conuiuium. 4. Adduxit etiam alios peccatores, vt & ipsi conuertentur. Hæc enim sunt indicia verè iustificationis: Surgere à peccatis. Si mortui, inquit Apostolus Roman. 6. sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? Sequi Christum. Non enim sufficit mala non agere, nisi & bonis studeas operibus insudare. Vocauit nos Deus, inquit Apostolus, in sanctificationem &c. Tertium est gratias agere pro acceptis donis. 1. Thesalon. 5. In omnibus gratias agite. Quartum, proximum quoque adiuuare.

*Fructus fidei
in Matthæo.*

*Iustificationis
verè indicia
quatuor.*

Quod autem in fine subdit Paulus, Quos iustificauit, hos & magnificauit: in presenti quidem vita ex parte contingit. Verè enim magnificum est, vacuum esse vitijs, innocentie gloria florere, affectibus esse incorruptis, sic inhitum esse corpori Christi, vt idem sis cum illo, spiritum illius habere pignus, heredem esse Dei, coheredem Christi: vt de hoc quod superest suo tempore implendum, non liceat diffidere. Hæc autem magnificatio in futuro complebitur, cum absterget Deus omnem lachrymam, &c. cum Christus suis dicet: Venite benedicti patris mei, &c. Matth. 25.

*Magnificum
esse quid.*

Apoc. 21.

Ex verbis prædictis Euangelicis etiam apparet Matthæum fuisse gratum pro donata remissione peccatorum, hilaremque datorem. conuiuium enim apparat. Sanè Christus Matthæum inuitantem non despexit. Tunc enim Iesus obtemperat roganti, cum tu obtemperas vocanti. Cum autem tu non audis Christum vocantem, quomodo audiet ipse te clamantem? Hinc per Isaiam dicit cap. 50. Quis est hic liber repudij matris vestre, quo dimisi eam? quasi dicat, Vultis scire quæ ob causam id fecerim?

*Gratitudo
Matthæi pro
remissione ac-
cepti peccato-
rum.*

Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, &c. Vocauit, & non erat qui audiret. Sic & alio loco: Iniquitates, inquit, vestra prohibuerunt bonum à vobis.

*Christus quo
modo à nobis
ad conuiuium
inuitandus.*

Sic & nos ergo B. Matthæi exemplo studeamus inuitare ad conuiuium Christum dominum: quod fit, quoties cum diligentia Euangelij conciones audimus, sacramentum corporis & sanguinis Christi sumimus, carnem propriam mortificamus, ac soli Christo adharemus, & quoties etiam aliquid beneficij egenis & pauperibus exhibemus. Sed hæc verè & rectè fieri non possunt, nisi prius omnia nostra relinquamus, id est, nisi agnoscamus & confiteamur, omne quod sumus & habemus, mera & gratuita esse dona Dei.

*Conuiuia nec
reijcenda aut
damnanda.*

Christus autem suam præsentiam hic exhibens, ostendit sibi peccatorem fide per charitatem operante reconciliatum. Ostendit quoque se non reijcere aut damnare honesta conuiuia, modo Dei & pauperibus non obliuiscamur. Delicia eius sunt, esse cum filijs hominum, Prouerb. 8. Et est hæc historia quasi imago quæ ostendit quinam Christo in suo regno sint proximi: nempe miseri peccatores. Nam & Petrus & Paulus etiam se aliquando lapsos confitentur. Ingens hæc nobis omnibus consolatio esse debet, ne desperemus in peccatis: sed confidamus per Dei misericordiam nos hæredes æterni regni Christi omnino futuros.

*Fructus &
opera increduli-
tatis Phari-
saorum obser-
uanda,*

Deinde hic sunt fructus & opera obseruanda incredulitatis in Phariseis. Nam hi offenduntur quòd Christus cum peccatoribus conuiuetur, & propterea eum quoque peccatorem & hominem flagitia amantem iudicant. q. d. Quomobrem magister vester, quem vos deserto Iohanne vt sanctiorem sequimini, cum peccatoribus edit & bibit, cum mensæ communitio summum sit familiaritatis indicium? An non legit: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris? An non cogitat quiddam hac consuetudine animos addit peccatoribus, qui vitati fortè propter erubescerentiam resipiscerent? Nihil aliud hic moliuntur, quam discipulos adhuc rudes hoc venenato susurrio à Christo diuellere. Doctrinam quidem Christi in se calumniari non poterant, ob id alias occasiones quærunt, quòd plures à doctrina Christi separant. Et hæc est consuetudo & natura mundi, vt omnia Dei opera calumnietur. Habet enim Euangelium in hoc orbe duplices infensissimos hostes: primi illud externa tyrannide persequuntur, secundi illud derident, contemnunt, & calumniantur.

*Mundi cõsue-
tudo & natu-
ra.*

*Euangelij ho-
stes infensissi-
mi, duplices.*

Ante omnia ergo id agunt, vt discipulis Christum odiosum faciant. Facile enim displicent verba illius, cuius persona non placet. Ob eandem causam dicebant cæco: Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Item: Nos scimus quòd hic homo peccator est. Item ad turbas dicebant de Iesu, Vorax est, & potator vini, &c. E quibus videre est quanta versutia diabolus

Iohann. 9.

verbum

verbum Dei nobis eripere conetur. Sicut enim in veteri testamen- *Diaboli ver-*
 to, itemque in exordio ecclesiae, verbum Dei primò vi, deinde *sutta.*
 fraudibus, pseudoprophetarum eripere conatus est, sic & nunc
 videns fideles Christo adherere, cum aliud non potest, sal-
 tem Phariseos ministros suos instigat, ut dicant, Quare
 cum publicanis & peccatoribus manducat magister veter?
 Tali modo suggillat vitam praedicatorum & pastorum, ut vel
 sic à doctrina retrahat. Verum est enim illud Gregorianum di-
 ctum: Cuius vita despicitur, restat ut & praedicatione contemna-
 tur. Cum autem verbum Dei nobis praeripuerit, tunc ad va-
 rios errores inducit. Nemo igitur venenata talium susurria au-
 diat, quia nemini obesse potest vita mala pastoris, si doctrina
 fuerit sana. Hinc Christus ait: Super cathedram Moysi federit,
 &c. Quaecunque dixerint, facite, &c.

*Pastoris mala
vita non obest,
si doctrina sa-
na sit.*

3 Tertiò hic obseruanda est concio Christi, quae tres continet
 doctrinas: Prima cum dicit, Non est opus valentibus medico, sed male
 habentibus. Vbi ostendit, quis sit verus medicus, nempe Christus.
 Psalm. 106. Misit verbum suum, & sanauit eos. Qui sint aegri-
 ti, nempe, omnes peccatores agnoscentes suam imbecillitatem.
 Qui sint validi, nempe superbi. Et quis morbus, nempe pecca-
 tum, & aeterna damnatio. Cum igitur videamus in morbis cor-
 poris homines non esse negligentes, sed quaerere remedia & au-
 xilia: quanto diligentiores, nos esse decet in morbis spirituali-
 bus? Vocat autem Christus Phariseos validos, non quòd vali-
 di sint, sed quòd per propriam iustitiam caelum ascendere co-
 nantur.

*Medicus, mor-
bi, aegroti, &
validi qui sint,
estenditur.*

His praemissis verbis tacite obstinatum Phariseorum mali-
 tiam taxat, ostendens nedum scriptura, sed & exemplo externo, ac
 sensu communi, non se reprehensione dignum, quòd peccato-
 res receperit, sed magis ipsos Phariseos reprehensione dignos,
 ut qui nec ipsi medicum quaerent, quum maxime aegroti es-
 sent, nec alios quaerere paterentur, iuxta illud Luc. 11. Tulistis
 clauem scientiae: vos ipsi non introistis, & eos qui introibant
 prohibuistis. Hoc igitur sibi vult Christus. Nemo sanae mentis
 reprehensibilem iudicat medicum ob id quòd aegrotos inuisit,
 imò summè laudatur in medico, si id faciat quòd ars profite-
 tur. Cur igitur mihi in vitium vertitur, quòd in alijs lauda-
 tur? Eadem ratione nemo succenset aegrotis, si medicum qua-
 rant & consulant: cur igitur hos peccatores iudicatis ob id quòd
 me audiunt & quarunt, quos adiuuasse oportuit? imò si vera
 in vobis iustitia esset, non inuidendum eis erat, sed congau-
 dendum. Iam enim qui perierant, inuenti sunt: qui mortui e-
 rant, reuiuiscere coeperunt. Non igitur ego qui peccatores susci-
 pio, nec illi qui medicum requirunt & amplectuntur, reprehen-
 sione digni sunt, sed vos, cum sitis omnium pessimi, iusti tamen
 vobis

*Phariseorum
obstinata ma-
litia.*

*Christus tan-
quam medi-
cus cum pec-
catoribus ver-
satus.*

Luc. 15.

vobis videamini, nec medicum requirentes ipsi, nec alios quaerere finentes.

Cæterum obseruandum ex hac prima doctrina concionis Christi, quatenus cum peccatoribus conuersari possimus. Christus siquidem non aliter cum peccatoribus conuersatus fuit, quam vt medicus: quo nimirum docemur, impiorum conuersionum non esse vitandum, si spes sit illos nostra consuetudine fieri castigatiores. Neque statim reijciendi sunt qui peccant, sed prius omnia tentanda, quemadmodum Christus docuit Matthæi 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum, &c. Item Paulus Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite eum, &c. Vbi autem nulla spes est emendationis, & nostra conuersatio contumaces eos efficit, in hoc casu agendum secundum dictum Pauli, Si quis est inter vos fornicator, aut auarus, &c. cum illo nec cibum sume. Quod obseruandum est si nulla ratione emendari possit: prius autem omnia tentanda. Cibum siquidem sumere cum peccatoribus malum non est per se: sit autem malum, si approbari à te illi sua peccata putent, aut coniuerete videant, aut denique contagio suo te vel alios inficiant.

Secunda doctrina est, cum dicit, *Euntes discite quid est: Misericordiam volo, & non sacrificium.* Vbi obseruandæ dictiones, Ego, volo, misericordiam. Et sciendum quodd Deus ipse omnipotens hoc dicat, quodd voluntas Dei sit seruanda, & hæc virtus requirat omnia erga proximum beneficia. Loquitur autem hic Christus de sacrificijs veteris legis, quibus praualet misericordia semper efficac, cum illa non semper valeant, & nunc finem suum habeant, Isa. 1. Psal. 46. Vide Hieronymum, Chrysostomum, Theophylactum in hunc locum.

Ex vi enim terminorum, misericordia dicitur releuatio misericordiam alterius: sacrificium autem illud dicitur quod Deo fit & datur. Per misericordiam igitur hic intellige quicquid proximo impenditur, quo proximus adiuuatur, siue corporaliter siue spiritualiter, qualia sunt cibare, potare, consolari, docere, corripere, compati, orare, &c. De omnibus his intellige quod dictum est, *Misericordiam volo.* Sacrificium autem includit omnia illa quæ externè Deo facimus, qualia sunt certas preces persolvere, ieiunare, peregrinari, cultui diuino externò insistere, religionem intrare, Ecclesias construere, donaria in corbonam mittere, &c. Habes differentiam operum, nunc audi sententiam Christi de vtrisque. Misericordiam, inquit, volo, non sacrificium. Quod non sic intelligas, quasi ea quæ per sacrificium intelligi diximus, Deus fieri omnino non velit, sed quodd misericordiam magis velit, ac eam propter sacrificium quodcum-

que

Impiorum conuersionem vitandam.

*I. Corinths. 5.
Cum peccatoribus quomodo conuersationem.*

*Osæ 6.
Isaiah. 12.*

*Misericordia
spiritualis &
corporalis.*

Sacrificium.

*Misericordiam
vult Deus.*

que intermitteri nolit, quemadmodum & Sapiens ait: Facere misericordiam magis placet Deo, quam victimæ. Nec mirum. Quomodo enim placere poterit id quod tua sponte agis, si id omittas quod Deus tantoperè exigit ac præcipit; neque misericordiam, cum ipse dicat 1. Regum 15. Obedientiam vult Deus, non victimam, &c. Quomodo placere Deo poterit victima tua, si eum negligas pro quo Christus mortuus est? Non igitur sacrificium rejicit, sed misericordiam illi longe præfert. Hæc enim (misericordiam scilicet) oportuit facere, & illa (externa) non omittere. Hinc est quod toties scriptura Iudæos reprehendit, qui tantum è sacrificijs pollicebantur sanctimoniam, neglecta interim misericordia erga fratres. Unde & per Isaiam 1. cap. contra eos dicitur: Quò mihi multitudinem victimarum? &c. Sequitur: Querite iudicium, subvenite oppresso, &c. Item apud eundem, cum sibi placerent de ieiunio: Ieiunauimus, inquirunt, & non aspexisti, &c. Respondet Deus, Hoc est ieiunium quod præcepi vobis: Frange esurienti panem tuum, &c. Isai. 58. Sic & cum in Michæa capite 6. dicerent: Quid dignum offeram domino? Nunquid victimas? Responderet propheta, Ostendam tibi, homo, quid acceptum sit coram Deo: facere misericordiam, &c. & ambulare sollicitum coram Deo. Sic & Christus Pharisæis obiicit, Væ, inquit, vobis qui decimatis anetum, &c: maiora autem reliquistis, misericordiam, iustitiam & veritatem. An non hæc etiam in plerisque nostrum dici possent? Imò & nimirum quam verissimè. Nihil enim minus curamus quam misericordiam, videmus tot egenos, &c. errantes, &c. nec tamen est qui miseretur: cadit iumentum, & non est qui subleuet: perit iustus, & non est qui recogitet, & interim tamen nobis videmur verè Christiani & religiosi.

Tercia doctrina est cum dicit, Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam, Luc. 5. Quod non sic intelligendum, quasi Christus aliquos inuenit iustos. Vera enim est sententia Pauli Roman. 3. Omnes peccauerunt, &c. Sed sic est intelligendum, Non veni vocare iustos, id est, suæ confidentes iusticie, quales illi fuerunt, de quibus Paulus Rom. 10. Ignorantes Dei iustitiam, suam voluerunt constituere, &c. sed peccatores, hoc est, desperantes de omnibus viribus & conatibus suis, totoque desiderio suspirantes ad gratiam. His enim Christus medicus aduenit, non qualiscunque, sed animarum: id quod ipse testatur Matth. 5. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, &c. Iohannis septimo. Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Ad idem facit illud Apocal. 21. Ego dabo non cuiuis, sed sitienti de fonte aquæ viuae. Vocat ergo iustos, qui nunquam iusti videntur, cum tamen sint omnium sape iniustissimi. Peccatores vocat, qui sua agno-

Prouerb. 12.

Misericordia
victima longe
præfertur.
Matth. 23.

Panem esurienti
frangere,
ieiunium est.

Matth. 23.

1. Timoth. 2.

Iusti mundi
huius.

Christus vocat
peccatores.

(cunt

Peccatores
quos vocat
Christus.

scunt imbecillitatem. Sumus enim omnes peccatores. Psal. 137
Omnes declinauerunt, &c. non est qui faciat bonum, nec vnus
quidem. Salomon, Non est homo iustus in terra, &c. Ecclesia-
stes 7. Propter peccatores igitur venit, quemadmodum dicit E-
zech. 37. Vno ego, dicit dominus Deus: nolo mortem impij, sed
vt conuertatur impius à via sua, & viuat.

EPILOGVS.

Iustificatio
vnde, & quo
ordine fiat.

Rom. 9.

1 Ostenditur hic iustificatio peccatoris vnde fit, & quo ordine peragatur,
quemadmodum & in his Pauli verbis Romanor. 8. Quos predestinauit, hos
& vocauit, iustificauit, magnificauit. Vniue enim habes aperte, quod à
Deo nullis nostris meritis precederibus vocamur & saluamur: ideo iustificatio
peccatoris à solo Deo est. Hinc Psal. 113. Non nobis Domine non nobis, sed
nomini tuo da gloriam, super misericordiam, &c. Eam ob causam Paulus ait,
Ipse predestinauit, ipse vocat, ipse iustificat, &c. Et Matthæus ait, Christus
vidit, Christus vocauit. In ordine autem iustificationis primum est predesti-
natio, que est æternum Dei consilium & decretum: vel electio, qua aliquos
ab æterno elegit. in quibus ostenderet misericordiam & bonitatem suam; que
admodum per prophetam Malachiam 1. cap. dicit, Iacob dilexi, Esau autem
odio habui, etiam antequam nati essent, cum neque boni aut mali quicquam
fecissent. Post predestinationem inchoatur iustificatio interne per fidem, sed
externe se ostendit per opera. Sic contingit in Matthæo.

Sanctitas sita
est in fide per
dilectionem.

2 Ex Osee sententia probat Seruator sanctitatem non in externis sitam, sed
in fide per dilectionem efficaci. Non igitur tibi de externis placeas, si charita-
tem negligas. Deinde nihil Deo gratum esse, cura charitatem, quemadmo-
dum & Christus docet Matthæi 5. Si, inquit, offers munus tuum, &c. Ob id
mouet Apostolus Hebr. 13. Beneficentiæ nolite obliuisci. talibus enim hostijs
promeretur Deus.

Euanglij offi-
cium.

3 Maximam spem & consolationem hac historia confert peccatoribus,
& veri Euanglij officium præstat. Summe enim nos consolatur. id quod Eu-
anglij officium est, consolari scilicet directos. Consolatur autem nos hac
historia, primo ex eo quod publicanum vocauit, nec tantum vocauit, sed &
Apostolus fecit & Euangelistam: quo nimirum docemur nullum hominum
genus à Deo reteri, modo se conuertat ad meliora. Ezech. 18. 1. Timoth. 1.
Deinde consolatur & illud quod se medicum nominat. Quid enim magis
necessarium agrorum, quales omnes sumus, quam medicus? Denique om-
nium maxime consolatur nos quod in fine subicit, Non veni vocare iustos, sed
peccatores.

IN FERRIS S. MICHAELIS

ARCHANGELI EPISTOLA.

Apoec. 2.

IN diebus illis Significauit Deus que oportet fieri cito, loquens per angelum sub
seruo suo Iohanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei, & testimonium Iesu
Christi, quecumque vidit. Beatus qui legit, & qui audit verba prophetie huius,
& seruat ea, que in ea scripta sunt: Tempus enim prope est. Iohannes septem ve-

clesus

videtur qua sunt in Asia gratia vobis & pax in eo qui est, qui erat, & qui venturus est: & à septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt: & à Iesu Christo, qui est testis fidelium primogenitus mortuorum, & princeps regum terra: qui dilexit nos, & lausit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

HAEC lectio mentionem facit de sermone Dei, & testimonio Iesu Christi, hoc est, de Euangelio. Est enim Euangelium verè Dei sermo, & Iesu Christi testimonium, quum verum ac diuinum sic nuntium, de què salute per Iesum Christum parta testificetur.

Et tria præsertim nobis proponit. Principio quidem quid sit Euangelium. Quod verò ad eius definitionem attinet: vocatur illud hic sermo Dei, & testimonium Iesu Christi. Nam aliud nihil testificatus est Iohannes, neque aliud mandatum à Deo per angelum accepit. Est igitur Euangelium huiusmodi doctrina, quæ ab ipso Deo prodijt: & Dei verbum est, in qua testimonium fertur Iesu, quòd is sit Christus filius Dei viuentis: quod & Petrus testatus est, Matth. 16.

Euangelium doctrina quæ ab ipso Christo prodijt.

Quibus verbis nobis subaperitur, Euangelicam doctrinam non esse humanum commentum, sed doctrinam diuinam, ab ipso Deo progressam: huiusmodi, inquam, doctrinam, in qua nihil sit nisi merus sermo Dei & veritas, in qua testimonium feratur Iesu Christo. Sic verò & Paulus in Galatis Euangelij auctoritatem veritatem quæ probat, dum sic inquit: Notum facio vobis fratres Euangelium quod prædicatum est à me, non esse secundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per reuelationem Iesu Christi, Galat. 1. Docemur igitur hic, summæ esse auctoritatis doctrinam Euangelicam, ideo quæ summo à nobis loco habendam, vt verè dicere possimus cum Psalmista: Ideo dilexi mandata tua super aurum & Topazion.

Doctrina Euangelica Dei prophetia.

2 Secundo proponit nobis fructum vtilitatem quæ Euangelij, & ad quid ipsum conducatur, cum dicit: *Beatus qui legit & audit verba prophetie huius, & seruat ea quæ in ea scripta sunt. Tempus enim prope est.* Per quæ audimus, lectionem, auditionem & observationem Euangelij adferre beatitudinem, hoc est, salutem & vitam æternam. Hinc Iohannes beatum illum pronuntiat, qui legit & audit illud, atque scripta in eo seruat: hoc est, credit doctrinæ Euangelicæ, & iuxta hanc sedulo componit vitam. Vocatur autem prophetia Euangelium, quòd illud sit declaratio & consummatio omnium prophetiarum, dum præsens exhibet, quicquid omnes prophetiæ futurum prædixerunt. Non solū itaque auctoritas, sed & excellentissima vtilitas nobis doctrinam Euangelicam commendat. De hac vtilitate, si volumus credere vni testi, Iohanni nempe, audiamus testem alterum, nimirum Paulum, vt in ore duorum aut trium testium consistat

Vtilitas & fructus Euangelij.

Prophetia Euangelij consummatio.

stat omne verbum, Is Roman. 1. sic inquit, Non pudet me Euangelij est enim Dei potentia ad virtutem (salutem inquam) omni credenti. Et 1. Corinth. 1. Sermo crucis ijs. quidem qui pereunt, stultitia est: at nobis, qui salutem consequimur, potentia Dei est. Et 1. Corinth. 15. Notum vobis facio fratres Euangelium quod euangelicam vobis, quod & accepistis, in quo & itatis, per quod & salutem consequimini. Quam igitur cordi nobis est salus & æterna vita, tam commendatum nobis habeamus Euangelium, legamus, & audiamus sedulo illud, sed & idem obseruemus, hoc est, credamus illi ex animo, vitamque illo dignam agamus, idque non cras, non perendie, non ultra mensem aut annum: sed statim, citò, citra moram, nam tempus prope est, adest iam opportunitas, poenitentia sera erit, si differamus. Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, &c. 2. Corinth. 6. Et Salomon Eccl. 9. Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas. Iohan. 9. Operamini dum dies est, &c.

3. Tertio proponit quid Euangelium cõplectatur contineatque, quod his verbis explicat Iohannes, dicens, *Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septè spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, & à Iesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris per sanguinem ipsius, & fecit nos reges & sacerdotes Deo & patri suo: ipsi gloria & imperium in secula seculorum.*

Quibus verbis docemur Euangelium complecti latum nuntium seu prædicationem gratiæ & pacis, quòd Deus pater cooperante Spiritu sancto per Iesum Christum filium suum, nos damnatos peccatores & inimicos donauerit æterna & gratia & pace: cuius idcirco persona & conditio causæque & modus & fructus impetratæ gratiæ, ac pacis admodum disertè à Iohanne explicatur. Dicit igitur Iesum esse testem fidelem primogenitum mortuorum, & principem regum terræ. quibus quidem verbis innuit esse illum & verum hominem, & verum Deum, verum Christum, & Dei viuentis filium. Deinde dicit, dilexisse illum nos. quibus nempe verbis innuit, non nostra merita promeruisse impetratâ illam gratiam & pacem, sed contigisse hanc nobis gratuito, ex mero Christi erga nos amore.

Tertio dicit, lauasit illum nos sanguine suo à peccatis nostris: quibus nimirum verbis innuit, quòd Christus morte sua saluauerit nos, ideoque inpenfissimè dilexerit. Quarto verd dicit, fecisse illum nos reges & sacerdotes Deo patri suo. quibus sanè verbis innuit nos per Christum ad summum euectos esse honorem, esse & liberos, & sanctos, & dominos, & Deo similes factos: innuit quoque simul, decere nos vt dominemur prauis nostris

*Tituli in scriptis
saluatoru Iesu.*

*Ineffabilia
Christi cha.
ritas.*

*1. Corinth. 15.
Coloss. 1.*

nostris affectibus, utque corpora nostra offeramus Deo hostiam viventem, Romanor. 12. Ecquid homini captiuo, & mortem merito laetius obtingere potest, quam audire, se & captiuitate, & morte commerita iri liberatum, idque gratuito, ex mera magistratus liberalitate? At quantum laetius est audire insuper se sic per filium principis reconciliatum esse, ut iam in filium sit adoptatus principis, imò factus rex & summus sacerdos? Sed millies laetius nuntium est, audire se à captiuitate diaboli, & morte aeterna esse liberatum, factumque filium Dei, sempiternum regem & sacerdotem.

Cum itaque ex Euangelio nobis constet, ad quantam euecti simus sollicitatem, cumque illud aeternam beatitudinem certo adferat, admonebimur hinc, ut patrem Deum tam nostri amatem sedulo redamemus, ac veneremur. Spiritui sancto nostrae salutis & cooperatori & ob signaculo, corpus & animam templum viuum praebemus: Iesu Christo filio Dei, nostro iustificatori constanter & fidamus & adhaereamus. Loti, inquam, à peccatis, puritati & innocentiae vitae studeamus: facti reges, rectè nosmetipsos ad Dei voluntatem gubernemus: facti sacerdotes, carnem nostram & concupiscentias occidamus, nosque Deo offeramus viuentes hostias, Rom. 12.

Causa cur lectio haec Apocalypseos ad hodiernam sanctorum angelorum festiuitatem accommodata sit, inde est, quòd angeli in ea fiat mentio. Habet enim, Deum misisse mandatum per angelum suum seruo suo Iohanni. vnde nos facile colligere possumus, quodnam sit angelorum officium, ad quid etiam profint, nimirum quòd sint (teste Paulo) administratorij spiritus, in salutem saluandorum missi. Num verò is angelus fuerit D. Michaël, an alius quispiam ex angelorum sodalitia, non certo constat, sed nec scire magnopere nostra refert. Satis nobis sit (ut dictum est) quòd angeli sint administratorij spiritus, nostraeque salutis gratia à Deo emittantur, ideoque gratias Deo agamus, quòd tantae omnino ipsi sumus curae, ut per tam excellentes spiritus & corpora nostra custodiat, & animam conseruet, perficiatque, Hebraeorum 1. Psal. 33. & 90.

Angelorum officium.

EPILOGVS.

- 1 Quomodo Ecclesia Apostolorum praedicatione fundata, laetius propaganda fuit, ut praedicatores veritatis huius cognitionis fiducia freti, indubitanter functionem suam aggredierentur, pauci multos, inermes armatos, humiles superbos, infirmi nobiles, viui spiritualiter mortuos.
- 2 Tituli insignes saluatoris Iesu, qui est, qui erat, qui venturus est, testis fidelis, primogenitus & princeps regum terra. Hinc fiducia augetur in cordibus credentium.
- 3 Ineffabilis Christi charitas, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis

kK

nostris

nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum & sacerdotes Deo & patri suo. Hunc sic amantem redamemus, 1. Iohan. 4.

IN FERIIS IISDEM ARCHANGELI

MICHAELIS, EVANGELIVM.

Matth. 18.

IN illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Quis putas, maior est in regno caelorum? Et aduocans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum, & dixit, Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum. Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno caelorum. Et qui susceperit unum paruulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizauerit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Va mundo à scandalis. Necesso est enim ut veniant scandala: veruntamen vae homini illi per quem scandalum venit. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, absconde eum, & projice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm dnas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem aeternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te: bonum tibi est unum oculum habentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis. Dico enim vobis quia angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est.

Comitem habet inuidiam ambitionis vitium.

HOC Euangelio Christus facit quatuor. Primò impugnat in eo ambitionis vitium, quod ferme semper comitem habet inuidiam. Hoc vitium mirum in modum titillat animos Apostolorum: vnde Lucas ait quoddam cogitatio intrauerit inter eos quis eorum esset maior: quæ cogitatio, teste Marco, erupit in verba. nam in via inter se disputauerant de primatu: videntesque cum suas cogitationes, tum quaestiones Dominum non latere, accedunt ipsum, & dicunt, Quis maximus est in regno caelorum? Quaestio hæc orta est, & dependet ex præcedentibus. Dixerat Dominus ad Petrum, Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, &c. Subdlexerat quoque illum secum in montem vnâ cum duobus Zebedei filiis cum transfiguraretur, Matth. 17. Ad hæc paulò etiam antè censum non pro se tantum, sed & pro Petro soluerat. conspiciebant quoque illum audacius familiarisque colloqui cum Domino. Et super hæc audierant eum sapiens de regno caelorum disserentem, ac promittentem omnibus illud ex æquo, Matth. 19. Suspicati igitur sunt ex his coniecturis discipuli Petrum fortassis omnibus aliis fore præferendum in regno Christi. Atqui hoc ipsum iniquis ferebant animis. idcirco nimirum rogarunt Dominum, equis maximus futurus esset in regno ipsius, hoc est, quis ex Apostolorum numero primatum gesturus esset. Petro igitur subinuidebant, cui videbatur principatus regni caelorum destinatus.

Apostolorum inuidia.

destinatus, indignumque iudicabant illum aliis præferri, qui æquè omnia reliquissent pro Christo, æquè ad Apostolatum vocati, æquè denique miracula edendi potestatem acceperant ut ille. En hoc erat quod Apostoli animo volebant, hoc inter se disputabant, propter hoc & Christum interrogare ausi sunt, quia somniabant tales in regno Christi dignitates futuras, quales in regum & principum aliis videmus.

Hic igitur videmus quàm insolens pestis sit ambitio, quæ etiam sanctos nonnunquam inuadit: & quod quis melioris est spei, eò plus afficitur, imò vltimum est vitium cum quo congruere nos oportet, omnibusque aliis superatis vitiis, tunc primum & maximè irrepit ambitio, & appetentia laudis, arrogantia, superbia spiritualis, & complacentia sui ipsius, quæ eò deducit hominem, ut sibi ipsi persuadeat probè se omnia perpetrassè, iamque nihil aliud quàm de solo præmio cogitet, dicatque cum Phariseo: Gratias tibi ago Deus quòd non sum sicut ceteri homines, &c. O verè periculosa tentatio, quæ neminem non inuadit, subtiliter irrepit, difficulter vincitur, imò vix sentitur. Contra huiusmodi, Apo. 3. dicitur: Dicis, diues sum, & nullius egeo, cum sis pauper & miserabilis. Hinc David ille sanctus, cum petisset, Præterde misericordiam tuam scientibus te, &c. statim subdit, Non veniat mihi pes superbiæ, quæ rursus in præcipitium ducat. Illi enim ceciderunt omnes, qui operantur iniquitatem.

Coniicimus verò ex quæstione hac, in sanctis siue fidelibus non tantum reliquias peccati, sed grandia etiam peccata remanere. Fideles enim & sancti erant Apostoli, attamen ambitiosi, & inuidientia laborantes erant. Et sanè caro nostra corrupta pro ingenio suo nunquam non excellere cupit, aliisque hominibus præferri. Augustinus, Non ferè quisquam est qui careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam. Plus dicit Bernardus ad Eugenium, lib. 3. An nõ limina Apostolorum Petri & Pauli amplius ambitio, quàm deuotio terit & sanctitas?

Nec hinc prætereundum quòd tam diligenter propriam suam infirmitatem ob oculos nobis pingant Apostoli. Quid enim stultius, quàm in paupertate constitutis, de primatu disputare? Quid magis ridiculū, quàm pauper superbus? Et tamen etiam Apostoli vexantur hac amentia, eamque non erubescunt cõfiteri, non ut imitemur eandem, aut ex ea nostra vitia defendamus: (id quod plerique solent) sed ut discamus quàm verè dixerit Apostolus Rom. 11. Deus conclusit omnia sub peccato, ut omnium misereatur. Sic enim Deus ineffabili consilio dispesat & temperat res humanas, ut nullū sit genus hominū nõ obnoxium

Ambitio insolens pestis subtiliter irrepit.

Apostoli non tantum reliquias peccati laborant.

Infirmitas Apostolorum nobis proponitur. Eccles. 25.

Ad quid omnia Deus conclusit sub peccato.

peccato: non quòd ille cuiquam sit auctor peccandi, sed quòd ad tēpus sinat homines suo vitio prolabi, vt agnito errore, sentiant se non suo merito, sed gratuita misericordia seruatos esse, ne possint insolescere: cognoscamusque, quòd vbi abundauit peccatum, superabundet & gratia, Rom. 5.

*Humilitas, cā-
dor & inno-
centia commē-
dantur.*

2. Secundò mixta *xp̄lica* vtitur Dominus, tam actione nimium, quàm oratione constante, vt sic altius infigeret quod docere voluit. Commendat autem humilitatem, candorem, ac simplicitatē seu innocentiam: exemploque puelli ad hæc suos inducit. Audiamus igitur quid Christus responderit. Primò, vt Marcus ait, confedit, veluti rem seriam cum auctoritate traditurus. Leue quidem videbatur, quòd Apostoli inter sese disputabant: Christus autem sciebat, quid non mali ex ambitione nasceretur, si non illicò & radicitus euelleretur: vnde & sapius quasi data opera occasionem videtur captare in hoc vitium inuehendi. Tam enim præuidebat quantam perniciem allatura esset Ecclesiæ suæ ambitio & avaritia. Hæc enim duo quòd magis in Ecclesia creuerint, eò longius à pura illa innocentia discessum est, donec eò peruentum est, vt hi potissimum Ecclesiæ nomine se venditent, qui omnium maximè pro temporalibus tumultuantur. Neque aliud quicquam obstat quòd minus Ecclesia in pristinum statum redigatur, quàm ambitio & avaritia quorundam.

Vt igitur affectum hunc pestilentissimum penitus ex animis Apostolorum euelleret Christus, primò confedit: deinde accersitum ad se paruulum statuit in medio illorum, ac coram omnibus eum complectitur (vt Marcus ait) significans quàm auerfaretur superbos, quàmque diligeret humiles spiritu & modestos. Denique & verbis exprimit quid hoc factò sibi velit, dicens, *Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueri, non ingrediemini in regnum celorum.* Est autem is verborum sensus, Contenditis de primatu & prælatura Ecclesiastica, quis primas Ecclesiæ futurus sit. At ego vobis pro certo dico, nisi ab huiusmodi ambitiosis affectibus mentes vestras auerteritis, & religiosè fueritis conuersi, adeò non efficiemini in regno meo maximi & illustres, vt nec pro discipulis meis vos sim agnitus. Duo quidem hîc Christus à discipulis exigit. Primum, vt conuertantur, dicens, *Nisi conuersi fueritis.* Quibus verbis clarissimè innuit eos qui nihil aliud student, quàm vt magni sint coram mundo, aliosque aut potentia aut diuitiis præcellant, iam à via salutis declinasse, à Deo auersos esse, nihilque eis expectandum, quàm perditionem, nisi mature resipiscant. 1. Timoth. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli, &c. Huc spectat etiam quod in Luca dixit: *Nisi pœnitentiã egeritis, omnes simul peribitis.* Et Psal. 7.

*Christus qua-
rit à discipu-
lu: primum vt
conuertantur:
deinde vt fiant
sicut paruuli.*

Nisi

Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, &c.

Deinde addit: *Et nisi efficiamini sicut paruuli.* Quid hoc aliud est, quàm si diceret, *Qui vult ascendere, descendat: qui præesse, ministret: qui vult in Christo adulescere, puer fiat.* Hoc modo Paulus loquitur, 1. Corinth. 3. *Qui vult sapiens esse, stultus fiat, vt sit sapiens.* In his enim quæ salutaris sunt, omnino diuersa via incedendum. Augustinus de verbis Domini, sic ait, *Omnes delectat celsitudo: sed humilitas gradus est: excelsa est patria: humilitas est via.* Ergo qui quærit patriam, quid recusat viam? *Qui viuere vult, moriatur: qui ascendere ad cælum, in infernum prius descendat.* Vides quàm verè dictum sit, *Nō sunt cogitationes meæ sicut cogitationes vestræ, nec viæ meæ sicut viæ vestræ,* Isa. 55.

In his que salutis sunt, diuersa via incedendum.

Neque carnaliter hæc verba intelligenda sunt, vt cum Nicodemus dicas: *Quomodo potest homo repuerascere cum sit senex?* Non enim iubet Christus vt ætatem habeas paruulorum, sed innocentiam: vt quod hi per annos possident, tu

Iohan. 13.

per industriam possideas. Obserua autè quòd non dicit Christus, nisi loquamini sicut paruuli. Non enim in omnibus vult nos esse pueris similes. Nam Salomon huiusmodi reprehendit Prouerb. 1. *Quousque, inquit, paruuli diligitis infantiam?* Et Paulus Hebræor. 5. *Cùm deberetis esse magistri secundum tempus, facti estis, quibus lacte opus sit.* Sed in quibus nos velit esse similes paruulis, subdit, *Quisquis demiserit semetipsum sicut est puer iste, hic est maximus in regno cælorum.* Et Paulus 1. Co-

Innocentia paruulorum, non vita regnum cælorum acquiritur.

rinth. 14. *Malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti.* Duo in pueris imitanda proponuntur, simplicitas scilicet, & innocentia, veraque innocentia. Paruuli seu pueri non inuidere, nec inanem expectare gloriam, nec primatus desiderare dignitatem nouerunt: nec laeseri aut verberati odio afficiuntur, nec laudati honoratiue vlla commouentur arrogantia, sed sunt candidi, humiles, & simplices. Sic ergo & nos ab omni inuidia, gloria inani, arrogantia, odio & ambitione immunes esse oportet, si & in regnum cælorum ingredi, & in eo magni esse velimus, 1. Pet. 2. *Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias & omnes detractiones, sicut modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo, lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis quoniam suauis est Dominus.*

Simplicitas & innocentia puerorum imitanda.

Ceterùm ne quis puelli contemneret exemplum, commendat porò egregie pueros Dominus, dicens: *Et qui receperit vnum puellum talem in nomine meo, me recipit.* Vnicus puerorum amator est Dominus: vnde & apud Marcum legimus quòd puellum in vlnas acceperit. *Quicumque ergo receperit puerum talem, magnificerit, benefecerit, erudierit, fouerit, idque in*

Puerorum amator Dominus, Christum recipit, qui pue-

Christum recipit qui pueros fouerit, & in amore Christi educauerit.

nomine Christi, qui, inquam, in timore Dei educauerit, in-formauerit vitam, imitationem Christi docuerit, ac eum è ter-reno ac carnali caelestem fecerit & spiritualement, quia nimirum pueros nobis commendauerit, inque his uiuat & operetur, is ipsum Christum recipiet. Sunt etiam multi pauperum & inopum pueri: sunt & inuenticii. hos si susceperis, Christum suscipis. Quid enim Christo gratius facere potes, quam eos fouere, pro quibus mortuus est?

Præterea quicquid hinc de puellis dicitur, id & de iis intelligendum est qui puerorum sunt similes, id est, humilibus, innocētibus, sanctis, & simplicibus hominibus, propter Christum sic effectis, quos iisdem uerbis consolatur. Communis enim omnium querela est. Si sic uiuendum est ut præmissum est, quis nos seruabit? quis pascet? quis tuebitur? Ob id Christus promissionem addit dulcissimam: Quicumque uos recipiunt, non minus recipient Christum, quam qui recipiunt pueros. Idem dicit Matth. 25. Quod uis ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Quid. Noli curare quis te recipiat aut foueat: ego sum qui iubeo, ego & qui retribuere possum his qui te suscipiunt. Nunquam adeo refrigescet charitas, quin semper inueniantur, qui ueris Christi sectatoribus uiam mandatorum eius ambulare cupientibus bene faciant. Non enim propter uos, sed propter meipsum uos recipient, ac in uobis meipsum.

Ad mutuam charitatem uisusquisque hortatur.

Deinde his uerbis omnes nos ad mutuam charitatem hortatur. Quid enim aliud nos à beneficentia retrahit adeo, quam quod non uidemus aut speramus aliquam retributionem? Quod ut excludat Christus, seipsum debitorem spondet, ut uel sic ad misericordiam intueret. Quid enim magis nos ad misericordiam pauperibus accendere possit, quam quod Christus hinc ait, se in pauperibus suscipi ac honorari? Quam autem maiorem retributionem queris, quam si Christum suscipias? Quid enim boni non habet Christus? Sic Genes. 18. Abraham angelos suscipiens, benedictionem consecutus est. Et ibidem 19. Loth liberationem à Sodomis, Raguel liberationem filiae à damonio, Tob. 7. Vide item Heb. 13. & Prouerb. 19.

Comminatur Christus eis qui pusillus offendiculum ponunt.

Tertio uehementer urget, impugnat & damnat pusillorum offendiculum, cum dicit: Qui autem offenderit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collum eius, & demergatur in profundum maris. Secundum uerborum consequentiam, dici conueniebat, Qui non suscipit paruulos, me non suscipit: quæ res omne punitionis genus excedit. tamen quia rudes & insensati homines magis mouentur poenis externis, molam potius & submersionem posuit. Neque dixit molam collo eius suspensum iri, sed expedit, inquit, huiusmodi si hoc pateretur: ut ostendat gra-

nus quoddam & acerbius malum hunc manere.

Sicut igitur superiori sententia omnes nos ad beneficentiam excitare voluit, sic hac sententia omnes nos terrere voluit, ne offendamus simplices. Deus enim est qui retribuere vult quicquid in suos beneficij contuleris. Deus item est qui vindicare vult eorum offensam. Hinc ad Abraham dictum est, Genes. 12. Benedicam benedicientibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi. Sic per Mosen dicit Exod. 22. Viduæ & pupillo non nocebitis. Si læseritis eos, clamabunt ad me, & ego audiam clamorem eorum. Idem dicit Deuter. 15. & 24. Sic & per Psalm. dicit: Nolite tangere Christos meos, &c. &

*Exemplis ea-
uetur ne sim-
plices & iusti
ledantur.*

premisit: Corripuit pro eis reges. Sæpe enim etiam regna perdidit Deus propter vnum hominem læsum iniuste. Sic

*Propter vnum
hominem in-
iuste læsum
Deus multos
perdidit.*

Aegyptum puniuit propter Saram vxorem Abrahæ, Gene. 12. Sic & regem Abimelech, propter eandem causam, Genes. 20. Sic propter Dinam violatam omnes Sichimitæ perierunt, Gene. 34. Sic propter vxorem Leuitæ ludibrio expositam tora ferè tribus Benjamin periit, Iudic. 20. Sic propter Prophetas iniuste occisos, Ierusalem deuastatur, Matth. 22. Item Iudæis Christus comminatus est: Veniet, inquit, super vos omnis sanguis iustus, id est, vlcio sanguinis, Matth. 23. Hæc scripturæ exempla attendant hi qui leue peccatum iudicant pauperes opprimere. nihilominus enim sanguinem Dominus Iesus pro redimendis illis quamlibet contemptis, quam pro summis monarchis effudit: cumque venietur ad tribunal Christi, cui breui sistendi sunt omnes, quantumuis etiam potentes, non minus exactè rationem exiget iudex ille seuerus pro pauperibus illis, quam pro Satrapis & magnatibus. Itaque qui putant esse leuem iacturam cum expilant, affligunt, eiiciunt, exurunt, &c. humiles & tenues: Christum ipsum qui est sapientia Patris, stultitiæ condemnant, qui pro talibus seruandis pretiosum sanguinem effuderit. Summa: Nulla alia re magis lucrari potes, quam bene faciendo verè Christianis. Stat enim sententia, Qui puerum suscipit, me suscipit. Ita nulla alia re certius tibi periculum ac perditionem adsciscis, quam lædendo simplices illos puellios. Stat enim sententia Zachar. 2. Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. Itemque, Qui scandalizauerit vnum de pusillis his, &c. Hoc est, Qui offenderit, contempserit, læserit, neglexeritve puellios, is adeo peccabit in Christum, vt summo supplicio sit afficiendus. Hæc iam expendant velim qui pueros corrumpunt institutione negligenti, dictis spurcis, carminibus obicænis, vita impura, & conuersatione contagiosa. Item hæc attendant qui spiritualiter offendunt simplices Christianos: hoc est, qui falsa doctrina vel peruersa vita alios à salute remorantur, aut in exitium du-

*Nulla alia re
lucratu'r Chri-
stus, quam ve-
rè Christianis
beneficiendo.*

cunt: contra quos specialiter Christus exclamat, dicens: *Væ mundo à scandalis.*

Quia enim offendiculum mundus pro nullo peccato ducit, idcirco aliquantò grauius nunc Christus agit contra scandalam, *Væ*, inquit, *mundo à scandalis.* Eandem dictionem, *væ*, conduplicat. Conduplicatio quippe vnus dictionis in sacris maximam significat vehementiam. Dum igitur Dominus his *væ* minatur offendentibus, innuit maximum impendere illis supplicium. Quàm graue autem peccatum sit offendiculum, ex his patet: Primum, quòd Christus violentam mortem potius ferendam docet. Secundò, quòd *væ*, idque bis exclamat: quod plerunq; in scriptura certam damnationem innuit vel maledictionem. Tertio, quia scandalum charitatem oppugnat, quæ summa est Christianismi. Quarto, quia perdit eum pro quo Christus mortuus est. Hinc Paulus 1. Corinth. 8. Sic enim peccantes, & infirmorum conscientias percutientes, in Christum peccatis. Item Romanor. 14. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est. Si apud Ezechielem sanguinem huius se requisiturum dicit de manu eius, cuius negligentia alius perit: quantò magis ab eo qui data opera alium perdit? hinc falsus propheta in lege occidi iubebatur, Deuter. 13. Nec dubium quin offensio paruulorum non minima hodie sit calamitatum nostrarum maximarum causa. Bona pars eorum qui sanctissimi & reuerendissimi in orbe Christiano salutantur, auaritia, ambitione, fastu, & libidine (proh) toti mundo ponunt scandala. Plerique doctores, & sacrarum literarum interpretes, proferunt subinde noua dogmata, ne dicam hæreses & schismata, quibus adeo offendunt simplices, vt quæ ad celos via pateat, non modò dubitent, sed nesciant planè. Vulgus verò spurciloquentia, corporis habitu pudendo, moribus impuris, vitaque prophana & scelestâ, scatet scandalis. *Væ* ergo vobis, *væ* peccatis nostris, *væ* ingratitude & cæcitate nostræ.

Conduplicatio vnus dictionis vehementiam importat. Offendiculum quadruplici ratione patet esse graue peccatū.

Ezech. 3.

Paruulorum offensio, calamitatum nostrarū causa.

Ecclesiasticus ordo notatur cum vulgo.

Subdit Christus: *Necesse est enim vt veniant scandala: veruntamen væ homini per quem offendiculum venit.* Quandoquidem Ecclesia credentium ad finem vsque mundi in hoc mundo peregrinatur, qui totus in maligno positus est, atque aded tritico zizania permixta, fieri non potest, quin veniant offendicula ab impiis, qui semper ferè piis aduersantur, vnde nullo pacto hæc verba Christi patrocinantur his qui scandala præbent, seseque excusare, ac vitia sua in Deum referre moluntur. Si, inquit, necesse est vt veniant scandala, quis resistet voluntati eius? Nam protinus subdit, *Væ autem homini per quem,* &c. Simili locutionis modo Paulus vtitur, 1. Cor. 11. Oportet, inquit, hæreses esse, &c. Nō tamen ob id excusantur qui hæreses,

Matth. 13.

Rom. 9.

Hæresiarcho nō excusabuntur, per quos

ac discordias seminant: vnde idem Paulus Gal. 5. Qui, inquit, *ordo Ecclesie*
conturbant vos, portabunt iudicium suum. Eodem modo & *sticus inuenitur.*
Christus loquitur Lucae 24. Oportebat Christum pati. Non
tamen ob id excusatus fuit Iudas, quin ei diceret, Vae homini
per quem filius hominis traderetur. Sic oportebat Indæos puni-
ti propter peccata sua, non tamen ob id excusatus fuit rex Assy-
riorum, per quem puniti sunt. Vnde per Isaiam decimo capite
eidem dicitur, Vae Assur, virgæ furoris mei, &c. Sic & adhuc
Christianos impiè agentes puniri oportet, iuxta illud Psalm.
88. Visitabo in virga iniquitates eorum. non tamen ob id ex-
cusati sunt illi, quibus pro mediis vritur Deus ad punctionem
aliorum.

Deinde his quoque verbis Christus omnes pios excitat, vt
vigilent, quandoquidem omnia scandalis plena sunt: imò ob
id Deus scandala fieri permittit, vt eò vigilantiores nos reddat.
Natura enim nostra nisi crebrò exerceatur, in malū ruit: quod
vel ex hoc apparet. Quum enim tot ac tantæ nobis incumbant
tentationes, tamen dissoluti iacemus, nos excitamur ad Dei au-
xilium quaerendum. Quid ergo de nobis sperandum esset, si
magna in tranquillitate rerum viuereamus? Sic & primus pa-
rens noster, quum breuī tempore in paradiso deliciarum vixe-
rit, tamen eò dementiae peruenit, vt æqualitatem Dei sperate-
rit. Quid ille non fecisset, si longissimo tēpore in illa tran-
quillitate fuisset? Scandala igitur etiam impios perdant, pios tamen
excitant & acunt, & perspicaciores faciunt, non solum eos
qui sibi diligenter cauent, verum etiam eos qui fortè ceciderunt.
Nam posteaquam se inde eripuerint, cautiores redduntur. Quid
igitur agendum ne scandala noceant? Audiamus Christum.

*Natura nostra
in malum ruit
nisi crebrò ex-
erceatur.*

*Scandala pios
reddunt per-
spicaciores.*

4. Quartò consilium dat Christus contra offendicula, vt tan-
dem à vae illo liberemur, quū dicit, Quod si manus tua vel pes tuus
obstaculo est tibi, abscinde eum, & projice abs te: bonum est tibi ad vitam
ingredi claudum aut mutilum potius, quam duas manus vel duos pedes ha-
bentem mitti in ignem eternum. Et si oculus tuus offendit te, erue eum, &
projice abs te: bonum est tibi vt luscus invres in vitam potius, quam vt duos
oculos habens mittaris in gehennam ignis. Non præcipit hic externam
resectionem membrorum corporis, sed resectionem affectuū,
vt nimirum nullus affectus nobis sit tam charus & intimus,
quin ei resistamus, ne committamus quo offendantur alij. O-
mnia etiam membra corporis redigenda sunt in seruitium iu-
stitiæ. Denique etiam hoc vult, vt nihil tam vtile aut charum
nobis sit, quod non abiiciamus, si scandalo nobis sit. Amicus e-
nim quo vix carere possumus, veluti manus est homini. pater
cui inanimur, pes est. vxor aut filij quos tenere deamamus,
oculi sunt. Quod igitur faceres in periculo corporis, hoc fac
in periculo animæ. Si res yrgeret, vt aut occidendus esses, aut

*Resectio corp-
ru externæ, sed
interna præci-
pitur.*

*Dispendiū vi-
ta redimendū
membra vniū
abſiſſione.*

manus iactura ſeruanda vita: nō dubitares amputare manū,
& vniū membri quanuis neceſſarij diſpendio vitam redimere.
Idem hic faciendum docet Chriſtus. Bonum eſt, inquit, tibi
claudum intrare ad vitam, &c. Optabilius quidem eſt ſimul cū
parentibus & amicis ſeruari: verū ſi id non licet, præſtat te
deſertis amicis (qui non ſolū ſeruari nolunt, verū te conan-
tur in exitium pertrahere) veluti mutilū ad vitā ingredi, quā
vnā cum amicis in gehennam conijci: vbi (vt Marcus ait) ver-
mis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.

Marc. 9.

*Eccleſiaſtica
reſellio.*

Poſſunt autem hæc & de reſeſtione Eccleſiaſtica intelligi
commode, vt ſcilicet turpiter agentes, aut peruerſè docentes,
abſcindantur ab Eccleſia, quantumlibet alioqui excellentes &
neceſſarij: quō intelligant omnes grauius peccaſſe illos, ideoq;
metuant. Sic Ambroſius anathematis gladio reſecuit Theodo-
ſium imperatorem à communionem fidelium.

*Angeli puero-
rum cuſtodes.*

*Chriſtianus vn-
de aſtimandus*

Sequitur iam epilogus. *Videte, inquit Dominus, ne contemnatis
vnum ex his puſillis. Dico enim vobis, quōd angeli eorum in calis ſemper
vident faciem Patris mei qui in calis eſt.* Hactenus commendauit
pueros, quum propter ipſorum humilitatem & ſimplicita-
tem, tum quōd ipſemet eos amet vnice. Hic verō commendat
eoſdem, propterea quōd angeli ipſorum cuſtodes ſint. Maxi-
ma dignitas & beatitudo angelorum eſt. Nā ſemper perfruun-
tur iucunda familiariq; Dei præſentia. Hoſ autem fecit mini-
ſtros & cuſtodes puerorum, & qui his ſunt ſimiles, humiles &
ſimplices homines. Conſequitur ergo pueros & ſimplices in
maxima eſſe æſtimatione coram Deo, vt quibus tam excellen-
tes dederit cuſtodes. Videre hic licet vnde æſtimandus ſit Chri-
ſtianus, non à diuitiis, aut ſapientia, aliſq; externis, ſed quōd
angelos cuſtodes habet: quōd etiā filius Dei propter eundem
venerit: quōd & Pater cæleſtis eius curam habet. Hæc, inquā,
ſunt quæ in Chriſtiano cōſiderare debes. Hoc igitur vult Chri-
ſtus: Si tibi occurrerit Chriſtianus qui auxiliij tui indiget, noli
attendere humilem ipſius ſpeciem externam, ſed attendas quæ
modō dixi: & niſi ſaxo durior ſis, ad miſericordiam præſtan-
dam ſectēris. Econtrā ſi ira vel vindictæ cupiditas incitat te vt
proximo malum inferas, noli attendere illam humilem prox-
imi conditionem, ſed cogita diligenter quis ſit quem offendere
paras, nempe cui angeli ſeruiunt, propter quem Chriſtus venit
(vt ſequens textus teſtatur) quē Deus ipſe curat: illudq; pro-
pheticum menti imprime, Qui tangit vos, tangit pupillam o-
culi mei, & ſi aliquid in te eſt diuini timoris, abſtinebis ab in-
iuria proximi.

Zaccha 2.

*Ioan. 12.
Hominum mi-
niſter Deus.*

Summa igitur huius textus eſt, fideles ſummo in pretio ha-
bēdos, vt quibus nedum angeli, ſed & Deus ipſe miniſtret. Nec
alia cauſa eſt quōd Apoſtoli tanta promptitudine fidelium com-
modi-

moditatibus seruiuerunt, ac pro eorum salute nihil non malorum sustinuerunt, quàm quòd viderunt ipsos etiam angelos, imò & Christum ipsum fidelibus seruire.

Angeli, inquit, eorum. Quibus verbis primò nihil aliud vult, quàm quòd Paulus ait Hebr. 1. Nonne omnes sunt ministratorij spiritus? &c. Et Dauid Psal. 90. Angelis suis mandauit de te, &c. Hoc Christus hic indicat quum dicit, Angeli eorum, id est, ad eorum seruitium deputati. Hic igitur diuinæ erga nos clementiæ magnitudinem considera. Confiteantur (ait Psal. 106.) Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filiis hominum. Vigilat super nos indefessus ille singularis clementiæ oculus. Non dormitat neque dormit qui cuiusdicit Israel. Et nunc quidem persepsum implet splendorebus animas nostras, nunc per angelos visitat, nunc per homines instruit ac consolatur: vnde merito dixerit Psal. Quid est homo quòd memor es eius, aut filius hominis, quia reputas eum? &c.

Psal. 20.

Psal. 8.

EPILOGVS.

- 1 Christus exemplo puelli (quæ ætas innocentia & simplicitate prædita est) veram animi modestiam & humilitatem (radicem Christianismi) docet, & affectum ambitionis detestatur.
- 2 Ne nobis aut aliis simus offendiculo properantibus ad regnum celorum, docet exemplo manus, pedis, & oculorum, affectus omnes amputandos qui auocant à cura salutis æternæ, Colof. 3. Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, auaritiã.
- 3 Pusillorum & abiectorum coram mundo, apud Deum tam iugis ratio est, ut & angeli eorum sint pedagogi & custodes, Psal. 90.

ALIVS Sermo de Angelis.

De angelis tria sunt nobis obseruanda. Primò, quando & quomodo angeli sint creati, & deinde lapsi, ex Mose facillè intelligitur eos creatos ante hominem. Sic enim homo concitus est post absolutam terram, sic angeli post absolutum cælum creati creduntur. Verùm hominem ex limo terræ Deus fecit quantum ad carnem attinet, Genes. 1. Animam ex nihilo creauit. Angelos quoque ex nihilo condidit, eorumque maximam multitudinem: Daniel. 7. Millia millium ministrabant ei: & decies centena millia assiscebant ei. Matt. 26. An putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquàm duodecim legiones angelorù? &c. Sunt autem Angeli, substantiæ spirituales, intelligentes, incorporeæ, & inuisibiles, & tamen interdum apparent in specie aliqua corporea. Intellectus acrimonia omnes homines longè antecellunt, & operatio eorum multò est quàm nostra expeditior & celerior.

Angeli post
cælum absolu-
tè creati.

Angeli substã
tiæ sunt inuisi-
biles.

Quo

Quo ad lapsum obseruandum, non omnes angelos in caelo permanisse, sed ingentem ex illis numerum cecidisse de caelo. Causam lapsus Christus indicat Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis, ille homicida erat ab initio, & in veritate non sterit. Aug. quoque explicat lib. 11. de Genesi ad litteram: Quemadmodum enim alij per incredulitatem, alij verò per malitiam, filium Dei, eiusque legem & ecclesiam catholicam aspernantur, & ex beatitudine iustè in infernum ablegantur: sic per superbiam angeli, filio Dei contempto, caelo sunt pulsi. Multos autem à veritate descivisse, satis apparet ex Christi verbis Matth. 12. vbi dicit satanam proprium habere regnum.

Angelorum lapsus causa.

Officiū angelorum quadruplex.

2. Secundò obseruandum de angelorum officio, quod est quadruplex.

Primum officium est, laudare & glorificare Deum, & eius mandata exequi, teste Isa. 6. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, &c. Seraphim stabant, & clamabant, Sanctus, sanctus, sanctus dominus Deus exercituum.

Pax in terris ab angelis conseruatur.

Secundum officium est, conseruare pacem in terris, tueri regna, singulos ab incursum demonum defendere, bona suggerere, atque à malis abstrahere, teste Iohanne Apocal. duodecimo, Et factum est praelium magnum in caelo: Michael & angeli eius praeliabantur cum dracone. Videmus enim satanam omnibus locis excitare discordias, & inturbare pacem: quod etiam testatur Daniel capite 10. Princeps regni Persarum restitit mihi, &c.

Orant angeli pro hominibus.

Tertium officium est orare Deum, & pro hominibus intercedere, vt Deus velit suam clementiam ipsis exhibere, teste Zacharia cap. 1. Angelus Domini dixit, Domine exercituum, vsquequo tu non misereberis Ierusalem & vrbum Iuda quibus iratus es, iste iam septuagesimus annus est? Sic & Christus gaudium futurum in caelis affirmat super vno peccatore poenitentiam agente, &c. Luca 15. Hæc tria officia angeli summa diligentia expedierunt nato Christo, vbi canunt, primò, Gloria in excelsis Deo, Luca 2. deinde, Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Angeli contra insidias hostium nostri defensores.

Quartum officium angelorum est, defendere nos contra insidias hostium, qui sunt diabolus, mundus & caro. Ab his oriuntur persecutiones, tumultus, bella, falsæ doctrinæ, peccata, flagitia turpissima. Posset autem Deus etiam absque angelis nos defendere: sed vult vt medijs. Sic mundum delet diluuiò, Genes. 7. Sodomam igne, ibidem 19. Pharaonem mari, Exod. 14. Impios varijs poenis, Psalm. 10.

Quòd autem per angelos nos defendere, regere, gubernare, atque consolari velit Deus, hæc exempla ostendunt:

Consolatur angelus ancillam Agar, Genes. 16. Ioseph, Mat. 2. Magda-

- Magdalenam ac reliquas mulieres ad monumentum, Marc.
16. Lucae 24.
- Educunt angeli Loth ex Sodoma, Gen. 19.
- Rurfus Agar ab angelis consolationem accipit, Gen. 21.
- Angelus prohibet ne Isaac à patre occidatur, Gen. 22.
- Angelus Abrahæ seruum conducit, Gen. 24.
- Jacob ab angelis custoditur, Gen. 28.
- Angeli Jacob obuiam veniunt, Gen. 32.
- Angelus maledicta Balaam impedit, brutam asinam loqui fa-
ciens, Num. 22.
- Angelus Israelitas ad pœnitentiam vocat, Iudic. 2.
- Angelus Gedeoni contra hostes adest, Iudic. 6.
- Angeli prænuntiant Samsonem nasciturum, Iudic. 13.
- Angeli Eliam in deserto pasunt, 3. Reg. 19.
- Angelus eidem suggerit, quid regi dicturus sit, 4. Reg. 1.
- Sennacherib cum exercitu ab angelo cœditur, 4. Reg. 19.
- Angelus Tobiam à pisce liberat, cap. 6.
- Angelus defendit Iudith, cap. 13.
- Angelus tribus pueris in fornacem coniectis adstat, Dan. 3.
- Angelus Habacuc ad Danielelem perducit, Danielis 14.
- Angelorum exercitus Eliseum custodit, 4. Reg. 6.
- Angelus Ioannis natiuitatem annuntiat, Lucae 1.
- Angelus Mariæ incarnationem verbi annuntiat, Lucae 1.
- Angeli pastoribus apparent, Lucae 2.
- Angelus mādāt Ioseph vt fugiat cum puero & matre, Mat. 2.
- Angelus iubet vt redeat, Ibidem.
- Angeli Christo post tentationem in deserto ministrāt, Mat. 4.
- Angelus piscinam Bethsaida mouet, Ioan. 5.
- Angelus in horto Christum consolatur, Lucae 22.
- Angeli post resurrectionem discipulis apparent, Matth. 28.
- Angeli Apostolos ex carcere educunt, Act. 5.
- Angelus Petrum liberat, Act. 12.
- Angelus Philippum quod ire debeat, admonet, Act. 8.
- Angelus indicat Cornelio in Cesarea quid debeat facere: nimi-
rum vt Petrum vocet, qui ipsum instruat, Act. 10.
- Angeli sunt custodes puerorum, Matth. 18.
- Angelorum ministerio lex Iudæis data, Act. 7.
- Angelos suscipit Abraham hospitio, Gen. 18. & 19.
- Angelus præcedit castra Iudæorum, Exod. 14.
- Angelus luctatur cum Iacob, Gen. 32.
- Angeli separabunt malos de medio iustorum, Matth. 13.
- Angeli vocabunt omnes mortuos ad iudicium, Matth. 24.
- Angeli nos perducent in vitam aeternam, Lucae 16.
- 3 Tertiò obseruandum, quæ nos erga angelos facere deceat:
nempe vt,

1 Pueris ac vniuersos Christianos admoneat concionator, ne impuris colloquiis, aut impudicis gestibus angelos offendant, aut à se pellant.

Cui libet homini angelus concessus.

2 Gratias Deo agamus, quòd talibus contra satanæ insidias nos munire custodiibus voluerit. Hinc dicit Basilius, cui libet homini angelum esse concessum, qui non nisi peccatis compulsus ab ipso discedat. Sicut enim apes fumo, & columbæ forte fugantur, sic angeli peccatis ab homine pelluntur.

Angeli à nobis discedunt, quia diaboli incitamentis assentimur.

3 Deum timeamus, vt ita occasionem habeant nobiscum permanendi, secundum Psalm. 33.

4 A peccatis ipsi abstineamus, ne fenestra diabolo ad nos ingrediendi paretur. Hinc dicit Augustinus angelos ab hominibus discedere, quando eos diaboli incitamentis assentiri sentiunt, idque fieri summo cum illorum mœrore. Quemadmodum enim angeli gaudent super vno peccatore poenitentiam agente, ita & contristantur super multis à veritate aberrantibus.

5 Vt ipsos veneremur, atque oremus, vt quemadmodum olim pro populo Iudaico, & pro ciuitatibus Iudæ Deum orabant, ita & nunc pro nobis, pro nostris ciuitatibus orare & intercedere velint.

Christianus quisque tenetur angelos suum venerari.

Summa ergo religione tenentur Christiani angelos colere, venerari atque amare: vt qui semper adstant Deo, semper videant faciem Patris, cui offerunt nostra bona opera, nostrasque preces, quem orant assidue pro nobis: bona nobis suggerunt, mala procul arcent, daemones se pro nobis opponunt, & omnia quæ ad nostram salutem viderint esse utilia, nobis procurant. Doceant igitur concionatores populum, parentes, filios, caeteros hos spiritus multum amare, & frequenter memoriam eorum repetere, & diaboli nomen detestari, vt ipsi nobiscum habitent, pro nobis orent, & tandem ad vitam æternam animas nostras perducant, Amen.

IN FERIIS S. LVCAE EVANGELII

LISTAE, EPISTOLA.

Ephes. 3.

Mibi enim omnium sanctorum minimo, data est gratia hæc, in Gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi: Et illuminare, omnes quæ sicut dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Deo, qui omnia creauit: vt innotescat principibus & potestatibus in caelestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, secundum præfontionem seculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro: in quo habemus fiduciam & accessum in confidentia, per fidem eius.

Postquam Apostolus ostendisset Ephesiis gratiam cognitionis diuersorum ministeriorum esse sibi collatam, consequenter pergit declarare ipsorum mysteriorum executionem quoque sibi demandatam, quorum ipse factus erat minister secundum

dum donum gratiæ Dei, Act. 9. 1. Corinth. 4. Et præsertim facit tria. Primò ostendit ministerij sui officij sibi commissum quale fuerit, quum dicit, *Mihi omnium sanctorum minimo, data est gratia hæc in Gentibus euangelizare, &c.* Quibus verbis apertè declarat sibi Apostolicam legationem inter Gentes commissam, eamque non vulgarem, sed summam arcanaque complectentem mysteria, de qua dicturus Paulinæ modestiæ excellentiam ostendit. Quum enim diuinæ gratiæ magnificentiam prædicaturus est, audi quid dicat, *Mihi omnium sanctorum, vel vt alij volunt, hominum data est gratia hæc.* Animi quidem erat demissi, quòd super prioribus peccatis, deletis etiam, lamentabatur, illorumque recordabatur, ac modestiam tenebat: vt quando seipsum blasphemum vocat, & persecutorem, & contumeliosum. Verùm huic quod iam dicit, nihil poterit conferri. Primum enim, inquit, talis eram: Et abortiuum se etiam vocat, 1. Corinth. 15. Quòd verò post tantas virtutes, & in eo quòd præsens erat, adeò modestus est, vt & omnium se minimum esse dicat, multæ & excellentis est modestiæ, & eò quoque excellentioris, quòd non dicit, *Mihi omnium Apostolorum, sed sanctorum minimo.* nam alio loco dicit, *Non sum dignus vt vocer Apostolus.* Summa, quanuis minimus non erat quoad potestatem sibi commissam, ex consideratione tamen status præteriti se minimum vocat. Ego sum minimus, inquit, Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei, &c.

Pauline modestiæ excellentia

1. Timot. 2. Tit. 3.

Item quòd hic se omnium aliorum minimum vocet, & alibi etiam dicat, se plus omnibus laborasse, vtrunque verum est: & vnum referendum est ad laborem, aliud ad tempus vocationis suæ. Plus enim omnibus Apostolis laborauit, quia quum cæteri in locis sibi distributis prædicarent, ille nõ solum Iudæis prædicauit, sed etiam omnibus Gentibus, quibus constitutus est magister & prædicator. Minimo autem quòd dicit, tale est, ac si diceret, nouissimo & vltimo. Nouissimus enim omnium Apostolorum ipse vocatus est ad gratiam Euangelij: quia illi ante passionem à Domino, hic verò post eius ascensionem de cælo vocatus est, Act. 9.

Apostolus minor tempore, non labore.

Paulus magister & prædicator gentium

Quænam autem sit hæc gratia sibi data, subdit, *Vt euangelizem, inquit, in Gentibus imperuestigabiles diuitias Christi, &c.* Vnde & alio loco dixit, *Qui operatus est Petro in Apostolatam circuncisionis, operatus est & mihi inter Gentes.* Et cū cognouissent gratiam Dei quæ data est mihi inter gentes, &c. Gal. 2.

2. Secundò ponit commissæ gratiæ magnitudinem & excellentiam quæ fuit reuelare & manifestare secreta Dei, quæ sunt magna & occulta, quum dicit, *Data est mihi gratia hæc in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes quæ sit*

Gratiæ Pauli commissæ magnitudo.

dispen-

*Euangelium
bonis nuntium*

*Euangelium re-
demptionis &
salutis etiam
Gentibus an-
nuntiatum est*

Rom. 11.

*Diuitias Chri-
sti, & sacramē-
ti dispensatio-
nem, vocat in-
carnationis my-
sterium.*

dispensatio sacramenti absconditi, à seculis in Deo, qui omnia creauit. Euangelizare, est bona annuntiare, quia Euangelium est bonum nuntium. Euangelizat ergo non solum qui Euangelium prædicat Christi ore prolatum, sed qui bona annuntiat, gratiæ Dei magnitudinem prædicat, & gaudia patriæ cælestis promittit, quæ in lege, & Prophetis, & Psalmis, necnon Euangeliis, diuersisque sanctorum patrum continentur. Quasi ergo dicat Apostolus, Hæc gratia data est mihi, vt annuntiem Gentibus bonum. Nō enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare, 1. Cor. 1. Et ibidem 9. Væ mihi, si non euangelizauero, hoc boni annuntiare præcipitur, inuestigabiles, nempe, diuitias Christi, nimirum illas, de quibus idem Apostolus alibi dicit, Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se, hoc est, gaudia patriæ cælestis, vita sine fine mansura. Et illuminare omnes, Non solum Iudæos, sed etiam Gentes. Nam omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, 2. Timoth. 2. Ad hoc, vt intelligant, quæ sit dispensatio sacramenti, hoc est, quàm ingenti & admirabili dispensatione facta sit per Christum generis humani arcana redemptio. Quia ergo hoc quod priori loco dixit diuitias, in subsequentibus appellauit sacramentum, ideo per diuitias præsertim mysteria incarnationis & passionis Christi intelligit Apostolus, necnon redemptionem generis humani, & fidem Gentium, & quod de cætero nulla distantia sit inter Iudæos & Gentes in gratia Dei, quæ omnia rectè sacramentum appellat, & diuitias imperuestigabiles, quia ante Christi aduentum occulta & secreta fuerunt: Quæ idem Apostolus vehementi stupore correptus admiratur, d. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius! &c. Sed illæ diuitiæ quas nullus antea potuit ad liquidum cognoscere, eo quod inuestigabiles essent: Domino veniente, vestigabiles & comprehensibiles factæ sunt. Et quæ in sua natura inuestigabiles sunt, per gratiam & reuelationem Spiritus sancti hominibus fidelibus peruiæ & cognitæ factæ sunt. Sicut verbi gratia, Starua, quam non potuit intelligere Nabuchodonosor quidnam præfiguraret, per reuelationem sancti Spiritus Danieli vestigabilis & comprehensibilis facta fuit, vnde & eius mysterium ipsi regi interpretatus est, Daniel. 2. Sic etiam Apostolo data est gratia illuminare per fidem omnes qui voluissent credere, nec solum illuminare, sed & euangelizare, quæ sit dispensatio, id est, distributio vel ministratio sacramenti absconditi, in Deo, qui omnia creauit. Hoc ipsum hic appellat Apostolus sacramentum, quod superius vocat diuitias, mysterium scilicet incarnationis filii Dei, fidem & salutem gentium, & gaudia vitæ æternæ, quod à seculis, siue ab initio, abs-

con-

conditum fuit in Deo vero, id est, in sola noticia Dei, qui creauit omnia. Nec dicit, Deo fuit absconditum, sed in Deo, quoultque ipse per semetipsum id manifestare dignatus est. Vnde appellatur sacramentum, quodd est res secreta & occulta, antequam in publicum deducatur. Sacramentum hoc sapientibus & prudentibus, nec non huius seculi potentibus occultatum fuit, sed Apostolis apertum & reuelatum, Matth. 13. & 1. Cor. 2.

3 Tertiò ostenditur ab Apostolo quis finis fuerit reuelati sacramenti, & deinde quis inde sit subsequens fructus, cū subdit, *Vt innotescat principibus & potestatibus in cælestibus, per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, secundum præfinitionem seculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro, in quo habemus fiduciam & accessum in cōfidentia per fidem eius.* Ac si dicat, In eum finem sacramentum salutis à seculis absconditum tandem reuelatum & denuntiatum est Gentibus, vt innotescat, hoc est, manifesta fiat, multiformis sapientia Dei principibus & potestatibus in cælestibus. Sapientia Dei vnica in essentia, multiformis in variis effectibus declarata est. Filius Dei natus est de virgine citra virilis seminis commixtionem, vagiebat vt infans in præsepio, sed ab angelis glorificabatur, vt Deus in cælo: ab Herode quaerebatur ad necem, tanquam homo, sed à Magis stella duce quaerebatur & adorabatur vt Deus: mortuus est vt homo, surrexit per virtutem diuinam: postquam resurrexisset à mortuis, apparuit discipulis in habitu hominis, sed Spiritum sanctum dedit eis, vt Deus. Vt ergo ista multiplex sapientia Dei manifestaretur principibus & potestatibus in cælestibus (quas B. Hieronymus angelicas virtutes vult intelligi in cælo residentes) filius Dei veniens in mundum, reuelauit eam Apostolis suis, & per Ecclesiã, hoc est in Ecclesiã prædicantibus Apostolis, manifestauit angelicis virtutibus. Dicit namque B. Hieronymus, quodd quædam angelicæ dignitates erant, quæ mysteria superius memorata ad purum non intellexerunt, donec completa est passio Christi, & Apostolis prædicantibus per omnes Gentes, cœpissent sua prædicatione Gentes ad fidem attrahere. Vnde Domino propria virtute ad cælos ascendente dixisse feruntur illud Isaiæ 63. *Quis est iste qui venit de Edom, hoc est, de cruento & sanguinolento mundo? &c. Et illud Psalm. 23. Quis est iste rex gloriæ? &c. Enimvero angelis & archangelis illud & solis constabat, quodd Israel esset pars Domini, populus eius, & allaturus esset Dominus populo suo salutem, & eundem à prauis facinoribus exempturus. Quodd autem Gentiles tantum essent honoris consequuturi, & ad hoc, vt iuxta thronum Dei collocarentur, latebat vtique tam superiores quàm inferiores illas potestates. Gregorius autem Nyssenus ante incarnationem affirmat simplicem quandam potestates cælestes habuisse Dei co-*

*Sapientia Dei
in variis effe-
ctibus multis-
formis demon-
strata est.*

*Vocatio Gen-
tium latius an-
gelos & archa-
gelos.*

gnitionem, videlicet, quod sola voluntate cuncta crearet; & eisdem licere omnia prauidebant, moderarique vniuersa & sapienter curare omnia intelligebant. Incarnato autem Dei verbo, ex contrario contraria sunt effecta. Nam per mortem vita successit, per infirmitatem potentia, per ignominiam gloria, per viliora denique sunt consequuta quæ Deum decerent. Sicigitur nunc multiformis cognita cælestibus Dei est sapientia atque potentia, quæ vbi nobis innotuere, potestates illæ per nos perfecta Ecclesia, quantis esset dignata bonis, ad certiores sunt diuinæ sapientiæ cognitionem deductæ, idque secundum præfinitionem vel præordinationem siue prædestinationem seculorum, quam præfinitionem fecit siue impleuit in Christo Iesu, id est, per Christum Iesum. Sicut ergo Deus Pater præordinauit ante omnia secula, sic compleuit & manifestauit multiformem sapientiam suam per Christum.

In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem eius. Quod autem per Christum effecta sint omnia, patet, inquit, ex eo, quia ille sit qui nos ad Patrem deduxit. Verumtamen nequaquam sumus captiuorum more, nec vt fontes & noxii ad Patrem deducti: sed fiduciam habemus, non simplicem quandam, sed vt confidere plurimum possimus & audere. Verum vnde huiusmodi nobis bona proueniunt? Per fidem, inquit: hæc namque prauis deletis facinoribus, fiduciam nobis adiecit & confidentiam. Summa, Duplicem ostendit fructum nobis à Christo prouenisse, spem scilicet perueniendi ad cælum & æternam hereditatem, 2. Corinth. 3. & obinendi facultatem, Roman. 5. Per quem accessum habemus per fidem in gratia ista in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Hinc admonet Hebr. 4. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.

Fides fiduciam adiecit & confidentiam.

EPILOGVS.

- 1 Paulus gratia Dei Gentibus destinatus Apostolus, vt sacramentum sibi apertum & concreditum, multis temporibus filiis hominum absconditum, reuelaret, Gentes esse scilicet cohæredes & cõcorporales, & cõparticipes promissionis Iudaicæ in Christo Iesu per Euangelium, Rom. 15.
- 2 Predicationis Apostolicae præcipuus hic scopus fuit, Gentibus denuntiare parietem illum inimicitiarum, qui hactenus Iudeos à Gentibus segregauerat, per Christi sanguinem demolitum esse, omniumque electorum, siue Iudeis siue à Gentibus, fore vnã Ecclesiam. Hinc Christus dicitur lapis angularis, Matth. vigesimoprimo, propterea quod duos in se populos tanquam parietes complectitur. Hinc & Paulus Ephes. secundo, Ipse, inquit, est pax nostra qui fecit vtraque vnum. Et post pauca dicit Gentibus conuicis, iam non estis hospites & aduena, sed cines sanctorum & domestici Dei, superedificati super fundamentum Apostolorum, ipso summo angulari lapide Christi

Ho Iesu: hoc sic futurum præcinnit Zacharias capite sexto, Ipse, inquit, edificabit templum Domino, & consilium pacis erit inter duos illos, puta Iudæos & Gentes.

3 Fides omnium donorum & meritorum donum, sine qua nemo placebit Deo. Hinc credere oportet accedentem ad Deum quia est, & inquitentium se remunerator sit, Hebr. 11.

Præfens lectio ab Ecclesia recitatur in honorem S. Lucæ, B. Pauli discipuli & itineris socii, eo quod & ipsi data sit gratia non solum euangelizandi, sed etiam Euangelium scribendi. Scripsit autem Euangelium sicut audierat non solum à Paulo qui cum Domino in carne non fuerat, sed & à cæteris Apostolis, ut Lucas ipse in principio sui voluminis declarat. De hoc etiam Paulus, Mimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus est in Euangelio, 2. Cor. 8. Item 2. Tim. 4. Lucas, ait, est mecum solus. Et Colof. 4. Salutatur vos Lucas medicus charissimus. Acta verò Apostolorum sicut viderat, composuit.

I N I I S D E M F E R I I S

E V A N G E L I V M.

Post hæc autem designavit Dominus & alios septuaginta duos: & misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem & locum quod erat ipse venturus. Et dicebat illis, Messis quidem multa: operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Ite, ecce enim mitto vos sicut agros inter lupos: Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam salutaveritis. In quacunque domum intraveritis, primò dicite, Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos revertetur. In eadem autem domo manete edentes & bibentes que apud illos sunt, dignus est enim operarius mercede sua.

Lucæ 10.

Quæ ad ministrandum Republicam assumuntur; his in primis necessarium est ut sciant cur ad id assumantur, & quid ad eorum munus requiratur: alioqui nec bonum promoverent, nec pericula Reipublicæ præcauere poterunt, & sibi & aliis perniciem adferunt. Vnde verè dictum est, Ecclesiast. 10. Væ terræ cuius rex puer est. Quantò igitur pericula animarum præponderant periculis corporum, tantò magis necessarium est Ecclesiastico pastori, ut sciat ea quæ officij sui sunt. Ob eam causam Christus emissurus septuaginta duos discipulos, prius eorum officium ipsis depingit, neque id solum, sed & præcipit ut certi sint hæc Dei esse voluntatem & præceptum, ut officio suo inuigilent, nimirum pœnas daturi, si quid negligent eorum. Hinc est quod Apostolos legimus tam diligenter officio suo functos. Sic Petrus Act. 6. Non est, inquit, æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Sic Paulus 1. Cor. 9.

Pastori Ecclesiastico necessarium est ut sciat quæ officij sui sunt.

Apostoli diligenter officio suo functi sunt.

Vae mihi si non euangelizauero: necessitas enim mihi incumbit: sequitur ibidem, Ob id quum liber essem, omnium me seruum feci. Item Act. 20. Certus sum quoddam me vincula & carceres Ierofolymis manent, sed nihil horum vereor, dummodo consumme cursum ministerij mei. Hinc ibidem his quos presbyteros constituerat, dixit, Attendite vobis & vniuerso gregi, &c. Hinc est quod Ieremias 1. cap. dixit, a. a. Domine, ecce nescio loqui. Et ob eandem causam Ionas cap. 1. fugit a facie Dei. Sic Exod. 4. Moses diu reluctatus est, donec Dominus quasi iratus cogeret ipsum subire munus illud, educendum scilicet populum. Hinc idem dicebat, Quare imposuisti mihi hoc onus? &c. Quod si quidam ex nostris attenderent, non tanto strepitu ad quaelibet officia sese ingererent.

Verbi Dei m. 7.
sterna non licet
cumis tractare
nisi diuini a
Deo docti &
missi.
Discipulorum
quatuor gene.
74.

Hæc dum Christus curat, potissimum sex facit. Primum designat & emittit præter Apostolos etiam alios discipulos 72. Nam sicut summum in Ecclesia est verbum Dei, quo nihil in terris habemus diuinius, ita non cuius licet tractare hæc mysteria, nisi diuinis planè & à Deo doctis ac missis. Vnde hic notandum, quoddam quatuor genera discipulorum in scriptura leguntur: Primum eorum, qui à Deo non ab homine neque per hominem eliguntur, quales fuerunt Prophetæ & Apostoli, & hi septuaginta duo discipuli: sicut & Paulus hoc ipsum de se predicat, Galat. 1. Secundum genus eorum, qui à Deo quidem vocantur, sed per hominem statuuntur, quales fuerunt ij de quibus dicitur Numeri 11. Congrega mihi 70. viros, &c. Item ij quos Apostoli ordinauerunt, quales fuerunt Titus & Timotheus. Huc quoque pertinent ij qui nunc quoque per Episcopos vel communitatem eliguntur. Tertium genus eorum, qui ab homine, non à Deo vocantur, quales sunt ij qui hominum fauore in sacerdotium vel prælaturam subrogantur: huc pertinent ij qui vel muneribus, nummis, vel aliis, eligentium animos demulcent, sicque eliguntur. Talis fuisse legitur Alcimus, 1. Machab. 7. miserrimi utique huiusmodi homines, qui quod onus est maximum, scilicet curam multarum animarum, honorem aestimant, qui aliorum curam ambiunt, quum quisquam vix pro seipso rationem reddere satis possit. Hinc Paulus Acto. 20. valde exaggerat hunc statum. Et Moses Num. 11. Cur afflixisti seruum tuum, vt poneres hoc onus super me? &c. At nostri ambitiosiuli interim securè & otiosi viuunt, nullam curam habentes pro ouibus. Quartum genus discipulorum est eorum qui nec à Deo nec ab hominibus vocantur, sed seipso ingerunt, de quibus Dominus Ierem. 3. dicit, ipsi currebant, & ego non mittebam eos, &c. Et Paulus 2. Corin. 11. Operarij iniqui, inquit, transfigurant se in Apostolos lucis, &c.

Homines miserrimi aliorum curam ambiantes.

Sed de primo genere hic agitur, qui à Deo, non ab homine missi

missi sunt, quum Lucas dicit, Designauit Dominus & alios septuaginta duos. Sicut Apostoli repræsentarunt Episcopos, sic 72. discipuli secundi ordinis præbyteros repræsentarunt. Secundi ergo ordinis 72. designantur, qui totidem linguarum Gentibus Euangelium prædicarent, quemadmodum prius duodecim Apostoli ad conuertendas duodecim tribus Israel vocati erant. Vnde & prohibiti erant ne in vias Gentium irent, &c. Matth. 10. Ita, inquam, & ij propter exterarum gentes destinantur imbuendas, in septuaginta duas linguas diuisas. Designauit igitur hos Dominus Iesus, id est, signanter elegit, & quos ab æterno prædestinauit ad hoc opus, temporaliter ad hoc instituit & ordinauit. Felices certè ij qui à Domino destinantur. Non enim possunt non esse animo sincero.

Et misit illos binos. Sicut misit eum Pater, sic misit eos, Ioann. 20. Misit eum Pater ad debellandum diabolum, destruendam mortem, peccatum, iram Dei, ad conferendam vitam, remissionem, &c. Hæc autem omnia parata sunt per mortem Christi, nondum tamen distributa erant. Idèd nunc eos mittit vt ea per verbum suum distribuant, & quidem tanto affectu, quanto ipse ea perfecit. *Binos misit*, vt vnus charitatis spiritum habeant. Ad idem facit illud quod ante passionem orans dixit, Ioan. 17. Volo vt vnum sint sicut & nos, hoc est, vnus voluntatis ac mentis, vt sint vnum corpus, ita vt quilibet sibi collata dona aliis communicet, quemadmodum membra in corpore, & tanto affectu, quanto tu me misisti, & obediui. Simul mittit, eadem præcipit vt doceant, vno ore annuntiandum esse Euangelium, alioqui nullum fructum, sed sectas, dissensiones, contentiones & inuidiam parit: id quod declarat dies hæc, quia non idipsum dicant omnes, 1. Corinth. 1. Ob id igitur discipulos binos misit & binos, nimirum admonens vt fraternæ charitatis memores essent, citra quã nullus est Euangelij fructus. Quãquam & ob id quoque binos miserit, vt sufficerent labori, & eo alacriores essent. Deinde vt se mutuo consolarentur in persecutionibus, irrisionibus, tribulationibus, &c. Eccles. 4. Melius enim est duos esse simul, quàm vnum. Item Prouer. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, tanquam ciuitas firma.

Misit illos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quo ipse erat venturus. Ne aduersus eius lateret, mittit illos ante faciem suam. Voluit enim omnibus notus esse, qui venit saluandis omnibus. Idèd, inquam, mittit illos, vt sicut præcurfor Ioannes præibat parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum: nec non redderet Domino plebem perfectam, conuerteretque corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum: sic & illi corda hominum pararent ad suscipiendum Christum. Per prædicationem enim

Apostoli optatos repræsentant, & his discipulis vel quos secundi ordinis præbyteros & sacerdotes.

Binos eum miserit discipulos Christi.

Notus omnibus esse voluit, qui venit saluandis omnibus. Luca 1.

*Predicatione
verbi Domino
corda prae-
parantur.*

*Missionis &
designationis
causa.*

*Metaphora.
Messis quid
vocamus.
Messis duplex
ex scriptura.*

*Messis sata &
spica qui.*

verbi Dei Domino corda hominum praeprantur. Gregorius, Prædicatio praeuenit, & sic ad habitaculum mentis Dominus venit. Ad seruantem eius sermonem venit, & mansionem facit, Ioan. 14.

2 Secundò dicebat illis causam & rationem potissimam, quare & illos designaret ad hoc opus: *Messis quidem multa, operarii autem pauci.* Matthæus nono cap. sic ait, Et circumibat Iesus omnes ciuitates & castella, docens in synagogis eorum & prædicans Euangelium regni, & curans omnem languorem & omnem infirmitatem. Nam sequebatur eum turba multa, quia videbant signa quæ faciebat super iis qui infirmabantur, Ioan. 6. Hinc omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes, Lucæ sexto. Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant vexati, & iacentes sicut oues non habentes pastorem, Matth. 9. Tunc dicit discipulis suis, *Messis quidem multa. q. d. Sufficeret quidem mea prædicatio in Iudæa, sed habeo & aliam messem inter Gentes, aliasque oves quæ non sunt ex hoc ouili,* Ioan. decimo: ad quas ego non visibiliter venturus sum: ad illas igitur adducendas necessaria est non solum Apostolorum, sed & aliorum discipulorum missio, &c. Attendenda penitus est hæc similitudo vel metaphora messis. Messem enim dicimus quum fruges terræ iam ad maturitatem prouectæ, desecantur, & in horreo reconduntur, pro futuro cibo. Iuxta hoc duplicem in scriptura habemus messem. Altera de qua Christus Matth. decimotertio loquitur, quum dicit, *Sinite vtraque crescere ad messem, &c.* Et hæc messis Christo exponente, consummatio est seculi. Verum de hac nihil hic ad propositum. Altera de qua Ioan. quarto dicit, *Videte regiones quàm albæ sint ad messem, & hæc nunc est, nihilque aliud est quàm prædicatio Euangelij, qua homines à terra retrahuntur ad aream Ecclesiæ, vt ibidem expurgati, tandem transeant ad aeternam gloriam.* Huius messis sata spiritualia & spicæ intellectuales, sunt qui prophetarum voce culti, ad fidem Christi perueniunt. *Quæ seges albescit, quum iam maturus, hoc est, promptus animus est ad suscipiendam fidem & Christi religionem.* Sicut enim fruges frustra & sine fructu ante maturitatem desecantur, sic vt Euangelium fructuosè prædicetur, necesse est vt seminatio præcesserit, scilicet prædicatio legis: quæ mortificat, terret, &c. Deinde necessarium est, quòd maturæ sint fruges, hoc est, salutem sciant: & tunc est tempus metendi. At sicut in messe, nedum grana ipsa, sed & paleæ & stramina in horreum inuehuntur, vbi postmodum per triturationem & tribrationem ab inuicem separantur, imò semper plus palearum & straminum inuehitur, quàm tritici, adeò vt ipsum triticum præ paleis videri nequeat. Sic in Ecclesia verbum

bum

bum Dei omnibus sine discretionē personarū prædicatur, omnes introducuntur ad domum conuiuij & boni & mali Discernuntur autem per triturationem, id est, tentationem & cribrationem, id est, hæresum permixtionem, hic soli electi persistunt, quorum paucissimi sunt. Semper enim maior pars paleæ sunt, hoc est, plures sunt semper qui verbo Dei abutuntur, vel infructuosè audiunt, aded vt inter ipsos pij vix conspiciantur. Verè igitur dictum est, multi sunt vocati, pauci electi, Matth. 20.

Ecclesia omnes admittit bonos & malos.

Plus palearū habet Ecclesia quàm tritici.

Operarij prædicatores sunt.

Operarij omnes non sunt, qui prædicatores & sacerdotes.

Requisita ad bonum operarium.

Operarius artem operandæ sive debet.

Operarij pauci. Ex prædicta similitudine mæsis colligimus operarios dici prædicatores. Nec dicit, Pauci sunt doctores, prædicatores, sacerdotes, sed pauci operarij. Non enim operarij omnes sunt qui sacerdotes aut prædicatores. Sunt quidam qui officia ambiunt, non vt operentur, sed vt orientur: quos Zach. cap. 11. idola vocat. Sunt alij qui operantur quidem, sed mercenarij sunt: sua enim quærunt. Sunt alij qui operantur quidè, sed infideliter. Multa ergo requiruntur ad operarium: Primò vt sciat operari. Nemo enim tam stultus, qui ad metèdum conducatur qui metere nesciat, is enim plus damni quàm vtilitatis adferret. Sic aliud est verbum Dei prædicare, aliud prædicare illud, quomodo oportet. Et quidem primū plurimi sciunt, non autè secundum. Plerunque enim fit vt publicis concionib² homines magis offendantur, quàm ædificentur: nec mirum, cum nihil nisi conuitia, blasphemias & scõmata in vtræque dignitate, & maxime in sacramenta, audiant: fieri quidè non potest, quin verbū Dei aliquos offendat, nèpe Phariseos, sicut & Christo contigit: sed propter eos non intermittendū verbū Dei. Id autè curandum, ne nos aliquid cõmittamus, quo verbū Dei in contèptū veniat. Potestati enim accepimus non in destructionem, sed in ædificationem, 2. Cor. 13. Sic idem Paulus docet 2. Cor. 6. Nemini dantes offensionem vllam, vt non vituperetur ministeriū nostrum. Deinde ad operariū requiritur quòd fidelis sit. Hoc nunc quæritur inter dispõsatores, &c. 2. Cor. 4. Fidelis autem dicitur, si & fideliter laboret, & fideliter provideat, ne labor suus inutilis reddatur domino suo. Sic prædicatoris est, fideliter laborare, & præcauere omnia per quæ prædicatio impeditur. Huius figuram habes Nehem. 4. cū filij Israel reuersi è Babylone reædificarent ciuitatem, de ipsis scribitur, Vna manu faciebāt opus, altera tenebant gladiū, nimirum propter aduersarios. Sic Paulus docet Titum cap. 1. vt amplectatur sanā doctrinā, quòd possit exhortari, & etiā aduersarios reuicere, &c. Exemplū autem fidelis operarij in Paulo quoque habes. Sic enim de seipso dicit, Act. 20. Vos scitis quod nihil omiserim, quominus annuntiarem omne consiliū Dei vobis. Idem 1. Cor. 9. Cū essem liber, omniū me seruum feci, Et Gal. 4. Filioli quos

Operarius fidelis sit.

Exemplum fidelis operarij Pauli.

iterum parturio, &c. De eodem legis quomodo aduersarios deuicerit, præsertim in epistola ad Galatas. En hi sunt operarij veri, quorum heu pauci sunt, qui nihil nisi Christum quarant: de quibus idem Paulus, 1. Cor. 4. Et si decem millia pædagogorum habetis, sed non multos patres.

3 Tertiò monet Christus, quid in hac penuria nobis agendum sit, *Rogate*, inquit, *Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Ex quibus verbis innuitur quàm descendū sit verbo Dei priuari. Nisi enim magnum aliquod damnum inde sequeretur, non diceret Christus: *Rogate, Rogate, ut rogetur.* Cum igitur Christus hic sic ingemuerit, & populo compassus sit, ed quòd non haberent operarios, denique & orare præceperit, ut Deus mittat operarios: sequitur quòd magnum est periculum vbi verbum Dei subtrahitur, e contra magnum donum cum Deus verbum suum mittit. Quanta autem utilitas consequatur prædicationem verbi Dei, ostendit Iohannes Apo. 1. 4. cum ait: *Vidi angelum qui habebat Euangelium æternum, &c. sequitur: Et audiui alium dicentem: Cecidit Babylon illa magna, &c. Viden quòd per verbum Dei regnum diaboli cadit, quòd alioqui inexpugnabile est? Ad idem facit illud Ierem. 3. dabo vobis pastores, &c. sequitur: Et tunc dices: Pater meus es tu, Ecce fructus: nec mirum. verbum enim Dei ignis consumens est, id est, accendens corda frigida; & malleus conterens petras, corda scilicet dura. E contra nihil magis descendum, quàm desitui verbo Dei. Id autem fit tripliciter, Primò cum omnino desituimur verbo Dei: quòd quàm sit miserū, patet ex hoc, quòd Deus comminatur Amos 8. dicēs, *Mittam in vos famem verbi Dei, &c. sequitur: Tunc occidet vobis sol in meridiem, Et commouebuntur & deficient virgines.* Imò, iuxta alium Prophetam, vbi non relinquit semen verbi Dei, quasi Sodoma & Gomorrha similes erunt. Secundò cum palæe pro vero tritico proponūtur, & ideo periculosius est & perniciosius, quòd sub titulo verbi Dei simplices decipit. Cum enim eo titulo proponitur quasi esset verbum Dei, tantò auidius assumitur, & minimè cauetur. Idem fit de libris, qui titulum verbi Dei præ se ferunt, intus tamen nihil nisi humana figmenta, deceptiones & blasphemias continent. Quem autem non deciperent huiusmodi pomposi tituli? Magis igitur efficiunt huiusmodi libri, quàm paganorum libri, qui nullum titulum verbi Dei præ se ferunt. Tertiò proponuntur etiam verba scripturæ, sed non debito modo. Huius figuram habes 1. Reg. 4. cum filij Israël aliquoties infeliciter pugnassent contra Philistæos, tandem adduxerunt arcam, sed quia in arca tantum confidebant, sed sine fide, ideo & victoriam & arcam perdiderunt. Sic verè cum magno spiritu iactamus nos de scientia scripturarum,*

*Verbo Dei cave-
re magnum
malis & dam-
num.
Utilitas verbi
Dei, et virtus.*

*Verbo Dei
possunt homi-
nes desitui
tripliciter.*

*Libri falsum
titulum verbi
Dei præ se fe-
rentes, magis
efficiunt quam
Paganorum
libri.*

rum, quia tamen in ore tantum scripturas gestamus, non in corde, facile cadimus. Non enim litera scripturæ in ore prolata saluat, sed verbum Dei corde conseruatum. Contra huiusmodi igitur pericula Christus remedium adhibet, dicens, *Rogate Dominum messis, &c. q. d. Potens est Deus omnia præstare si petieritis. Rogate vt mittat operarios, non otiosos, qui ædificationem, non destructionem: animarum salutem, non proprium commodum quærant. Rogate vt mittat, ne à seipsis veniant, vt vera doceant, ne per spiritum malum decipiantur. Ad hoc enim conatur diabolus, vt sit spiritus mendax in ore Prophetarum ad decipiendos homines, 3. Reg. 22.*

Ex his verbis colligere possumus, quid agendum sit, cum destituimur pastoribus, aut cum pastores sibi viuunt, non gladio illud vindicandum, sed precibus. Propter peccata siquidem nostra, Deus regnare facit hypocritam, Iob. 34. Sic ad Ezechielum dicitur, Linguam tuam adhaerere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans, quia domus exasperas est: deinde quod omnium maxime ea petere debemus quæ spiritualia sunt. Sic & Matth. 6. dicit: Primum quærite regnum Dei. Item Luc. 11. Matth. 6. Sic orabitur: Panem nostrum super substantialem da nobis, id est, panem viuum. Quod si talem panem à patre petierimus, certè non dabit nobis pro pane lapidem. Sed quia nos solum temporalia petimus, ideo nec temporalia, nec spiritualia habemus.

3. Quartò docet discipulos hos, quales se erga peccatores præbere debeant, & quibus armis eos munitos esse velit. Nam 2. Timot. 3. Omnes qui piè volunt viuere, persecutioem patientur. Item Actu. 14. Per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei. Ante omnia itaque suos munit & armat, quia eis prædixerat diabolus omnibus viribus ipsis restitutum. Et dicit: *Ite: ecce ego mitto vos, sicut agnos inter lupos.* En arma quæ diaboli insultibus opponas, humilitatem scilicet, patientiam, simplicitatem, beneficentiam, &c. Poterat quidem Christus suos etiam externè reddere fortes & formidabiles omnibus, sed non hoc expedit Euangelio. Neque enim violentia violentiam, iniuria iniuriam, superbia superbiam extinguit, sed mansuetudo, lenitas, munificentia, &c. iuxta illud Prouerb. 13. Vir iracundus suscitatur rixas, mitis extinguit suscitatas: hæc vera fortitudo est, & optimū vincendi genus patientia. Is enim verè fortis est, qui magnum onus portare potest. Et quod onus maius & intolerabilius, quàm conuitia, ignominia, aduersitates? &c. Qui hæc ferre nouit æquo animo, is verè fortis est. Hinc Sapiens Prouer. 16. Melior est patienti viro forti, &c. Item 24. Vir sapiens fortis, & vir doctus robustus, &c. Hinc Christus Matth. 5. Beati mites, quoniam

Litera scriptura ore prolata non saluat, sed verbum Dei ore conseruatum.

Quid agendum sit cum pastoribus destitui mur.

Spiritualia omnium maxime petenda.

Discipuli quales se erga peccatores gerere debeant, & quibus armis muniti debeant.

Arma discipulorum contra insultus diaboli.

Optimum vincendi genus patientia.

Onus magnū iniuriæ ferre.

ipsi possidebunt terram. Dicit ergo: *Mitto vos sicut oves*, &c. Nul-
lum periculum præsentius est oui, quàm si in lupum inciderit:
maius periculũ, si non vnus tantum lupus, sed plures irruant:
omnium autem maximum si in medio lutorum sit. Hoc igitur
exemplo Christus futura discipulorum & omnium Chri-
stianorũ pericula prædicit. Cum lupis, inquit, vobis res erit,
& iisdem multis, imò in medio lutorum eritis, nullibi securi,
vndique imminebunt pericula, ex omni parte cautos esse oportet.
Idem dicitur Ezechiel. cap. 2. *Fili hominis, mitto te*, &c.
sequitur: cum scorpionibus habitas.

*Pericula ve-
rorum Chri-
stianorum præ-
dicantur.*

Quæstio.

Solutio.

*Animal nulli
võmedius oue.*

Sed cur, obsecro, suos Apostolos Christus voluit esse in-
ter lupos, & ad lupos mittere? Nunquid vt ipsi quoque in
lupos verterentur? Nequaquam: sed licet oues inquit. Oue
ad prospiciendum sibi nihil stultius, animal est prorsus in-
erme, atque iniuriis omnium expositum, à solius pastoris
cura & defensione pendens: hominibus tamen nullum ani-
mal commodius oue. Tales nos esse voluit Christus, vi-
delicet, vt à solo Deo pendeamus, non nostra quæramus
commoda, non aduersa extimescamus, sed tantum aliorum
commoditatibus inseruiamus. Hi verè oues Christi sunt.
Talis erat Paulus, qui ob prædicationem Euangelij aliorum-
que salutem, nulla non pericula & labores subiuit, 2. Co-
rinth. vndecimo, *Tervirgis cæsus sum*, inquit. Vult igitur
Christus his verbis, vt qui Apostoli officium gerit vel discipu-
li, paratus sit omnibus succurrere, omnia perferre, etiam ani-
mam tradere pro omnibus, vt vel hinc discas quàm pauci veri
pastores sint.

*Impedimētum
omne negotij
Euangelici
abijciendum
præcipit.*

*Solicitudo om-
nibus Christia-
nis interdicta-
tur.*

*Diffidentia
gravius in præ-
latis quàm in
subditis pun-
iatur.*

*Auaritia ma-
ximè clerorum
infamata.*

5 Quintò præcipit, vt omne impedimentum quod nego-
tium Euangelicum impedire posset, abiiciant, omnemque fi-
duciam & totius vitæ curam in Deum Patrem collocent, cum
subdit: *Nolite portare sacculum neque peram, neque calcamenta*, &c.
Quæ verba nedum Apostolis, sed omnibus quoque Christianis
dicta sunt: Iuxta illud Matth. 6. *Nolite solliciti esse animæ
vestræ, quid manducetis, neque corpori vestro quid induami-
ni*, &c. Si ergo hæc omnibus Christianis præcipiuntur, multò
magis sacerdotibus & pastoribus dicta erunt. Grauius enim
puniatur in prælatis diffidentia, quàm in subditis: id quod pa-
tet in Mose, & Aarone, qui ob vnâ diffidentiam puniti sunt,
Exod. 20. cum populus vix post decem tétationes Dei, eodem
iudicio punitus sit, Num. 14. Verùm nunc nulli (vti vereor)
Deo minus fidunt, quàm sacerdotes, adeò vt & vulgi sermo-
ne feratur, neminem magis auaritiam sectari, tenacius reti-
nere quàm sacerdotes, vt verè de illis dictum videri possit il-
lud Isaie 56. *Canes impudentissimi, nescierunt saturitatem.*
Nolite, inquit, portare sacculum, ad reponendam pecuniam. Vnde
apud

apud Matthæum dicit: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris. Quo præcepto ab omnibus liberat sollicitudine terrenorum, vt vacationem omnem tribuerent verbo Dei. Verum enim est Christi dictum, Matt. 6. Nemo potest duobus dominis seruire. Vnde & Apostolus 2. Timoth. 2. monet, Nemo militans Deo, implicet se negotiis secularibus. Quod etiam discipulis idem mandat, ne doctrina eorum suspecta esset, quam vel maximè suspectam reddit ambitio & avaritia: id quod & in externis experimur. Non facile creditur ei qui scitur ambiciosus esse & avarus. Deinde hoc prægit à discipulis, vt externa opera fidem facerent verbis eorum. Prædicaturis siquidem regnum celorum, mortificationem carnis, contemptum mundi, &c. cōgruebat, vt & factis ostenderent se non terrena, sed caelestia querere. Alioquin frustra de caelestibus loquitur, quem nihil nisi terrena querere videmus. Huic certe rectè impropèri posset illud Apostoli, Romanor. 2. Qui alium doces, teipsum non doces? qui doces legem obseruandam, per præuaricationem legis Deum ipse inhonoras? Et illud: Medice, cura teipsum. Demum his verbis voluit, vt expediti & alacres pergerent ad euangelizandum: ob id omnia interdixit, quæ impedimèto esse possent. Impediunt autem diuitiæ, sarcinæ, vestimenta superflua, arma ad defensionem, &c. Ne igitur discipuli dicerent, Mittis nos ad ignotas regiones & barbaras, quis nutriet? quis vestiet? quis defendet? sicque in externis præidiis comparandis & portandis impediantur. Ob id Christus omnia simul illis interdixit, q. d. Præcipua intentio vestra, non sit ex verbi prædicatione in sacculo pecuniam reponere audientium, neque victum in pera. Non enim prædicabitis vt edatis, sed edere debetis vt prædicetis, 1. Corinth. 9.

Non voluit Dominus tamen his verbis ostendere, quasi fas non esset, vnaquam futurum, eos qui tractant rem Evangelicam aliquid necessariae sarcinulae secum ferre, imò plus laudis fortassis mereretur, qui suo sumptu Euangelium annuntiaret, quemadmodum Paulus fecit, 1. Corint. 9. Nec dubium quin in maiori pretio esset Dei verbum si hoc seculo infirmo competenter prouisum esset concionatoribus de superabundantibus & superfluis quorundam monasteriorum diuitiis, gratisque (prætermisso quæstu sordido) verbum Dei annuntiarent. Neque etiam peccaret Ecclesiasta si ad inhospitalem gentem profecturus, commeatus aut pecuniæ non nihil secum ferret. Sed his verbis omne sermonis Evangelici impedimentum amouere voluit, quo foelicioni successu eorum sermo curreret.

Neque virgam, addit Mat. 10. Quod etiam virgam prohibet accipe-

Sollicitudo terrenorum maximè sacerdotibus inhi-bitur.
Doctrinam Evangelicam nihil sic suspectam reddit atque ambitio & avaritia.

Impedimenta sermonis Evangelici.

Laudem meretur magnam, qui Euangelis suo sumptu denuntiat.

Nō peccat concionator Evangelicus si quādo comēatum secum ferat.

Virga duplex.

*Doctrina pul-
chra ex Paulo
contra rigidos
yralatos.*

*In vet. Test.
sacerdotibus
gladius vti li-
cebat.*

*Virga viri
Euangelicè
concessa.*

*Verbi Dei ne-
gotiū festinatè
peragendum.*

*Vfus humani-
tatu alios sa-
lutare.*

accipere, quam tamen apud Marcum 6. cap. concessit. Hoc modo dubium dissoluitur. Duplex est virga, vna regum genitium, quæ dominationis virga dicitur, hæc Apostolis inhi- betur, secundum illud Luc. 22. Vos autem non sic. Idem docet Petrus 1. cap. 5. non quasi dominantes in clerum. Item Pau- lus 2. Corin. 1. Non quasi dominemur fidei vestræ, id est, non hoc dico, fuisse me animaduersurum in vos, quòd dominemur vestri propter fidem, quia videlicet credidistis, non hoc quero vt tyrannidem in vos exerceam, vt vestra quaerem, sed vt ad- iutores simus gaudij vestri, ministri sumus non ad vexandum vos, sed vt gaudium vestrum iuueamus. Per virgæ igitur bai- lationem prohibet Christus, ne terrenæ potentia aut defen- sioni innitatur, ne vindicandi libidinem in corde habeamus, ne vi nos ipsos defendamus. Vult enim vt simus tanquam oues inter lupos. Item ne homines vi aut gladio ad fidem co- gere conemur, Apostolis certè gladio externo non vtendum, postquam Christus dixit Petro, Matt. 26. Conuerte gladium tuum in locum suum. Et Apostolus ad Timoth. 1. cap. 3. & Tit. 1. Episcopum, inquit, oportet esse irreprehensibilem, &c. subdit: non percussorem, &c. In vet. quidem Test. gladiis vti licebat, ne deleteretur gens è qua Christus nasciturus erat. Chri- sto autem nato, iam gladio alio non est opus, nisi gladio spiri- tus, quod est verbum Dei, Ephes. 6. Hinc de Christo dicitur, Psal. 44. Accingere gladio tuo, id est, assume humanitatè, qua nobis verbum salutis annunties. In eodem Psalmo, Sceptrum regni Christi nihil aliud est, quàm verbum Dei: virga, inquit, directionis, virga regni tui. Hæc igitur virga permittitur Apo- stolis, virga scilicet, directionis, virga paltoralis sollicitudinis super curam animarum sollicitè vigilantis, quæ nihil aliud est, quàm lex vitæ & disciplina. Faxit autem Deus vt virga nobis permissa ritè vtamur, ad adificationem scilicet, & non ad de- structionem.

Et neminem per viam salutaueritis. Festinatè iubet verbi negotiū peragere, ne alicuius obuij confabulatione remorentur ab in- iuncto itinere. Neque simpliciter ait: Neminem salutaueritis, cum sit vsus humanitatis alios salutare. Nam Angelus saluta- uit Mariam, Luca 1. Christus discipulos & mulieres, Matth. 28. Luc. 24. Et Apostolus monet: Salutate inuicem in oscu- lo sancto: qui etiam scribit, quòd Lucas medicus salutarit condiscipulos: Sed addidit, in via, quia non salutatoio fra- terna inhiaberet, sed ne per nimias salutationes & vana colloquia obstaculum fiat Apostolicæ functionis. Et tali mo- do loquendi vsus est Eliseus, cum mitteret festinanter Ziezi seruum suum ad suscitandum puerum mulieris defunctum, 4. Regum 4. dicens, Accinge lumbos tuos, &c. & sequitur:

Si oc-

Si occurrerit tibi homo, non salutes eum, &c.

In quancunque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui, &c. Quasi dicat, Quid solliciti estis de hospicio? Totus mundus vobis patria erit, Domini est terra & plenitudo eius. huus autem vos negotium agitis, deinde cum caelum hominibus annuntiaturi sitis, non deerunt, qui domicilium terrenum administrabunt. Magna bona portabitis, non deerunt qui illa gaudenter suscipiant, vix fieri poterit, ut vsquam sit tam deplo-rata ciuitas, in qua nullus reperiatur, qui tales hospites non sit cupide recepturus, cum sint qui medicum corporalem magno conducant, & e longinquo accersant. Qui enim aegroti sunt, in aduentu medici gaudent.

Discipuli ve-
ru non desicu-
rum hospitiu.

Matth. 10. ait Seruator: In quancunque ciuitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit. Ac si dicat, Non opus est vt in diuersoria meritoria diuertatis, sed inquirete, si quis illic sit probitate vitae comendatus, & audius regni caelestis, itemq; verae salutis, cui mundus hic taedio sit, qui suspiret promissum Messiam, qui simplicitate vitae & beneficentia in pauperes maioris etiam profectus spem de se praebet. Huic vos eritis hospites gratissimi, deinde & ipse erit vobis hospes conueniens. Non enim passim ad quoscunque praedicator Euangelicus diuertit, ne Euangelium male audiat, si ad sceleratos praedicator Euangelicus diuertat. 2. Corinth. 6. Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum. Ecclesiast. 7. Melius est, inquit, nomen bonum, quam vnguenta pretiosa, maxime in praedicator. Nam vnguenti pretiosi odor, totam quidem habitationem implet: bona autem fama omnes vicinos adit. Signanter autem dicit Christus, Interrogate quis dignus sit, non quis diues aut potens, ne viderentur sua querere, aut ambire fauorem potentum, aut contemnere pauperes.

Ecclesiast. dicit
uerforia meri-
toria vitare
debent.
Hospites qua-
les querere do-
beant vtri Ec-
clesiastici.

Primum dicite: Pax huic domui. Verè Euangelica & Apostolica salutatio, Quid iucundius & magis necessarium pacem? Verum non de pace externa hic loquitur, sed interna, erga Deum scilicet, quae quantum bonum sit ex Isaia 32. cap. dicitur, dicente: Quam speciosi pedes euangelizantium pacem: sequitur fructus: euangelizantium bona, salutem dicentes, Sion, regnabit Deus tuus, q. d. Omnia haec consequuntur pacem hanc, omne bonum, salus, Deus ipse. Nam in pace factus est locus eius. Nihil enim melius pace conscientiae, pace erga Deum. Tales enim securum accessum habent ad Deum in omni angustia. Et quoniam hanc pacem per Christum habemus, cuius regnum, regnum pacis dicitur, Isa. 2. & 3. ideo hanc pacem omnibus offerre debebant discipuli. Ob id, & externis verbis iubentur salutare eos, quibus praedicaturi essent.

Euangelica &
Apostolica salu-
tatio.

Bona pacem
consequentia.

Et si

*Iudicium Dei
aliud ad homi-
num iudicio.*

*Bona promissa
discipulis susci-
piuntibus in-
gentia.*

*Gravitas va-
ximè decet Ec-
clesiasticos.*

*Apostolis &
fidelibus nun-
quam deservu-
ra temporalia.*

*Dissidentia ab
omnibus Chri-
stianis longo
absit.*

Et si ibi fuerit filius pacis: & (vt Matth. habet cap. 10.) domus fuerit digna, requiescet super illum pax vestra; sin autem, reuertetur ad vos. Hinc videre licet aliud esse iudicium Dei, aliud hominum. Non omnes recipientes Apostolos digni sunt. Sunt enim qui hypocriticè recipiunt. Dignus autem est qui sincero & auido corde suscipit. Super hunc itaq; requiescet et pax vestra. Vides quanta bona promissa sint suscipientibus Apostolos ac discipulos. Sin autem reuertetur ad vos, tamen commendabitur charitas vestra & sollicitudo, qua etiam indignis pacem obrulistis.

In eadem domo manete, edentes & bibentes qua apud illos sunt. Nolite transire de domo in domum, ne vel leuitatis vel cupiditatis argui possitis. Quæuis domus, quævis victus sufficere debet viris Evangelicis. Vides ex his quod Christus Apostolos suos ab omni suspitione leuitatis, ambitionis, auaritiæ, gastrimargiæ, &c. voluit esse alienissimos. Gravitas decet maximè Ecclesiasticos. Nec mirum quod Apostoli talium præceptorum memores, multos conuerterint, neque item mirum quod non eodem feruore verba nostra accipiantur à populo, cum tam longè ab hac Apostolorum regula deflexerimus, vt nihil in nobis conspicia- tur, quàm leuitas, ambitio, auaritia. Hinc Dominus ait, Quia scandalizastis plurimos in lege, dedi vos contemptibiles, Malachie 2.

6. Sextò. Discipulis omnem pusillanimitatem & diffidentiam eximit, certiores que facit de mercede, cum dicit: Dignus est enim operarius mercede sua. Q. d. Patris negotium agitis. Patri igitur erit curæ necessaria vobis suppeditare. An nõ & id mūdani homines faciunt? Non sollicitus est seruus pro cibo. scit enim quod Dominus suus ex seipso cibum suppeditabit operari. Si ergo mundani homines cum sint mali, bona tamen præstant seruis suis & operariis: quantò magis pater suis operariis, Luc. 11. qui solem suum oriri facit etiam super malos, Matth. 5. & temporalia etiam malis præstat? Non est cur vos diffidatis. Non deseret Deus fideles operarios; etiam in media fame. Id quod ex Elia discas, 3. Reg. 17. quem in fame etiam Dominus per coruos pavit.

Deinde his verbis non tantum discipulis, sed omnibus etiam Christianis omnem diffidentiam eximit. Quid enim aliud sumus quàm operarij in vinea Domini? Operarij itaque suos pascet, iuxta verbum quod hinc dicit, & Matt. 10. Dignus est operarius cibo suo. Ad hoc facit illud quod non semel inculcat: Scit Pater vester, quod his indigeris, Matt. 6. Item Iohan. 16. Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis. Item Luc. 12. Nolite timere pugillus grex, complacuit Patri vestro vobis dare regnum. Qui ergo regnum dare vult, quomodo minora negabit? Hinc

Dauid

David Psal. 33. Inquirentes Dñm, nō deficient omni bono. Sic Abraham, Isaac, Iacob, etiam in aliena terra peregrinos nutrit, quod satis testatur liber Geneſeos. Sic ipſi Ioseph nihil defuit. Sed eum quoque Dñm totius Aegypti cōstituit, Gen. 41. Sic ipſi Iob nihil defuit, etiam cūm omnia amisisset. Sic perire non potuit Loth, etiam in Sodomis, Gen. 19. Sic viduam Sareptanam etiam in media fame per Eliam nutrit, 3. Reg. 17. Omnia hæc scripturæ loca ed tendūt, vt discamus Deum etiam ventrem nostrum curare, si ex fide vocationi nostræ & Dei voluntati respondeamus. Salus enim iustorum à Domino. q. d. Ista ad te pertinent, alia non curato, committe Deo: omnem curam proiicite in eum, quoniam ipſi cura est de vobis, 1. Pet. 5. Hoc fecit David, cūm diceret, Ad teleuavi oculos meos, &c. Item, Oculi omnium in te sperant Dñe, Psal. Præterea ex his verbis: *Dignus est operarius mercede sua*, ostendit Christus, quod ministris Ecclesiæ debetur victus & alia necessaria. Sic enim in lege dicitur, Deut. 25. Non alligabis os boui trituranti. Qui brutis consulit, nos vtique instruit. Qui non vult fraudari boue cibo suo, non vult quoque fraudari operarium vel mercenarium operis sui, iuxta illud, Deut. 24. Non negabis mercedem indigenti. Multo minus fraudari vult cibo suo operarium & doctorem verbi sui. Hinc Paulus, Galat. 6. Communicez is qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat in omnibus bonis. Item 1. Theſſal. 5. Rogamus vos fratres, vt noueritis eos, qui inter vos laborant. Et 1. Corinth. 9. Quis militat suis stipendiis vnquam? quis plantat vineam? &c. Vide Apostolum pulchrè hæc deducentem ibidem.

*Deus etiã v̄-
trem nostrum
curat, modò
vocationi no-
stra respon-
deamus.*

*Ministris Ec-
clesiæ debetur
victus, & ca-
etera vita no-
cessaria.*

EPILOGVS.

1 Ostendit Christus quanta diligentia Euangelicum semen spargendum sit, & quanta animi deuotione & desiderio suscipiendum & amplectendum. Hinc enim præter Apostolos, è numero discipulorum & alios septuaginta designauit, qui sua prædicatione prepararent animos audientium in aduentum Domini, quemadmodum ante duodecim selegerat Apostolos. In cuius rei figuram filij Israel olim venerunt in Elim, vbi fuerunt duodecim fontes, & septuaginta palme, Exod. 15. Numer. 33.

2 Admirabili sermonis tropo discipulis adhuc crassis eximere voluit Christus omnem sollicitudinem earum rerum, quæ solent animum remorari à celestibus, successūque verbi Dei. Nam vt poeticum dictum habet: Pluribus intentus deficit ad singula sensus. Nemo commode duobus dominis seruire potest, Matth. 6.

3 Mirabilis Dei operatio hic nobis expendenda relinquitur: Ab omnibus denudat Apostolos, & tamen omnia tribuit. Prohibet aurum & peram, & tamen promittit nihil horum eis defuturum: vnde tanquam nihil habentes omnia possederunt, 2. Corinth. 6.

I N

IN FESTO SIMONIS ET

IUDAE, EPISTOLA.

Rom. 8.

Sciamus quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, ut qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos praesciuit, & praedestinavit conformes fieri imaginis filij eius: ut sit ipse primogenitus in multo fratribus. Quos autem praedestinavit: hos & vocavit, quos autem vocavit: hos & iustificavit, quos autem iustificavit: illos & glorificavit. Quid ergo dicemus ad haec? si Deus pro nobis, quia contra nos? Qui etiam propter filio magno non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, imo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? (sicut scriptum est, quia propter te mortificamur tota die: estimati sumus sicut oves occisionis) sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro.

*Diligentes Deum
si sunt qui omnia
in bonum
cooperantur.*

In hac lectione Apostolus nobis ostendit tria. Primum, quanta nobis bona proveniant ex charitate, nempe, dilectoribus Dei omnia in bonum & foelicitatis cumulum cedere, cum dicit: Sciamus quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Si quis vero novisse velit quinam reuera Deum diligant: dicit Apostolus eos diligere Deum, qui secundum propositum vocati sunt sancti, hoc est, quos praescierit, elegerit, vocaverit, iustificaverit Deus. nam hi Spiritum sanctum habent, per quem diffusa est charitas Dei in cordibus ipsorum: hoc est, per quem & cognoscunt summam erga se Dei charitatem, & digne redamare eum possunt. His ergo quos fide sola Deus salutare proposuit, & quos praesciens credipuros vocavit ad salutem, non ex eorum meritis, sed sua proposito voluntatis: His, inquam, Deum pro vocationis gratia diligentibus, omnia cooperantur in bonum, siue prospera sint, siue aduersa. Nihil enim potest divinae voluntatis propositum elidere, quin potius etiam haec quae salutem electorum impedire videbantur, hanc Deo volente etiam promouent. Spiritus quoque sanctus omnia vertit in bonum suo auxilio.

*Indicia quibus
dilectores Dei
deprehenduntur.*

Et si iam soli Deo cognitum perspectumque est a quibus verè diligatur, quos, inquam, praedestinaverit: sunt tamen in promptu indicia certa, vnde dilectores Dei & ab hominibus cognosci queant, nimirum ex fructibus, ex pietate, & innocentia vitae. Vult sanè amari Deus, non corde duntaxat invisibiliter, sed & verbis factisque visibiliter. Quicumque ergo iuxta cordis affectum omnia sua & verba & opera iuxta verbi Dei

Dei præscriptum componunt, ij haud dubiè veri delectores Dei & electi sunt. Quare si & nos verè electionis ac vocationis nostræ certiores esse velimus, per bona opera prodamus eam oportet: iuxta illud Petri. 2. cap. 1. Fratres satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. Sic enim abunde ministrabitur vobis introitus in æternum regnum domini & saluatoris nostri Iesu Christi, atque huc & illud Pauli. 2. Timoth. 2. spectat, vbi is ita dicit inrer alia: Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognouit Dominus, qui sint sui. Et, Discedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini.

Electio ac vocationis nostra per bona opera est ponenda.

Sed quia non sat habet hæc vocatio Dei, sed omnino etiam nostra accedat voluntas necesse est, adiecit, *Nam quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Præsciuit utique Deus est, prævidetque qui sint vocatione digni, dein prædestinauit, hos scilicet, quos sibi deuotos fore præsciuit, ipsosque eligit ad promissa præmia capessenda, ita quod prædestinationem (etsi non tempore, natura tamen) præcedit agnitio. Prædestinationem intellige, optimam & immutabilem Dei de electorum salute voluntatem. Porro sicut non de omnibus hominibus dixit, prædestinauit, ita nec de omnibus dixit, præsciuit. Quos enim præsciuit, prædestinauit conformes fieri imagini filij sui: Ergo bonos tantum præscire Deus videtur. nam cæteros non præscire, sed nescire dicitur. Nouit enim dominus qui sunt eius. Ad eos autem qui non sunt digni, vt sciantur à Deo, Saluator ait Matth. 7. Discedite à me, quia nunquam noui vos, operarij iniquitatis. Nam omne quod malum est, scientia eius vel præscientia quodammodo habetur indignum. Itaque quos ab æterno olim gratos fore prænouit, hos etiam prædestinauit conformes fieri imagini filij sui. Ad hoc ergo vt diuine prædestinationis effectum consequamur, Dei filio nos conformari oportet: non quidem in mortuorum suscitacione, non in persecutacione cordium, non in vniuersorum gubernacione, non in liquidi maris quasi solidi itineris calcacione, (hoc enim non Christianum esset, sed Luciferianum) sed in humilitate & mansuetudine, in paupertate & patientia, in castitate & innocentia, in obedientia vique ad mortem, sicut in se nobis exemplum præbuit, dicens: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me, Ioan. 5. Hac proinde ratione pater quos dignos prænouit, conformes facit imagini filij sui, vt quod ille est per naturam, hoc isti per gratiam adipiscantur, vt videlicet & ipsi nuncupentur filij Dei. Ad cuius gratiæ consideracionem nos B. Iohannes hortatur: dicens: Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei

Prædestinatio.

Agnitio præcedit prædestinationem.

1. Tim. 2.

Omne malum scientia Dei est præscientia indignum.

3. Ioan. 3.

nominemur & simus : quorū ipse dicitur primogenitus, & est vnde (Hebr. 2.) non confunditur eos fratres vocare, dicens, Narrabo nomen tuum fratribus meis, &c.

*Ordo iustificatio-
nis depingit
ur.*

*Iustificatio-
nis gradus qua-
druplices.*

Consequenter enumerat prædestinationis effectus, cum subdit, Quos autem prædestinavit, hos & vocavit : & quos vocavit, hos & iustificavit. quos autem iustificavit, illos & magnificavit. Hic Apostolus depingit obiter ordinem iustificationis, & gradibus quibusdam ab eo quod est omnium primum, pervenit ad id quod est omnium summum, quod res sit firmitior & absolutior.

Primus gradus electio, seu prædestinatio est, hoc est, libera Dei voluntas, qua hominem ab æterno in sui & amoris & regni confortium eligit, idque citra vllum respectum vel meritum vel operum, ex sola, mera & gratuita gratia sua.

Secundus gradus est vocatio, qua nimirum, Deus electum iam hominem factum, siue in infantia, siue pueritia, siue iuventute, siue senectute vocat, non modò externa verbi sui prædicatione, sed & internè per Spiritum sanctum, corelecti innouantem, & fidei dono replentem.

Tertius gradus iustificatio est, hoc est, remissio peccatorum & donatio iustitiæ: simulatque enim Deus electum spiritu suo imbuit, ut & peccata sua ex animo agnoscat, & in Christum omnem suam fiduciam collocet: statim eum gratia iustificat per fidem, remittit illi omnia peccata: perinde habet illum iustum, ac si ab æterno iustus fuisset, dat quoque illi voluntatem & facultatem viuendi posthac iustè & sanctè. Hic tum bona opera & merita incipiunt, quæ tamen mera ac gratuita sunt dona: atque hæc demum electionis, vocationis, & iustificationis testimonia sunt. 2. Pet. 1. ac magis etiam iustificatum iustificat, hoc est, maiorem gratiam à Deo impetrant. Largitur enim Deus gratiam pro gratia, Ioan. 1.

*Glorificatio bo-
norum operū
merces.*

Porro quartus gradus magnificentio, seu glorificatio est, hoc est, donatio immortalitatis, præmium vitæ æternæ. Hæc quidem bonorum operum & meritum vocatur merces, imò merces quoque est, verum certè merces tanta, ad quam ne omnes quidem totius mundi afflictiones pares sunt, Rom. 8. qua nec omnia omnium piorum bona opera sunt digna: eoq; meritò & ipsa à diuò Paulo gratia Dei vocatur, Rom. 6. & ab omnibus item sanctis patribus. In summa, gratia est electio, gratia est vocatio, gratia est iustificatio, gratia est glorificatio. Porro horum quatuor vnum, videlicet prædestinatio, in Deo est. reliqua tria, videlicet vocatio, iustificatio, magnificentio, sunt in nobis. Nam prædestinatio nostræ salutis nequaquam in nobis est, sed occulta in thesauris suis apud Deum, sicut propheta ait: In manibus tuis sortes meæ. Discimus igitur hinc, non esse præsumendum alicui de meritis suis, nihil habere nos quod

*Prædestinatio
in Deo solo est
occulta.*

non acceperimus à Deo. 1. Cor. 4. eoq; in solo Deo esse gloriam. 1. Cor. 1. & 2. Cor. 10.

Sensus ergo verborum hic est, Prædestinatos vocauit per prædicationem Iesu, iustificauit per mortem illius, glorificauit per resurrectionem, ac præmium immortalitatis. Siue vocauit per doctrinam Euangelicam, iustificauit per baptismum, glorificauit per dona spiritus. Aut dici potest hunc in modum, Quos Deus prædefiniuit, seu prædestinauit, in hoc scilicet, vt per Christum adducantur sibi, hos vocat etiam in communionem Christi: & vocatos per hunc Christum suum, peccatis omnibus absoluit, id est, iustificat: tandemq; imagine sua in eis restituta, & diuinitate quadam plenus imperita, gloriosos & sui communionem beatos reddit.

*Deus Christus
prædicatione,
morte & resur-
rectione præde-
stinatos vocauit,
iustificauit,
& glorificauit.*

2. Secundò ostendit quòd diligentes Deum, illa bona habent cum securitate. Nam cum ij verè prædestinati sint ad glorificationem æternam, nulla prorsus creatura incommo- dare salutem eorum potest, sed omnia inferuire eidem (velint nolint) oportet. Si velit eis nocere quispiam, habent pro se Deum potentissimum. Si quis eos coram Dei iudicio accusare aut condemnare propter peccata velit, habent Deum iustificatorem, Iesumq; Christum aduocatum & defenso- rem. Si quis intentare illis volet afflictiones & mortem, aut liberantur diuinitus, aut per afflictiones mortemq; glorificantur mox vita æterna. Si labuntur in peccata, & remissionem consequuntur, & sollicitius pòst viuunt. Hinc subdit, *Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? At si dicat: Si nos cum adhuc hostes essemus, post iustificationem acceptam tor bonis dignatus est Deus, quanto magis cum nos ille tutabitur, quis tum poterit aduersari? Quin etiam si in nos vel ipse terrarum orbis insurgat, in nostram gloriam diuina sapientia hunc omnem vertet insultum. Nam si Deus pro nobis, vt pater pro filiis, vt Saluator pro iis quos ad æterno ad salutem præfinit, vocauit, remisit peccatis cooptauit, paulò post gloria sua plene donaturus: quis contra nos quicquam valeat, vt hanc plenam & solidam nostram felicitatem vlla ex parte imminuat?*

*Diligentes Deum
qua bona ha-
bent cum secu-
ritate.*

*Deus iustifica-
tor, Christus
aduocatus &
defensor.*

Qui etiam proprio filio suo non pepercit, &c. Quis pater alteri cuiquam parcat amplius, quàm filio? quid seruatum æque cupiat, atque proprium filium? imò quid non impendat quis, vt salutem habeat filium? At Deus sic pro nobis est, sic nostre salutem studet, vt quò nos perpetuò salui essemus, non solum filio suo non pepercit, nec eum quouis modo pro salute nostra impendit, sed tradidit ipse eum, vt pro nobis vel turpissima morte moreretur. Idem expressit Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, &c. Quod hic Apostolus per proprium

filium, id Dominus per vnigenitum expressit, nempe, verum Christum Deum & hominem. Sequitur:

Christus omnium malorum propulsor.

Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Vt liberati peccatis, æternam vitam viuere, Deus filium suum proprium, malorum omnium depulsorẽ donauit. Ergo cum hoc depulsore malorum, conciliatoreque bonorum omnium, donauit nobis omnia. Subdit:

Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat, &c. Interrogationes istę non videntur tam rogare, quàm instare, & fiduciam veritatis exprimere: vt cum interrogatur, *Quis accusabit aduersus electos Dei?* Respondetur, Nemo. Et quod subiicitur, Deus qui iustificat: ratio est confidentiæ, quam interrogatio præcedens expressit. Deo enim iustificante & absolvente quis ausit accusare? Et vt id quis ausit, & reos nos etiã peragat, præstet est satisfactio, mors Christi, imò potens aduocatus, qui nos omni quamlibet merita condemnatione eripiat, Christus mortuus, rediuiuus, & ad dexteram Dei sedens & regnãs. Hic enim interpellat pro nobis. Nemo ergo ausit criminari eos quos Deus nõ solum vocauit, sed etiã elegit. Ecquis est qui condemnat spiritu adiuuante imbecillitatẽ nostrã, patre autem iustificante, filio verò pro nobis mortuo? Porro quos ipsa trinitas iustificauit, quis condēnet? quasi dicat, nemo. Hæc certẽ irrefragabilia sunt. Anima aduerte quòd non dixerit seruos Dei, sed electos, dignitatem illorũ amplificans. Item non dixit, *Qui remittit peccata:* sed quòd maius est, *Qui iustificat:* ne per interpellationẽ diminutionem quandã intelligas. Primũ parem adeoquẽ equam dignitatem posuit, nimirũ quòd sit ad dexteram patris. Deinde adiicit, interpellat: hoc intelligens, quòd per incarnationẽ, quia homo factus est, pro nobis ad patrem interpellet, quoniam ipse Pontifex est, vt ad Hebræos docetur. Vnde etiã Ioannes 1. cap. 1. Aduocatum, inquit, habemus apud patrẽ, Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Hæc autem Apostolus explicat, vt Christianos oppressos & tribulatos consoletur, ne animum despondeant.

Mors Christi, iustificatio nostra.

Spiritu sancto adiuuante, nemo potest nostram imbecillitatem damnare.

Beneficiorum Christi memores simus oportet.

Cũ ergo ita comparatum sit cum dilectoribus Dei, simus & nõs in horum catalogo. Meminerimus quot quantaque ille in nos contulerit beneficia: creando scilicet nos, cũ nihil essemus: sed in primis tradito pro nobis filio proprio, cũ perditum essemus: eligendo & iustificando nos, cũ reprobis & iniustissimis essemus. Cogitemus item, non semel duntaxat Christum morte resurrectioneq; sua expiãse nostra peccata, sed & etiamnum intercedere pro nobis, placareque patrem: non quidem voce, sed passionis suæ merito. Ideoque quemadmodum Deus pater omnia sua nobis donauit, quemadmodũ Christus omnia pro nobis & passus est, & fecit: sic & nos, tum nos ipsos,

tum

tum omnia nostra addicamus perpetuò Deo: & in eius gratiâ, & ad nominis ipsius gloriam, quiduis & faciamus & vitemus & patiamur.

3 Tertiò Apostolus suo exemplo ostendit quòd Dei dilectores & ab eo prædestinati pro tot & tantis acceptis bonis, eum omni constantia & mentis firmitate illi adhæreant, nec ob quæque pericula ab eo diuellantur. Nam postquam ineffabilem patefecit patris & filij & Spiritus sancti in nos charitatem, diuino spiritu totus accensus sic ait: *Quis ergo nos separabit à charitate Christi? &c.* Respexit ad illud, *Quis accusabit aduersus electos Dei? Quis condemnet?* Pertinent enim hæc ad probandum propositionem hanc: Omnia cooperantur in bonum, &c. Prædestinatos & electos erigit Paulus, vt ne succumbant, animùm ve despondeant audientes a filictionem, persecutionem, & huiusmodi. Omnium, inquiens, dominamur per gratiam Christi. Omnibus, inquit, ad iniuriam expositi sumus, nos Apostoli videlicet: tanquã nos oporteat primùm mactari, cui sanè rei nihil contradicamus. Catalogum istorum quibus ipse & alij Apostoli initio exerciti sunt, exposuit. 1. Cor. 4. 2. Cor. 4. 6. & 11. Totum hunc locum August. lib. de doctrina Christiana. 4. ca. 20. profert velut exemplar orationis, quæ vehementiam cum ornatu coniunxerit.

Superabit à charitate. Charitas hîc videtur accipi, qua nos dilexit Deus, & ad redamandum prouocauit. In hunc sensum accipiunt beatus Ambrosius & Augustinus: Chrysostomus intellexit de dilectione Dei in nos, propter verbum conclusionis sequentis, cum addit: *Quæ est in Christo Iesu.*

Et ne fortè ob id videantur iis malis afflicti quasi à Deo destituti, prophetam inducit huiusmodi clamantem, contestantemque illa plurimum consolationis habere, quæ propter Deum toleramus, etiam si quotidie mors ipsa sit subeunda: quod fieri voluntate potest, natura non potest. Sicut scriptum est, inquit: *Quia propter te mortificamur tota die, estimati sumus sicut oves occisionis,* id est, oves occisioni destinatae: Occisionis pro mactationis positum. Ea est, cum lanus contrectat & explorat pecudem, num idonea sit vt iuguletur. Locus hic desumptus est ex Psalm. 43. ac si diceret, quotidie reputati sumus vt oves mactationi destinatae, à quibus quotidie aliquæ mactantur. Vehemēs est in eo Psalmi sanctorum querulatio. Vide quæ in hunc locum apud Dauidem adnotata sunt.

Sed in his omnibus superamus, &c. Non solum vincimus, sed etiã superuincimus, excellenter vincimus, hoc est, per eos qui nobis insidiantur, coronamur. Insidiatores enim & aduersarij nostri sunt nobis coronarum suppeditatores, si modò iniuriam propter Christum feramus. 1. Pet. 4. In his omnibus superamus

Mentis firmitate Christo adhaerendum.

Propter Christum quotidie nobis mors est subeunda, voluntate, si non natura.

Insidiatores et aduersarij nostri, qui.

mus non nostra virtute, sed per eum qui dilexit nos.

Certus sum, &c. Persuasus sum (hoc modo legit Hieronymus ad Algasiam, quest. 9.) siue confido, habeo compertum de istis, quæ patimur, afflictione, angustia, &c. quod nihil nos auellet à charitate Christi. Satan illa nobis concitat, & in hoc, vt à Deo deficiamus, tanquam nullam curam nostri gerente, aut certe nos odiente: id quod ipsi Iob, & Domino nostro Iesu Christo esurienti in deserto persuadere conabatur: sed Deus donat spiritum suum, quo superuincimus omnia, id est, perstamus in fide Christi in moti.

Satan nobis concitat, vt à Deo deficiamus. Math. 4.

Neque mors, inquit, neque vita. Nihil in vita, nihil in morte: vel, nihil inter viuos, nihil inter mortuos sic valet, & formidabile est, vt possit nobis auertere dilectionem Dei. Aut in hunc sensum dici potest, siue viuendum sit, siue moriendum, nihil tamen poterit incidere, quod alienet à nobis Deum.

Neque angeli, neque principatus. Per angelos videtur intelligere non malos tantum, sed etiam bonos: vt huic dicto insit ea hyperbole, qualis inest illi ad Gal. 1. Si angelus de celo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Non quod boni angeli auertere à Deo velint: hoc absit. Erimuero vehemens desiderium significare quærens, & ardorem erga Deum, ad hos sermones peruenit Paulus. Angelos autem videtur dicere administratorios spiritus, quos mittit Deus in ministerium propter eos qui hereditatem capient salutis, Heb. 1. Principatus, angelos principatu, hoc est, ampliore imperio fungentes. Virtutes, qui mira & portenta efficiunt, vltionemq; Dei exequentur in malos: quales erant qui euerterunt Sodomam & Gomorram, qui seuerunt mare rubrum, & alia miracula ediderunt pro populo Dei contra hostes eius. Dicit etiam potest & intelligi de malis angelis: quia peccata nostra merentur vt & malis angelis sua sit in orbe potestas. Distribuit Paulus hos quoque in malos angelos, rectores mundi, tenebrarum huius seculi, in principatus & potestates: vt Eph. 6. Col. 2. Et 1. Cor. 5. loquitur de vtriusq; bonis & malis. Ita videtur in presenti loco de vtriusq; intelligere, cum dicit nullos principatus nullasq; virtutes posse nos separare à Dei dilectione: vt tamen in eum sensum accipiatur qui præmissus est.

Virtutes angelorum, vltionis Dei executores.

Neque instantia neque futura, &c. Neque presentia, neque futura bona poterunt nos separare, &c. Aut dici potest, neque presentia, &c. id est, nulla temporis longitudine fiet, vt à Domini gratia separemur. Ad Phil. 1. ca. Confidens hoc ipsum, quia qui coepit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Christi Iesu. Altitudinem (vt opinantur quidam) regnum appellat: profundum autem gehennam: præterea æternam vitam, & æternam mortem. Aliter: id est, neque valde celebra, neque apprimè in-

Altitudinem regnum, profundum gehennam Paulus appellat.

cele-

celebria nos separabunt à dilectione Dei: neque alia creatura, etiam si alia tanta creatura esset, quanta est visibilis & inuisibilis, nihil quicquam tamen ab ea nos charitate diuillet. Quia ergo supra audiuius diligētibus Deum omnia in bonum cooperatura, & his neque peccatum, neque Satanam, neque mundum, neque infernum nocere posse, idcirco quod & nos tanta securitate gaudere possimus, ipsi quoque sedulo diligamus Deū, hunc timeamus, huic fidamus, ad huius verbum & voluntatem nosmet componamus, hunc denique laudemus ore, corde, vita. Ipsi honor & gloria in secula seculorum. Amen.

EPILOGVS.

- 1 Consolatorius locus, habens argumentum ab vili: hoc est, Quæcunque afflictio contingat à carne, mundo, vel Satana, eam prodesse, & misericordie Dei opus esse, quod nos nam aut plagam aliquando interpretamur.
- 2 Gradatione pulcherrima docet unde sit salus nostra, nimirum ab electione Dei. Quos prædificauerat, eosdem & vocauit per Euangelium, vocauit in Deo electos eos iustificauit fide, tandem glorificaturus. Hæc prædestinationis necessitas, ne est sita. docens misericordiam Dei, quod citra vlla merita prædificauit, grata est spiritui, odiosa carni.
- 3 Argumenta beneficentie Dei erga nos, maxima & summa solatia: Præprio filio non peperit. Redamemus sic amati, nec quicquam sepatet nos à dilectione Dei, qua illi conglutinamur per Iesum Christum.

IN FESTO EODEM APOSTOLORVM,
EVANGELIUM.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis. Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Ioan. 13. Maiorem hæc dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis. Si feceritis que ego præcipio vobis. Iam non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat Domino eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos: & posui vos ut eatis, & fructum asseratis: & fructus vester maneat: ut quodcumque petieris Patrem in nomine meo, det vobis. Hæc mando vobis, Ut diligatis inuicem. Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis: mundus quod sum erat diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis, Non est seruus maior Domino suo. Si me persecuti sunt: & vos persequentur, si sermonem meum seruauerunt: & vestrum seruabunt. Sed & hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum qui me misit. Si non venissem & locutus fuisset eis: peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit, & Patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit: peccatum non haberent, nunc autem & viderunt, & oderunt & me & Patrem meum. Sed ut adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est, Quia odio habuerunt me gratis.

Hoc Euangelium necessariam nobis proponit doctrinam de vita verè Christiana, & quæ pericula homini fideli in hoc mundo sint expectanda, & quibus consolationibus se debeat sustinere, ne ab aduersariis prorsus prosternatur. Christus epim in hac concione facit tria.

*Fraterna dilectio
tionis præceptum.*

1. Primò cohortatur discipulos suos ad fraternam dilectionem, dicens, *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos.* quasi dicat, Moles vestros patres & maiores multis oneravit legibus, & multa eis tradidit præcepta: sed spiritum & facultatem seruandi & implendi ea non subministravit: Ego Christus hoc vnicum mandatum do vobis, vt inuicem diligatis, vt huius dilectionis virtute mihi inseramini: quod si feceritis, veri mei discipuli eritis.

Christiano fides sola non sufficit.

Non enim sufficit in Christianismo, fidem ore confiteri: sed requiruntur etiam charitas, poenitentia, & legis obedientia. Fides excitat inuocationem, & inuocatio impetrat dilectionem, quæ facit arborem bonam. Fides autem ore iactata quamuis vera sit, si vitam per charitatem nõ corrigat, nec legem impleat, nihil prorsus prodest, nec facit arborem bonã. 1. Cor. 13. Hinc hæreses & schismata oriuntur. Nam quando nos iuxta doctrinam Apostoli Iacobi & Christi Iesu clamamus fidem solam sine charitate esse mortuam, neminemq; iustificare, nec ipsam fidem facere nos veros discipulos Christi, sed illud charitatis esse officium: statim emergunt, qui contra Christum & eius Apostolum, falsò doceant solam fidem iustificare, & discipulos Christi nos facere, atque ad salutem sufficere: sed hæc opinio vt hæretica est reiicienda.

Hæreses et schismata, vnde.

Nos catholici dicimus cum Christo, quod veri discipuli Christi cognoscantur in hoc, quod inuicem se diligant. Est autem sciendum, quod fides iustificet impiũ, sed illa tantum, quæ per dilectionem operatur, dicente Paulo ad Gal. 5. In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per charitatem operatur: Fides iustificat, ita tamen vt iustificandi virtutem & efficaciam à charitate recipiat. Vnde opera iustificati cum ex charitate procedant, non solum sunt fidei testimonia, sed etiam charitatis actiones vita æterna dignæ propter spiritum inhabitantem vnde procedunt. Est autem dilectio præcipua virtus Christianismi. Nam iustificat impium, Galat. 5. delet peccata, Lucæ 7. confert Spiritum sanctum, Actor. 2. facit nos manere in Deo, & Deum in nobis, Ioan. 15. & 1. Ioan. 4. dat meritum æternæ vitæ promerendæ, est patiens & benigna: non æmulatur: non agit perperam: non inflatur: non est ambitiosa: non quærit sua: non cogitat malum: omnia suffert, credit, sperat & sustinet: nunquam excidit. 1. Corinth. 13. Hæc dilectio discipulis erat valde necessaria:

Fides iustificandi efficaciam à charitate accipit.

Mutua dilectionis virtus.

quia

quia ab omnibus odium erat illis expectandum. Necessè igitur erat, vt se mutuo saltem amarent, & cum Christi essent discipuli, necessè erat vt magistro summum exhiberent cultum, dilectionem scilicet, erga Deum & proximū. Vnam fidem erant prædicaturi: ideo necessè fuit ipsos vnum cor vnamque habere affectionem.

Impediunt autem dilectionem duo vitia: Auaritia seu cupiditas: de qua dicit Paul. 1. Timoth. 6. quòd radix sit omnium malorum: quæ sua tantum commoda querit, per quam incidunt homines in tentationem, & in laqueos diaboli. Alterum est inuidia & odium: de quo Poëta: Impedit ira animum, ne possit cernere verum. Caueamus ergo Christiani, ab his furiis: & oremus, vt Dominus charitatem & dilectionem diffundat in cordibus nostris per Spiritum sanctum, Rom. 5.

Modum dilectionis ex seipso tradit, d. Sicut dilexi vos. Dilexit autem nos Christus, primò gratis & spontaneè, Osee. 14. Quis enim prior dedit illi, & retribuatur ei? Ro. 11. Hinc Ioannes. 1. 4. In hoc est charitas, quòd ipse prior dilexit nos, &c. Et Paulus, Ro. 5. Commendat charitatem suam Deus, quòd cum adhuc inimici essemus, &c. Deinde dilexit non nostra, sed nos: Item non peccata, sed personas. Præterea sic nos dilexit, quòd omnia sua ad dilectionem & commodum nostrum ordinauit: verba, opera, miracula, vitam, seipsum, corpus, sanguinem, animam, diuinitatem: verbis docuit, exemplis præcessit, miraculis confirmauit, & vitam expendit, seipsum obtulit, corpus & sanguinem in cibum dedit & potum, animam in pretium, diuinitatem in subsidium, & refugium contra diabolum. Eodem modo, & nos iubemur diligere proximum.

Hoc præcepto interdicitur nobis quæcunque vindicta, quem admodum Christus nulla iniuria ad odium, nullo damno ad vindictam permorus fuit. Dicitur enim Deut. 32. Mihi vindictam, & ego retribuam. Sicut enim Deo adimit gloriam, qui ipse se iustificat, qui sibi sapientiam arrogat, ita Dei gloriæ derogat, qui vindictam sibi arrogat.

Maiorem hac dilectionem nemo habet, &c. Hoc addit ne quis subiciat, quemadmodum olim Iudæi, In quo dilexisti nos? Ac planè ostendit, quòd non tantū nos dilexerit, sed & summè dilexerit, & summo gradu. Habet enim dilectio gradus quosdam: Infimus gradus est, vbi quis diligit diligentè se. Hoc enim etiā publicani & ethnici faciunt, Mat. 5. Altior autem gradus est, si diligit eum qui non benefacit, aut diligit. Summus autem, si diligit inimicum, qui & odit & malefacit. Sic magna charitas est benefacere de suo: Maior autem benefacere de seipso: maxima autem, mori pro his, quos diligis. Facile enim pecuniam & operam impendimus, non sic autem vitam, quæ cha-

Auaritia & cupiditate homines incidunt in laqueos diaboli.

Dilexit nos Christus gratis & spontaneè, & non nostra.

Christus sua omnia ad commodum nostrum ordinauit. Proximum diligere iubemur, sicut dilexit nos Christus.

Malach. 1. In summo gradu dilexit nos Deus. Dilectionis & charitatis gradus tres.

rissima est. Vtroque autem modo Christus summam charitatem, & qua maior esse non potest, ostendit. Nam & inimicos dilexit, & denique vitam pro eis impendit. Nec huic dilectioni simile est, quod aliqui gentiliū pro patria mortui sunt: vt Curtius & duo Decij, qui se pro patria deuouerunt. Hoc enim fecerunt laudis cupiditate, & honorifica mortis consuetudine, qua mortis horror vel parte aliqua mollitur. Proinde non è vera charitate, qua ciues diliguntur, hoc proficisceretur, sed qua potius vnusquisque se suamque gloriam diligit. Mori autem turpiter, idque pro inimicis, hoc opus, hic labor est. Possèt adhuc inueniri qui gloriosa morte pro amicis occumberet, sed qui turpi morte & pro inimicis moriatur, nemo facillè inuenietur.

*Curtius et duo
Decij pro pa-
triae amore
mortui.*

*Nemo prior
Christum di-
lexit.*

Quod autem Christus dicit, *pro amicis suis*; non intelligit de his qui ipsum dilexerunt. Nemo enim Christum prior dilexit, sed de his quos ipse adhuc inimicos existentes, prior dilexit, & morte sua amicos fecit. Vnde Paulus, pro bono forsitan quis mori sustinet. Commendat autem charitatē suam Deus, quod cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus est, Roma. 5.

*Summā dile-
ctionē à nobis
Christus exi-
git.*

Hoc suo exēplo Christus docet non simplicem à nobis exigi dilectionem, sed summam, quasi opus fuerit, etiam vitam pro fratribus ponamus, 1. Ioan. 3. Vbi videre licet, quantum nos absumimus ab hac dilectione, qui etiam grauamur vel minimū quid fratribus impendere. Signanter autem hoc verbo monet Apostolos ad fortitudinem, vt & ipsi exemplo suo discant, proximorum salutem pluris facere, quam sua ipsorum incommoda, vel etiam mortem.

Vos amici mei estis, si feceritis quae, &c. Ne causetur de grauitate praeceptorum, addit promissionem, & quidem non vulgarem. Amicitiam enim suam offert, quae quantum bonum sit, vel ex hoc conici potest, quod etiam in mundo nihil iucundius est amicitia vera & sincera. Nulla autem amicitia hominū gloriosior est, quam amicitia Dei. Haec est de qua tam magnificè sancti gloriantur, vt Ioannes 1. cap. 3. Videte, inquit, qualem charitatem dedit nobis Deus, &c. Et 2. Pet. 1. Quoniam omnia nobis diuinæ virtutis suæ, quæ ad vitam & pietatē donata sunt, &c. Deinde nulla amicitia vtilior est quam Dei: id quod manifestant exempla Patrum & omnium piorum. Præterea, nulla amicitia constantior: Deus enim quos semel in amicitiam suscipit, perpetud retinet, nisi ipsi desciscant. Nunquid, inquit, Isa. 49. potest mater obliuisci infantis sui? &c. Ego tamen non obliuiscar tui. Ad hæc nulla amicitia insignis tam facillè acquiritur, quam amicitia Dei. Tantum enim dicit: *Si feceritis quae præcipio vobis.* Omnes igitur possumus hanc amicitiam adipisci, quicum-

Amicitia vera nihil in mūdo hoc iucundius.

Nulla amicitia hominū est gloriosior, vtilior, constantior quam Dei.

Quicumque tandem sumus, si ipsius præcepta seruamus.

Iam non dicam vos seruos. Hoc loco Christus subiicit testimonia amoris sui, erga nos: quorum primū est, quod nos non seruos, sed amicos fecerit. Serui erāt omnes homines, quia peccatores, Ioan. 8. Omnis enim qui facit peccatum, seruus est peccati: Nemo nostrum audebat coram Deo comparere, nemo audebat sperare hæreditatem Dei, quin suo tempore etiam è domo Dei eiciendi eramus. Seruus enim non manet in domo in æternum. In hoc mundo seruos nos fecit peccatum. Deinde serui eramus diaboli qui potēter nobis dominabatur, & quocumque volebat nos ducebat. Præterea & lex seruitutis iugum augebat, quæ & multa & ardua exigebat, nec tamen vires submittrabat, quo fiebat, vt legem quidem ferentes, inuiti tamen & reluctantes, sola spe mercedis, aut timore poenæ sequerentur.

Atqui legem sic obseruare verè spiritus est seruitutis, non spiritus filiorum. Christus igitur dicendo: *Iam non dicam vos seruos*, Ostendit quod ipse nos & à peccatis, & à diabolo, & à lege liberare possit & velit, non vt lex non fiat, sed vt non damnet. Item vt voluntariè fiat & seruetur, quod solus Spiritus S. præstat, quem Christus dat. Emphasim autem habet, quod dicit, *Iam, iam, inquit, per passionem meam peccatum abolebo, Iam cum diabolo congregiar, & vincam, Iam maledictum legis destruiam, factus maledictum.* Rom. 8. *Iam spiritum vobis impetabo, quo deinceps Dei præcepta non seruii spiritu, sed spiritu adoptionis, spiritu libertatis impleatis.*

Quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Sicut Paulus discernit filios in hunc modum, filios esse, in quibus spiritus adoptionis est, Roma. 8. seruos in quibus spiritus non est, filios hæredes esse vitæ æternæ, seruos eici: sicut & solus Isaac hæreditatem patris adeptus est, Ismaël aliè ablegatus, Galat. 4. Ita Christus hic discernit seruos ab amicis, quod serui nesciant voluntatem domini, amici sciant. Non solemus enim seruis concedere arcana consilia. Verè autem dictum est, Seruus nescit quid faciat dominus eius: Qui enim peccati & diaboli seruus est, non intelligit opera Dei, etiam in creaturis, nec attendit, cur quodque faciat Deus. Nescit ex creaturis cognoscere creatorem, eiusque potentiam & bonitatem, Roma. 1. Sed nec scit aut intelligit, quid Deus pro salute hominum fecerit & faciat, nec intelligit quid in futuro de bonis & malis futurum sit. Hinc Christus Luc. 19. Si cognouisses & tu, &c. Sed abscondita sunt ab oculis tuis, &c. Mat. 13. Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, &c. Tanta est cæcitas & ignorantia impiorum: Deinde etiam qui sub lege seruit, nescit quid faciat dominus eius, nescit quid sibi velit lex, nescit quod non ad iustificationem data sit, sed ad peccati ostensionem.

Deinde

Homines omnes serui erāt, quia peccatores.

Peccatū seruos nos omnes fecit

Seruitutis lex iugū augebat, ardua exigebat, nec vires submittrabat.

Filij Dei sunt in quibus spiritus est adoptionis.

Seruatorum & amicorum distinctio.

Peccati & diaboli seruus Dei opera, consiliū, & bonā voluntatem nescit.

Lex nō ad iustificationē, sed ad peccati ostensionē data.

Deinde nescit cur Dominus aduersa immitat, ided cum malis quippiam acciderit, irascitur, impatiens est, blasphematur, &c. Item nescit bonam Dei voluntatem etiam in aduersis constare, nescit quid de Deo boni sperare possit. Plj autem sciunt consilijs Domini esse, remittere peccatum, iustificare credentem, sub cruce benedicere, sub morte viuificare, &c.

Hominis Christiani dignitas, quod Dei amicus dicitur, & est.

Epist. 1. & 2. Ioan. 2.

Per Christum ad patrem accessum habemus.

Vos autem dixi amicos. Magna Christiani hominis dignitas, quod amicus Dei dicitur, & est. Hinc enim securè accessum habet ad Deum: hinc nihil non à Deo expectare & petere audeat: hinc etiam ad hæreditatem filiorum Dei admittitur, &c. Verùm vnde hæc tanta gratia? Ego, inquit, vos dixi amicos. Ego illud nomen imposui, ad hunc honorem perduxi. Per ipsum enim gratificauit nos: Et per ipsum accessum habemus ad Patrem: Et de plenitudine eius accipimus. Monet igitur hoc verbo, ut deinceps non ut serui, sed ut amici, in domo Dei conuersemur: hoc est, ut non tantum timore pœnæ, vel spe mercedis mala fugiamus, & bona faciamus, sed amore & voluntate, ut Deo complaceamus: monet etiam ut in amicitia Dei, quam accepimus, maneamus: iuxta illud: Manete in dilectione mea.

Amicitia & dilectionis signum maximum.

Quia omnia quæ audiui à Patre meo nota, &c. Signum amicitia & dilectionis est, quod nobis voluntatem Patris, hoc est, Euangelium annuntiavit. Nisi enim nos dilexisset, non tanta bona nobis reuelasset. Magni igitur æstimemus verbum Dei, & Euangelium: quandoquidem audimus, quod solis amicis conceditur. Obserua quod non simpliciter dicit, Omnia vobis nota feci. Non enim necesse est simpliciter omnia nosse, sed addidit, Quæ audiui: non dicit, quæ scio, sed quæ audiui: hoc est, quæ iussus sum manifestare. Omnia, inquam, quæ ad salutem vestram necessaria sunt, & iam ostendi per verbum meum, & deinceps ostendam per Spiritum meum. In hunc modum & Ioannes dicit, 1. cap. 2. vñ etio vos docebit de omnibus. scilicet ad salutem necessariis. Ceterum per hoc quod dicit, se ea à Patre audiuisse, innuit, quod qui verbum suum recipit, non solum eius, sed & Patris amicus efficitur. Omnia hæc ed tendunt, ut videamus quæ à Deo donata sint nobis, 2. Pet. 1.

Omnia ad salutem necessaria nobis Christus manifestauit.

Exordium & finis aut nostræ salutis perfectio.

Non vos me elegistis, &c. Paucis & breuissimis verbis hic explicat exordium & finem, vel perfectionem nostræ salutis, ut non absurdè hic exclamare possim cum Mose, Deut. 6. Verbum quod hodie tibi præcipio, semper sit in corde tuo, narrabisque filiis tuis, sit quasi signum in manu tua, &c. Docet autem hoc primo verbo, quod Deus nullius hominis debitor est. q. d. Qui per alios honorem aliquem consequitur, merito eorum debitor est. Vos autem me non elegistis, nihil mihi priores contulistis, nullius vestrum debitor eram, nihil meriti eratis, ut ad tantam gratiã reducere mini, poterã & vos cum aliis relinquere quod

quoddam in vobis est, non minus periissetis, quam cæteri infideles. Sic in Isaia dicit, cap. 43. Non me inuocasti Iacob, &c. sed seruire me fecisti in peccatis tuis, &c. Sic Paulus ait, Ephes. 2. Gratia saluati estis per fidem, non ex operibus: Dei donum est, ne quis gloriatur. Item Tit. 3. Apparuit benignitas & humanitas Dei, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, &c.

Sed ego elegi vos. Quo verbo ostendit vnde sit salutis nostræ principium, Ego, inquit, elegi vos, Quod potest intelligi, vel de electione ad Apostolatam, vel de electione æterna ad salutem. Verobique enim gratia est, non meritum, & vtrunque per Christum fit. In ipso siquidem & per ipsum elegit nos Deus ante mundi constitutionem, Ephes. 1. Ipse item est, qui ascendens in altum, dedit dona hominibus. Et alios quidem dedit Apostolos, alios Euangelistas, &c. Ephes. 4. Singulæ autem dictiones emphasim habent. Ego, inquit, qui Deus sum, & propterea nullius indigens, ego qui punire & damnare poteram, non simpliciter assumpsi, sed elegi vos, multis aliis neglectis, ex massa corruptionis. Elegi autem vos qui in nulla re præ aliis conspicui eratis. Non, inquit, elegit te Dominus, quoddam maior es aliis, sed tantum ob id quod dilexit, &c. Deuteron. 7. Nec propter iustitias vestras, cum sis populus duræ cervicis. Deuteron. 9. Elegi vos non diuites, non potentes, sed vos pauperes, idiotas, &c. Videte igitur vocationem vestram fratres, 1. Corinth. 1. Docet igitur Christus hoc verbo, quoddam ipse sit auctor nostræ salutis. Deinde quoddam gratia est, quicquid habemus, siue sint dona illa iustificationis, fides, spes, charitas, Spiritus S. siue externa illa dona, quæ alio nomine dicuntur gratiæ gratis datæ: de quibus Paulus in prima ad Corinth. 12. Et ad Ephes. 4. scribit, vtraque dona per Christum accepimus, vtraque in ipsum referenda sunt. Sequitur:

Et posui vos vt eatis. Iterum alludit ad parabolam de vite & palmitibus. Sicut, inquit, ex vna vite plures palmities nascuntur, quorum aliqui postea & ipsi plantentur, vt ex vna vite cum tempore efficiatur tota vinea: sic & ego vos posui & plantaui, vt & alij ex vobis pullulent, sicque totus mundus impleatur. Posui vos vt eatis, vos latius extendatis. Non enim tantum vestri causa electi estis, sed & pro salute aliorum. Item posui vos vt eatis: nolite sedentes expectare, donec homines ad fidem veniant, sed errantibus manum porrigite, & etiam audire nolentibus, imò & persequentibus sermonem salutis ingerite, &c. Hoc est officium Apostolorum. Pertinet hoc verbum etiam ad omnes. Ided enim in Ecclesia positi sumus, non vt nobis tantum consulamus, sed vt etiam alios, quos possumus adducamus. Item ided in Ecclesia positi sumus, vt eamus de bono in melius, de

Salutis nostræ principium et æterna electione ad salutem, pendet. Electio ad Apostolatam & ad salutem pendet à Christo.

Elegit nos Deus, quia dilexit.

Salutis nostræ auctor Christus.

Donorum alia interna: alia externa.

Episcopi in Ecclesia positi non vt sibi, sed vt salutem aliorum consulant.

fide

fide in opus, semperque proficiamus, non ut sedeamus, multo minus ut retrocedamus.

Episcoporum munus est, ut in horrea Domini fructus afferant.
 Et fructum afferatis. Quod etiam refertur ad Apostolos, quorum officium est fructus ferre in horrea Domini, iuxta illud Psal. 25. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Hinc Paulus. 1. Corint. 9. Vae mihi si non euangelizauero. Signanter autem dicit, *ut fructum afferatis*, non ut ab aliis fructum accipiat, sed ut ipsi aliis profitis. Licet quidem pastoribus accipere de lana ac lacte ouium, sed non hoc potissimum est, quod eis incumbit, sed pascere, custodire, fouere, &c. Deinde etiam ad omnes nos pertinet verbum hoc: nobis enim indicitur ut fecundifimus operibus bonis, si non volumus excidit, & in igne mitti: hinc David dicit, Psal. 91. Iustus ut palma florebit, &c. Et Christus Mat. 5. Luceat lux vestra coram hominibus. Et Paulus. 1. Tim. 6. Studeant diuites fieri bonis operibus.

Pastoris est ut bonis operibus datus fiat.

Euangelium, verbum est in aeternum constans.

Piorum fructus in aeternum praemiabuntur.

Et fructus vester maneat. Manet fructus Apostolorum, quia sunt Ecclesiae in aeternum manentis fundamentum, Iesu Christo summo angulari lapide existente, Ephes. 2. Deinde idem manet fructus eorum, quia praedixerunt Euangelium, quod est verbum in aeternum constans, Luc. 21. Caelum & terra transibunt, verba autem Christi non. Praeterea idem etiam fructus eorum manet, quia pro labore suo in aeternum praemiabuntur. Hoc igitur verbo Apostolos consolatur, ne propter suam humilitatem desperent se quicquam posse in mundo fructificare. Non solum, inquit, fructificabitis, sed etiam fructus vester manebit. Manet & piorum fructus, propterea quod sunt fructus spiritus in aeternum manentis, Galat. 5. Deinde quod & ipsi aeternaliter praemiabuntur. Admonemur ergo hoc verbo ut ea operemur, quorum fructus perpetui manent, non temporalia quae transeunt. Qui enim in carne seminat, de carne metet corruptionem, Gal. 6. Thesaurizate ergo vobis thesauros in caelo, &c.

Ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, &c. Ne vel de labore, vel sua infirmitate caussentur, addit insignem promissionem, qua ostendit vnde auxilium sit perendum, ut fructificare possimus, nempe, a Deo per orationem. Primus fructus Spiritus S. oratio. Misit enim Deus Spiritum filij sui in corda nostra clamantem, Abba, Pater, Rom. 8. Manet autem iste fructus in nobis, nam quamprimum renati fuerimus e spiritu, sine intermissione Deum ut Patrem appellamus. Vnde Paulus. 1. Thef. 5. Sine intermissione orate. Non igitur habet Christianus quod conqueratur de impossibilitate praceptorum, cum tantam habeat promissionem & toties repetitam.

Spiritus sancti fructus primus, oratio.

1. Ioan. 4.

Ante omnia a Christiano exigatur charitas.

Hac mando vobis ut diligatis inuicem. Hoc iam tertio praceptum charitatis repetit, ut sciamus ante omnia a Christiano exigatur charita-

charitatem. Hinc cum dixisset Apostolorum officium esse ut euntes fructum ferant, prædicando scilicet gentibus, congruè subiecit præceptum dilectionis, quod vel solum eos ad huiusmodi pios labores inducere debet. Qui enim cogitat sibi præceptum esse ut diligat proximum, is non facillè fugiet pro salute proximi labores subire. Præterea dicturus de futura ipsorum persecutione, præmittit præceptum dilectionis. Non paruum enim solatium præstat in aduersis, mutua dilectio fratrum, ut quando nullum à mundo habemus solatium, saltem inter nos alter alterum confoletur.

Fratrii mutua dilectio præstat in aduersis solatium maximum.

2. Secundò in hac concione prædicat Christus suis discipulis persecutionem, & admonet ne patiantur se ea diuelli à Christi & mutua dilectione. Mundus vos odio habebit & persequetur: non ait, prosequetur vos odio rex quidam, princeps aliquis, fratres, famulus, vicinus, vna ciuitas, aut vnum tantum regnum: sed totus mundus, qui nihil aliud est, quàm cœtus hominum contemnentium verbum Dei, non credentium Euangelio, abnegantium veritatem, negantium Ecclesiam Romanam, non agnoscentium septem sacramenta, non consentientium charitatis iustitiam. Hic cœtus iunctus principi & capiti suo diabolo, Catholicos omni tempore & loco persequetur. Necessè est ergo ut tantum odium mundi nimia charitate mei superetis. Nunquam enim conueniet inter Christum & mundum. Nam Christus, Apostoli, & Ecclesia catholica Romana docent diligendos esse inimicos, charitatem iustificare, opera iustificatorum, quia Spiritu Christi fiunt, digna esse vita æterna. Mundus verò docet odisse quotquot verè fideles sunt, ut qui filij Christi sint, negat charitatis virtutem, & eius dignitatem, facitque iniuriam Spiritui sancto, qui in nobis viuit.

Christus & Romana Ecclesia docet inimicos diligendos.

Mundus docet odissos esse fideles, negatque dignitatem charitatis ac virtutem.

Cum enim mundus maior sit pars, nempe, Turcæ, Gentiles, Iudei, Barbari, Lutherani, Hugonistæ, Geusiani, videtur pios omnes oppressurus. Sed confoletur nos Christus, dicēs: Ego elegi vos. Item: Scitote quia mundus me priorem vobis odio habuit. Ac si dicat, nihil noui vobis contingeret: vetus mundi ingenium est, quod ingratus est in bene consulentes. Hinc 1. Ioan. 3. Nolite mirari si odit vos mundus: Nec solum cum omnibus sanctis, sed cum capite vestro Christo patiemini. Multò autem melius est cum sanctis & Christo pati, quàm cum impiis gaudere. Si enim cum illis patimur, simul etiam cum illis glorificabimur. 2. Corinth. 1.

Mundus prius Christum odio habuit, quàm nos.

Melius est cum sanctis pati, quàm cum impiis gaudere.

Non est seruus maior domino suo. Nihil enim est quod æquè consolari potest hominem, & patientem reddere quàm si cogitet se non maiorem esse domino. Quomodo enim audebit murmurare, cum videat dominum eadem, imò maiora passum esse? Quomodo audebit dulcia appetere, qui videt dominum spinis

Consolatio maxima inde nobis oritur, quia dominus maiora quàm nos passus est.

CORO-

coronatum? Hoc modo Elias consolabatur seipsum, 3. Reg. 19. Obsecro, inquit, Domine, tolle animam meam. Non enim melior sum quam Patres mei. Summa, Ideo nos elegit, vocavit, iustificavit Deus, ut efficiamur conformes imagini filij eius, Ro. 8. Christus crucifixus est, nemo ergo meliora sperare debet. Qui, inquit, vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me, Matth. 16.

Inimicitiarum consuetudo.

Si me persecuti sunt, & vos persequantur. Hæc enim inimicitiarum consuetudo est, quod qui Dominum persequitur, etiam servos fidelitati eius studetes persequantur, Luc. 23. Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? inquit Christus. Qui in Deum impius est, quomodo pius erit in proximum?

Ideo non à prædicatione cessandus si pauci credant.

Si sermonem meum servauerunt, & vestrum servabunt. Si me in verbis meis infidiosè obseruauerunt, & vobis laqueos ponet. Vel si mihi crediderunt, & vobis credent. Quo verbo monet, ne ideo à prædicatione cessent si pauci credant: Nam & Christo pauci crediderunt. Et Moses fidelis in domo Dei, ex omnibus quos ex Aegypto duxit, vix duos in terram promissam induxit, Num. 14. Et propheta nusquam non conqueruntur se non audiri. Domine, inquit Isaias 53. quis credidit auditui nostro? Item

Agri fructus Dei est opus.

49. Hæc dicit Dominus ut reducam Iacob ad eum, & Israel non congregabitur. Et Oseas 7. Ego, inquit, erudiui eos, & ipsi cogitauerunt in me malitiam. Exemplo igitur agricolæ, ager diligenter colendus, sed fructus Deo committendus, quod ipsius opus est, ipse dat incrementum. 1. Corinth. 3. Paulus plantat, Apollo rigat. Summa,

Ego elegi vos, incredulis latitia sit animis Christianorum.

Ex his omnibus mirifica & incomparabilis oritur nobis consolatio, quæ minuit dolorem, cum scimus Christum eadem & maiora passum, quam nos patimur: cum scimus etiam nos non de mundo, id est, de regno satanæ, sed membra Christi esse. Et hæc ed attentius obseruemus, quod maior est, ac dignior, qui nobis doctrinam proposuit. Quis etiam dubitabit crucem subire, quam Christus ascendit? quis contemnet Ecclesiam Romanam, quam Christus edificauit? Incredibilem quoque lætitiâ pariunt Christianorum animis verba illa Christi, Ego elegi vos: Scitote quia me mundus priorem vobis odio habuit. Quis est tam stupidus, qui non vltro lubensque grauisima quæque pro Christo Iesu, & pro eius Ecclesia catholica, atque eius doctrina, tormenta, conuitia, probra, & alia quæ mundus excogitare poterit, non toleret, potius quam ab ipso deficiat?

Consolationis genus quadruplex. Primum.

3 Tertio in hac concione consolatur Christus discipulos, ut patienter ferant futuras, & iam imminentes afflictiones. Est autem hæc consolatio quadruplex. Sic enim ait, 1. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Hic considerabimus, iniquum

iniquum esse seruum illum, qui cum videat herum suum pane & aqua contentum, velit vino & delicatissimis cibari. Non detet nos igitur crucem, quæ est symbolum ducis nostri, militare, abhorrere.

2 Ait, *de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos mundus.* Hic considerabimus, quod Christus nos elegerit de mundo, qui si sua misericordia nos non elegerisset, ex mundo & de mundo, sicut cæteri essemus, & perdit. Et quia Christus nos elegit, & relicto mundo ipsum sequimur, confitemur, & imitatur: idem mundus nos odit. Mala autem scabies non amat nisi commodè scalpentem. Obserua hinc malitiam mundi, quod nedum malus est in se, sed & bonos odit, & argui non vult, quod est certissima damnatio eius. Prouer. 29. Viro qui dura ceruice corripientem contemnit, repentinus superueniet interitus.

3 *Hæc omnia facient vobis propter nomen meum, &c.* Hic considerabimus tormenta & reliqua grauissima mala, Apostolis, martyribus, à tyrannis & mundo illata, non propter sua peccata, sed propter confessionem nominis Iesu illis fuisse inflicta. Quia credebant & confitebantur Iesum esse salutem, Saluatorem, redemptorem, reconciliatorem animarum nostrarum: idem illos neci dabant. Foelices eos qui pro Christo patiuntur, atque reliquos pios catholicos, qui propter nomen Christi & eius sponsæ Ecclesiæ Romanæ, persecutionem patiuntur. Hinc B. Petrus 1. cap. 4. Si exprobramini in nomine Christi, beati. Itē, communicantes passionibus Christi gaudeat, vt in reuelatione gloriæ eius gaudeatis. Et illud Eccle. 4. Pro iustitia agonizare pro anima tua, &c. quia Matt. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Ostendit igitur Christus hoc verbo sibi fieri, quicquid mali piis infertur, iuxta illud Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit. Et illud Zach. 2. Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.

4 *Nesciunt me, & oderunt me: Qui autem me odit, & Patrem meum odit.* Hic considerabimus, quemadmodum olim Iudæi errabant, dicentes se nosse Deū, ipsumque Patrē habere, cum Christum verum eius filium persequerentur: ita & nunc nostri teporis hæretici errant, dicētes, se nosse Christum, cum eius spōsam, Ecclesiam Romanam summo odio prosequantur. Qui odit Ecclesiam Romanam, odit & Patrem eius, & sponsum Christum Iesum Saluatorem nostrum: qui illam regit, gubernat, protegit atque defendit. Hinc impletum oraculum, Psal. 34. *Quia odio habuerunt me sine causa, imò retribuēbant mala pro bonis.* Quibus verbis indicat Iudæorum peccatum in summo gradu esse. Tolerabile siquidem est apud mundum saltem, si quis prouocatus aliquem odit, vt unquam ignosci potest, si quis ignotum oderit, cæterum quis ignoscat illi, qui & notum & benemerentem odio prosequatur.

Secundum.

*Scabies mala
comodè amat
scalpentem.*

Tertium.

Gravissima tormenta non nisi propter confessionem nominis Iesu martyribus illata.

Quartum.

Hæretici idem errant, quia Christi spōsam odio prosequuntur.

*Iudei gratis
Christum odio
habebant.*

quatur? Gratis igitur odiebant Christum, quia nihil mali ipsi fecerat, nec quicquam mali in ipso erat, neque aliquam odij causam, sed summæ dilectionis fomitem illis præstabat.

Qui igitur veri discipuli Christi sunt, doctrinam eius quam Romana tenet Ecclesia, charam habeant. Si obistam causam complures odio ipsos prosequuntur, nec mirentur, neque turbentur: nam Christum etiam mundus odio magno persecutus est: non debet esse seruus supra dominum, discipulus supra magistrum. Quia latentur ut qui pro Christi nomine patiantur, & à Christo sint electi, ut cum ipso in æternum regnent in gloria, Amen.

EPILOGVS.

*Mutua dile-
ctionis quali-
tas et utilitas.*

1 Offendit mutua dilectionis necessitatem, qualitatem & utilitatem. Ipsa enim in mediis malis, magno est solatio, iniunctis reddens contra omnia mundi mala odiâque. Vnde Apost. Colof. 3. Super omnia autem charitatem habete, quod est vinculum perfectionis, & pax Christi exultet in cordibus vestris, in quo & vocati estis, in vno corpore. Augustinus, bonus magister dilectionem sepe commendat, tanquam sola præcipienda sit, sine qua non possunt prodesse cætera bona, (1. Cor. 13.) & quæ non possit haberi sine cæteris bonis, quibus homo efficitur bonus.

*Sine charitate
bona reliqua
non prosunt.*

2 Duæ ciuitates ab exordio mundi construi cæperunt: Prima Dei, altera diaboli: Prima bonorum, altera malorum. Et hæc ciuitates semper sibi aduersantur. Cines Babylonicos mundus diligit, ut suos: cines vero Ierosolymitanos odit & persequitur. Non tamen de hoc tristandum, sed potius gaudendum. Per hoc enim aperte monstratur, quod cines sint sanctorum, quod mundo dissimiles, quod iusti, quod veritatem dicant. Suo enim tempore stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt. Sap. 5.

*Ciuitas sancto-
rum, qui disti-
miles sunt
mundo.*

3 Causa omnium malorum quæ mundus agit, est quod nesciunt Deum, & quod non attendunt quod filium miserit.

IN FESTO OMNIUM SANCTO-

RVM, EPISTOLA.

Apoç. 7.

Ecce ego Ioannes vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vni, & clamauit voce magna, quatuor angelis quibus datum est nocere terre & mari, dicens: Nolite nocere terre & mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Et audiui numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israël. Ex tribu Iuda duodecim millia signati. Ex tribu Ruben duodecim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim millia signati. Ex tribu Azer, duodecim millia signati. Ex tribu Nephthalim, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duodecim millia signati. Ex tribu Simeon, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati. Ex tribu Isachar, duodecim millia signati. Ex tribu Zabulon, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Benjamin, duodecim millia signati. Post hæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populi, & linguis.

gēis, stantes ante thronum, & in conspectu agni, amici stolis albis, & palma in manibus eorum: & clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo nostro qui sedet super thronum, & agno. Et omnes angeli stabant in circuu throni, & seniorum, & quatuor animalium, & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adorauerunt Deum, dicentes: Amen, benedictio & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in sacula saculorum. Amen.

IN HAC lectione Apocalypfica describitur nobis vniuersa communitas, & politia Sanctorū, hoc est, Ecclesiæ mystica. Et sunt tria præsertim quæ in ea proponuntur, quæque & nos expendere oportet.

1 Primum est, quisnam sit Ecclesiæ seu Sanctorum auctor, collector, custos, & propugnator. de quo Apostolus sic inquit: *Vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem sigillum Dei viui, & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens, Nolite nocere terræ, neque mari, neque arboribus, quoad usque signemus seruos Dei nostri in frontibus suis. Quemadmodum autem Satan princeps huius mundi est, Ioan. 14. sic etiam in mundo dominatur, imò tyrannidem exercet in suos. Nam hoc datū illi est à Deo, vt quando impij & increduli nolint resipiscere, ipse eorum sit dominus & tyrannus. Verūm ille, qua est crudelitate præditus, non satis habet suorum dominari, sed & electos Dei, ipsam nimirum Ecclesiam insuper aut in suum cōsortium abducere, aut extinguere conatur. Hinc nempe & Dominus dicit, Videte: Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Quare ne ille pro sua libidine cū Ecclesia agat, accedit angelus ille ab ortu solis ascendēs & habens sigillū Dei viui, nimirum ipse Iesus Christus Seruator noster. Nam is ab ortu solis ascendit verè, hoc est, ab alto cælo oritur: verus ille oriens & sol iustitiæ, verus Messias & Dei viuētis filius, quò ascendit, vt interpellaret pro nobis, qui secundū humanitatem angelus seu nuntius fuit, secundum verò diuinitatem, est sigillum Dei viui, hoc est, expressa imago inuisibilis Dei & paternæ gloriæ, Colof. 1. Hebr. 1. Is, inquam, auctor & caput Ecclesiæ est, Ephes. 5. Is Ecclesiæ est collector, Ioan. 10. & 11. Is quoque Ecclesiæ est defensor ac custos, Ioan. 17. Rom. 8. Is voce sua magna, sua diuina potestate, suo verbo prohibet quatuor angelis, terræ & mari nocituris, hoc est, ipsis dæmonibus, ne noceant Ecclesiæ, sanctis, electis, credentibus, ne eis vel capillum vnicum auferant. Permittit quidem illis nonnūquam, vt in externū sauiant corpus, at vt in animam, nequaquam. Sic enim ait Ioan. 10. Oves meæ non peribunt in aeternum, & non rapiet eas quisquā de manu mea. Sic & Ioan. 16. In mūdo pressurā habebitis, sed cōfidite, ego vici mundū. Et apud eundē 17. ad Patrē: Quos dedisti mihi, inquit, ego custodiui, & nemo ex eis periit. En*

Ecclesia seu sanctorum auctor, custos & propugnator Iesus Christus.

Satana potestas in impijs à Deo data.

Luc. 22. Tituli Christi insignes.

Christus permittit vt dæmones aliquando in corpus externum sauiant: non in animam.

tanto auctore, propugnatore, collectore, custode, & assertore, gaudet Ecclesia.

2 Secundum autem est, quibus populis constet Ecclesia, seu è quibus populis collecta sit, de quo Ioannes sic ait, *Et audiui numerum signatorum, centum & quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israël. Ex tribu Iuda: 12000. signati. Ex tribu Ruben: 12000. signati. Ex tribu Gad: 12000. signati. Ex tribu Aser: 12000. signati. Ex tribu Neptalim: 12000. signati. Ex tribu Manasse: 12000. signati. Ex tribu Symeon: 12000. signati. Ex tribu Leui, totidem. Ex tribu Isachar, totidem. Ex tribu Zabulon, totidem. Ex tribu Ioseph, totidem. Ex tribu Beniamin: 12000. signati. Post hæc vidi, & ecce turba multa, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu agni, amicti stolis albis, &*

Ex omni gēte Ecclesia est congregata, et principè ex Iudæis palma in manibus eorum. Ex his verbis docemur Ecclesiam collectam esse, & ex Iudæis & omnibus gentibus. Nam (vt Petrus in Act. cap. 10. inquit) in omni gente qui timet Deum & iustitiam operatur, is acceptus est Deo. Propterea & Paulus, Rom. 10. dicit: Non est distinctio Iudæi & Græci: Nam idem Dominus omnium, diues in omnes inuocantes se. Et Ephes. 2. Christus viuens euangelizauit pacem, vobis qui procul aberatis, hoc est, gentibus: & iis qui prope, hoc est, Iudæis: Quia per illū habemus aditum vtrique in vno spiritu ad Patrem. Est igitur Ecclesia per vniuersum orbē, per omnes populos diffusa, ideoque rectè Catholica dicitur.

Iudæorum quidem populum præ omnibus aliis sibi prius in peculium elegerat Dominus, vnde & ex his primùm Ecclesia collecta est: deinde verò vbi electis separatis, alij iugum dominicum, suum Seruatorem, & Euangelicam gratiam prorsus aspernarentur, & reiicerent, sunt & ipsi reiecti, Act. 13. Quare in illorum locum assumere dignatus est Dominus gētes quas-cunque & nationes. Ita Ecclesia, vt dictum est, populus est tantum ex Iudæis, quàm gentibus in fidei vnitatem & vnicam celestis hereditatis spem collectus: & semper stat ante thronum, & in conspectu agni, hoc est, conuersationem habet in cælis, conuersaturque sine querela & coram Deo, & coram hominibus. Hinc nimirum amictus est stolis albis, & palmæ in manibus eius. Nam stolarū albedo, vitæ signat puritatem: palmæ autem latam de peccatis victoriam. Et ex his signis vera Ecclesia deprehenditur.

Stolarū albedo, vita puritatem: palma autē latā signat de peccatis victoriam.

3 Tertium verò est, quas proprietates siue quæ exercitia Ecclesia habeat, quis sit sermo eius, quid prædicetur in ea, & è quibus signis possit deprehendi. de his Ioannes sic ait: *Et clamabant voce magna, dicentes: Salu ei qui sedet super thronum Dei nostri & agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni & seniorum & quatuor animalium, & procubuerunt in conspectu throni in facies suas, & adorauerunt Deum*

Deum dicentes: Amen. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum. Porro clamore magno Deo & Agno dicere salutem, est salutem & omnia bona soli Deo & Christo tribuere, non suis viribus aut meritis, nec alicui creaturæ: est item omnia ad solius Dei gloriam, tanquam ad supremum finem referre. Ii igitur verè sancti & de Ecclesia sunt, qui habent fidem veram, & conscientia puram, qui sanctè & iustè viuunt, qui omnes tentationes, afflictionesque patienter superant, qui denique omnem salutem & gloriam vni Deo & Christo tribuunt. Quemadmodum enim Christus cognoscit suas oves, nempe Ecclesiam: sic & Ecclesia vicissim cognouit vocem sui pastoris & custodis. Hinc de nullo alio scit loqui, de nullo alio canere, nullum alium laudare, adorare, colere, & inuocare, quàm illum solum nempe, sedentem super thronum Dei, id est, ad dexteram Patris, & habentem omnem potestatem in caelo & in terra, Matth. 28. Ei, inquam, vni ascribit omnem benedictionem, honorem, sapientiam, virtutem, & fortitudinè. Et hoc facit non ore solum, sed & corde atque vita.

Si ergo & nos in Ecclesia, ac sancti verè esse volumus, his iisdem studeamus prædici esse signis, simus & ipsi fide vera & conscientia pura, sanctè, & iustè per charitatem, perque bona opera viuamus, in omnibus tètationibus & afflictionibus præfenti simus robore, omnemque denique & salutem & gloriam Deo per Christum acceptam feramus.

EPILOGVS.

1. Christus auctor, propugnator, collector, custos & assertor est sponsæ suæ Ecclesiæ. Quare oleum & operâ perdunt, angeli illi quatuor Tanarim, quatuor orbis terrarum fines peruolantes, ut noceant. Typus eius loci, est consecratio consignatorum in Aegypto, Exod. 12. Angelus percutit quidem primogenita, sed non domus signata, hoc est, Ecclesia filios, ipsamque Ecclesiam.
2. Ecclesia Christi ex Iudæis & gentibus collecta constat. Viribique multa millia, & multe turba signata, & ex omni natione quæ sub caelo est ad unam Ecclesiam vocate, vnde Ecclesia omnium nationum & linguarum, soli Caluiniste, soli Anabaptista, &c. esse non possunt, qui in unico frigido orbis angulo, aut apud unicam natiunculam latitant.
3. Ad filios Ecclesiæ pertinet colere semper & magnificare Deum, & omnis nostra salus ascribenda, cum hoc etiam angeli faciant, Matt. 18, Heb. 1. & 4. Domini enim est salus, ait Psal. 3.

IN FESTO DIVORVM OMNIVM,
EVANGELIVM.

In illo tempore, videns Iesus turbas, ascendit in montem: Et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius: & aperiens os suum, docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Beati mites, quoniam

ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum calorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos, mentientes propter me: Gaudete in illa die & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelo.

Arlet.

Opinio sapientum huius seculi varia de vera beatitudine.

Beatitudo vera à Christo simplicissimè ostenditur.

OMNES quotquot sumus, nobis bene esse cupimus, & veram felicitatem ante omnia inquirimus. Quibus verò in rebus sita sit vera felicitas, & qui re vera beati sint, in hoc mirè variarunt huius seculi sapientes. Nam D. Augustinus lib. de ciuitate Dei 19. cap. 1. ducentas & octoginta octo sententias de vera beatitudine variantes numerat. Non solum autem sapientes hic variarunt, sed vulgi quoque variè fuerunt opiniones, vt & hodie plerunque sunt. Ceterum ex corruptis sententiis de felicitate in primis oriuntur omnia peccata vitæ, dum quisque vitium pro virtute sectatur, sicque aliis subinde atque aliis implicatur peccatis. Vt igitur nostris prauis animis præuas opiniones eximeret Dominus, verasque contrà insereret, disserit in hoc Euangelio de vera beatitudine: & sic quidè disserit de hac, vt simplicissimè eam ostendat, simulque refuter quæ mundus existimat beata.

Prius verò quàm ad beatitudinis explicationem veniamus, expendendæ sunt paucis historiæ circumstantiæ, quas Matthæus adducit. Sic enim inquit: Cùm vidisset Iesus turbas, ascendit in montem. & cùm confedisset, accesserunt ad illum discipuli eius: & aperiens os suum, docebat illos. Multæ turbæ (vt testatur Euangelista in fine præcedentis capituli) sequebantur Dominum à Galilæa, à Decapoli, & Hierosolymis, & Iudæa, & à regionibus trans Iordanem sitis. Cùm igitur has videret feruèti stomacho animi celestes appetere dapes, non frustratus est desiderium ipsarum: ideoque eum introducatur vbique in sacris clemès & misericors, qui que possit affici sensu infirmitatum nostrarum, promptissimo animo totum pietatis negotium & ipsis Apostolis exposuit fidelissimè.

In montè cur Christus ascenderit, & quid suo ascensu declarare voluerit.
Exod. 19.

Quod autem ascendit in montem, id primò fecit propter auditorum copiam: deinde verò & loci celsitudine declarauit, se nihil humile terrenumque traditurum, sed ardua caelestiaque omnia. Quin & Moysi retulit exemplum, vt qui legem proditurus populo, montem ascendisse legitur. Item propheticum dictum Isaïæ 40. in sese completum opere declarauit. Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion, qui euangelizas Ierusalem.

Præterea, quod confedit concionaturus, eo corporis habitu innuit

inuit se animū requirere attentū & pacatū, nō oberrātē & tu- *Confessus Chri-
sti quod portem
debat.*
multuantem per omnia. Sedit item tanquam doctor iustitiæ,
& Evangelicæ legis institutor, Isa. 33. Et iuxta Bernardum be-
nignissimè prorsus inclinavit sese, & exinaiuit vsque ad sessio-
nem. Sedit enim, vt ad eum quē nec ipsi quidē angeli stantē ac-
tingere poterant, etiam publicani & peccatores accedant: ac-
cedat Maria Magdalena: accedat & Lairo de cruce, & Petrus ne-
gans: quasi dicat, Venite filij: audite me: timorem domini do-
cebo vos.

Quod verò dicitur os suum aperuisse, eo designatur domi- *Modestia Chri-
sti in concio-
nando.*
num summa modestia & totius corporis gestu, habitu exqui-
sitisimo in concionando esse vsū: suggillanturque illi qui in
concionibus indecoro corporis gestu, athletica membrorum ia-
ctatione, & crebra turpique totius vultus transformatione vt-
tuntur. Aperuit tunc os suum, qui prophetarum prius aperuit
ora, Heb. 1. Multifariè multisque modis olim Deus loquens
patribus in prophetis, nouissimè diebus istis, &c. ac fiduciat il-
lud Isa. 52. Ego ipse qui loquebar, ecce adsum.

Nunc consequenter in hoc Euangelio scalam certissimam *Scalā ad beati-
tudinem ater-
nam nobis ere-
xit Christus.*
erectam habemus; per quam ad æternam beatitudinem ascen-
derunt omnes sancti Dei: per quam & nos (siquidem beati cum
illis esse velimus) ascendere oportet. Habet autem ea octo gra-
dus distinctos: quorum primus est paupertas spiritus, de quo
ad hunc modum dicit Dominus.

1. *Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum.* Mundus *Luc. 6.
Primus gra-
dus paupertas
spiritus.*
illos in primis beatos esse putat, quibus amplissimæ suppetunt
opes, quas comitari solet superbia turgens, & insolens arro-
gantia, Psal. 143. Beatorum dixerunt populum cui hæc sunt, &c.
At Christus illos potius beatos esse pronuntiat, qui pauperes
sunt, & pauperes quidem spiritu: hoc est, qui humili ac submis-
sa mente sunt præditi, qui modestissimè de sese sentiunt, qui-
que nihil præsidij in perituris opibus ac inani huius mundi
strepitu collocant. Hi enim vt reuera in terra foelices sunt, ita
& post hanc vitam in summā extollētur in cælis sublimitatem.
Hæc quoque paupertas spiritualis aliud nihil est, quam vera
agnitio peccati, & ex hac abiectio condemnatioque sui ipsius.
De qua nimirū spiritus paupertate loquitur dominus, Isa. 66. *Paupertas spi-
ritualis quid
sit.*
Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu,
& trementem sermones meos? Quisquis ergo ad iustificatio-
nem & spem beatitudinis pertingere cupit, sic pauper ante om-
nia sit necesse est, vt agnoscat ex animo & peccata sua, & com-
meritas poenas, & Deirā aduersus peccata, vtque ob id sese
& coram Deo & coram omnibus hominibus humiliet, ac con- *Luc. 18.*
demnet, quemadmodum Publicanus tundeat pectus suam, &
ait: Deus propitijs esto mihi peccatori.

Paupertas spi- ritus beati an- gelu propria. Hæc beatitudo quanuis omnibus electis sit communis, est tamen beatis angelis propria, qui angelis apostatis superbi-entibus, non habuerunt elationis spiritum, ruentibus enim malis angelis per superbiam, omnes reliqui angeli stabant in circuitu throni, & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, per humilitatem, & adorauerunt Deum, Apoc. 7.

Psal. 37. Secundus gra- dus māsueru- do. 2 *Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram.* Habentur à mundo beati, qui peritia rei militaris, fortitudineque bellica, & regna sibi complurima subiiciunt, & orbi vniuerso terrori sunt: vt olim Assyrij, Babylonij, Medi, Persæ, Græci, Romani: itemque qui suum ius, imò suam libidinem citra respectum & metum cuiusquam per omnia grassando persequuntur.

Mites qui sint. Cæterùm dominus contra mites beatos pronuntiat, qui videlicet cedunt improbitatibus, non resistunt malo, sed in bono malum vincunt, ergaque omnes & animo & verbis lenes sunt. His promittitur terra, longè nimirum spatiosior & melior ea quam crudeles illi vi possident: non quæ tribulos profert & spinas, sed de qua Psalmista canit, dicens: Credo videre bona Domini in terra viuentium.

Psal. 16. Deinde hic gradus oritur ex primo: Qui enim vere peccata sua & commerita supplicia sentit, is sese quibuslibet hominum iniuriis quantumuis immerito sibi illatis ducit dignum, ideoque leniter & citra vllam indignationem eas sustinet, cogitans se longè grauiora commisisse ac commeruisse: timentisque si rationem reddiderit, & Deum mox sibi rationem redditurum. Si igitur videri volumus vere agnouisse peccata nostra, & humiles esse spiritu, simus mites, ne vlciscamur nos ipsos, condonemus noxam lædenti, vincamusque in bono malum. Sic enim futurum est vt nec nos pro merito nostro puniturus sit Deus, sed transferat tandem in terram viuentium.

Mititas pa- triarchis con- uenit. Hæc autem beatitudo potissimè patriarchis conuenit, qui mitissimifuerunt. Exemplo sunt, Abraham, Gen. 13. & 16. Isaac. Gen. 32. & 33. Moyses, Numer. 12. Dauid. 2. Reg. 16.

Tertius gradus huius. 3 *Beati qui lugent quoniam consolabuntur.* Vulgo illi putantur beati, quibus omnia cédunt prospere, quique in risu & gaudiis versantur. Verùm si rem æstimauerimus, deprehendemus hos molles & effœminatatos omnium esse miserrimos. Nam dominus apud Lucam. 3. Væ, inquit, vobis qui ridetis nunc; quia lugebitis & flebitis. At beati sunt domino lugentes, qui nimirum dolent & plorant apud semetipsos peccata commissa, errores, studium nimium terrenarum, & neglectum rerum diuinarum: qui item tanguntur infortunio fratrum, mundi que adèd incredulitatem & ingratitude[m] apud se serio deplorant.

Lugentes qui sint. Hos consolabitur Dominus Deus pater misericordiarum & Deus totius consolationis, remittens videlicet peccata, confirmans

firmans corda, & aeternum in cordibus excitans gaudium.

Et hic gradus ex superiori dimanat. Qui nanque intimè peccata agnouit, & iminentiam iræ diuinæ ferè expendit, quid is aliud potest atque flere & scindere cor suum: exemplo mulieris peccatricis. Luc. 7. Petri Luc. 22. Dauidis Psal. 6. 101. Lugeamus itaque & nos ob peccata nostra, si sapimus, & consolationis diuinæ participes fieri velimus. Cor nanque contritum & humiliatum Deus non despiciet. Psal. 50.

Hæc beatitudo etsi omnibus electis conueniat, præcipuè tamen dici potest de Prophetis, qui lugebant populi peccata atque damnationem. Talis fuit Samuel, lugens Saulum. 1. Reg. 16. Ieremias cap. 9. Et Christus ipse Luc. 19. Quos Apostolus secutus est. 2. Cor. 12. & Philip. 3.

Luctus præcipuè Prophetæ proprius. Isa. 65.

4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Cecus mundus beatos censet Apitios, comedones & potatores, qui omnis generis cibis voluptatibusque sese ingurgitant. Atque impurissimam hanc opinionem refutans Dominus, esurientes & sitientes beatos esse dicit, qui nimirum non deliciis sese explent, neque felicitatis quicquam in voluptatibus, curaque ventris collocant, sed maximo & desiderio & studio iustitiam sectantur, fidem nempe & vitæ innocentiam. Nam in his iustitia vera consistit. Tales esurientes & sitientes saturabuntur à Deo: nã cõferetur ipsis vera iustificatio hic, & recipientur tandem in sedes beatas, ubi summa est saturitas, Isa. 49. Iere. 31. Quod autem dominus disertè dicit: qui esuriunt & sitiunt, non, qui esurierunt & sitierunt: eo indicat pios nunquam putare se satis esse iustos, ideoque semper ad altiora eluctari: non vero subsistere, non fieri in iustitiæ studio segnes, iuxta illud Apoc. 22. Qui iustus est, iustificetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc.

Quartus gradus, esuries & sitis iustitia.

Esurientes & sitientes qui sunt dicandi.

Pij nunquam putant se satis esse iustos.

Præterea nec satis est ad consequendam iustificationem, vt agnostamus peccata nostra, & ob ea lugeamus: sed summè necessarium est vt hæc esuries sitisque iustitiæ accedat, hoc est, vt ad Iesum Christum iustitiam nostram in conscientiæ paucibus confugiamus, iustitiæque & meritorum eius fiducia & oremus & speremus cibum potumque spirituales, remissionem, inquam, peccatorum. Quare & ad hunc gradum conscendam nos semper, ne in desperationis baratrum incidamus.

Ad iustificationem consequendam non sufficit agnoscere peccata, eaque lugere, nisi esuries sitisque iustitiæ accedat.

Hunc gradum confenderunt Apostoli, qui præ omnibus hominibus mundi desiderium habuerunt dilatandi iustitiam legis & Euangelij: propter quod discurrerunt nudi per mundum, & pauperes, verbo & exemplo prædicantes, hominesque ad resipiscentiam nec non iustitiæ amorem pellicientes: quorum in tantum creuit desiderium, vt pro iustitia fidei mortem subire non dubitarent: quod satis diffuse Actorum liber ostendit.

Esurio sitisque iustitia potissimum laborauerunt Apostoli.

Quintus gradus misericordiae.

Misericordes quis.

5 Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequuntur. Ponunt multi beatitudinem in frugalitate & avaritia: ideoque thesauros congerunt, sibi ac suis duntaxat viuunt, nihilque impertiuntur pauperibus. Verum Dominus contra beatos pronuntiat misericordes, id est, benignos, beneficos & liberales erga inopes: hisque misericordiam pollicetur tam in hac vita, quam in futura, iuxta illud: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus, Psal. 41. Item Psal. 112. Beatus vir qui miseretur & commodat, in aeternum non commouebitur.

Hic item gradus, & reliqui etiam tres, fructus nobis poenitentia dignos, seu verae iustificationis effectus proponunt. Mera nimirum & gratuita misericordia est, quoties remittit nobis poenitentibus & credentibus Deus peccata. Imò quicquid praeterea nobis vel etiamnum donat, nil nisi misericordia est. Par igitur est, ut quemadmodum ille copiosa erga nos vitur misericordia, ita & ipsi misericordes vicissim sumus erga proximos nostra ope indigentes. Ut autem aequitas huc nos hortari debet, sic multo magis secutura utilitas. Nam si nos misericordes sumus, eam misericordiam Deus longè copiosiori misericordia compensabit.

Aequitas ut mos ad misericordiam homini uti debet, sic multo magis se autura visitas

Misericordia sanctis martyribus maxime competiti.

Hæc beatitudo conuenit sanctis martyribus: qui tanta misericordia pleni fuerunt, ut miseræ infidelium miserantes, quos errore perfidiae inuolutos cernebant, eos ad fidem allicerent: nec non propter infirmitatem infidelium, ne in fide titubarent, non solum Deum orauerint, nec solum sua & suos, sed etiam seipso neci exposuerint.

Sextus gradus, cordis munditia.

Mundi corde qui dicantur.

6 Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Sunt plerique qui propter hypocrisim & externam sanctimoniam speciem beati esse creditur, ut olim Pharisei, Mat. 23. & hodie Anabaptistæ. Contra verò Dominus beatos pronuntiat, qui sunt mundo corde, hoc est, qui veram catholicamque habent fidem, & tam internè quam externè veræ innocentiam student. Hi Deum videbunt: hoc est, Dei consortio & gloria aeterna perfruuntur, de qua visione Apost. dicit 1. Cor. 13.

Non satis est semel mundatum esse, nisi et acceptam munditiam tueamur. Prov. 26. 1. Pet. 2.

Item in remissione peccatorum seu iustificatione mundantur per fidem & spiritum sanctum corda nostra, quæ alioqui natura immunda sunt. Iam non satis est semel mundatum esse, sed & acceptam munditiam tueri oportet. Nam quid prodest sui quod lota sit, si statim reuertatur ad volutabrum luti? Mundati ergo nos, mundi ab inquinamentis scelerum maneamus: imò ipsum Deum oremus sedulo cum Dauide, ut magis magisque lauet nos ab iniquitatibus nostris, cor mundum creet in nobis, spirituque principali confirmet nos, Psal. 50.

Hæc sexta beatitudo videtur præcipua sanctorum Confessorum,

ram, qui ut cordis munditiam obtinere possent, contempserunt terrena, mortificauerunt corpora orationibus lachrymosis aliterque suspiriis supplicauerunt Domino, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Et quia mundauerunt oculum quo Deus ipse cernitur, consecuti sunt præmium cælesti, videntque Deum in æternum.

Mundities cordis præcipue cõfessoribus attrituenda est.

7 *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Non pauci reperiuntur qui videntur sibi beati, si rixas & dissidia seminent; bellique & tumultibus conturbent omnia, tum enim in sinu gaudent. At dominus contra pacificos pronuntiat beatos, qui scilicet ut ipsi pace gaudent, sic & dissidentes & tumultuantes modis omnibus conciliare conantur. Hi nimirum filij Dei vocabuntur, qui ut ipse pacis Deus est, ita & pacem commendauit omnibus.

Septimus gradus pax.

Pacifici qui.

Ioan. 14.

Item iuxta Apostolum, iustificati fide pacem habemus ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum, qui est pax nostra, Rom. 5. Ephes. 2. Vult igitur Christus, ut quemadmodum ipse pacificauit nos, ita & nos alios porro pacificemus: non eos solum qui alios læserunt, sed & qui nos ipsos. Si autem inter alios dissidentes sarcire concordiam debemus: facile videre est nos & in nobis ipsis cupiditatum omnium malarum rebellionem compescere oportere, cum que omnibus viuere in pace. Nam quomodo alioqui pacificabit alios, qui ipse pacem seruare nequit.

Pacificandi nõ solum sunt qui alios læserunt, sed & qui nos ipsos.

Hæc beatitudo sanctarum virginum est. Vera etenim pax est non posse à Domino diuidi, secundum Augustinum, & in his que Dei sunt, solum delectari. Hanc habuerunt sanctæ virginis. Spreta etenim carnali delectatione, soli Deo adhæserunt, secundum illud Apostoli. 1. Cor. 7. Virgo cogitat ea que domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu. Vnde & sequuntur agnum quocumque ierit. Quare & filij Dei merito vocabuntur, tanquam Iesu Christi imitatores præcipui, ac fratres Angelorum, qui in libro Iob filij Dei vocantur.

Pax vera est, non posse à Domino diuidi, et in iis que Dei sunt, solum delectari. Pax sacras virginis cõcernit.

8 *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam illorum est regnum celorum.* Beati estis cum probra iniecerint in vos, &c. Mundus infelicissimos censeat patria extorres, spoliatos facultatibus, & omnium odii persecutionibusque expositos: at Dominus hoc hic contra censeat beatos, hortaturque ad exultationem & gaudium: sed eos beatos pronuntiat, non qui patiuntur ex merito, verum qui propter iustitiam atque dominum affliguntur citra meritum. His promittit mercedem copiosam in cælis, tanto nimirum cumulatiora illustrioremque, quanto maior fuerit affectus.

Octauus gradus afflictionum tolerantia. 1. Pet. 3. Marc. 3. Luc. 14. Beati pronuntiantur, nõ qui patiuntur ex merito, sed qui propter iustitia affliguntur.

Item carissimè constitit Christo iustificatio & reconciliatio nostra, ut qui innumera grauissimaque ob eam immerito per-

perpeſſus ſit. Non igitur durum nobis eſſe debet, ſi & ipſi in eius gratiam à malis hominibus indignè affigamur, quippe qui, ſi meritorum noſtrorum haberetur ratio, non temporalibus modò, ſed & æternis paſſionibus eſſemus digni: quique tamè pro breuiſſimi temporis afflictionibus, copioſiſſima mercede, nempe gaudiis nunquam perituris remunerandi ſumus.

*Perſecutionem
pati propter in-
ſtitiam omni-
bus electu de-
bet eſſe com-
mune.*

Hæc octaua beatitudo eſt omnium electorum communis, quia vt dicit Apoſtolus. 2. Tim. 3. Omnes qui piè volunt vine- re in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur, aut à carne quaſi nobis innatam, aut à mundo peruerſè illatam. Vnde & Loth teſte Petro 2. cap. 2. cruciatur in Sodomis ex iniquis eorum operibus.

*Beatitudinem
amans per di-
ſtos gradus af-
cendat.*

Hic iam breuiter audiuiſus gradus octo quibus aſcendere pertingereque poſſimus ad veram, ſolidam, æternamque bea- titudinem. Si itaque hanc ex animo cupimus, vt meritò cupere debemus; aſcendamus omnes pro virili per dictos gradus: ſi- mus pauperes ſpiritu, lugentes, mites, ſitientes, & eſurientes iu- ſtitia, miſericordes, mundo corde, pacifici, & patientes. Sic enim & noſtra merces copioſa erit in cælis. Sed quia nemo ve- nit ad Patrèm niſi per ſupremam ſcalam Chriſtum, huius o- pem ante omnia imploremus; dicentes cum ſponſa myſtica: Trahe me poſt te, Cantic. 1.

Rom 14.

EPILOGVS.

1 Chriſtum teſtis cæleſtis doctor & orator; ſummam cæleſtis Philoſophia, hoc eſt, explicationem diuina legis clara breuitate, & blandiſſimis inuita- tionibus & promiſſionibus exponit.

2 Oratorum alij ſunt grandes, graues, copioſi, reuues, ſubriles, breues; in- teriecti, medij: Chriſtus omnia eſt, & optimus, qui dicendo animos nullen- tium docet, delectat, permouet, promittens regnum cælorum, conſolationem, hæreditatem terra, miſericordiam, viſionem Dei, adoptionem filiorum Dei, mercedem multam in cælis.

3 Paupertas ſpiritus, radix eſt omnis boni, vt ſuperbia mentis radix omnis mali. Hinc mala maxima, & que ſepe perniciem toti orbi inulerunt.

SEQUITVR ALIVS SERMO DE OM- NIBVS SANCTIS.

EX hoc Euangelio obſeruabimus, Primò, quinam ſunt veri ſancti: ſcilicet non illi qui coram mundo ſpecioſam agunt vitam. Nam de his dicit Chriſtus Matth. 6. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam: omnia faciunt vt videantur ab hominibus.

Nec illi ſunt, qui ab hæreticis celebrantur, quique propter he- reſim ſupplicio ſunt affecti, vel firmiter ac certò ſtatuant ſe ſola fide

*Sancti nõ ſunt
illi qui ſolu ſpe-
cioſi ſunt, aut
qui ab hæreti-
cis celebrantur,
qui que propter
hæreſim patiun-
tur, ac certò
ſtatuant ſe ſo-
la fide fieri ſan-
ctos.*

fide sanctos fieri. Nam de his verè dicit Paulus. 1. Cor. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi prodest. Ipsos charitatem non habere clarum est, quia non seruant vnitatem.

Veri sancti sunt, qui sacramento fidei initiati, mundo, carni, ac diabolo abrenuntiarunt, qui remissionem peccatorum sunt consecuti, qui gratiam Spiritus sancti receperunt, qui Christi sanguine redempti, reconciliati, iustificati, & sanctificati sunt, qui denique opera bona faciunt. Hos Christus quàm pulcherrimè describit præsentis Euangelio, cùm ait:

*Sancti, verè
qui sint.*

1 Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Nam pauperes spiritu sunt, qui in solum Christum, non in diuitias fiduciam reponunt: qui etiam nihil boni habere se sciunt tam in corpore quàm in anima, quod à Deo per Christum non acceperint. Tales fuerunt Abraham, Loth, Iacob, Ioseph, Dauid, Iob, Constantinus. Verus igitur est Christianus, verèque pauper spiritu, qui vel paupertatem patienter fert, vel opes ac diuitias propter Dei gloriam hilari animo potest amittere, & omnia bona quæ habet tam in corpore quàm in spiritu, Deo datori accepta refert, vel qui voluntariam in religione profectur paupertatem.

*Sanctorum ve
rorum descrip
tio.*

*Pauperes spiri
tu qui.*

*Verus pauper
spiritu religio
sus voluntaria
professus pau
peritatem.*

2 Beati qui lugent, quoniam consolabuntur. Nam 2. Cor. 6. In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros. &c. Lege ibidem ad longum.

3 Beati mites, quoniam possidebunt terram. Nam Psal. 36. Mansueti hæreditabunt terram.

4 Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam saturabuntur. Nam docet vt cuique suum tribuamus: scilicet

*Iustitia virtus
reddens unicuique
quod suum
est.*

Deo fidem tanquam creatori, dilectionem tanquam redemptori, timorem tanquam iudici, & spem tanquam remuneratori.

Proximo superiori obedientiam, pari benevolentiam, & inferiori auxilium.

Sibi ipsi cor purum, os frænatum, & corpus castum conseruando.

5 Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Nam Psal. 40. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, &c.

6 Beati mundo corde, quoniam Deum videbunt. Nam Psal. 50. Cor mundum crea in me Deus, &c.

7 Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Nam Christus pacè nobis commendauit, Ioan. 14.

8 Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. Nam multi patiuntur persecutionem, sed nõ propter regnum Dei, nec propter iustitiam.

2 Secundo obseruabimus quibus in rebus consistat commu
nio

*Comunio san-
ctorum quibus
in rebus consi-
stat ex B. Pau-
lo discere licet.*

nio sanctorum. Hic audiamus ipsum doctorem gentium Paulum ad Ephesios ita dicentem cap. 4. Obsecro vos ut dignè ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, supportantes inuicem in charitate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Et deinde subiicit.

1 *Vnum corpus.* Hoc probat & testatur diuus Paulus Apostolus Rom. 12. Sicuti in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, &c. Et 1. Cor. 12. Quemadmodum corpus vnum est, & membra habet multa, &c.

2 *Vnus spiritus.* Hoc probat & testatur idem Apost. Rom. 8. Legatur totum illud caput. Item 1. Cor. 6. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri?

3 *Sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre.* Hoc probat & testatur idem Apost. 1. Cor. 1. Fidelis Deus per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi Domini nostri. Et 1. Tim. 6. Apprehende vitam æternam, in quam vocatus es, &c.

Vnus Dominus

4 *Vnus Dominus.* Hoc probat & testatur idem ad Gal. 3. Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis: non est Iudæus, neque Græcus: non est seruus, neque liber, &c. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu.

Vna fides.

5 *Vna fides.* Hoc testatur & probat exemplum patriarcharum, prophetarum, ac piorum omnium tam veteris quam noui Testamenti.

*Vnum baptis-
ma.*

6 *Vnum baptisma.* Hoc probat & testatur administratio baptismi. Non enim melior est baptismus ex Iordane, quam ex Danubio, vel Rheno vel Schalda. Datur enim in Ecclesia in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen.

7 *Vnus Deus & pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.* Hoc probat & testatur Paulus Roman. 3. An Iudæorum Deus tantum? nonne & Gentium? &c. Item Roman. 10. Idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum, &c.

Hinc docemur 1 quod si vnum corpus sumus cum Christo, ipse autem est caput nostrum, & nos eius membra, quod simus verè, & nō apprehensiuè tantum, participes virtutis eius, scilicet iustitiæ, innocentie, aliarumq; virtutum. Nam aliàs imaginaria duntaxat esset illa connexio. Secundò, si membra vnus corporis sumus omnes Christiani, ergo virtus vnus membri communicabitur aliis membris. Hoc probat scriptura ad Ro. 15. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, &c. & 1. ad Cor. 9. & Psal. 118. Particeps sum ego omnium mentium te.

*Virtus vnus
membri corpo-
ru Ecclesie, cō-
municatur a-
liis membris.*

2 Docemur, Cùm vnus spiritus fit qui viuificat omnes Christianos, qui etiam ipsos docet, non possunt Christiani sentire diuersa circa articulos fidei. Non est igitur idem spiritus Christi qui docuit Lutherum, Melanchthonem, Caluinum, Zvinglium, Anabaptistas, ac reliquos nostri temporis hereticos, sed est alius spiritus vel diaboli, vel mundi, vel carnis: cùm diuersa hi homines sentiant ac doceant ad salutem necessaria.

3 Docemur, non alia fide quàm ea quam catholica tenet Ecclesia, omnes pios esse saluatos: nempe fide, quæ coniunctam habeat bonam voluntatem: Non fide illa sola ante quadraginta annos excogitata. Augustin. epist. 157. & libr. 2. de peccatorum mer. & remiss. cap. 29. item de natura & gratia cap. 44.

Tertiò obseruabimus quòd Sanctos debemus orare, quia orant pro nobis. Sicut enim angelorum charitas qua Deum diligunt, incitat eos vt nos diligant, & pro nobis orent: ita etiam charitas perfecta Sanctorum ipsos incitat, vt pro nobis orent. Sumus enim inuicem mèbra. Hoc docet scriptura Exo. 31. Iob. 5. & 42. Act. 7. & 27. Hieronymus contra Vigilantiũ: Cyprianus Epist. 1. lib. 1.

Sanctos orare debemus, quia orant pro nobis.

2 Quòd Sanctos debemus colere, quia templa fuerunt Spiritus Sacti, qui singulari amore ipsos amauit, donisq; maximis ornauit, & clarissimis virtutibus in ipsis habitauit: hoc docet Euseb. lib. 8. Ecclesiast. hist. cap. 6. & lib. 4. cap. 1. August. lib. 20. contra Faust. cap. 21. Idem cap. 8. & 10. de Ciuit. Dei, lib. 22. & lib. 8. cap. 27.

Sancti sunt colendi.

3 Quòd loca vbi reliquiæ eorum sunt, debeamus visitare, quia præsentia illius loci vbi requiescunt, vel mortui sunt, aut eorum memoria fit, affectus commouetur, vt ardentiori charitate Deũ amemus, qui solus potest virtutem præstare qua Sanctos imitemur. Hoc docet Aug. epist. 137. de reliquiis Sanctorum. Vide Genes. 50. 4. Reg. 13. Hieronym. tom. 2. epist. 11. ad Riparium. Aug. de Eccles. dogmat. cap. 73. Chryf. hom. 66. ad populum Antiochenum.

Loca reliquiarum diuorum pie visitentur.

Sunt etiam Sancti inuocandi à Christianis propter duas causas. 1 Quia eorum meritis & orationibus multa Deus nobis concedit, alioqui non largiturus, tam spiritualia quàm corporalia. Hoc probant Dionys. cap. vlt. de Ecclesiastica hierarchia: Hieronymus ad Dardanum de terra promissi: Leo sermon. 2. & 3. de anniuers. Pontificatus sui: Ambros. lib. 1. de pœnitentia; August. sermon. de S. Stephano; Hierony. contra Vigilantium; Greg. Nazianzen. in oratione in martyres Machabæos.

Sancti inuocandi à Christianis duabus de causis.

2 Quia

Sancti orationes nostras cognoscunt.

2 Quia sancti orationes nostras cognoscunt ad se directas, vel Spiritu Dei reuelante, vel angelis qui nobiscum sunt insinuantibus, vel presentia sua audientes, sicut Moses & Elias presentes fuerunt Apostolis in monte, Matth. 17. Hoc probat August. lib. de cura pro mortuis cap. 15. & sequent. Item Hieron. in commentar. in Isaiam.

IN FESTO ANIMARVM,

EVANGELIUM.

Joan. II.

In illo tempore, Dixit Martha ad Iesum, Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Sed & nunc scio quia quaecunque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Dixit illi Iesus: Resurget frater tuus. Dicit es Martha, Scio quia resurget in resurrectione, in nonisimo die. Dicit es Iesus, Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me: etiam si mortuus fuerit, viuet. Et omnis qui uiuit, & credit in me: non morietur in aeternum. Credis hoc? At illi, Vtique Domine, ego credidi, quia tu es Christus filius Dei ueni qui in hunc mundum uenisti.

*Querimonia
Martha fidei-
que infirmitas.*

EVANGELIO hoc continentur quinque. Primum querimonia Martha, & fidei infirmitas: cum ait, Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Prodit autem Martha his uerbis querimonia quam corde occultam de Christo gerebat. Nam perinde est atque si dicat, Domine misimus ad te nuntium qui de fratris nostri deplorata uoletudine te faceret certiore, & id quidem mature satis, existimantes te nostri aut saltem Lazari tam esse amantem, ut mox opem esses laturus, sed frustrata sumus mea soror & ego nostra spe. Nam te tardante seu mors dulcissimum ac unicum fratrem crudeliter nobis eripuit.

Sed & nunc scio quia quaecunque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Prodit autem Martha his uerbis, qualis sit fides quam de Christo conceperat, & quid de illo sentiat. Nam perinde est atque si dicat, Credebamus te tantae esse auctoritatis apud Deum, ut tua praesentia fratrem nostrum a morte eripere posses: quod & nunc potes, quia Deus nihil tibi negabit ex iis que ab ipso petieris.

Martha uerba quid nos docent.

Hae uerba nos docent, 1 Quod simul atque Christus petitionibus nostris annuere destiterit, mox conqueruntur homines, obliuiscuntur illius diuinæ doctrinae qua Christus nos docuit in oratione semper dicere, Pater fiat uoluntas tua. Ita ipse Christus orauit, ita Paulus, ita Petrus, ita ipsa uirgo Maria: idem igitur dicamus & nos Christiani. 2 Quod qui aliter orat, magis affectui suo indulgeat, quam se Dei uoluntati submittat. 3 Quod Martha fidem quidem habuerit, permixtam tamen uotis immoderatis, & imperfectione maxima infirmam. Nam potentiam Christi loco & tempore alligabat. Discamus nos tam sublimiter de Christi potentia sentire, ut fide incon-

cussa

effusa apud nos statuamus, ipsum posse, si velit nostris malis opitulari: ut qui sua potentia vbiq; semper sit praesens, Ieremia 23.

¶ Norandum hic quod Martha videtur sentire suffragia fidelium etiam mortuis esse salutaria. Gradus autem infimus est, suffragia bonorum prodesse viuentibus. Exemplorum talium scriptura est plena: Abraham, Loth, Genes. 19. & sancti patres toties exorarunt Dominum Deum pro aliis. Moses iram Dei quasi violenter cohibuisse videtur. Dicit enim Dominus, Dimittite me ut irascar. Sed maior gradus est, credere fidelium intercessionem etiam prodesse mortuis. Fortè ante Christi resurrectionem fides illa necdum aded erat illustris, non tamen omnino ignorantiae erat & incredulitatis tenebris sepulta. Precabatur enim synagoga pro mortuis, ex paterna traditione, quod haud quaquam fecisset nisi intercessionem eam pro mortuis salutarem esse credidisset. Martham hoc credidisse, eius verba ad Christum arguunt. Dicit, Sed & nunc scio, quia quaecumque poposceris à Deo (pro fratre scilicet meo Lazaro iam mortuo) dabit tibi Deus. Quasi dicat, Tametsi frater meus sit mortuus, tamen non dubito intercessionem illam tuam illi etiam in alio seculo salutarem. Non credit tum plenè Christum esse filium Dei viui, iudicem viuorum & mortuorum, sed maximum omnium Prophetarum esse putabat.

Martha conficitur suffragia fidelium, etiam mortuis esse salutaria.

Synagoga precata est pro mortuo.

¶ Sic Ecclesia pro defunctis Deum interpellat. Augustinus, Orationibus verò sanctae Ecclesiae, & sacrificio salutari, & elemosynis quae pro defunctorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordius agatur à Domino, quam eorum peccata meruerunt. Illis autem prodesse, qui ante mortem ita vixerunt, vt possint eis utilia esse haec post mortem. Nam qui sine fide per dilectionem operante, eiusque sacramentis de corporibus exierunt, frustra illis à suis huiusmodi pietatis officia impenduntur, cuius dum haec essent, pignore caruerunt, vel non suscipientes, vel in vanum suscipientes Dei gratiam, & sibi non misericordiam, sed iram thesaurizantes. Romanor. 2. Prouerb. 11. Mortuo homine impio, nulla erit vltra spes. Verùm illi vtiq; abluunt spiritus mortuorum, qui orationes, oblationes, erogationes, multo feruentius obseruantiusque pro eis impèdunt, qui suos carne, non spiritu mortuos, non solum carnaliter, sed & spiritaliter amant. Hinc & tempore synagogae precibus & oblationibus defunctis subuenire studebant, vt patet 2. Machab. 12. Augustinus sermo. 44. ad fratres in erem. Defunctis cum omni diligentia misereri & subuenire debemus, & studeamus, attendentes quid Iudas Machabaeus fecerit. Dixit enim

Ecclesia pro defunctis Deum interpellat.

Orationibus Ecclesiae quae defuncti subleuantur.

*Fidelibus de-
fuis et non sub-
ueniendum dis-
centes, satana
filij sunt.*

*Colloquium
Christi &
Marthæ.
Comitas Chri-
sti erga Mar-
tham.*

Iohan. 5.

Luc. 14.

Iohan. 6.

*Natura huma-
na ingenium
quàm prauum
fit, panditur.*

*Christiani plu-
rimi eodè vitio
laborant quo
Martha, eaq;
deteriores
sunt.*

*Mortuos suos
Christiani mo-
deratè lugere
debent, spem
resurrectionis
habentes.*

*Conclusio col-
loquij.*

quod sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur. 2. Machab. 12. Qui ergo contrarium audi docent aut sentiunt, non Ecclesiæ filios, imò nec synagogæ quondam, sed satanæ qui mendax est & pater eius, clare se ostendunt.

2. Secundò continetur hoc Euangelio colloquium Christi & Marthæ. Nam Iesus dicit, *Resurget frater tuus.* Hinc agnoscimus misericordiam Christi comitatem, qui Marthæ infidelitatis vitio laboranti, suæque omnipotentia atque diuinitati non parum detrahenti ad eum conuiuet, ut non modo indignatur, quia à se eam non reiciat aut deserat, verum etiam incredibili benignitate ipsam ferat, & de resurrectione instruat, atque promittit illi vltro promittat, quàm ipsa vnquã ausa fuisset petere. Promittit namque se illi restitutum fratrem, à mortuis quæ reuocaturum.

Martha dicit, *Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die.* Hinc cognoscimus naturam humanam ingenium, cuius ea est malitia, ut sibi relicta, auditis Christi promissionibus, vel de ipsis misterium præsumat, ad eum ut impunè sibi peccare licere arbitretur: vel ita extenuet, ut quæ Christus dicit & affirmat, neget: aut deprauet. Illud faciunt Lutherani, hoc sacramentarij, atque alij hæretici. Debit Martha audita Christi promissione absque vlla dubitatione credere, Iesum qui sibi loquebatur, tam esse potentem, qui posset imperare morti ut discederet, animæ ut accederet, corpusque viuificaret, & inde magnopere letari, & in gratiarum actiones erumpere.

Discamus Christiani, quado mortuos nostros lamentamur, & vltra modum eorum mortem dolemus, eodè nos vitio laborare quo laborabat Martha: imò deteriores esse. Nam illa credebat suum fratrem resurrecturum in nouissimo die: nos verò nostros mortuos de sumus quasi ethnici, ac quasi nunquam sint resurrecturi. Debet dolor quæ attulit mors, deliniri ac mitigari amplissima Christi promissione, *Resurget frater tuus.* Omnes mortui fratres nostri sunt, omnibus nobis. Christus verba illa dixit: vnde admonet Apost. 1. Thes. 4. ut de dormientibus, hoc est mortuis charissimis nostris, non contristemur sicut ceteri qui spem non habent resurrectionis et incorruptionis æternæ. Permittantur ergo pia corda de charorum suorum mortibus, cōtristari dolore sanabili, & consolabiles lachrymas fundant conditione mortali, quas citò reprimat fidei gaudium, quæ eroduntur fideles quando moriuntur, paululum à nobis transire, & ad meliora peruenire. Vnde de martyribus ait Apostolus 1. Heb. 11. Alii discenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem inuenirent resurrectionem.

3. Tertiò continetur hæc conclusio colloquij. Dicit ei Iesus

Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet: & omnis qui viuit & credit in me, non morietur in aeternū. Hic primū docet Christus, se resurrectionis nostrae atque vitae esse auctorem: moxque declarat de qua resurrectione loquatur: nempe de spiritali resurrectione, & vita gratiae. Christus dicit primū se esse resurrectionem, quia ordine prior est resurrectio à morte in vitam, quam vitam statim docent haec verba Christi, totum genus humanum morti esse subiectum propter peccatum. Docent etiam à morte hac nunquam resurgere posse, quem ipse Christus vitae non restituerit. Docet Christus se esse initium vitae & auctorem, ipsumque solum esse qui sua virtute nos resuscitasse, vitamque restituere possit. 4. Reg. 4. Nec Giezi nec baculus potuerunt puerum resuscitare, potuit tamen ipse propheta.

Est etiam considerandum, quod sicut mors illa qua totum genus humanum tenetur demersum, est perpetua damnatio animae & corporis, propter inobedientiam Adami, nec non temporalis carnis interitus, testante concilio Arausicano can. 2. ita resurrectio illa quam Christus nobis pollicetur, & vita, est non tantum perpetua illa beatitudo quam pij omnes expectant: verum etiam restitutio gratiae quam animabus nostris per Spiritum sanctum regeneratis, virtute suae passionis confert, Iohā. 5. Ephes. 2.

4. Quāto hic continetur quomodo nobis resurrectio hac & vita contingant. Hoc Christus docuit, cum dixit, *Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet.* hoc est, *Qui mihi per fidem adhererit, etiam si corpore mortuus fuerit, tamen viuet: & si mortuus infidelitate, mihi crediderit, viuet infidelitatis morte sublata.* Iohan. 5. Amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent. Et omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in aeternum. Ratio est: nam vitam in se habet manentem, quia Christus per fidem habitat in cordibus nostris, Ephes. 3. Igitur quandiu sumus in Christo, manentē in nobis habemus vitam, quae mori non potest, utcunque corpus moriatur, utcunque in puluerem redigatur. Credens enim mortuus, viuit: sicut non credens, viuens mortuus est. Apo. 3. Nōmē habes quod viuas, & mortuus es. Vnde docet Ecclesia fidem in Christum per charitatem operantem, esse vitam animae: qua si anima destituitur, mors statim ipsam interimit, ac deglutit.

Proinde qui volunt vitam aeternam consequi, & aeternam mortem euitare, debent fateri, 1. Se mortuos esse, id est, animas mortuas habere, quandiu fidem & charitatem non habuerint: ac peccato aeternaeque damnationi obnoxias, dicente Paulo: Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo

Resurrectionis nostrae vitaeque auctor Christus.

Genes. 3.

Eccles. 4. 0.

Sapient. 1.

Rom. 5.

Verba haec Christi, si quid nos doceant.

Modus quo resurrectio haec et vita hominibus contingat.

Fides per charitatem operans vita est animae.

Quid futuri debeant qui vitam aeternam consequi, & aeternam mortem euitare volent.

omnes viuificabuntur, 1. Corinthiorum 15.

2 Fateri debent Christum solum esse qui animas ita mortuas resuscitare possit, non naturam, non legem, dicente Christo Iohan. 5. Sicut enim pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso.

3 Fateri debent Christum non tantum resuscitare posse, verum etiam posse vitam gratiæ præstare, dicente Christo Iohan. 6. Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet, Iohan. 11.

Animæ fidelium in charitate manentes, viuunt in gratia, & sperare debent se vitam habituras æternam.

Mors fidelium transitus est ex hac vita in aliam multo præstantiorē.

Martha confessio.

Hinc docemur, quod fidelium animæ quandiu in charitate manent, semper uiuent in gratia, sperentque se vitam habituras æternam. Nam & si corpus morti obnoxium est propter peccatum, spiritus tamen uiuit propter iustificationem, estque habiturus vitam æternam. Ideo Christiani non tristari, sed potius lætari deberent in obitu suorum fratrum: ut qui transeant ex hac vita in aliam multo præstantiorē, in qua æternam uiuent. Ideo Christus dicit, non morietur in æternum. Et Sap. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt. Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. Item Sapient. 5. Iusti autem in perpetuum uiuent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio eorum apud Altissimum.

5 Quinto cōtinetur hic Marthæ confessio. Post colloquium illud quod Christus cum Martha habuit, sciscitatus est Dominus ex ipsa: *Credis hoc? Quasi dicat, Credis me non hominem tantum, sed verum etiam Deum, qui mortis ac vitæ imperium habeam? qui animas per peccatum mortuas viuificare possim per gratiam? qui viuificatas glorificare insuper possim, æternaque illa beatitudine donare?* Respondit Martha, *Vtique Domine, ego credidi quia tu es Christus filius Dei uini, qui in hunc mundum uenisti.* Quasi dicat, Ego credo te esse verum Messiam in lege promissum, verum Dei filium, verum hominem, à quo cuncta bona tum animæ, tum corporis sunt nobis expectanda. Hinc docemur:

Confessio Marthæ quid nos doceat.

Nemo solum suis uiribus Christum Dei filium agnoscere aut confiteri potest.

1 Quod fides sit ex auditu, auditus autem per uerbum Christi, Rom. 10.

2 Quod ex cognitione humanitatis Christi perueniamus in confessionem diuinitatis: quod contigit Martha.

3 Neminem esse qui solis suis uiribus Christum Dei filium cognoscere aut confiteri possit, etsi eruditissimos audiat concionatores, vel ipsum Christum audiat. Nam Martha frequenter Christum audiuerat, dum ipsum hospitio acciperet, non tamen potuit agnoscere eum esse filium Dei, priusquam à Christo altius informaretur, & intus illuminaretur. Mat. 16. Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis, &c.

4 Felices illos esse, qui mox ubi Christum audiuerint eorum corda

corda pulsantem, & mentes illustrantē, captiuant intellectum in obsequium fidei & eius amorem, confitenturq; cum Martha: *Tu es Christus filius Dei viui.*

APPENDIX.

1 Ex hac historia Euangelica colligimus quod quamuis exterior noster homo corrumpatur de die in diem, aded vt tandem mortuus, putidum appareat cadauer: Christiani tamen perturbari minimē debeant: quod interior homo renouetur de die in diem. 2. Corinth. 4. Et ipsa mors Christianorum est quaedam à seruitute corruptionis mortis manumissio. Hoc credidit Martha, hoc crediderunt Apostoli, & vniuersi alij sancti: hoc credamus & nos Christiani: & cum animarum festi-
Mors Christiana non est quaedam à seruitute corruptionis mortis manumissio.

2 Christus ided de spirituali vita differuit cum Martha, vt à cogitatione præsents seculi & vitæ, Marthæ animum abducatur. Optabat Martha fratri suo vitam corporalem & temporalem restitui: Verùm Christus inde occasione capta, præstantioris vitæ auctore se esse ostendit, ad cuius contemplationem & desiderium vult animum Marthæ erigere. Ita Ecclesia præfenti festo occasione mortis corporalis mortuorum, vult accendere animos & affectus ad amorem vitæ gratiæ in hac vita, & vitæ æternæ in futura.

3 Celebratur hoc festum ab Ecclesia, vt de morte carnis nos admoneat, ne superbiamus: & de immortalitate animæ ne desperemus. Ad hæc docet Christus hoc Euangelio, Christianos multò magis debere esse sollicitos de vita spirituali animæ non amittenda, vel obtinenda, quæ anima æternum viuet, quàm de vita temporali corporis, quæ caro temporaliter viuit.

Festum hoc cur ab Ecclesia celebratur.

EPILOGVS.

1 Inter miracula quibus Christus diuinitatem suam confirmat, hoc precipuum est, quo docet se Dominum vitæ, mortis, & infirmitatum, 1. Regum 2. Sapient. 16. Deut. 32. Tobie 13. Augustinus, Inter omnia miracula quæ fecit Christus, Lazari suscitatio maximè prædicatur: sed si attendamus quis fecerit, delectari potius debemus quàm mirari. Ille suscitauit hominem, qui fecit hominem. Plus est hominem creasse, quàm suscitasse.

Inter omnia Christi miracula quid maxime prædicatur.

2 Consolatorius sermo omnibus mortem horrentibus, quod Christus hic dicit: Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet. hic scito quod Augustinus habet: animæ tuæ animam fidem esse. his verbis vnica spes nobis additur quæ fidelium animos ob mortem contristatos solatur. Hac spe primi patris animum deiectum erexit Deus, quum sopore immisso vidit Ecclesiam Christo iungendam; & per

Sermo Christi consolatorius omnibus mortem horrentibus.

*Spes resurre-
tionis Parri-
bus animabus
addidit.*

ipsum glorificandam. vide Genesis 2. Ephes. 5. hac spe Abraham filium suum Isaac, in cuius semine benedicende omnes gentes, ad diuinum praeceptum immolare voluit, Genesis 22. plenissime sciens, quia quae unquam promisit Deus, potens est & facere, Romanorum 4. Hac Iob confirmatus ait, Etiam si occideri me, in ipso sperabo, Iob. 13. Causam subdit suae spei cap. 19. Scio quod redemptor meus uiuit, &c. Hinc totius septem fratrum, qui ob legem Dei ab Antiocho trucidabatur, linguam postulatus, cito protulit, & manus constanter extendit, & cum fiducia ait: E caelo ista possideo, sed propter Dei leges nunc haec ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Sit quoque reposita haec spes in sinu nostro.

*Confessio Mar-
thae confirma-
tur.*

3. Christus confessionem Marthae confirmat. Linum sumigans non extinxit Marthae, imò inflammauit, ostendens se resurrectionem esse & uitam, quasi dicat: Si credis me supplicium uota suscipere pro animam agentibus, crede etiam ea ipsa uota me suscipere pro uita functis. Non credebatur peccata, dimittere posse. Dixit ergo paralytico, Matth. 9. Fili confide, remittuntur tibi peccata tua, &c. Suscitauit quoque Lazarum, ut credat totus mundus ipsum uiuentium uota pro mortuis suscipere, iudicem uiuorum & mortuorum. Vnum summopere necessarium scitu, nempe nulla prorsus suffragia, neque pro uiuis neque pro mortuis calum penetrare, nisi per Christum, hoc est, fide Christi. Quam ob rem dicit Christus, Credis hoc? ut eam ad talem fidem pelliceret, diceretque, Ego credidi, quia tu es Christus filius Dei.

*Suffragia nul-
la calum pene-
trant, nisi per
Christum.*

ALIVS SERMO DE

ANIMABVS.

*Anima quot
modu adiuu-
tur.*

*Sacrificium
triplex.*

QUINQUE modis adiuuantur animae quae sunt in purgatorio: Primo, Sacrificio: quod est triplex: Oris: de illo ait Dauid Psal. 49. Sacrificium laudis honorificabit me. Cordis: de illo ait Dauid Psal. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Haec duo profunt animabus propter fidem, obedientiam, charitatem, pietatem, & alias virtutes eorum qui orant. Haec sacrificia in magno sunt pretio apud Deum, ut quae Christi uirtute & meritis sint condecorata, & spiritu eiusdem Christi, qui habitat in eorum animis, fiant.

*Altaris sacri-
ficium prodest
animabus.*

Tertium est altaris sacrificium. De illo ait Dauid Psalm. 4. Sacrificate sacrificium iustitiae, & sperate in Domino, &c. Hoc prodest animabus propter inaequabilem suum valorem, & plusquam diuinam dignitatem, ac propriam excellentissimamque uirtutem: quae tanta est, ut angelos & Sanctos ipsos laetificet, uiuentes iustificet, & mortuos misericorditer uiuet, eos tamen qui in purgatorio sunt, quorum poenas delet.

Ratio

1 Ratio huius suffragij est, quia nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto, 1. Corint. 12. 2 Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, 2. Cor. 3. Dauid ait, Potasti nos vino compunctionis, Psal. 59. Cùm n Dei sint hæc dona, ipsi necesse est sint grata & accepta. 3 Inter reliqua opera charitatis Eucharistia maximè ad charitatem pertinet, & eius oblatio: quia est sacramentum Ecclesiasticæ vnionis. vnde cùm ipsa sit vinculum nostræ vnitatis, nobis omnibus communicat suas virtutes. August. homil. 17. de verbis Apostoli.

*Eucharistia
Ecclesiastica
vnionis sacra-
mentum est.*

2 Secundo adiuuantur animæ oblationibus: quæ sunt multiplices: pecuniæ, cerei, animalia, ornamenta, panes, & vinum. Quæ omnia, quâuis ipsis Deus opus non habeat, à suis tamen creaturis bono animo oblata libenter accipit, odorque harum oblationū celos transcendit, ad ipsumque penetrat. Quæ etiam tantò hilari iucundiusque accipit, quanto maiori cū charitate à suis creaturis offeruntur: & vt illis pro quibus offeruntur, sint vtilia, misericorditer concedit. Pertinent enim hæc omnia ad diuinum eius cultum, ob idque ipsi sunt accepta. Damascenus in sermone de mortuis, docet cereos oleumque pro his offerri.

*Psal. 15.
Anima adiu-
uantur obla-
tionibus.*

Hæretici nostri temporis hæc quasi suffragio scripturarum sacrarum destituta reijciunt: atque idcirco nobis minimè licere caulantur, quin Deum talia detestari temerè præsumunt affirmare. Sed hos rogo, licueritne Abel sine expresso Dei mandato sacrificiū illud primogenitorū gregis sui, & adipē offerre? num fuerit Deus execratus illius sacrificiū? minimè quidem: respexit enim Dominus ad Abel, & ad munera eius, Genes. 4. Ita nobis Christianis licet primogenita gregis, panes, fructus, ac reliqua omnia Deo nostro offerre: qui respiciet ad nos, & ad munera nostra, modò bona conscientia offerantur. Iudas Machabæus 12. millia drachmas argenti obtulit pro mortuis, 2. Mach. 12. Consuetudo hæc sacris scripturis non aduersatur, imò illis est admodum consona. Patres eam confirmant: confirmat eam vniuersalis Ecclesia, tum occidentalis tum orientalis. Horum, ac præsertim Ecclesiæ auctoritas apud viros pios & bonos maioris ponderis esse debet, quàm hæreticorum vana audaxque præsumptio.

*Iudas Macha-
bæus obtulit
pro mortuis
12. millia
drachmas.*

Adiuuantur animæ quæ sunt in purgatorio, applicatione sacrificiorum. Nam quemadmodum Christus se obtulit in cruce æterno Patri hostiam cruentam in sacrificium verum, non tantum pro credentibus viuus qui tulerant, & in posterum subsequitur: verum etiã pro mortuis illis qui in fide & iustitia vera ex hoc mundo migrauerant: ita & modò oblatio eadē quam Ecclesia repetit ex Christi institutione, prodest

*Anima defun-
ctorum adiu-
uantur appli-
catione sacri-
ficiorum.*

non modò viuis credentibus, verùm etiam mortuis, qui satisfatione plena pro suis peccatis nondum peracta hinc discesserunt: qui in loco aliquo iuxta Dei voluntatem poenas debitas luituri detinentur. Hinc Ecclesia ab Apostolis informata, & Spiritu sancto ipsam docente, statuit, non minus pro mortuis quàm pro fidelibus viuis sacrificium illud in satisfactionem poenarum aeterno Patri esse offerendum, & eius inestimabile pretium vtrisque debere applicari.

Quòd autem patres veri Apostolorum successores, & vicini eorum temporibus, ita vno ore consenserint, clarum est. Nam Tertullianus de Monogamia, Vxor, inquit, pro anima mariti oret, & refrigerium interim adpostulet ei, & in prima resurrectione consortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Idem lib. de exhort. casti. Iam repete apud Deum pro cuius spiritu postules, pro qua oblationes annuas reddas, &c. Cyprianus lib. 1. epist. 9. negat pro eo offerri, nec sacrificiũ pro dormitione eius celebrari debere, qui excedens ad tutelam aut curam clericum nominasset. Ambrosius de obitu Theodosij, trigésimũ & quadragesimũ obitus diem obseruari solitum scribit, atque ytranque obseruationem habere auctoritatem, qua necessarium pietatis impleatur officium. Augustinus lib. 9. Confess. cap. 12. scribit pro matre sua oblatum fuisse sacrificium pretij nostri. Beatus Ephrem in suo testamento, cùm trigésimum diem compleisset, sui memoriam fieri petiuit.

Ecclesia ab Apostolis informata statuit, nõ minus pro mortuis quàm pro fidelibus viuis altaris sacrificiũ offerendum.

Pro matre Augustini sacrificium pretij nostri oblatum.

Annũersaria pro mortuis celebrata Tertulliani temporibus.

Orationes mortuis profunt.

Trigésimi diei cõmemoratio à morte defuncti ab antiquis temporibus celebrata.

Vnde constat 1. annũersariam illam memoriam quam pro mortuis Ecclesia celebrat, Tertulliani temporibus fuisse obseruatam.

2. Orationes mortuis prodesse, nam alioqui Tertullianus nõ hortaretur vxorem, vt pro mortuo oraret marito.

3. Poenas pati animas in alia vita: aliàs enim non instaret Tertullianus vt refrigerium vxor animæ mariti adpostularet.

4. Oblationem Missæ illis animabus prodesse, quæ cælo exclusæ, in aliquo plectuntur loco.

5. Trigésimi diei à morte defuncti commemorationem, quæ fit in Ecclesia à viris fidelibus, non esse nunc excogitatum, sed ab illis temporibus acceptam.

6. Consuetudinem hanc, quam tenet Ecclesia Romana, celebrandi annuè festum animarũ, non esse recenter commentam atque introductam, sed ab ipsis Apostolorum temporibus ad nos vsque deuolutam.

7. Non temerè ea esse statuta quæ de mortuis docet Ecclesia, sed antiquissimæ consuetudinis auctoritate esse corroborata atque retenta. Quæ cùm sint longè grauisima testimonia, animos piorum in suam pertrahent sententiam.

Tertiò

3. Tertio adiuuantur animæ defunctorum orationibus, dicente scriptura 2. Machab. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Item dicente Ecclesia suis fidelibus filiis, Oremus pro fidelibus defunctis. Et in canone post consecrationē, Memēto Domine famulorum, &c. Ad orationes autem reducuntur omnia opera spiritualia: quæ sunt obsecrationes, petitiones, gratiarum actiones, contemplationes, exercitia alia spiritualia, meditationes, quum spirituales sint hæ actiones, dependeatque earum applicatio ex orantium intentione. Hinc est quod dicamus orationes posse mortuos iuuare. Potest enim is qui orat, in eū finem suam orationem dirigere, vt illis animabus subueniat, quæ subsidiis summam habent necessitatem. Deus autem qui diues est in misericordia, qui que humilium orationes respicit, ipsas acceperat, & iis pro quibus oratur, misericordiā suam clementer concedit, August. lib. de cura pro mortuis agenda, cap. 1.

*Anima defun-
ctorum adiuuā-
tur orationibus*

4. Quarto adiuuantur eleemosyna. Nam Sapia Ecclesiastici 7. dicit, Mortuo ne prohibeas gratiam. August. quoque libro de cura pro mortuis agenda, refert eleemosynam ipsis prodesse. Et lib. de octo quæst. ad Dulcitium, quæstio 2. Ad eleemosynam reducuntur omnia opera misericordiæ tam spiritualia quam corporalia. Corporalia sunt 7. pascere famelicum, potare sitientem, colligere hospitem, operire nudum, visicare ægrotum, redimere seu solari captiuum, sepelire defunctum. Spiritualia sunt totidem, scilicet patienter ferre infirmum, conuolare dubitanti, docere ignorantem, consolari afflictum, corripere peccantem, remittere offensam delinquenti, orare pro periculis & calumniantibus nos.

*Anima adiu-
uantur elea-
mosyna.*

Matth. 25.

Omnia hæc opera mortuis suffragari possunt, quia ex charitate fiunt. Quæ charitas quum sit spiritus corporis mystici Iesu Christi, omnia facit communia, & cunctis membris infuit. Sunt autē membra corporis Christi etiam animæ illæ quæ in purgatorio pœnas debitas luentes detinentur, atque ita participes sunt omnium bonorum quæ alia membra Christi faciunt. sunt enim participes omnium rimentium Dominum. Eleemosyna verò quum sit ipsius charitatis foetus, & primarius effectus, eaque ratione ad ipsam pertineat: facit charitas vt sicuti ipsa, ita & eius effectus profint non modò viuus, verum etiam mortuis mēbris: & tantò magis, quantò intentio orantis feruentius in hunc finem dirigitur.

*Anima defun-
ctorum parti-
cipis sunt o-
mnium bono-
rum quæ viu-
a membra Ecce-
sæ faciunt.*

5. Quinto adiuuantur ieiunio: ad quod reducuntur disciplina, vigiliæ, peregrinationes, cilicia, maceratio carnis, lachrymæ & vniuersæ aliæ carnis afflictiones. Hæc omnia nec ex sui ratione ad charitatem pertinent, nec ad directionem intentionis: quum sint charitati quasi extrinseca. Angeli enim etsi nunquā

*Anima adiu-
uantur ieiunio.*

ieiunauerint, tamen charitatem habent ardentissimā. Et multi etiam sancti antequam carnem macerare possent ieiuniis, abstinentia, vigiliis, cilicio, peregrinationibus, atque aliis corporalibus exercitiis, charitatem sunt consequuti, vt Latro, Zachaeus, Publicanus, Martha, & plerique alij sancti. Nihilominus possunt haec omnia ad charitatem reduci, & intentio ieiunantis potest ieiunij molestias & alias corporales afflictiones ex charitate assumere, & pro aliis ferre. Et quia ieiunium affligit corpus, potest tanquam poenale opus satisfactorium pro defunctorum poenis & eorum personis Deo offerri. Ideo Gregor. 4. lib. Dialogorum cap. 39. posuit quasi suffragium quartū post sacrificium, eleemosynam, orationem, & ieiunium.

Quibus animabus haec omnia praedicta profunt.

Quibus haec omnia profunt? August. in Enchiridij ca. 110. Neque negandum est, inquit, defunctorum animas pietate suorum uiuentium releuari, quum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosyna in Ecclesia fiunt: sed eis haec profunt, qui quum uiuerent, vt haec sibi postea prodesse possent, meruerunt. Item Gregor. lib. 4. Dialogorum: Dicamus ergo omnes in hac die, Requiem aeternam dona eis Domine, & lux perpetua luceat eis. Amen.

IN FESTO B. MARTINI EPISCOPI, EPISTOLA.

Eccles. 44.

Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiae factus est reconciliatio. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Ideo iureiurando fecit illum Dominus crescere in plebem suam: benedictionem omnium gentium dedit illi, & testamentum suum confirmauit super caput eius. Cognouit eum in benedictionibus suis, conseruauit illi misericordiam suam, & inuenit gratiam coram oculis Domini. Magnificauit eum in conspectu regum, & dedit illi coronam gloriae. Statuit illi testamentum sempiternum, & dedit illi sacerdotium magnum, & beatificauit illum in gloria, fungi sacerdotio, & habere laudem in nomine ipsius, & offerre illi incensum dignum in odorem suauitatis.

*Sacerdotalis of-
ficij encomion.*

Sunt duo praesertim in hac lectione notanda, à quibus noster venerabilis sacerdos & episcopus Martinus ab Ecclesia laudatur. Primum est vita & opus: & quantum ad haec attinet, sic inquit Syrach, Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo; & inuentus est iustus, & in tempore iracundiae factus est reconciliatio. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Hoc sacerdotale encomion, secundum literam quidem Aaroni & Phinee insignibus illis apud Israelitas pontificibus, ad aeternam ipsorum memoriam, à Syrachio dedicatum est. Vndeque & omnibus sanctis episcopis ac sacerdotibus apud nos Christianos, quoties illorum solennitates agimus, potè nūcupatur, vt qui & ipsi sacerdotio sanctè functi sunt, ac proinde laudem mereantur sempiternam. At ve-
rò

ad secundum genuinum, internū & mysticum sensum, in nemi-
nē iustius ac verius competit, quā in illū solum, quē omnes pon-
tifices & sacerdotes veteris testamenti præfigurant, quem que
testamenti noui antistites semper sedulo sunt imitati, nimirum
Iesum Christum seruatore nostrum, ad quem sic pater celestis
medio iuramento, loquutus est, Psalm. 109. Tu es sacerdos in
aeternū, secundum ordinem Melchisedech. Nā is omnia in se ab-
solutissimè expressit, quæ hic commemorantur. multi namque
fuerunt pij in vtroque testamento qui Deo placuerunt: verum
nulli ita quemadmodū noster sacerdos Iesus. Nam quotquot
illi placuerunt, in hoc & propter hunc placuerunt illi: at hic il-
li placuit propter semetipsum, vnde & sic de illo in Euangelio,
Matth. 3. & 17. testatus est: Hic est filius meus charissimus, in
quo mihi complacitum est, 1. Petr. 1.

*Encomion hoc
nulli iustius cō-
petit, quā vero
Pontifici & Sa-
cerdoti Christo*

Fuerunt & plerique iusti, qui iustitiam anxie coluerunt, &
conseruauerunt Dei legem, sed nulli ita & tanta perfectione, &
que ipse. Illi enim ex ipso iusti fuerunt & coluerunt iustitiam:
illi per hunc & huius auxilio legem conseruauerunt. Nam ipse
ipsissima omnium iustitia est, & finis legis ad iustitiam omni
credenti. Verum ipse per semetipsum fuit & est iustus, adeo vt
peccatum non fecerit, nec inuentus sit dolus in ore eius, 1. Petr.
2. Ipse item per semetipsum legem excelsi conseruauit, adeo vt
ne vnum iota aut vnus apex sit in lege, quem ille non perfectis-
simè impleuit. Hinc ipse in cruce pendens post degustatum a-
cetum, quod illa vinea subamara dabat, per sextum verbum ait,
Consummatum est.

*Legis paterna
Christus obser-
uantissimus.
1. Cor. 7.
Rom. 10.*

Fuerunt etiam quidam piorum qui iram Domini precibus
assiduè mitigauere, velut Abraham, Moses, Iosue, & prophe-
tæ: verum nulli tanto fructu, quā noster sacerdos. Nam illi
pro vna atque altera gente interpellarunt, noster autem pro om-
nibus: illi pro expiatione obtulerunt sanguinem hircorum
& vitulorum, at noster semetipsum & proprium sanguinem
Deo patri obtulit, Ephes. 5. Heb. 9. illi aliquando non exauditi
sunt, at noster pontifex exauditus est pro sua reuerentia, æter-
nam redemptionem inuenit, Heb. 5.

*Ita paterna
mitigator Chri-
stus.*

2. Posterius quod hic considerandū occurrit, est finis & præ-
mium eiusdem nostri sacerdotis. Et quantū ad istud attinet, sic
Syrachus ad eius laudem prosequitur, d. Ideo inueiando fecit illum
Dominus crescere in plebem suam: benedictionē omnium gentiū dedit illi, &
testamentum suum confirmauit super caput eius, &c. Quia ille sic Deo
patri placuit, iustusque inuentus est, & omnium factus est recon-
ciliator, hunc vicissim illi pater honorem derulit iuxta huma-
nitate, vt factus sit caput suæ plebis, hoc est, totius Ecclesiæ:
omnium item tum Iudæorum tum Gentium benedictio, at-
que ita diuini testamenti obsignaculum: adhuc magnificatio in

*Functionis sa-
cerdotalis præ-
mium.*

*Honorē sum-
mū detulit Pa-
ter Christo pro
sacerdotali of-
ficio ritè ex-
plete.*

con-

conspectu regum, & corona gloriæ, aded vt in nomine ipsius omne genu flectatur cælestium, terrestrium & inferorum, & omnes confiteantur quod sit in gloria Dei Patris, Philip. 2. omnium Dominus, iudex viuorum & mortuorum. Certa de his adfert testimonia D. Paulus Colo. 1. Ipse, inquit, est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primatum tenens. Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt. Et Petrus Act. 4. Hic est, inquit, lapis reprobatus à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli, & non est in alio quopiam salus. Item Acto. 10. Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum: hic est omnium Dominus.

Sic quia venerandus antistes B. Martinus ab infantia Deo placuit & inuentus est iustus, per verum nouæ legis Pontificem & sanctum sanctorum ad Præsulatum sublimatus est, in qua dignitate quia factus est deuotus populi reconciliator & intercessor, nec inuentus sit illi vix similis, qui in eadem conseruaret legem excelsi, ideo amauit eum Dominus & ornauit eum, stolaque gloriæ induit eum, nec non benedictione cælesti hereditauit illum dominus Deus noster. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, Sap. 3.

Vitam autem B. Martini, quemadmodum à Sulpitio Seueri descripta est, ex Latino hagiologio petitam, sacerdos pius cle- ro populoque, tum ad eorum eruditionem, tum emendatione proferre potest, ac debet.

EPILOGVS.

1 Quia Ecclesia militans & triumphans vna sunt Ecclesia, ideo merito ipsa militans Ecclesia laudes patrum vet. Test. in Christo dormientium, attribuit sanctis noui Testamenti, quia eodem Spiritu ducti, eadem fide præditi, iisdem virtutibus donati, eadem charitate succensi, omni conamine legem Dei adimplere studuerunt.

2 Omnis dinorum laus, tanquam in suum scopum, dirigenda est in ipsum caput sanctorum omnium Christum, è quo tanquam ex fonte, omnes sancti suam iustitiam, pietatem, legis diuinæ adimplerionem hausuerunt. unde dixit Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere. Hinc est quod verè sancti dicunt cum Dauide, Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam, P. sal. 113. Imo potissimum cõuenit hæc lectio pontifici nostro Christo, qui & ipse omnia que in ea commemorantur, in se absolutissime expressit.

3 Finis & pramium per gratiam Dei bene actæ vitæ, necnon sacerdotalis officij rite gesti, honor, benedictio, misericordia, gratia, corona gloriæ, & æterna beatitudo. Hinc dicturus est Dominus, Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisi fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Dominiui, Matth. 25.

IN FESTO EIVSDEM S. EPI-
SCOPI, EVANGELIVM.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis, *Sint lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris, & vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando reuertatur a nuptiis, ut quum venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei. Beati serui quos quum venerit Dominus, inuenierit vigilantes. Amen amen dico vobis, quod præcinger se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia, & sin tertia vigilia venerit, & ita inuenierit, beati sunt serui illi. Hoc autem sciote, quoniam si sciret pater familias qua hora sur veniret, vigilaret utique, & non finiret perfodi domum suam. Ideo & vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominū veniet.*

Lucæ 2.

IN Euangelio hodierno, quod totum est parabolicum & allegoricū, docet nos parabolicè Dominus quatuor. 1. Primò quoniam pacto nosmet dignè ad ipsius aduentum, hoc est, mortis horam, & diem nouissimū parare debeamus, ne inopinatò rapiamur in æternum exitium, quum dicit, *Sint lumbi vestri præcincti, & lucerna accensa.* Hanc parabolam à viatoribus nocturnis sumpsit Dominus. Nam hi, ne vel stercoribus commaculentur, vel à sentibus remorentur, omnium primò vestimenta sua præcingunt, mox verò ne quā impingant, aut à semita deflectant, sed expeditius iter conficiant, lumina seu lucernam gestant in manibus. Tam sumus nos viatores spirituales, adeoque viatores nocturni, hoc est, vita nostra perpetuus cursus est, & progredimur usque de die in diem, quemadmodum viatores de miliari in miliare, sitque iter nostrum noctu, hoc est, in caliginoso cæcoque mundo. Hoc testatus est Dauid 1. Paralip. 29. Peregrini sumus corā te & aduenæ, sicut omnes patres nostri, dies nostri quasi umbra super terram, & nulla est mora. Et Apost. Heb. 13. Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Nam dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino, 2. Cor. 5. Vult igitur Dominus noster, ut & nos (viatorum & peregrinorum more) præcingamus lumbos nostros, luminaque gestemus in manibus, hoc est, ut animos nostros cohibeamus, subducamusque à stercoribus peccatorum & sentibus voluptatum huius mundi, & ut Apostolus vult, Heb. 13. Sint mores alieni ab omni auaritia, contenti iis quæ ad sunt: & iuxta B. Iacob. 1. cap. simus abiicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipientes insitum verbum, quod potest saluare animas nostras. Item iuxta Petrum 1. capite 2. tanquam aduenæ & peregrini abstinemus nos à carnalibus desideriis quæ militant aduersus animam, conuersationem inter gentes habentes bonam, & c. ac contrā in fide veram vitam agamus, pudicam, sobriam, iustam sanctamque, necnon corpora nostra ieiuniis, vigiliis ac continencia

*Similitudo ap-
tissima à via-
toribus noctur-
ni de sempra.
Viatores spiri-
tuales sumus
& nocturni.*

*Lucerna lumborumque pro-
cinctio quid si-
gnificent.*

neantia, aliisque exercitiis carni ingratis maceremus castigemus-
que, 1. Corinth. 9. Galat. 6. Nam per præcinctiōnem lumborū,
peccatorum voluptatumque omnium constrictio seu resistentia
intelligitur: per verò lucernas accensas, bona opera (fide ni-
mirum lucida & charitate feruida) intelligenda veniunt. Sensus
itaque est: Si dignè ad Domini aduentum parare nos velimus,
ante omnia à peccatis abstinere, & innocèter contrà viuere nos
oportet. Non enim satis est vt lumbi nostri præcincti sine, hoc
est, vt non peccemus: sed & lucernis contrà accensis instructi
simus necesse est, lucerna nimirum verbi Dei, Psal. 118. luce ve-
ræ fidei, Ioann. 12. & luce bonorum operum, Matth. 5. Sic lu-
ceat lux vestra coram hominibus, &c. Nam cui hæc nō adfunt,
is cæcus est, & manu viam tentans. sicut Petrus habet 2. cap. 1.
Ideoque non tantū scriptum est, Declina à malo: sed & addi-
tur scatum, Et fac bonum, Psalm. 32. Item Isa. 1. Quiescite age-
re perversè: addit, & discite benè facere.

Atqui necdum hoc sufficere nobis debet, vt lucernas huius-
modi gesteimus in nostris manibus, sed addendum etiam hoc,
vt vigilemus, expectemusque gnànter, ad ipsum vsque Domi-
ni nostri aduentum reditumque, quemadmodum fideles serui,
noctu foris agente Domino, vigilare ac omni momento ex-
pectare illum sedulo consueuerunt, Audiamus porro Dominum
nos adhorrantem, Et vos, inquit, similes estote hominibus expectanti-
bus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis, vt quum venierit ac pulsa-
uerit, confestim aperiant ei. Hæc parabola à seruis fidelibus petita
est, Nuptiæ antiquitus noctu peragi solebant: oportebat igitur
seruos vigilare, & expectare dominos suos per totam noctem.
Sic nimirum & nunc spiritualiter agitur inter Christum Do-
minum nostrum, atque nos ipsos seruos: Dominus quidè qui
nuptiis interesse dicitur, dominus noster Iesus Christus est, rex
regum & dominus dominantium, Apoc. 19. Nuptiæ autem,
caelestia sunt gaudia, Apoc. decimono. Serui verò sumus om-
nes nos, cuiuscunque simus vel sexus vel conditionis: quum
enim venundati essemus per chirographum peccati diabolo,
redemit ille nos, fecitque nos sibi peculium, Coloss. 2. Tit. 2.
Nox verò potestas est tenebrarum, Luc. vigesimosecundo. In-
di maligni summa perversitas, Ioan. 3. & finis temporis gratie,
Ioan. 9. At reditus domini à nuptiis, Christi aduentus est ad iu-
dichum: spiritualis quidem & invisibilis in hora mortis, corpo-
ralis verò & visibilis in nouissimo die, Ioan. 14. Matth. 25. In-
certus autem Domini reditus, & horæ mortis, & diei nouissi-
mi incertitudinem significat, Matt. 24. de die autè illa & hora
nemo scit, neque angeli caelorum, Marc. 13. neque filius, nisi so-
lus pater.

Est ergo Dominus noster profectus ad nuptias, hoc est, ascē-
dit

*Nuptia olim
noctu peragi
solebant.*

*Nuptia Chri-
sti caelestia sunt
gaudia.*

*Serui Domini
sumus omnes
nos.*

*Reditus Do-
mini à nuptiis
est aduentus
eius vltimus.*

dit ad caelos, sedetque ad dextram patris, & fruitor caelesti diuinaque gloria: at inde tandem rediturus est ad iudicium, idque in hora mortis inuisibiliter, & nouissimo die (vt dictum est) visibiliter. Quum ergo nos omnes simus serui ipsius, oportebit sane & nos vigilare, expectareque ipsum sedulo. Videmus enim, etiam si quis lucernis accensis noctu vel instructissimus sit, si tamen is somno indulgeat, excidere illas e manu ipsius, sicque mox extingui; ita videlicet, etiam si & nos quam pietissimam arripuerimus vitam, si tamen dormiamus, hoc est, omnem metum ponamus, & agamus secure, peribit mox omnis nostra pietas. Nox enim adest, ino magis horribiliusque ea totum mundum indies occupat, hoc est, totus mundus in maligno positus est, 1. Ioan. 5. refrixit charitas, nutat ac labascit fides, defecere sermè virtutes omnes, abundauitque interim iniquitas multorum, Matth. 24. ideoque merito sanè dicit Paulus dies esse malos, instareque periculosa tempora, Ephe. 5. 2. Tit. 3. Veniet autem dominus, certo in nocte hac, & veniet quidem eo tempore, quando longissime adhuc abesse ipsum putabunt homines mundani, 1. Thess. 5. 2. Pet. 3. Apoc. 3. Si igitur consultum nos saluti nostrae volumus, procrastinationem ponamus, praecinctos habeamus lumbos, lucernas accensas gestemus, quamque primùm & egrediamur Domino obuiam, vigilemus & expectemus ipsum, citra intermissionem omni momento à nuptiis caelestibus reuerfurum, hoc est, perseueremus, cumque metu ac tremore salutem nostram operemur. Scriptum enim est, 2. Timo. 2. Nemo coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Et Mat. 24. Quis sustinuerit usque in finem, hic saluus erit. Audiatur iterum Apostolus, Tit. 2. Apparuit gratia Dei, & saluatoris nostri Iesu Christi omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegata omni impietate & secularibus desideriis, sobriè, & iuste & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriae magis Dei, & saluatoris nostri Iesu Christi, Ep. Gal. 26. Expecta Dominum, viriliter age, confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Et rursus Psalm. 36. Expecta Dominum, & custodi viam eius, &c.

Audiuimus hactenus breuiter laborem nostrum. Ne ergo nos eius laboris & vigiliae tederet, addit & praerium hoc loco consequaturam, quum ait Dominus, Beati sunt serui illi, quos quum venerit Dominus, inuenit vigilantes. Amen amen illis dicitur, praerogant se, & faciet illis discumbere, & transiens ministrabit illis. Hic Dominus vigilantes, & sacrosantos pronuntiat beatos, atque noquis beatitudinem hanc imaginariam, conseat, addit modum beatitudinis: nimirum, se (vt pote Dominum) collocaturum duos ad mensam, & ministraturum ipsis, hoc est, aeternam eis concessuram requiem, & sua ipsius donaturum eos gloria, hanc ineffabilem mercedem

Seruum Dei est vigilare & expectare ipsum

Nox totum mundum occupat.

Dominus eo tempore veniet, quando longissime abesse putabuntur.

Qui sustinuerit usque in finem, hic saluus erit.

Expecta Dominum, viriliter age, confortetur cor tuum, & sustine Dominum.

Expecta Dominum, & custodi viam eius, &c.

Beati sunt serui illi, quos quum venerit Dominus, inuenit vigilantes.

Faciet illis discumbere, & transiens ministrabit illis.

cedem suis quoque promisit, Lucae 22. d. vos estis qui permanistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Item Apoc. 16. Ecce venio cito sicut fur. Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius. Idem cap. 21. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum. Iterum capite 22. Ecce venio cito, & merces mea mecum est, dare unicuique secundum opera sua.

Ex his autem verbis colligere facile possumus, quanto perfruiat Dominus salutem nostram, ut nempe saluemur: colligere quoque possumus, quanta ipsius erga nos sit liberalitas, etiam si fecerim⁹ maxime omnia quae & hic & alibi nobis praecipit, nihil tamen deberetur nobis. Nam omnia nostra benefacta plus quam satis à Domino nobis ante refusa sunt, neque nostra illi opus est beatitudine: nam sine nobis & ab aeterno regnauit, & porro regnare potest. Attamen pollicetur nobis aeternam felicitatem, tanquam praemium, ac si nostris iustitiis ea deberetur: & aded beatos nos esse cupit, ut & suum nobis offerat ministerium, velitque ministrare nobis, tanquam seruis Dominus, quum tamen nos ipsi ministerium re vera debeamus. Tantum igitur, tamque liberale praemium nos meritos nostros liberos praecingamus, habeamus lucernas accensas, vigilemus & expectemus Dominum.

Praemij magnitudo ad virtutū a no-rem & vitiōrū edum nos excitare debet.

3. Tertio ostendit dominus summam erga seruos suos longanimitatem, mansuetudinem & patientiam. Poterat enim quispiam ad haec dixisse, Audio quidem praemij magnitudinem, & maximam domini erga nos munificentiam: verum quis semper habere potest praecinctos liberos, & accensas lucernas: quisve semper vigilare & expectare sic dominum potest? In multis enim offendimus omnes, Iacob. 3. & nemo purus à peccato est, teste Iob. Ad hoc ergo sic respondet consequenter dominus, *Et si veni in secunda vigilia, & si in tertia vigilia veniit, atq; ita inueniit, beati sunt serui illi.* Quibus verbis (ut diximus) patientia & longanimitatem suam nobis commendat. Et si iure optimo nos omni tempore paratos esse oportet in prima vigilia, in secunda & tertia, hoc est, in ipsa pueritia statim, in adolescentia & in senectute, iuxta illud Thren. 3. Bonum est viro quum portauerit iugum domini ab adolescentia sua: & illud Eccles. 39. Iustus cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Deum qui fecit illum, &c. tamen aded clemens & longanimis est dominus, ut quos non inuenit per omnia paratos in pueritia, cum his sit patiens usque ad adolescentiam: & quos nec in hac paratos inuenit, eos toleret usque ad ultimam senectam, nouit enim pro-

Longanimitas & patientia Domini nobis commendatur.

quod inuenit

rita.

nitatem nostram in malum, Genes. 8. & instabilitatem in bono. Ideo longanimis est super nos, nec statim ulciscitur lapsos nos, sed patienter expectat ad poenitentiam, iuxta illud Isa. 30. Expectat Dominus ut misereatur nostri. Et 2. Pet. 3. Non tardat Dominus promissionem suam sicut quidam existimant, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reuerti. Si igitur cessauimus hactenus aut lapsi sumus, surgamus, respiscamusque vel adhuc: nōdum enim serō est, quandiu differt aduentum Dominus spes est salutis. Sed tamen interim is beator erit, qui sic vitam suam componit ut omni momento liberē effari audeat hoc Dauidicum, Paratus sum & non sum turbatus, Psalm. 118. Item Psalm. 107. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.

*Spes salutis est
quandiu Do-
minus differt
aduentum suū*

4. Quarto docet quid nos præterea debeat commouere potissimum, ut studiosius nosmet paremus. Estque horæ mortis iudicii que futuri incertitudo. Quia ergo nescimus quando maximè sit venturus, eod quōd tempus illud ignotum est, certum tamen est adfuturum, (nam nihil morte iudicioque certius, hora verò nihil incertius) præstat & utile atque necessarium est, ut semper vigilemus, nec non perpetuè parati & instructi simus bonis operibus, atque ab omnibus mundanarum rerum impedimentis expediti. Ob id nimirum Dominus subiungit, Hoc autem scitote, quod si seruet paterfamilias qua hora fur esset venturus, vigilaret utique, & non sineet perfodi domum suam. Tam timent homines opibus suis terrenis, ut ob has vel totas noctes insomnes ducant, ne se dormientibus, irrūpant fures, & eas furentur. Quanto magis nos sollicitos esse oportebit, ne opibus spoliemur æternis ac cælestibus? Vigilandum igitur nobis est perpetuo, semper, inquam, studēdum iustitiæ & pietati, ne dies Domini (qui tanquam fur in nocte veniet) nos imparatos obruat, 2. Petr. 3. Nam sicut factum est in diebus Noë, ita erit & in diebus filij hominis: Edebant & bibebant, vxores ducebant, & dabant ad nuptias, vsque in diem qua intrauit Noë in arcam, & venit diluuium, & perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Loth: Edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & edificabāt: qua die autem exiit Loth à Sodomis, pluit ignem & sulphur de cælo, & omnes perdidit: secundum hæc erit qua die filius hominis reuelabitur, Luc. 17. Matthæi 24. Et vos igitur, inquit, estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Ultimam horam ignorare nos voluit Dominus, ut semper suspecta sit, & ad eam præparemur, Ecclesiast. 5. ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subitō enim venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdat te. Ecclesiast. 9. Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia erunt apud in-

Morte iudicioque nihil certius, hora vero nihil incertius.

Dies aduentus Domini furi comparatur.

Horam ultimā nos ignorare voluit Dominus ut semper suspecta sit.

*Sancti præde-
cessores nostri.*

feros quod tu properas. Quæ enim paratæ erant virgines, intra-
uerunt cum sponso ad nuptias, & clausa est ianua, Mat. 25. At-
que ne hic causemur nostram impotentiam, quam plurimos ha-
bemus prædecessores, ipsos Apostolos, Martyres, Confessores,
virgines & viduas, atque inter hos ipsum etiam B. Martinum,
cuius hodie memoriam agimus. Et hi omnes ob id præcesserunt
nos, & glaciem proficerunt, ut eos imitemur, eademque tan-
dem cum ipsis fruamur cælesti gloria, Amen.

EPILOGVS.

*Iudicij mortif-
que hora ex si-
gnis non fit cer-
ta.*

1 Christus nos hac lectione præmonet nostre mortis & iudicij sui, fate-
mur quotidie in articulis fidei Dominum venturum iudicare vivos & mor-
tuos, sed certum tempus eius aduentus nos latet. Signa quidem plurima Do-
minus prædixit, quorum aliqua præcessere, pleraque quotidie videntur, ple-
raque expectantur, tamen horrendi illius diei certam horam inde colligere non
possumus. Sic Heb. 4. Statutum est homini semel mori. Et Sap. 7. Vnus in-
troitus omnibus ad vitam, & similis exitus manet omnes: hora tamen (in-
xta Euang. Matth. 24. & hic) mortis, nulli certa. Vnde & Poeta dicit, Taci-
to clam venit illa pede Et sicut iudicium quedam signa prænuntiant, sic mors
habet suos nuntios, casum, infirmitatem & senectutem, sed sic neque mortis
hora fit certa. Quare hoc? ut vigilemus, nosque appareamus bene viuendo
& orando, Matth. 24. & 25. Marc. 13. Luc. 21.

2 Ad studium bonorum operum quum in vltimam horam tum in extre-
mum diem, allicit nos & stimulat Seruator, præmiis allicit, incerto & im-
prauiso suo reditu nos urget & stimulat, Apoc. 3. Si non vigilaueris, veniã
ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te.

3 Similitudine habitus ministrantium Dominus docet sedulitatem no-
stram, ut stemus in fide, vigilemus in negotio salutis, mala non agamus, &
bonis operibus in sudemus: Psal dicente, Declina à malo, & fac bonum. Nã
tali modo optimus Christus voluit suos esse in hac sententia, ut extremum
illum diem semper expectarent parati, ceu mox venturum. Et in hac senten-
tia fuisse Petrum, Paulum, Hieronymum, & innumerabiles alios constat. Fu-
rem Hilarius diabolum intelligit, sequutus Origenem: alij extremum diem.
Vtique enim fur est, teste Petro 1. Pet. 5. & 2. eiusdem 3. cap. Per patrem-
familias vnusquisque nostrum intelligitur, cui domus conscientie sub custo-
dia commissa est. Dictum est ergo omnibus nobis, Vigilate, Marc. 13. Nesci-
tur dies nec hora, mors est certa, dies incerta, incertior hora. Consulat ergo a-
nimæ qui sapit ille suæ.

IN FERIIS CATHARINAE VIR-
GINIS ET MARTYRIS,
EPISTOLA.

Sap. 7. & 8.

*Sapientia vincit malitiam. Attingit ergo à fine vsque ad finem fortiter,
& disponit omnia suaviter. Hanc amavi, & exquisiui eam a iuuentute
mea, & quasi sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum forma il-
lius.*

lius. Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed & omnium Dominus dilexit illum. Doctrix enim est disciplina Dei, & electrix operum illius.

Lectionis huius verba sapientissimus Israelitarum rex Salomon in diuinæ sapientiæ encomiō loquutus est, quo nos omnibus aliis posthabitis in vnius eius amorem & admirationem citius & libentius rapiamur: & præsertim tractat duo:

1. Primò ostendit quæ sit hæc sapientia, ne quis arbitretur hic loqui eum de vulgari sapientia, quæ est affectio quædam animi, circa diuinarum humanarumque rerum cognitionem versans. Et ostendit se præcipuè loqui de ea sapientia quæ omnem sapientiam transcendit, & à qua omnis sapientia veluti riuulus è fonte proficiscitur, nempe de ipsa sapientia Dei, quæ est

Sapientia Dei, filius Dei Iesus Christus.

filius Dei Iesus Christus seruator noster. hic enim summa illa Dei sapientia est, in quo omnes sapientiæ & scientiæ Dei thesauri reconditi sunt, Colof. 2. qui & nobis à patre factus est sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio, 1. Cor. 1. de hac dicit Salomon, *Sapientia vincit malitiam.* Vicit enim Christus morte sua diabolum, mortem, peccatum, &c. Apoc. 5. Vicit leo de tribu Iuda. vide etiam Lucae 11. Ioan. 12. & 14. Rom. 5.

Neque hunc potuit, neque potest vincere malitia: nam peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, Isa. 53. 1. Pet. 2. Imò nec vllus eorum vnquam potuit malitia vincere, qui huic sapientiæ adhaeserunt, qui in hanc spei suæ collocarunt ancoram. Sic enim ipsa dicit, Matth. 16. Et portæ inferi non præualebunt aduersus Ecclesiam meam. Et Paulus ait, Nihil damnationis illos manet, qui insiti sunt Christo Iesu: nam si Deus pro nobis, quis contra nos? Rom. 8. hoc palàm factum est in

Malitia non potuit vincere Dei sapientiã.

S. Virgine Catharina, quæ annos nata octodecim, viros etiam grauiissimos & humana philosophia clarissimos, sua disputatione superauit, & superatos ad Christi fidem cōuertit. Superest igitur, vt quando ipse vera sapientia sit, nos ab eo sapientiã postulemus, dicentes illud Prouerb. 5. Diriuentur riuuli tui foras, in plateis aquas tuas diuide. Et quando ipse victor sit malitiæ, sub ipsius agamus præsidio. Omnia, inquit Apostolus, possum per eum, qui me confortat.

Malitia superare non potest Dei sapientiã innucentes.

2. Secundo ostendit quos effectus habeat sapientia aeterna, cū subdit, *Attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter.* Iesus Christus æterni patris sapientia à fine vsque ad finem attingit fortiter & disponit. Quia ille est per quem condita sunt vniuersa, visibilia pariter & inuisibilia: per ipsum omnia gubernantur & implentur, Col. 1. Eph. 4. Restat igitur, quando ipse omnia moderetur & gubernet, vt nos ipsum nostrum regem agnoscamus. Isa. 33. Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse veniet & saluabit nos.

Sapientia patris, Christum diligere debemus, quem pater tam intime amat.

Sponso nostro fidem nos seruare oportet.

Doctor disciplinae Dei Christi, & elector operum illius.

Doctrinae Christi nos amplecti oportet.

B. Catharina constantia & fortitudo.

Hunc Christum Dei sapientiam omnium dominus dilexit, ipse nanque Dei patris filius est charissimus, in quo sibi concupuit, Matth. 3. & 17. In hoc voluit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare corporaliter, & reconciliari omnia erga se, siue quae in caelis, siue quae in terris. Quando ergo ipsum Deus ipse tam intime diligit, par est ut & nos eum diligamus, idque neque verbo, neque lingua, sed opere & veritate, Ioan. 3.

Hic quoque sponsus ille est, quem omnes electi exquisierunt & amplexi sunt, de quo testatus est Ioan. Bapt. Ioan. 3. d. Qui habet sponfam sponsus est, &c. cui sponso & Paulus suos Corinthios desponsauit: Despondi, inquit, vos vni viro, virginem castam exhibere Christo, 2. Cor. 11. Par quoque est ut & nos huic sponso nostro seruemus fidem, ne nobis obiciatur quod olim de synagoga concupiscimus d. Iere. 2. Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt venam aquae viuae, & foderunt sibi cisternas, &c. & Gen. 4. Spiritus fornicationum, &c.

Christus etiam doctor disciplinae Dei est, & elector operum illius: nam ipse caelestem doctrinam, voluntatemque patris à caelo attulit, & in nos aperte effudit. Verbum, inquit Petrus, misit Deus filiis Israel, nuntians pacem per Iesum Christum: hic omnium dominus est, Act. 10. Hic inuenit (ait Baruch. 3.) omnem viam disciplinae, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israel seruo suo: post in terris visus, & cum hominibus conuersatus est. Et ipse Dominus, Ioan. 15. Omnia quaecumque audiui à patre meo, annuntiaui vobis. Et ad Patrem, Ioan. 17. Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi in mundo: Verba quae dedisti mihi, dedi eis: ego tradidi eis sermonem tuum. Quum ipse denique doctor sit, quem dedit nobis Deus pater, teste Ioh. 1. cap. reliquum est ut ipsius doctrinam amplectamur, quum praesertim & pater caelestis hoc vnicè exigat, dum inquit, Hunc audite, Matth. 17.

LECTIO haec ob id hodiernae festiuitati peculiariter consecrata est, quod & ipsa B. Catharina virgo, sprete mundana & vmbra-tili sapientia, hanc vnam tanquam veram & omnia potentem, & elegerit, & amauerit, & exquisierit cum Salomone, atque adeo tam mordicus tenuerit, ut ab ea neque minis, neque pollicitis, neque verberibus, neque rotis, neque gladio potuerit auocari, sicque suo declarauerit exemplo, verissimum esse quod hic Salomon dicit, nempe malitiam non posse vincere sapientiam, & hanc à fine usque ad finem attingere fortiter, & omnia disponere suauiter. Vnde non ineptè in eius encomion tale canticum canit Ecclesia, d. Regnum mundi & omnem ornatum seculi contempsi, propter amorem Domini mei Iesu Christi, quem vidi, quem amaui, in quem credidi, quem dilexi.

EPILOGVS.

1 Sapiencia increata commen datio & laus, in quam non incidit malitia, hoc est, peccatum, sed per eam potius à peccatis emundamur. 1. Ioan. 3. Scitis quia ille apparuit ut peccata tolleret, & peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet, non peccat, &c.

2 Amabilem se reddiit sapientia ab utilitate & pulchritudine. Ab utilitate, quia multo plura, maiora & meliora bona habentur per eam, quam per diuitias temporales. Hinc ait, Quid sapientia locupletius que operatur omnia? Infinitus thesaurus est, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitie Dei. A pulchritudine, quia nemo castum & immaculatum sese potest exhibere sponso suo Christo, nisi adsit donum sapientie. Hinc Zach. 9. Quid est bonum eius, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vini germinans virgines? id est, sapientia efficiens castas mentes.

3 Proverbiū est apud D. Dionysium, Optimi est optima adducere. Sic omnium donorum inarer sapientia nobis omnia secum adfert, contestante hoc Salomone, Sap. 7. Venerunt, inquires, mihi omnia bona pariter cum illa, temporalia scilicet & aeterna. Merito ergo ea à nobis inuocanda, super salutem & speciem diligenda, atque regnis & sedibus, & totius mundi diuitiis præponenda est.

IN FERIIS EIVSDEM S. VIRGINIS, EVANGELIUM.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: *Simile est regnum* Matth. 25.
celorum decem virginibus que accipientes lampades suas, exierunt obuiam sponso & sponsa. Quinque autem ex eis erant fatue, & quinque prudentes. Sed quinque fatue acceperis lampadibus, non sumpserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum secum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obuiam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornaverunt lampades suas: Fatue autem sapientibus dixerunt, Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostra extinguuntur. Responderunt prudentes dicentes, Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus: & que parata erant intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. Nouissime vero venerunt & relique virgines, dicentes, Domine, domine, aperi nobis. At ille respondens, ait, Amen amè dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

Saluator ostendit in hac parabola mortis iudiciumque incertitudinem, atque post hanc vitam meritum vacuitatem. Et ideo admonet non dormitandum aut cessandum esse in vita hac, sed assiduo cultu pietatis, & officiis in proximum parandum nobis viaticum in vitam futuram, quod scilicet in resurrectione ferò nimis quæsituri hoc ipsum simus, nisi hic parauerimus mature. Hinc admonet Seruator Ioan. 12. Ambulate dum lucem habetis, veniet enim nox quando nemo potest operari,

Ioan. 9. Et Paulus, 1. Cor. 16. Vigilare, stare in fide, viriliter agite, & confortamini: omnia vestra in charitate fiant. Et Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum, &c.

Ecclesia militans status, qualis hic sit ostenditur.

1. Præsertim in hac præsentī parabola notatu digna occurrunt tria. Primò delineatur nobis status præsentis Ecclesiæ militantis. Comparatur enim Ecclesia arcæ Noë continenti munda & immunda animalia: & arce, in qua est triticum cum paleamitem sagemæ, omne genus piscium capienti, Mat. 13. & hic decem virginibus, inter quas quinque sunt sapientes, & reliquæ quinque imprudentes & fatuæ: in qua nunc ægre discerni possunt mali à bonis, & è conuerso. Discratio hæc tantū fiet post mortē in futuro iudicio, quādo exhibūt angeli, & separabunt malos de medio iustorū, & mittēt eos in caminū ignis, &c. Mat. 13. Tūc enim sicuti Saluator dicit Ioā. 5. Qui bona fecerūt, ibunt in resurrectionē vitæ, qui verò mala egerūt, in resurrectionē iudicij. dicit ergo Christus: Simile fiet regnū calorū decē virginibus: quæ sumptis lampadibus suis exierunt obviam sponso. Quinque ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum. Prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis. Per decem virgines omnes in genere Christiani intelliguntur: qui nimirum dicuntur virgines, quod castitatem habeant veræ fidei, sintque in baptismo desponsati vni Christo caelesti sponso, satanaeque & omnibus eius operibus ac pompis renuntiauerint. Quemadmodum enim quis virgo nascitur, sic & nos in baptismo renascimur spirituales virgines: hoc est, à peccatis & corpore & spiritu puri: idque in eum finem, vt virginitatem huiusmodi nostram erga sponsum Christum illibatam seruemus, hoc est, in fide & in vita stabiles sincerique simus, iuxta quod omnes hortamur ab Ecclesia. d. statim à baptisate accepto, Accipe stolam candidam, lampadem ardentem, & custodi baptismum tuum, vt possis Christo occurrere. Hinc nimirum & Paulus ad Corinthios suos, quos per baptismum & fidem Christo adduxerat, inquit, Desponsavi vos vni viro, vt virginem castam exhibeatis Christo, 2. Corinth. 11.

Christiani cur virgines dicantur.

Fidei castitas sponso nostro seruanda.

Hic verò cogitet iam vnusquisque nostrum, num etiam adhuc virgines simus, num etiam fidem Christo sponso seruauerimus. Certè qui vel fornicati vel adulterati sunt, hoc est, vel in hæresim, vel in impiam vitam inciderunt, & extra veram orthodoxamque fidem agunt, Christumque vel ignorant vel abnegarunt, ij in scripturis non virgines, sed meretrices & adultere dicuntur: iuxta illud Ose. 4. Spiritus fornicationum decipit populum meum, & fornicati sunt à Deo suo, nec in Christianorū verorū albo sunt, imò ne inter hypocriticos quidem Christianos numerari sunt digni: nam vt vt hypocrita sunt, virgines tamen adhuc sunt, si non internè, externè saltem.

Hæretici adulteri & Christianorū albo indigni.

Ratio-

Rationem cur Dominus Christianos decem virginibus compararit, hic scire oportet. Via Domini, per quam nos oportet Christo ire obuiam, est via mandatorum Dei, Psal. 118. Mandata autem decem sunt numero, vt omnibus constat. Comparantur igitur Christiani virginibus decem, vt admoneamur, decem præceptorum à nobis exigi obseruationem: quemadmodum & Matt. 19. dominus ait: Si vis vitam ingredi, serua mandata. Porro mandatorum horum summa est, fides in Deum, & charitas tum in Deum tum in proximum. Hæc in genere de Christianis dicta sunt.

Sponsus autem cui obuiam exierunt virginibus decem, Christus est, vt supra ex Paulo ostensum est, 2. Cor. 11.

Per quinque verò virginibus prudentes, veri Christiani intelligendi veniunt, per fatuas Christiani adulterini & hypocritici: de vtrisque habes Matt. 7. vbi Christus dicit: Omnis qui audit verba mea, & facit ea, sapiens est, &c. Qui verò audit, sed non facit, stultus est, &c. Item Deut. 32. Gens absque consilio & sine prudentia, &c.

Habuere virginibus singulæ lampades, at non omnes oleum. Per lampades autem intelliguntur cōmodè, externa fidei confessio, & externa bona opera: per oleum verò, fides & charitas intelligi debent. Sic ergo omnes Christiani externè quidem fidem confitentur & bona opera exercent, verum non omnes fidem etiã cordis habent, ac ex charitatis ductu, rectaq; intentione bonis incumbunt operibus. Sunt itaq; ij genuini Christiani, qui & ore fidem confitentur, & corde etiã fidem fouent, ac quorū opera bona ex verã fide & charitate rectaq; intentione proveniunt. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Contrà hypocritici sunt, qui fidem ore duntaxat profitentur, & externè operantur, veritate fidei & charitatis rectaq; intentionis interim vacui, in quos torquetur hoc Evangelicum: Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit, vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint. Nam sicut lampas sine oleo foetet, sic opus sine intentione recta & charitate, ingratum est, 1. Cor. 13. Si charitatem non habueris, nihil sum, nihil mihi prodest. Hic iam colligere possumus, verine Christiani nos, an adulterini simus. In summa: Non externa fidei confessio, nec externa bona opera sola à fallis discernunt: nam vtrique his insigniti sunt, verum sola fides cordis, charitas ex vera fide promanans, conscientia bona & pura, ac recta ad Deum intentio alteros ab alteris determinant. Si ergo veri Christiani esse volumus, ante omnia, & vera perseuerantique fide, & vera charitate præditi esse studeamus: sic enim vltro & confessio & externa opera sequuntur.

Iam sponsi tardatio & mora, de qua sequitur: Morã facien-

Christiani cur decem virginibus comparantur,

Sponsus Christus.

Virginibus prudentes veri Christiani.

Fatue adulterini & hypocritici.

Lampades externa fidei confessio & opera externa.

Oleum fides & charitas.

Christiani genuini.

Christiani hypocritici.

Opera sine intentione recta & charitate ingrata.

Christiani veri ac falsi per quæ discernuntur.

Mora est aduentus Christi ad iudicium dicitur.

te sponſo, aduentus Chriſti ad iudicium extremum dilatio eſt: qui nimirum in longum differt reditum ſuum, non (vt impij iudicant) quòd omnino emanſurus ſit, ſed vt longanimitate ſua inuiter nos omnes maximè imprudètes ad poenitètiã & reſiſcentiam, ac aternũ ſeruet, teſtibus Paulo Rom. 2. & Petr. 2. cap. 3. Olim Gentiles in deorum ſuorum encomiõ hoc pro uerbium ſtatuerunt d. Dij laneos habent pedes. Multò magis hoc deprædicãdũ eſt de Deo noſtro uero & ſeruatore Ieſu Chriſto, qui pius & longanimis eſt ſuper ſponſam ſuam Eccleſiam, de cuius pietate ſic ait Iſa. 30. Expectat nos Deus vt miſereatur noſtri. Sed attendenda & pertimeſcenda hic eſt Lactantij ſententia, d. Diuina quidem ira tardè ad uindictam procedit, ſed tarditatem ſupplicij grauitate compenſabit. Audiendus ergo Habacuc. 2. cap. Si moram fecerit, inquit, expecta eum, quia ueniens ueniet, & non tardabit.

2 Secundò oſtenditur qualis Eccleſiæ militantis ſtatus tandem in fine futurus ſit, & quis eius terminus, quum ſubdit Chriſtus, *Moram autem faciente ſponſo dormitauerunt omnes ac dormierunt.* Quòd uerò quum tardaret ſponſus, uirgines omnes dormire cœperunt & dormierunt: per hoc defectus & mors ſignificatur, quibus tam boni quàm mali hoc in mundo obnoxij ſunt: Nam omnibus ſemel moriendum eſt, ſiue veri ſiue hypocritici, ſiue boni ſiue mali, quia ſecundum corpus, vnus eſt omnium interitus, ſiue pij ſiue impij; ſiue ſapientes ſiue ſtulti, ſiue docti ſiue indocti, Eccl. 2. Heb. 9. Statutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem iudiciũ. *Media autem nocte clamor factus eſt: Ecce ſponſus uenit, exite obuiam ei.* Clamor in media nocte, quando altiffimè dormitur, aduentũ Domini repentinũ & inexpectatũ ad iudicium ſignificat: quemadmodũ enim fur in nocte, ita dies Domini ueniet. Quum enim dixerint pax & ſecuritas, tunc repètinus eis ſuperueniet interitus, 1. Theſ. 5. Iſa. 30. Dum non ſperat, ueniet ei contritio, & ſicut in diebus Noè uenit diluuium, & in diebus Sodomorum & Gomorrhæorum pluit Deus ignem & ſulphur, ita erit & aduētus filij hominis, Matth. 24. Item Apoc. 3. Si non uigilaueris, ueniam ad te quãſi fur in nocte, & neſcis qua hora ueniam ad te.

Porò clamor ille nocte intempeſta, ſponſi præſentiam nuntians, & uirgines à ſomno ad occurrendum illi excitans, tubam angelicam denotat, qua (eo tempore quo minimè putabunt homines) mortui omnes in ictu oculi excitabuntur ad uitam, ad iudiciumque Chriſti ſponſificabuntur, iuxta illud Matth. 24. Tunc plangent omnes tribus terræ, & uidebunt filiũ hominis uenientem in nubibus cæli cum uirtute & gloria multa. Et mittet angelos ſuos cũ tubæ uoce magna, & congregabunt electos eius à quatuor uentis, à ſummis cælorum uique ad terminos

eorum,

Sponſus longanimus ſuper ſponſam ſuam

Dormitio aut dormitatio morte ſignificat.

Clamor in media nocte inexpectatum Domini aduentum denotat.

Clamor tubæ perſonans eſt.

eorum. Huius clamoris etiam Paulus meminit, 1. Corinthiorum 15. Canet, inquit, tuba, & mortui resurgent incorrupti. Item 1. Thessalon. 4. Ipse Dominus in iussu & in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de caelo, &c. O quantus hic clamor futurus est! Non erit anima tam alta in caelo, nec ita profunde in inferno, nec corpus ita absconditum in sepulchro, quin audiat hunc clamorem. Ille clamor semper feriebat aures Beati Hieronymi, qui ait: Quoties diem iudicij cogito, toto corde contremisco: siue bibo, siue comedo, semper videtur sonare in auribus meis illa terribilis tuba: Surgite mortui, venite ad iudicium. O vtinam & nos sapius, maxime inter epulas, commestationes, ebrietates & vanas voluptates, iudicij huius & clamoris recordaremur: certe à tam enormibus luxuriis & peccatis abstineremus. Memorare, ait Sapiens, nouissima tua, & in aeternum non peccabis. Vtinam Christi consilium adimpleamus, d. Luc. 21. Attendite ne grauentur corda vestra, crapula & ebrietate, & curis huius seculi, ne irruat super vos dies illa repentina. venient enim tanquam laqueus super iis qui sedent super faciem vniuersae terrae. Sed quid tuba canet? Haud dubie: Ecce sponsus venit cum maiestate magna, exite de tumultis vestris obuiam ei. Et tunc ait Dominus Iohan. 5. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei. Sanè, inquam, tunc in momento, in ictu oculi, iuxta Ezechielem 37. cap. in campo magno ossibus mortuorum pleno, ossa ad ossa, & nerui ad neruos colligentur, quia surget corpus spirituale, quod seminaturn est animale, & resurgens à mortuis, iam non morietur, mors illi ultra non dominabitur. O quam iucunda erit hæc vox in auribus piorum, & horrenda in auribus impiorum, quemadmodum ad aduentum iudicis lætantur boni, & timent mali. O Domine Iesu Christe fili Dei viui, da in illa hora auditui nostro gaudium & læticiam, & exultabunt ossa humiliata: non timeamus tunc quæso Domine ab auditione mala, quam audituræ sunt virgines fatuæ, quibus dicturus es: Ite maledicti in ignem aeternum. O quam plangent se tum omnes tribus terræ, & dicent montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos. O dies illa, dies iræ, calamitatis & miseriæ. O Domine Iesu da nos esse in numero paratarum virginum, quibus dicturus es hanc vocem clamoris: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi: venite ad nuptias, quia omnia parata sunt, quæ ad aeternam beatitudinis vitam attinent. Sequitur: Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas. Fatuæ autem sapientibus dixerunt, Date nobis de oleo vestro, quia

*Clamor tubæ
quàm efficax*

*Tubæ vox quid
canitura sit.*

*Vox vltimæ
tubæ iucunda
& horribilis.*

Oratio.

2. Corinth. 5.

Resurrectio generalis diuersimodè fiet.

Opera in futuro iudicio examinabuntur.

Dies Domini reuelaturus est qua hic fuerit abscondita.

Merita aliena aut suffragia in extremo die nemini proderunt.

lampades nostræ extinguuntur. Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis & vobis: ite potius ad vendentes, & emite vobis.
 In die extremo resurgent omnes boni & mali, sed modo diuerso: sicut in hac vita, quidam è somno corporali excitantur à Deo, aliqui à diabolo: alij ad peccatum, alij ad virtutes: alij ad orationem, alij ad fornicationem: alij ad Misfam & ad sacram concionem, alij ad tabernam, &c. Secundum hunc modum variè resurgent in iudicio, Danielis 12. Multi de his qui dormierunt in terra puluere euigilabunt, alij in vitam aeternam, alij in opprobrium vt videant semper. Quod verò sequitur, quemadmodum expergefactæ virgines omnes adornarint lampades suas: eo portenditur, simul atque mortui è terræ puluere euigilauerint, consideraturum tum vnumquenque opera sua, quæ in vita mortali gessit. Nam de solis operibus tunc quæstio fiet: iuxta illud Matthæi 16. Futurum est vt filius hominis veniat in gloria Patris sui cum angelis suis, & tunc reddet vnique iuxta facta ipsius. Et Paulus 2. Corinthiorum 5. Omnes manifestabimur ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque prout gessit propria corporis, siue bonum siue malum. Nam Apocal. 14. Opera illorum sequuntur illos.

Sed quòd prudentes ornauerunt incenderuntque lampades suas, fatuæ verò tandem tum se oleum non sumpsisse secum senserunt, obque olei carentiam lampades suas non poterunt incendere, ideoque à reliquis petierunt illud: eo delineatur, quòd dies Domini reuelaturus sit abscondita tenebrarum & consilia cordium, 1. Corinth. 4. quòd etiam tum sunt poenitentia anteactæ vitæ tangendi hypocritæ & impij, sed serò nimis. Quoad in hac mortali vita sumus, latet qui veri sint Christiani; qui contra, adulterini; at vt ventum fuerit ad iudicium, vltima illa dies omnia declarabit. Tum enim iusti fulgebunt vt sol, Mat. 13. Iniusti verò & hypocritæ videbunt & se & sua opera meras esse nugas & tenebras. Ibi demùm petent oleum, hoc est, tangètur poenitentia, volent aliter actum, at serò, Iohan. 9.

Quòd autem sapientès denegarunt fatuis olei sui communicationem; illud vix sibi sufficere dixerunt: significat, in illo die nemini prodesse posse aliena merita aut suffragia, sed vnumquenque suum ipsius onus portaturum, Galat. 6. In presentis seculo, orationibus, ieiunijs, eleemosynis, sacrificijs possumus adiuuari: cum autem ante tribunal Christi ventum fuerit, nec Iob, nec Daniel, nec Noè, &c. rogare poterunt pro quoquam. Tunc vix quisque sibi sufficet, vt sibi testimonium perhibeat conscientia sua, 1. Petri 4. Vix iustus salua-

saluabitur, impius autem ubi parebit? Significat item neminem piorum tunc confisurum suis meritis, sed in consideratione rigidi iudicij Dei omnia sua opera, pro insufficientibus habiturum, solaque diuina misericordia & gratuitis promissis nixurum.

Ad hæc verò, quòd sapientes relegarunt fatuas ironicè ad olei venditores: eò notatur illorum stultitia ac securitas, qui in præsentì vita audiunt adulatores spirituales, sicque veram pietatem negligunt: cuiusmodi assentatores sunt, qui alios ob externam iustitiæ speciem beatificant, neglecta vera animi pietate, aut peccatoribus ex falsis indulgentiis remissionem & culpæ & poenæ (citra etiam omnem præcedentem prænitentiam) pollicentur, aut in confessionibus (& præfertim in mortis hora) nimis largiter immensam Dei misericordiam inculcant, nulla interim iustitiæ diuinæ mentione habita: de quibus agit Ierem. cap. 5. Qui hos, inquam, parasitos audierunt, ij in iudicij die videbunt se miserimè esse deceptos: iuxta illud Isaia 3. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.

Dum autem irent emere, venit sponsus. Et quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua: nouissimè vero veniunt & reliquæ virgines, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens ait, Amen dico vobis, nescio vos. Dum irent emere, hoc est, quærere suffragium, sed nimis tardè, venit sponsus Christus, cum magnâ maiestâtè & gloria, qui prius venerat in summa paupertate & humilitate, Zach. 9. Matth. 21. Quòd ergo sequitur postquam sponsus venisset, solas paratas virgines intrasse cum illo ad nuptias, clausamque mox esse ianuam: inde docemur, nemini obuenturum vnquam cælestium nuptiarum & gaudiorum consortium, nisi qui paratus sit, hoc est, in fide veram charitatem, innocentiamque exercuerit, iuxta Sap. consilium, d. Eccl. 18. Ante mortem para iustitiam: aut saltem per veram antea actæ vitæ poenitentiam, in sanguine Iesu Christi remissionem omnium suorum peccatorum sit consecutus: quia dixit Christus, Luc. 13. Si poenitentiam non habueritis, omnes simul peribitis. Nam alterutrum adfit oportet. O quantæ exultationis vox: Ecce sponsus venit! ô quantæ dulcedinis: Intrauerunt cum eo ad nuptias! Sed ô quantæ item amaritudinis: Et clausa est ianua! Quæ ianua obsecro tum erit clausa? Ianua, inquam, misericordiæ, ad indulgendû, quæ modò omnibus aperitur: Ianua gratiæ ad merendum, quæ modò omnibus offertur: Ianua gloriæ, ad intrandum, quæ modò omnibus poenitentibus referatur, Mat. 3. & 4. Sanè tû ea ianua erit clausa, quæ nunc patet venientibus ab oriente & occidente, vt

Stultitia et securitas adulatores spirituales, sicque veram pietatem negligunt: cuiusmodi assentatores sunt, qui alios ob externam iustitiæ speciem beatificant, neglecta vera animi pietate, aut peccatoribus ex falsis indulgentiis remissionem & culpæ & poenæ (citra etiam omnem præcedentem prænitentiam) pollicentur, aut in confessionibus (& præfertim in mortis hora) nimis largiter immensam Dei misericordiam inculcant, nulla interim iustitiæ diuinæ mentione habita: de quibus agit Ierem. cap. 5. Qui hos, inquam, parasitos audierunt, ij in iudicij die videbunt se miserimè esse deceptos: iuxta illud Isaia 3. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.

Aduetus Christi ultimus gloriosus.

Nuptiarum cælestium consortium nullis continget nisi paratus, & per veram poenitentiam sanctificatus.

recum-

*Ianua modò
omnibus pa-
rens, in iudi-
cij die clausa
erit.*

recumbant cum Abraham, Isaac & Iacob in regno cælorum, Matthæi 8. Ianua tunc erit clausa, quæ nunc ait Iohan. 6. Eum qui venerit ad me, non eiciam foras, ea inquam, quæ nunc intromittit per pœnitentiam, homicidas, publicanos, meretrices, adulteros, hocque genus reliquos, vel quamlibet graues peccatores, quandoquidem multus est Dominus ad ignoscendum, & præstabilis super malitiam, Iohel. 2. Tum verò non talis erit, quia dicit: Et clausa est ianua, pietatis scilicet, & misericordiæ, quæ nunc lachrymis, gemitibus, & precibus pœnitentium facilè patet. tunc autem nullius pœnitentia, nullius oratio, nullius gemitus amplius admittetur. Etenim tunc erit clausa ianua, quæ Aaraonem post idololatriam recepit, quæ Dauidem post adulterium intromisit & homicidium, quæ Petrum post trinam negationem non solum non repulit, sed clauas suas ei seruandas commisit, quæ publicanum Matthæum ingredi passa est, quæ latronem in cruce non exclusit, quæ & peccatricem Magdalenam non est dedignata. Hæc eadem ianua tunc omnibus virginibus fatuis, id est, peruersis & obstinatis peccatoribus & non paratis, æternaliter erit clausa: quia magna erit eius seueritas post iudicium, cuius ineffabilis misericordia prærogata est. Hinc Amos dicit 5. cap. Cunctis qui foris sunt, dicetur, vae, vae, Apoc. 21. Pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda.

*Seueritas eius
magna post iu-
dicium in eos
qui nunc mi-
sericordia eius
abutuntur.*

Postremò verò quòd fatuæ à venditoribus olei reuersæ inanes, quantumlibet & pulsarint ostium, & apertionem petierint, tulere tamen repulsam, nec intromissæ sunt: inde docemur, non solum post vltimum absolutum Christi iudicium, neminem posse saluari contra opinionem Origenicam, sed & irrationabilem prorsus ac vanam esse illorum fiducia, qui citra vel veram pietatem vel seriam pœnitentiam hoc in mundo exercitam, sperare audent gloriam regni cælestis. Non enim miserebitur omnibus, qui operantur iniquitatem. Psalm. 58.

*Redemptio &
salus post iudi-
cium nulla.
Fiducia quo-
rundam vana*

Ne quis autem hîc latronem, & à suscepto baptismo morientes nobis obiiciat: dicimus longè aliam in his & fuisse & esse rationem, quàm in nobis. Latro enim morte prohibebatur seu impediabatur, quo minus vitæ pietatem yrgeret potuerit: & in eadem ratione ipsi etiam baptizati, si à suscepto baptismo moriantur statim, excusantur: verum cum nos statim à suscepto baptismo aut accepta iustificatione moriamur, vel piè viuamus; aut post peccatum ex animo resipiscamus oportet, vel nihil nobis salutis polliceri queamus.

Tertio

3 Tertio concludit Dominus parabolam, & hortatur vt ad exemplum prudentium virginum, serui fidelis, ac prouidi patrisfamilias, vigilemus, necnon in tempore nobis paremus bonorum operum commeatum, quia nescimus diem & horam illius aduentus, qui cum subito extiterit, iam non erit amplius tempus benefaciendi, sed vnicique ferendum erit præmium pro retro gestis, & ait: *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.* Ad nos viuentes hæc verba loquitur: ac si dicat, Si coronari cupitis, certate legitime; si præoccupari nolitis, vigilate omni momento, atque occurrите sponso, Christo cum lucentibus synceræ conscientiæ & bonorum operum lampadibus. Nemo pœnitentiam in finem protrahat, dicens illud Augustini: *Iuuenis sum, faciam illud quod me delectat, & postea pœnitentiam agam: ac si diceret: Percutiam me gladio, postea vadam ad medicum. Heu nescis, vnus horæ puncto vulnus accipitur, quod vix longo tempore ad sanitatem reducitur.* Si quis tamen in extremâ necessitate constitutus cupit reconciliari Deo: fateor quidem, pœnitentiam negare non possumus, sed nec securitatem dare possumus. Nunquid dico damnabitur? Sed nec dico liberabitur. Igitur vis à dubio liberari, tene certum, & dimitte incertum. Age pœnitentiam dum sanus es, dum potes peccare, quia tunc deseris peccata. Quando autem pœnites, cum peccare non potes, peccata te deserunt, & tu nō illa. Sera enim pœnitentia, raro vera, Hæc Augustinus. Hinc Sap. admonet Eccles. 5. dicens: *Ne tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem, &c.* Sed quodcunque facere potest manus tua, instantè operare, &c. Eccles. 9. Nam virgines paratæ introierunt cum sponso ad nuptias, verùm fatuis præclusæ sunt fores: hoc est, hypocritæ & impij coniciuntur in tenebras exteriores, Matth. 13. 24. ibunt in ignem æternum, Matthæi 25. At veri Christiani subuehentur à Christo in regnum cælestè. 1. Thessal. 4. Quod vt nobis omnibus contingat, vigilemus, & subministremus in fide virtutem, in virtute scientiam, in scientia temperantiam, in temperantia patientiam, in patientia pietatem, in pietate fraternam charitatem, in fraternitatis charitate dilectionem, 2. Pet. 1.

*Exhortatio ad
vigilantiam et
bonorum operum
commeatum.*

*Pœnitentia in
ultimum finem
non protrahenda.*

*Pœnitentia
sera, raro vera.*

*Christianorum
verorum & filiorum
pœnitentia.*

EPILOGVS.

1 *Virginitas que propter excellentiam suam præceptum non est, 1. Cor. 7. est res sublimis, quæ etiam apud veteres à prijs sanctisque viris coli non potuit. Hæc tamen vt sublimis virtus non sufficiat, nisi adsit opus fidei & labor charitatis, quibus Deo desponsamur virgines castæ.*

Quisque

2 Quisque pro se videat, ne erremus, Deus non iridetur. Nullus nos defendere poterit, si oleum non habuerimus in lampadibus. Hortamur cum Apost. 2. Cor. 6. ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Aut enim Isa. 49. Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te, Ecce nunc tempus acceptabile, &c.

3 Crebro repetit Christus, vigilate, quia nescitis diem neque horam, ostendens ignorantiam exitus ab hac vita vtilem esse. Igitur cum illo Pauli- tus ab hac vi- no epilogo libet receptui canere. Vigilate, stare in fide, vniliter agite, esto- ra nobis utilis. te fortes, omnia nobis cum charitate fiant. Hæc est vita Christiana. Et sic qui vixerint cum apparuerit Christus, habebunt fiduciam, nec pude- sient ab eo in aduentu eius, sed intrabunt cum sponso, scilicet, Christo ad nuptias.

FINIS EVANGELIORVM ET EPISTOLARVM

DE SANCTIS, PARTIS AESTIVALIS.

Ego Ros Dnus (benig Mattias,
Baranowicz Jun (P. Jeserius)
libri Anno Dni 1697 die

EXCVDEBAT ANTVERPIÆ CHRISTOPHORVS

PLANTINVS, MENSE AVGVSTO,

M. D. LXVII.

Ex Libris Simonis Bryghewie Clerici
protomæ existens An. D. 1698

7. BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SANDOMIERSKIEGO

